This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

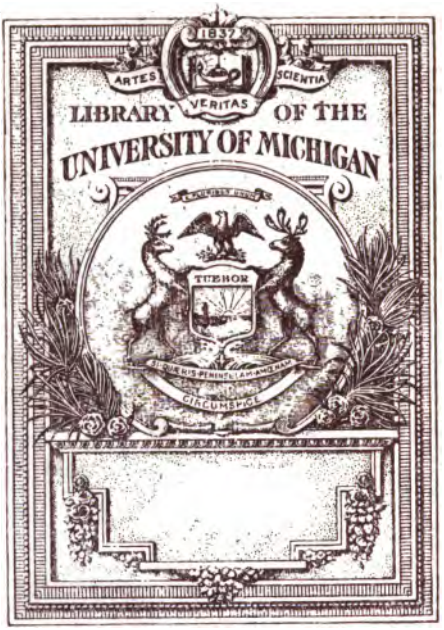
1837
ARTES
SCIENTIA
VERITAS
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
CIRCUMSPICE

DJ
107
.W14
1788
V.40

VADERLANDSCHE
HISTORIE.
VEERTIGSTE DEEL.

VADERLANDSCHE HISTORIE,

VERVATTENDE DE

GESCHIEDENISSEN

DER

VEREENIGDE NEDERLANDEN,

ZINTS DEN AANVANG DER NOORD-AMERICAANSCHE ONLUSTEN, EN DEN DAAR UIT GEVOLGDEN OORLOG TUSSCHEN ENGELAND EN DEZEN STAAT, TOT DEN TEGENWOORDIGEN TYD.

Uit de geloofwaardigſte Schryvers, en egte Gedenkſtukken, zamengeſteld.

Met Plaaten.

TEN VERVOLGE VAN WAGENAARS VADERLANDSCHE HISTORIE.

VEERTIGSTE DEEL.

TE AMSTERDAM, BY

JOHANNES ALLART.

MDCCCVIII.

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

HONDERD ZESTIENDE BOEK.

INHOUD

Voorloopige verſchynzels van misnoegen tegen het Landsbeſtuur. Het voorgevallene met DAENDELS *ten huize van* DE LA CROIX. DAENDELS *des onderhouden, trekt na Parys. Vermoeden des Uitvoerenden Bewinds. Proclamatie van 't zelve aan den Volke. Deeze door de beide Kamers bekragtigd.* VAN DER HOEVENS *tafereel van den ſtaat der zaaken. Handelingen des Uitvoerenden Bewinds omtrent* DAENDELS. *De Generaal en Chef* JOUBERT *hadt Vrygeleide aan* DAENDELS *gegeeven. Schryven van* JOUBERT, *wegens* DAENDELS. *Wederkomſt van* DAENDELS *en het daar by voorgevallene. Gunſtige bejegening van* DAENDELS. *Maaltyd in den Ouden Doele.* FOKKER *en* WILDERICK *maaken zwaarigheid in het Uitvoerend Bewind te blyven. De drie andere Leden houden vol. Toebereidzels tot de Staatsomwenteling. Maatregels door het Uitvoerend Bewind*

CXVI. BOEK.

CXVI. BOEK.

wind omtrent JOUBERT *genomen. Het Uitvoerend Bewind door* DAENDELS *overvallen. Het lot der Leden des Uitvoerenden Bewinds. Wat met de Leden van de Eerſte Kamer gebeurde. Hoe het in de Tweede Kamer toeging. Proclamatie aan den Volke door de Agenten. Naamlyst van Perſoonen tot het Intermediair Wetgeevend Lichaam benoemd. Aanmerking op deeze Naamlyst. Onderſcheide inzigten wegens deeze gebeurtenis. Hoe door de Hoofdbewerkers zelve toegelicht. Eerſte Zamenkomst der Intermediaire Wetgeevende Vergadering van de Bataafſche Republiek door* SPOORS *geopend. Aanſpraak des Voorzitters* VERBEEK. *Eerſte ſchikkingen. Veele Burgers door voorheen genomene Beſluiten van het Stemregt ontzet, tot hetzelve toegelaaten. De verkoozene Leden komen, van tyd tot tyd, ter Vergaderinge. Begroetingen en Gelukwenſchingen. Bezending uit Leyden.* JAN DE KRUYFS *Aanſpraak. Hoe door* POMPE VAN MEERDERVOORT *beantwoord.* DE LA CROIX *vóór de Omwenteling na Frankryk opontboden. Ongerustheid wegens diens Opvolger.* R. J. SCHIMMELPENNINCK *als Gezant na Parys. Gegeevene gerustſtelling wegens Frankryk. Laatere verzekering deswegen. Regeeringsveranderingen. Een en ander der Zuiveraaren van de voorige Grondvergaderingen beklaagt zich. Intrekking van de ſtrenge maatregelen tegen de Leden des Ouden Bewinds. De geweezene Vergaderingsleden weder in hun eer herſteld. Laate ſlaaking der gevangen gezeste Staatsleden. Het voorgevallene omtrent* NOLET *en* VAN DER JAGT

JAGT. *Oproerigheden te Amſterdam. Publikatie daar tegen. Proclamatie aan den Volke, wegens de Verkiezing der Leden voor het Vertegenwoordigend Lichaam. Ongeregeldheden by de verkiezing op zommige plaatzen. Noodige herinneringen. Eenige verzoeken te Amſterdam en elders vergeefsch ontſlag van de op hun gevallene verkiezingen.* BEZIER *verkrygt zulks. Gewraakte Gekoozenen. Verwerping der Adreſſen. Aanmerking van* VAN DE KASTEELE *wegens die Adreſſen. De verkoozene Leden komen ter Vergaderinge.* G. A. VISSCHER'S *Afſcheidsreden.* VAN DE KASTEELE *aanvaart het Voorzitterſchap.*

1798. Voorloopige verſchynzels van misnoegen tegen het Beſtuur.

Niet dan in het voorbygaan hebben wy, in het laatst voorgaande Boek, opgemerkt, dat, te midden der Feestviering over de jongst ingevoerde Staatsregeling, zich de algemeene vreugd benevelende wolken van ongezindheid, ten aanziene van het tegenwoordig Landsbeſtuur, opdeeden; en teffens, met een kort woord, melding gemaakt van de hoofdbronnen deezes misnoegens. Korten tyd vóór dat Feest greep 'er een voorval plaats, 't welk, meer dan iets anders, op het kennelykst, aan den dag ſtelde, hoe, in den Lande, en wel naby den zetel des Staatsbewinds, iets verandering, zo geene volkomene omwenteling, dreigends, in til was.

Het voorgevallene

Te zonderling, en voor 't vervolg van te veel aanbelangs, om hier geene plaats

CXVI. BOEK. 1798. met DAENDELS ten huize van DE LA CROIX.

te vinden, was het reeds, den zestiendeu van Bloeimaand, voorgevallene naa een Middagmaal by den Minister DE LA CROIX, waar op zich de Generaal DAENDELS bevondt. Het gesprek liep, als by geval, op een veel opziens baarend Dagblad, *de Politieken Blixem* getyteld. Tegen 't zelve verklaarde zich DE LA CROIX, in sterke bewoordingen, als zeer slegt, schandelyk, en dat men, op deeze wyze, het Gouvernement poogde om te keeren, door het algemeen daar van een belachlyk denkbeeld te doen vormen. DAENDELS voegde daar op den Minister toe, dat dit Papier nog niets was in vergelyking met een ander 's voorigen daags uitgekomen, de *Constitutioneelen Vlieg* ten tytel voerende, waar in de Minister zelve en DUGANGE, die zich by dit gesprek tegenwoordig bevondt, beiden niet onduister voorkwamen. DE LA CROIX merkte op, dat dit alles zeer strafbaar was, gaf zyne verwondering te kennen, dat het Gouvernement zulke stukken niet ten strengste vervolgde (*).

DAENDELS beweerde, dat egter het begin van dit Blad zeer goed was. Hy ving aan 'er eene Vertaaling van voor te leezen. Weinig indruks scheen zulks te baaren. Alleen volgden 'er eenige wederzydsche aanmerkingen over dusdanige geschriften

(*) Wy hebben reeds, in het voorgaande Deel, bl. 283. vermeld, hoe eene Publikatie ter beteugeling van de Drukpers eerlang volgde, waar in beide deeze Bladen, met naame genoemd worden.

ten in 't algemeen. — Te midden van dit gesprek maakte DAENDELS een zeer onverwagten overgang. Hy verklaarde, met zo veele woorden, „ dat het Volk „ misnoegd was, en alles in het Land zeer „ slegt ging?" — Beiden, de Minister en DUCANGE, betoonden hunne verwondering over dit zeggen, en vroegen, *Was hy hier mede bedoelde?* — DAENDELS, zich tot den Burger DUCANGE wendende, voerde hem, op een driftigen toon, te gemoet, „ Elk is misnoegd, en gy zyt het, „ die het Land ongelukkig maakt!" — Op dien's vraage, *Hoe dat mogelyk was? en wat hy gedaan hadt?* vervolgde de Generaal, „ Gy, gy zyt het, die, op den vier„ den Mey, uwen invloed aan de Con„ stitueerende Vergadering hebt doen ge„ voelen, en dezelve het Decreet doen „ neemen, waar by zy zich in Twee Ka„ mers geconstitueerd heeft?" — De Minister rees op, en zeide met veel nadruks, *Neen, het is de Burger* DUCANGE *niet, ik ben het, die reeds lang te vooren daarop heb aangedrongen, of liever het is de Constitutie zelve; en ik ben zeer verwonderd U op deeze wyze te hooren spreeken!* (*). — De Generaal baarde nog grooter verwondering, als hy, zich ten vollen ontdekkende, beweerde, „ Dat de Minister en het Volk „ beiden bedroogen waren; dat de dag „ van den vierden van Mey alles bedor„ ven

CXVI. BOEK. 1798.

(*) Deeze eigene bekentenis staaft het door ons vermelde in onze *Vaderl. Hist.* XXXIX. D. bl. 261.

CXVI. BOEK. 1798

„ ven hadt, dat het zestig Schurken wa-
„ ren, die in het Wetgeevend Lichaam
„ gebleeven waren; dat, wat het Direc-
„ toire aanbelangde, het vyf Menschen
„ waren, die hy veragtte, dat zy in drie
„ Partyen verdeeld waren, en dat WYBO
„ FYNJE, dien hy niet meer beminde of
„ hooger agtte, dan de andere, nog voor
„ twee dagen belet hadt, dat dertig andere
„ Bloedzuigers niet mede in den Raad
„ Zitting namen." — DE LA CROIX ſtondt vol drifts op en bragt den Generaal DAENDELS, met veel leevendigheids, de geringe vastheid zyner gevoelens onder 't oog: dewyl hy dezelfde Man was, die, op den twee en twintigſten van January, tot het vestigen der tegenwoordige Orde van zaaken medewerkte (*).

DAENDELS des onderhouden, trekt na *Parys*.

Het Uitvoerend Bewind, door DE LA CROIX verſtendigd, dat de Generaal DAENDELS zich aan verregaande *Taxatoire* en *Contrarevolutionaire* uitdrukkingen hadt ſchuldig gemaakt, ſchreef een Brief aan het Vertegenwoordigend Lichaam, met bericht, dat zy DAENDELS daadlyk voor zich ontbooden, en deswegen zeer ernſtig onderhou-

(*) Dit is het hoofdzaaklyke eener *Verklaaring van* DUCANGE *omtrent het gepasſeerde tusſchen den Generaal* DAENDELS *en den Franſchen Minister* DE LA CROIX *den* 18 *Mey in 't licht gegeeven. Jaarb. der Bat. Republiek* XIII D. bl. 21. — Een allerongunſtigſt Leevensberigt en Characterbeſchryving van deezen DUCANGE wordt gevonden in de *Authentique Bydraagen tot de Gebeurtenisſe van den* 12 *Juny* N. 7. Het wonderlyke en raadzelagtige van dit voorval zal zich vervolgens ontwikkelen.

houden hadden; met dat gevolg, dat hy, op 't geen ten zynen laste werd ingebragt, niets dan blootlyk ontkennen wist by te brengen. — Zonder het beſluit, door het Uitvoerend Bewind, ten zynen opzigte genomen, af te wagten, was hy 's nagts uit den *Haag* vertrokken, en wel, zo men wilde, na *Parys*. Geen verlof daar toe bekomen hebbende, hieldt men hem aan Dienstverlaating ſchuldig, en gaf des den Advocaat Fiscaal kennis.

Vermoeden des Uitvoerenden Bewinds.

Dit vertrek van den Luitenant Generaal DAENDELS, als mede de byzonderheden, die 't zelve voorafgegaan en vergezeld hadden, vergeleken met de verſchynzelen, welke het Uitvoerend Bewind, zedert eenige dagen, en wel byzonder naa den vierden van Meymaand, beſpeurd hadt, deedt by 't zelve een hevig vermoeden geboren worden, dat heimlyk in den Lande, eene Party woelde, die 'er op uit was om de vastgeſtelde orde van zaaken, ware het mogelyk, om te keeren.

Proclamatie van 't zelve aan den Volke.

Ingevolge hier van zonden zy, ter Eerſte Kamer, het ontwerp eener Proclamatie aan den Volke, van welke het dienſtig zal weezen, een gedeelte af te ſchryven, als ten besten blyke ſtrekkende hoe het Uitvoerend Bewind, ten dien dage, den ſtaat van 's Lands zaaken beſchouwde en wilden dat dezelve door de Ingezetenen zou beſchouwd worden. — Naa den Dag van twee en twintig January, als een Dag in zegening by allen, die Vryheid beminden, vermeld te hebben, voer het Be-

CXIV. BOEK. 1798.

wind den Volke te gemoet. „ Het is niet „ dan met verbaazing en verontwaardi- „ ging, dat wy ontwaar worden de aan- „ houdende woelingen en tegenkantingen „ der zodanigen, die Vryheid en Vader- „ landliefde in den mond hebben; maar „ wier harten van de ſnoodſte bedoelingen „ zwanger gaan, en die in de daad geene „ andere bedoeling hebben, dan om hun „ Heerschzugt en Zelfbelang te voldoen, „ en den vryen *Batavier* aan vergulde ke- „ tens vast te klinken. Geen wonder dat „ de zodanigen, in het eerst, door den Ma- „ jeſtueuſen ſlag, die hun, op dien Dag, „ verplette, voor het hoofd geſlaagen, „ dat ſchuldig hoofd hangen lieten; doch „ allengskens van den ſchrik bekomende, „ hunne van een geſtrooide kragten ver- „ zamelen en op nieuw weder beginnen „ zich te vereenigen. Geen wonder dat „ zy, die aan heerſchen gewoon zyn, en „ zich daar voor geſchaapen rekenen, niet „ kunnen verdraagen het Niet, waar in „ zy verzonken liggen, noch dulden, dat „ zy, onder het zagt en gemaatigd Be- „ ſtuur van anderen hunner Medeburge- „ ren, moeten leeven, die zy vermeenden, „ dat nooit anders, dan om hun te ge- „ hoorzaamen, beſtonden.

„ Het is hier aan toe te ſchryven, het „ is toe te ſchryven aan de ſnoode poo- „ gingen van *Federaliſten* en *Ariſtocraaten* „ alle de woelingen, die, zedert eenigen „ tyd, de rust der *Bataaffche* Natie ver- „ ſtooren. Hier van daan alle die gehei-

„ me

„ me uitſtrooizels, al die laſter en leu- CXVI.
„ gen, die onder de hand verſpreid wor- BOEK.
„ den. Hier van daan dat verregaand
„ misbruik, dat zints kort, en dagelyks 1798.
„ meer en meer van de vryheid der Druk-
„ pers gemaakt wordt: waar door men,
„ in plaats van de daaden van al die in
„ het Bewind zyn, voegzaam, zo als een
„ vry Volk paſt, te beoordeelen, in te-
„ gendeel zich veroorlooft, de haatlykſte
„ onwaarheden voort te brengen, en zich
„ van verdraaijingen en laffe beſpottingen
„ te bedienen, die tot niets anders kun-
„ nen ſtrekken, dan om de hooge Ver-
„ gaderingen van het Beſtuur in verag-
„ ting te brengen, en dus eene omme-
„ keer van zaaken te begunſtigen. Hier
„ van daan dat men zich niet vergenoegt
„ met binnenlands alleen te wroeten; maar
„ tevens poogingen aanwendt om ook bui-
„ tenlands, door bedrog en onwaarheden,
„ een ſteun te vinden in hoope van aan
„ hunne magtlooze woelingen ſteun by
„ te zetten.

„ Maar dank, eeuwig dank, *Bataa-*
„ *ven!* aan het Decreet van de Conſti-
„ tueerende Vergadering van den *vier-*
„ *den Mey*, waar op zy zich in Twee
„ Kamers, uitmaakende het Vertegenwoor-
„ digend Lichaam der *Bataafſche* Natie,
„ veranderd heeft; en daar door alle de
„ Vyanden van ons Geluk en Vryheid
„ heeft te leur geſteld, die zich reeds ge-
„ ſpitst en met de hoop gekitteld had-
„ den, door allerlei intrigues, meester te

„ worden van de Volkskeus, om alzo in
„ de plaatzen van die Mannen, die thans
„ in het Bewind zyn, op te ſtappen, om
„ de oude Verdrukking en Heerschzugt
„ weder in te roepen en uit te oefenen. —
„ Dank! eeuwig dank! aan dien grooten
„ Dag, zonder welke de Gebeurtenis van
„ Twee en twintigſten January, met de
„ daad vernietigd was, en het roer der
„ Regeering, naa verloop van ſlegts wei-
„ nige dagen, weder zou zyn terug ge-
„ komen in handen van hun, wien het,
„ tot behoud des Vaderlands, zo geluk-
„ kig was ontwrongen geworden. —
„ Dank! eeuwig dank! voor dat groot en
„ gewigtig Beſluit, door den dringenden
„ nood, tot behoud van Vryheid en Va-
„ derland volkomen geregtvaardigd. —
„ Het moge teleurgeſtelde Ariſtocraaten;
„ het moge hunne ſnoode Aanhangelin-
„ gen, doen vloeken, de wel onderrigtte
„ vriend des Vaderlands zal het aanzien
„ als een tweede redding van de in ge-
„ vaar gekome Volkszaak; en, zo hy hier
„ aan, tot nog toe, heeft kunnen twyfelen,
„ zal hy thans zich hier van ten vollen
„ moeten overtuigd houden. Dat dan de
„ Natie zich gerustſtelle, en als één eenig
„ man zich om de Conſtitutie vereenige,
„ en Burger en Beſtuurder hand aan hand
„ blyven gaan, om over alle Vyanden te
„ zegepraalen.

„ Het Vertegenwoordigend Lichaam,
„ het Uitvoerend Bewind zullen niet aar-
„ zelen, om aan alle die Snoodaarts het

„ hoofd

„ hoofd te bieden; zy zullen niet nalaa- CXV.
„ ten het heilig pand der Conſtitutie, dat BOEK.
„ hun is aanvertrouwd, met kragt te hand- ——
„ haaven: integendeel zy zullen voort- 1798.
„ gaan met Vriend noch Vyand te ont-
„ zien; maar elk, die tegen het Vader-
„ land misdoet, hy zy wie hy zy, tot
„ zynen pligt terug brengen, of de ver-
„ diende ſtraf doen toekomen.

„ Dat een Generaal DAENDELS, naa
„ zo veele blyken gegeeven te hebben
„ van dapperheid en trouwe aan zyn Va-
„ derland, eindelyk, door een ſtrafwaar-
„ dig vertrek, den dienſt van zyn Vader-
„ land ontloope, en zich bovendien in
„ de hoogſte verdenking brenge, dat hy
„ mede tot die *Clique* behoort, die de
„ vastgeſtelde Orde poogen om te kee-
„ ren. Dat hy door zyne Deſertie het
„ vermoeden bevestige, dat, in de daad de
„ ſtraffchuldige uitdrukkingen door den
„ Burger DE LA CROIX, Minister Pleni-
„ potentiaris van de *Franſche* by de *Ba-*
„ *taafſche* Republiek, met en benevens
„ andere, aan het Uitvoerend Bewind aan-
„ gegeeven, met 'er daad uit zyn hart
„ zyn voortgekomen, hy zal de ſtraf niet
„ ontloopen, die hem regtvaardig toe-
„ komt, en daar hy de gemaatigde behan-
„ deling van het Uitvoerend bewind heeft
„ miskent, zal hy, en zullen het allen
„ ondervinden, dat wy zo genegen zyn
„ tot gemaatigdheid als ſtreng in het hand-
„ haaven der Wetten, wanneer de pligt
„ des Vaderlands en de geheiligde zaak

„ des

CXVI. BOEK. 1798.

„ des Volks vorderen, dat wy de Magt „ gebruiken, die ons, tot behoud van „ beiden, is toevertrouwd.

„ Nog eens dan, *Bataaven!* dat wy ons „ allen, als één eenig man, om het Al„ taar des Vaderlands en het geheiligd „ Wetboek der Conſtitutie, dat daar op, „ op uwe vrye keuze geplaatst is, te za„ men vereenigen. Geen Magt zal ons „ verpletten, daar wy het Regt voor ons „ hebben, en eensgezind zyn, om ons „ te verzetten tegen alle Vyanden van „ ons gemeen belang. — De Vryheid zal „ zo doende zegevieren, het knarsſetan„ den der ſnoodaarts, die hunne dolken „ tegen haar hebben durven opheffen, zal „ haare zegepraal bevestigen."

Deeze door de beide Kamers bekragtigd.

De Voorzitter OCKERSE oordeelde, dat, daar dringende omſtandigheden buitengewoone maatregelen vorderden, het Uitvoerend Bewind moest gelast worden de medegedeelde Proclamatie, met den meesten ſpoed, aan alle de Adminiſtrative Beſtuuren te verzenden; dit punt, als van onverwylde noodzaaklykheid, aan de Tweede Kamer ter bekragtiging te zenden, met eenen aanmaanenden Brieve om onverwyld over dit ſtuk eene buitengewoone Vergadering te beleggen. Hy voegde, daar zyn Voorzitterſchap ten einde liep, een treffende aanſpraak by deeze omhelsde voordragt, de Leden tot moed, ſtandvastigheid en getrouwe waarneeming hunner posten opwekkende. — Nog dien eigen nagt ontving de Eerſte

ſte Kamer het bekragtigend Beſluit der Tweede.

CIVIL BOEK.

1798.

De Burger Repreſentant C. VAN DER HOEVEN, in het Voorzitterſchap OCKERSE opvolgende, herinnerde, by eene Aanſpraake, de Vergadering, dat zy zich geenzins te verbeelden hadt, dat, door het daarſtellen der Staatsregeling, zo onlangs met een ſtaatlyk Feest gevierd, 's Lands Vryheid, Onafhanglykheid, Voorſpoed en Welvaard reeds zo gevestigd waren, dat deeze voor geene vyandlyke aanſlagen op dezelve meer bevreesd zou behoeven te zyn; hier in te willen berusten zou even roekloos als misdaadig weezen. Het Kabinet van *St. James*, een PITT bleeven de vrye Republikeinen vyandig. Dan, laat hy woordlyk volgen. „ Niet minder „ vereiſchen de inwendige omſtandigheden van ons Vaderland onze aanhoudende zorge en waakzaamheid — nutloos „ zou ik den Nationaalen tyd aan Ulieden verſpillen met een tafereel te ſchetzen van alle de machinatien en intrigues, welke 'er nog, by aanhoudenheid, „ in het werk geſteld worden, om de tegenwoordige Orde van zaaken den bodem in te ſlaan. Neen! het is Ulieden „ allen bewust, hoe zy, die wy op den „ Twee en twintigſten January de teugels van het Bewind, hunne regeerzieke handen ontwrongen hebben, benevens hun verfoeilyke Aanhang, niet ophouden werkzaam te zyn om het *Bataafſche* Volk wederom dienstbaar te „ maa-

VAN DER HOEVENS tafereel van den ſtaat der zaaken.

CXVI. BOEK. 1798.

„ maaken aan hunne vuige inzigten. Wy
„ behoeven ſlegts de jongſt ingekomene
„ Boodſchap van het Uitvoerend Bewind
„ in te zien, om daar van ten vollen
„ overtuigd te worden: reeds zag men
„ op het gelaad van veelen deezer on-
„ verlaaten, een blos van vergenoegen,
„ welke hun aanſtaand plan van Verraad
„ tegen de geheiligde Volkszaak deedt ken-
„ merken. — Dan, dank zy der vigi-
„ lantie van de verdienſtlyke Leden des
„ Uitvoerenden Bewinds; zy zyn reeds
„ gedeeltlyk ontdekt en de overigen zul-
„ len hunne waakzaamheid niet ontſnap-
„ pen, en voor hun hoogſtſtrafwaardig
„ beſtaan moeten boeten.

„ Welaan dan Burgers Repreſentanten!
„ laaten wy gezamenlyk, met ſtandvastig-
„ heid, de moeilyke loopbaan vervolgen,
„ die wy zyn ingetreeden! Dat wy niet
„ rusten voor dat wy het einde daar van
„ zullen bereikt hebben! — Veele hin-
„ dernisſen, ſterken tegenſtand, hebben
„ wy nog op dezelve te verwagten —
„ daar de Vyanden van 's Volks geluk,
„ de Voorſtanders van heerschzugt en ge-
„ weld, niet zodanig verſlaagen zyn, dat
„ zy geheel magtloos zyn. — Neen!
„ toonen wy ſlegts de minſte kleinmoe-
„ digheid, wankelen wy één oogenblik
„ in onze tot hier toe betoonde fermiteit
„ en energie, dan rukken zy wederom
„ uit hunne verſchansſingen, en dreigen
„ daar door het Vaderland en de Vry-
„ heid, op nieuw, eene doodwonde toe

„ te

„ te brengen. Het is dus onze taak, de
„ Ondermyners van het Volksgeluk de
„ wapenen uit de handen te wringen en
„ daar door te noodzaaken, voor altoos,
„ te moeten afzien van hunne verfoeilyke
„ oogmerken (*)."

CAP. BOEK. 1798.

Het vertrek van DAENDELS na *Paryt* was, door een zamenloop van omſtandigheden, hoogstbedenkelyk geworden. Het Uitvoerend Bewind hadt door de Advocaat Fiscaal TULLINK VAN OLDENBARNEVELD, hem in Perſoon doen dagvaarden, en de ſtukken, betreklyk de door dien Generaal gebezigde beledigende uitdrukkingen, ten nadeele van het *Bataafſche* Gouvernement, als door den wereldlyken Regter moetende beoordeeld worden, in handen des Agents van de Juſtitie geſteld, en teffens, om den beklaagden ombelemmerden toegang tot diens Regters te bezorgen, den last ingetrokken aan den Extraordinaris Minister Plenipotentiaris der *Bataafſche* by de *Franſche* Republiek gegeeven, om dien Luitenant Generaal te *Parys* politiquement te doen vatten; doch daar en tegen aanſchryving aan den Agent van Oorlog gedaan, om te zorgen, dat, hangende die Regtsvordering, geene Militaire Orders van DAENDELS, door wien het ook zyn mogte, zouden mogen worden opgevolgd (†).

Handelingen des Uitvoerenden Bewinds omtrent DAENDELS.

Wel.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam des Bat. Volks* I. D. bl. 142—148.
(†) *Jaarb. der Bat. Republiek* XIII. D. bl. 50.

JOUBERT hadt Vrygeleid. Brieven aan DAENDELS gegeeven.

Welhaast kreeg deeze zaak eene geheel andere gedaante. Het bleek, dat DAENDELS van den Generaal en Chef JOUBERT verlof ontvangen hadt om na *Parys* te gaan, met last om, binnen vyftig dagen, by zyne Divisie terug te zyn. Vrygeleidbrieven tot de heen- en wederreize waren gegeeven, en in den laatsten werden alle Militaire Posten niet alleen gelast hem, van *Parys* komende, te laaten doortrekken; maar hem van een vryen doortogt te verzekeren, en alle uitvoering van daar mede strydige bevelen te beletten, ja zelfs, als hy gewapende geleide begeerde, hem dat te moeten geeven.

Schryven van JOUBERT, wegens DAENDELS.

De met duisterheid omwonde zaak kreeg meer klaarheids, wanneer de Generaal JOUBERT aan den Minister van Oorlog der *Bataafsche* Republiek, op den zevenden van Zomermaand, eenen Brief toeschikte. Naa vermeld te hebben, dat hy uit het schryven diens Agents, vernomen hadt het schortsen des Generaals DAENDELS, tot dat zyne zaak, by regterlyke uitspraak, zou zyn afgedaan, vervolgt hy woordlyk, „ Ik „ dagt, dat de omstandigheden aan het „ Uitvoerend Bewind genoegzaam de „ oogen zouden geopend hebben, om „ aan hun Vaderland, in deeze hachlyke „ oogenblikken, waar in de *Brit* uwe „ Kusten vermoedelyk met eenen Aanval „ bedreigt, te hergeeven een Generaal, „ die my voorkomt zo wel aan 't zelve „ verdient te hebben, dat alle zyne Krygs- „ kamaraaden hem de hoogagting zyn bly-

„ ven

„ ven toedraagen; nu vooral dat zyn De- CIVIL
„ nunciateur DUCANGE erkend is een ge- BOEK.
„ vaarlyk weezen en een trouwlooze Agent ——
„ te zyn, die als zodanig, door het *Fran-* 1798.
„ *ſche Directoire*, in den Brieve aan des-
„ zelfs Minister alhier in den *Haage*, den
„ twintigſten Mey laatſtl. beſchreeven is.
„ Dan nu ik het tegendeel van myne ver-
„ wagting zie, vind ik my verpligt, van
„ myne zyde, te verklaaren, dat de Lui-
„ tenant Generaal DAENDELS, ingevolge
„ van eene uitdruklyke Authoriſatie, die
„ ik hem daar toe gegeeven heb, als Com-
„ mandant en Chef der *Franſche* Troe-
„ pen, is na *Parys* gegaan; iets dat ik U
„ reeds te verſtaan heb gegeeven, wan-
„ neer gy my, van wegen het Uitvoerend
„ Bewind, omtrent zyn vermeend weg-
„ loopen, kwaamt ſpreeken. Ik heb myn
„ Gouvernement kennis gegeeven van den
„ maatregel, welke ik gemeend heb ten
„ deezen opzigte, te moeten neemen (*)."—
VAN DEDEM TOT DEN GELDER, ten dien tyde, mede tot het *Bataafſche* Gezantſchap behoorende, ſchryft, in eene gedrukte Verantwoording, dat de Generaal DAENDELS, by den Minister der Buitenlandſche Zaaken TALLEYRAND, een gunſtigen toegang vondt, en van daar met de Agenten en anderen in 't geheim briefwiſſeling hieldt.

Weinig dagen naa dit ſchryven keerde de Generaal DAENDELS daadlyk in *'s Gravenhaage* weder. Onmiddelyk naa zyn aankomst Wederkomst van DAENDELS.

(*) *Jaarb. der Bat. Republiek* XIII. D. bl. 60.

CXVI BOEK. 1798.

komst deedt hy den Agent van Oorlog vraagen om de Schildwagten voor zyn Huis. Zonder voorafgaand verlof des Gouvernements maakte de Agent zwaarigheid daar in toe te ſtemmen. De Generaal JOUBERT ſchikte aan DAENDELS onverwyld twee *Franſche* Schildwagten toe. Het Uitvoerend Bewind gaf terſtond last aan den Agent van Oorlog om zich na den Generaal JOUBERT te begeeven, en dien, uit naam des Uitvoerenden Bewinds, aan te zeggen, dat het niet anders, dan met de hoogſte bevreemding en verontwaardiging, vernomen hadt, dat de Generaal JOUBERT, tegen het duidelyke aan hem gebleeken oogmerk en met verſmaading des Gezags van het Uitvoerend Bewind, het verleenen der Schildwagten van zich hadt kunnen verkrygen, hem te gelaaten die Schildwagten in te trekken; met verdere kennisgeeving, dat, ingevalle hy mogt weigeren hier aan terſtond te gehoorzaamen, het Bewind, ten zynen aanziene, zodanige maatregelen zou weeten te neemen, welke, met de waardigheid en onafhanglykheid der *Bataafſche* Republiek, zouden bevonden worden overeen te komen, welke niet konden gedoogen, dat dezelve, door een Officier, op eene zo hoonende wyze, werd gecompromitteerd.

DAENDELS en het daar by voorgevallene.

Deeze Gezagshandhaaving hadt weinig gevolgs. Alles duidde by het Uitvoerend Bewind, 't geen dagt van de goede gezindheid des *Franſchen* Bewinds, ten vollen

Gunſtige bejegening van DAENDELS.

len verzekerd te zyn, zo 't ſchoen, weinig eene gevreesde Omwenteling aan. Zo ras DAENDELS, den tienden van Zomermaand, zeer openlyk, in een koets met vier paarden, 's *Gravenhaage* was binnen gereeden, verwelkomde hem de Generaal JOUBERT. Dit deeden, 's volgenden daags, alle de Officieren, die by hem hunne opwaging kwamen maaken, als of, ten zynen opzigte, van wege het Uitvoerend Bewind, niets gebeurd was. EERST BOEK. 1798.

Het bepaalde zich niet tot deeze openbaare betooningen van agting. Men richtte, in den *Ouden Doelen*, een pragtigen Maaltyd aan, en gaf een Bal, waar by DAENDELS, de voornaamſte Bevelhebbers van de *Franſche* en *Bataafſche* Krygsmagt zich tegenwoordig bevonden. Hier waren ook de Agenten van het Uitvoerend Bewind, benevens allen, die als Voorſtanders van de meer gematigde Party bekend ſtonden, genoodigd. Het doel deezes Maaltyds gaf een verlicht Chaſſinet, aan den ingang des gebouws, met groote letteren, den voorbygangeren te leezen, voor DE CONSTITUTIE! (*). Maaltyd in de Oude Doelen.

By het einde van deezen zo bedenklyken Maaltyd ſtelde men vast een Vertoogſchrift aan het Vertegenwoordigend Lichaam in te dienen. Het was reeds door eenige honderden getekend. Het vorderde, in Vertoogſchrift aan het Vertegenwoordigend

(*) Dergelyk een pragtige Maaltyd, die al het vertoon hadt van een *Vereenigings Feest* hielde men ook te *Amſterdam* in den *Doelen*.

XXVI. BOEK. 1798.

in de nadruklykſte en volernſtigſte bewoordingen, het terug roepen van de bekende en zo veel opziens baarende Beſluiten van den zeventienden van Lente- en den vierden van Bloeimaand. — Geen voortgang egter hadt de aanbieding van dit Geſchrift. Het Uitvoerend Bewind deedt de Commisſariſſen ter tekening POMPE VAN MEERDERVOORT en CRETSCHMAR in verzekering neemen.

Lichaam niet aangenomen.

FOKKER en WILDERICK maaken zwaarigheid om in het Uitvoerend Bewind te blyven.

Eenſtemmig waren de Leden des Uitvoerenden Bewinds niet. FOKKER vaardigde aan het Vertegenwoordigend Lichaam des *Bataafſchen* Volks, den twaalfden van Zomermaand, eenen Brief af, waar in hy te verſtaan gaf, aan het Uitvoerend Bewind, ten dien dage, voorgeſteld te hebben, om aan het Vertegenwoordigend Lichaam, op het ernſtigſte en eerbiedigſte, voor te draagen, het neemen van een maatregel, waar door, zyns inziens, de zaak des Vaderlands zou kunnen gered worden, zonder 't zelve aan verdere ſchokken bloot te ſtellen, om naamlyk het Beſluit van den vierden Mey aan 's Volks goed of afkeuring voor te draagen, of wel de verkiezing over het volle getal der Repreſentanten uit te ſtrekken. Hy hoopte dat deeze zyn ſtap niet zou miskend, maar aan zuivere Vaderlandsliefde toegeſchreeven worden. De gronden van zyne hoop hadt hy kortlings opengelegd en te verſtaan gegeeven, dat hy zwaarigheid moest maaken om verder, als Lid van het Uitvoerend Bewind, aan te blyven. 's Mans voor-

voordragt vondt geen ingang by zyne Amptgenooten VREEDE, FYNJE en VAN LANGEN, schoon WILDRICK, door ziekte afweezig, by eenen Brieve, verklaarde met FOKKER in een zelfde gevoelen te staan (*). CXVI. BOEK. 1798.

De meerderheid des Uitvoerenden Bewinds, was niet te beweegen van het aangenomene stelzel af te wyken, of maatregelen tot eigen veiligheid te neemen. Het kon zich zeker voor hun niet verbergen, dat 'er iets in til was. Dan zy steunden op de hun verklaarde gezindheid des *Fransschen* Bestuurs, als geheel afkeerig van alle Wederwerking of eene Tegenomwenteling. Zy meenden, uit dien hoofde, weinig te vreezen te hebben, en waren afkeerig om het gezag, dus lang bekleed, neder te leggen. Op eigen beveiliging betoonden zy zich niet bedagt, noch ook op het beraamen van maatregelen, die misschien gewelddaadige stappen zouden veroorzaakt hebben. De Meerderheid houdt vol.

Het in verzekering neemen der Burgers POMPE VAN MEERDERVOORT en CRETSCHMAR deedt de Zamenverbondenen van het aanbieden des Verzoekschrifts afzien; waar op nu geene andere dan schadelyke gevolgen te wagten scheenen. Dit bewoog hun den stap te verhaasten om het gevestigd Gezag, geweldiger hand, om te keeren. Aan de *Bataafsche* Krygsmagt, van welke zy, in Toebereidzels ter Staatsomwenteling.

(*) Men vindt deeze Brieven in de *N. Nederl. Jaarb.* 1798. bl. 419. 421.

CXVI. BOEK. 1798.

in dit geval zich zouden bedienen, deeden zy, in alle ſtilte, bevelen uitvaardigen. De vroege morgen, op den twaalfden van Zomermaand, vondt DAENDELS met de zynen, in dit voorbereiden eener groote gebeurtenis bezig.

Maatregels door het Uitvoerend Bewind, omtrent JOUBERT genomen.

Het Uitvoerend Bewind, hoe weinig bevreesd 't zelve zich toonde, was egter verre van onverſchillig, op het beſpeuren van de werkzaamheden, die, ten opzigte van het Krygsvolk, plaats greepen, en niet verhoolen konden blyven. Naardemaal de *Franſche* Generaal JOUBERT het Opperbevel over de ganſche Gewapende Magt bekleedde, kon dit alles niet zonder diens medeweeten en toeſtemming geſchieden. Vol misnoegen over 's Generaals tegenkanting aan hunne bevelen, ſtelde het aan 't Vertegenwoordigend Lichaam voor, deezen wederhoorigen Man van het Opperbevel over de *Bataafſche* Krygsmagt te ontzetten, en diens gedrag ter kennisſe van het *Fransch* Beſtuur te brengen.

't Vertegenwoordigend Lichaam op eigen veiligheid bedagt.

Meer dan het Uitvoerend Bewind was het Vertegenwoordigend Lichaam op eigen veiligheid bedagt. De Voorzitter VAN ROSEVELD CATEAU opende de Vergadering, die, van 's morgens ten tien uuren, in een Committé Generaal vergaderd was geweest, omtrent drie uuren, met kennisgeeving, dat zy, daar zommige woelzieke Perſoonen de goede orde en rust in *'s Haage*, op heden, zouden kunnen ſtooren, de noodige bevelen gegeeven hadden, dat de Lyfwagt van het Vertegenwoordigend Lich-

Lichaam, op het Binnenhof, zou byeenkomen, gelyk geſchied was, teffens de Vergadering voor *permanent* verklaarende.

By al den toeſtel der Omwentelaaren hadden zy de noodige voorzorg gedraagen, dat niemand *'s Hooge* kon verlaaten. Omtrent vyf uuren begaf zich DARNDELS, vergezeld van zyn Staf en eenige andren, met ontbloot geweer en voorzien van piſtoolen, gevolgd door eene bende Grenadiers, na het Hotel des Uitvoerenrenden Bewinds. Het gezigt van deezt overmagt wederhieldt de geſtelde Wagten eenigen tegenſtand te bieden. Zonder verhindering drong de Generaal, met zyne Volgers, door tot in de Zaal, waar drie Bewindsleden, VREEDE, FYNJE en VAN LANGEN, benevens den *Franſchen* Gezant DE LA CROIX, eenige Leden van het Vertegenwoordigend Lichaam, en anderen, nog onder den maaltyd zaten. — Op de onthutſte vraag, „Wien zoekt gy?" hoorde men dit kort ſchrikbaarend antwoord: „De Leden van het Uitvoerend „Bewind!" Een zeggen, onmiddelyk gevolgd van een heesch en dreigend geſchreeuw. „Die Schelmen! die Landver„raders! dood of leevend moeten wy „ze hebben!"

1798. Het Uitvoerend Bewind door DARNDELS overvallen.

VREEDE en FYNJE hadden zich van de eerſte verwarring bediend, en in dezelve gelegenheid gevonden, om ter Beetzaal uit en verder zodanig weg te geraaken, dat alle naſpeuring ydel was. — VAN LANGEN werd gegreepen, in verzekering ge-

Het ontſnappen der Leden.

nomen en na het huis des Agents van Oorlog en vervolgens na *Woerden* overgebragt. — FOKKER en WILDRICK viel het zelfde lot van gevat te worden ten deele; schoon zy beiden, als niet ten einde toe, in de maatregelen hunner Amptgenooten volhard hebbende, nog dien eigensten dag, hunne vryheid herkreegen.

Bekendmaking van DE LA CROIX.

Onmiddelyk geleidde een gewapende Ordonnance den *Fransschen* Gezant na zyne wooning. Eene bekendmaaking, welke hy nog dien zelfden avond deedt aanplakken, draagt getuigenis hoe zeer euvel hy het gebeurde opnam. Dezelve was van deezen inhoud — „ In naam der FRANSCHE REPUBLIEK! — De gevolmagtigde Minister van gezegde Republiek protesteert, in haar naam en naamens het „ *Directoire Executief*, tegen de Feitlykheden, die, op dit oogenblik, DAENDELS en zyne Satelliten, tegen de *Bataafsche* „ Republiek, en derzelver Uitvoerend Bewind, begaan hebben. Hy stelt alle de „ geenen daar voor verantwoordelyk, die „ eenige posten bekleeden, welke hun „ het regt geeven, dit te beletten!" (*).

Wat met de Leden der Eerste Kamer gebeurde.

Naa dit vernietigen des Uitvoerenden Bewinds toog DAENDELS, aan het hoofd eener talryke bende Paarden- en Voetvolk na het Binnenhof, vaardigde eenige manschap-

(*) Ter Vergaderinge kwamen vervolgens Adressen, strekkende tot goedkeuring en onderschraaging van dit Protest; doch zy werden van de hand geweezen. *Dagverh. van het Interm. Weig. Lichaam* I. D. bl. 612.

ſchappen af om ook het Wetgeevend Lichhaam te verſtrooijen, en eenige van deszelfs Leden in verzekering te neemen. De Lyfwagt boodt geen tegenweer, en trok, op de eerſte wenk af. De Eerſte Kamer was, naa eene korte zitting, tot 's avonds ten zeven uuren geſcheiden. Doch eenige Leden, als de Voorzitter VAN ROSEVELT CATEAU, VONCK, RANT, VAN DER HOEVEN, OCKERSE en DE BEERE, nam men, ten hunnen huize, in bewaaring. Eerlang voerde men deezen weg.

Hoe het in de Tweede Kamer toeging.

De Tweede Kamer was byeen en met het behandelen der zaaken aan de orde van den dag bezig. De gewapende Magt nadert, ontmoet eenigen tegenſtand; doch dringt door, de Schildwagt ontwapend hebbende. Gedruis wordt 'er in de Vergaderzaal gehoord, en dit, ondanks 's Voorzitters aanmaaning tot ſtilte, gevolgd van de verſchyning eens Officiers met Krygsvolk. Deeze maakte bekend, gelast te weezen om uit de Tweede Kamer in verzekering te neemen en na de Caſſelany over te brengen, den Voorzitter C. VISSER, PLOOS VAN AMSTEL, B. BOSCH en THEODORUS VAN LEEUWEN.

C. VISSER voerde hem onverſchrokken te gemoete; „Aan dien last niet te kun„nen gehoorzaamen; dat dit eene daad „van geweld was, en hy zyne plaats niet „zou verlaaten dan door geweld gedron„gen." Eenige Leden ondersteunden dit zeggen des Voorzitters, die, wanneer de Officier zyn last herhaalde, even zo, by

CIVIL BOEK. 1798.

herhaaling betuigde, „ Ik zit hier als Re„ presentant van het *Bataafsche* Volk, dat „ my hier geplaatst heeft; ik zit hier als „ een eerlyk Man, en ik zeg nogmaals „ dat ik deeze plaats niet verlaaten zal!" — De Officier sprak van ongeduldig te zullen worden, by een langer draalen. De Voorzitter houdt vol. Van zyn Stoel gerukt, werd hy, nevens de drie gemelde Leden, weggeleid. — Alle de overige Leden bleeven zitten, zagen elkander met zeer sterke en verschillend gewyzigde gemoedsbeweegingen aan en zweegen. — MIDDERICH breekt het stilzwygen af met de vraage, „ Wie hier het Commando „ hadt? dat hy anders zou vraagen of „ de Leden hier gearresteerd waren, dan „ niet?" Onbeantwoord bleef natuurlyk deeze vraag; en de Vergadering scheidde (*). — Zo zag men, in weinige uuren, een Landsbestuur geheel uit een gebragt en vernietigd, en zy, die weleer gezegepraald hadden, ontmoeten kort daar op, hunne Verwonnelingen, ter zelfder plaatze. Het Lusthuis in 't *Bosch* herbergde thans de de yverigste Voorstanders van tegen elkander strydende Staatsbegrippen.

Proclamatie aan den Volke door de Agenten.

Vernietigd was hier mede de onlangs door den Volke omhelsde Staatsregeling niet. De Hoofdbewerkers dier Omwentelinge, J. SPOORS Agent der Marine, G. J. PYMAN Agent van Oorlog, J. J. A. GOGEL,

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenwoordigend Lichaam* I. D. bl. 335.

GEL Agent van Financie, R. W. TADAMA Agent van Justitie, en A. J. LA PIERRE Agent van Inwendige Politie, deeden, op dien eigen dag, een Proclamatie aan den Volke, in welke zy den door hun gedaanen stap verdeedigden. Deeze is als 't ware een tegenhanger van die des Uitvoerenden Bewinds, korten tyd te vooren, den *Bataafschen* Volke gedaan (*). Hebben wy dezelve grootendeels vermeld, ook deeze verdient, in onze *Vaderlandsche Historie*, gelaezen te worden: daar dezelve tot opheldering dient van de stappen, gedaan door Mannen, die in de jongste Omwenteling gedeeld, en grootlyks de hand gehad hadden in het daarstellen der Staatsregeling. CHAP. BOEK. 1798.

In dit breedvoerig stuk haalen zy op het aan de *beginzelen* der Staatsomwenteling niet beantwoordend gedrag tot den Twee en twintigsten van January laatstleden gehouden. Zy stellen vast, de Ingezetenen, uit welk een oogpunt zy ook anders de gebeurtenissen van dien Dag, of de eerste maare mogten beschouwen, zy egter allen bereid waren, om het onregelmaatige, 't geen daar by plaats gegreepen hadt, om der zaake wille en den drang der omstandigheden te verschoonen; dat zy niet anders vorderden dan de ontwikkeling der maatregelen van het nieuw Tusschenbestuur, om zich ook met de Personen, die zy in de Geconstitueerde Vergadering of in

(*) Zie hier boven bl. 7.

in het Uitvoerend Bewind, geplaatst zagen, welmeenend te vereenigen en derzelver besluiten te onderschraagen. Dat het Volk alleen het bewys vorderde, dat het geen der Factien was, welke zich, op den Twee en twintigsten van January, onder het mom der beginzelen verscholen hadt; maar dat, integendeel, de Gebeurtenissen van dien Dag de zegepraal van de Beginzelen zelve en van de Volkszaak waren geweest.

„ Onder deeze voorwaarden waart Gy, „ *Bataaven!*" wy hebben reden om de Agenten hier woordlyk te laaten spreeken, „ bereid Uw geheel vertrouwen aan het „ Tusschenbestuur weg te schenken; on„ der deeze voorwaarden zoudt Gy de „ Naamen van hun, die hier hervoort tra„ den, met vergulde Letteren in de rolle „ uwer Gedenkboeken geplaatst en met „ eerbiedige dankbaarheid aan het laate „ Naageslacht overgeleverd hebben.

„ Dan, *Bataaven!* deeze reine en edele „ genoegens waren voor Ulieden, tot nog „ toe, niet bespaard. Het bleek al ras, „ dat de geest van het nieuw Tusschen„ bestuur de strekking niet hadt om de „ voorige Verdeeldheden, op eene edele „ en grootmoedige wyze, te doen vergee„ ten. Het bleek al ras, dat Gy, in ste„ de van de beginzelen zelve, met wel„ ker sluier men zich valschlyk hadt om„ hangen, op eene vaste en manlyke wy„ ze, en zonder aanzien van Persoonen, „ ingevoerd, verdeedigd en geëerbiedigd

„ te

„ te zien, integendeel niets anders dan een
„ eene nieuwe omwending van Perſoo- BOEK.
„ nen hadt ondergaan, gelykſoortig in zo ——
„ verre aan alle de voorigen, die Uw Ge- 1798.
„ meenebest, zedert meer dan twee Eeu-
„ wen, hadt geſchokt; doch egter te ge-
„ vaarlyker, dan deeze allen, naar maate
„ zy door overyling en onkunde, alles
„ onbedagtlyk het onderſte boven keer-
„ den, door zwakheid en Volksbejag, of
„ liever Volksbedrog, Regeeringloosheid
„ en Overheerſching ten throone bragt,
„ en door Dweep- en Factiezugt, een
„ Geweetensdwang invoerde, waar van de
„ Jaarboeken van dit Land geen voor-
„ beeld in zich bevatten.

„ Het werd reeds, van den beginne af,
„ misdaadig, in de algemeene gisting der
„ voorige verdeeldheden, ter goeder trou-
„ we, andere gevoelens aangekleefd of
„ ontwikkeld te hebben: en, wel verre,
„ dat deeze Omwending enkel de Hoof-
„ den van het Federatief en Ariſtocratisch
„ Beſtuur buiten het Bewind geſteld, en
„ door kragtige middelen zou hebben be-
„ dwongen, maakte, integendeel het on-
„ verſtand en vermomd eigenbelang byna
„ al wat kundig was in den Lande ver-
„ dagt. Braave Lieden, en zelfs de zo-
„ danigen, die de thans gevestigde begin-
„ zelen te vooren openlyk gepredikt had-
„ den, die de Volkszaak onveranderlyk
„ waren toegedaan geweest; doch die te-
„ vens moeds en eerlykheids genoeg ge-
„ toond hadden te bezitten om dezelve

„ nim-

„ nimmer tot eenige Factie, of Vergoding van zommige Perſoonen te verlaagen, werden zo wel uit de Gewestlyke, als Gemeentebeſtuuren, verbannen; en men gebruikte hier toe meestal Zendelingen, die, of om hun voorig Burgerlyk Leeven by de Natie veragt waren, immers geene andere aanpryzing hadden, dan dat zy blinde Voorſtanders van de Factie, die zich thans ontmaskerde, waren geweest.

„ En, het geen een zeker voorteken is van den aanhaderenden val van Gemeenebesten, de Juſtitie zelf werd openlyk beſchimpt, Bannelingen keerden eigendunklyk in den Lande terug, Vonnisſen tegen misdaadigen geweezen en zelfs aanhangige Twistgedingen, tegen hun, die van misdaad waren aangeklaagd, werden vernietigd.

„ Eindelyk de Amptshonger, zo vernederend voor den geest der Natie, verdrong, door geheel het Land heen, eene menigte eerlyke en kundige Lienen uit hunne Posten; en de gegeeven last, om onwaardige Amptenaaren daar van te ontzetten, werd, door de op nieuw aangeſtelde Beſtuuren, op de allerwillekeurigſte wyze, uitgevoerd.

„ Zodanige, *Bataaven!* waren de woelingen van eenige weinige Regeeringloosheidgezinden, die, in alle plaatzen, in uw midden zamenſchoolden, en, zo wel de meerderheid van de Conſtitueerende Vergadering, als het Uitvoerend

„ Be-

„ Bewind der *Bataafſche* Republiek, be- 1798.
„ gunſtigden dezelve, en waren of dwaas BOEK.
„ genoeg om zich een duurzaamen ſteun
„ daar van te beloóven, of te zwak, om
„ zich daar tegen door klem van maatre-
„ gelen te verzetten. Doch het bleef hier
„ niet by, veelen van *hun*, die Leden
„ van de laatſte Nationaale Vergadering
„ waren geweest, die zelfs getoond had-
„ den de beginzelen toegedaan te zyn, en
„ wier eenige misdaad was, dat zy, zon-
„ der uwe voorafgaande toeſtemming, het
„ Federatief Reglement, voor de Natio-
„ naale Vergadering vastgeſteld, niet ver-
„ nietigen wilden, noch Zitting in de Con-
„ ſtitueerende Vergadering neemen, wer-
„ den, by plegtige beſluiten verklaard het
„ vertrouwen des Volks verlooren te heb-
„ ben, en van *hun* Stemregt beroofd."

Op deezen zelfden toon en zeer uitgebreid waren zy uit tegen verſcheide andere maatregelen, die eenzydigheid en willekeur ademden; die vryheid van ſpreeken deeden verlooren gaan; die aan Een- en Onverdeelbaarheid eene ſtrekking gaven, welke dezelve in eene volſlaagene Dwinglandy hervormde. — Van den tyd des aanbods van het Ontwerp der Staatsregeling vermelden zy dat de openlyke verguizing der gevestigde beginzelen eenen aanvang namen, dat de geest des Tusſchenbeſtuurs zich ontmaskerde. Het zich zelven plaatzen aan het Uitvoerend Bewind; het op eigen gezag zich verklaaren voor het Wetgeevend Lichaam des *Bataafſchen* Volks

CXVI. BOEK. 1798.

Volks waren kwetzingen van de Oppermagt des *Bataafſchen* Volks en indragten op de Staatsregeling.

Dit alles wydluftig voorgedraagen hebbende, vaaren zy voort — „ Deeze dingen, *Bataaven!* hebt gy allen gezien, „ zy hebben aan het oog van niemand „ uwer kunnen ontglippen. Doch wy, „ die, in de verſchillende Posten, waar in „ wy geplaatst waren, het Tusſchenbeſtuur omringden, wy hebben insgelyks „ het geheele zamenweefzel en de ſpringveeren van alle dezelve kunnen ontdekken, en de gevolgen gadeſlaan, die hier „ uit voor den Lande zyn gebooren geworden. Klagten op klagten der Ingezetenen, die 'er, zonder de voorgemelde ſlegte bewerktuiging der omwending „ van Twee en twintig January, nimmer „ zouden zyn geweest, hebben de aandagt van het Tusſchenbeſtuur onophoudelyk van de grootere belangen van den „ Lande afgetrokken, en aan loutere kleinigheden gekluisterd. Het groote overzigt van het ganſche ſtelzel is geheel en „ al agterwege gebleeven; wanſtaltigheden, erger dan de voorgaande, zyn van „ Oord tot Oord, van Gemeente tot Gemeente, uit hetzelve ingeſloopen; en „ zo niet wy, en met ons eenige andere „ Braaven, het werktuig aan den gang „ gehouden hadden, eene algemeene ſtremming en ſtilſtand zou reeds over lang „ ons noodlot zyn geworden. Algemeen „ misnoegen, ontevredenheid, en geterg-

„ de

„ de wrevel hebben de harten van allen
„ bevangen."

„ En," vervolgen zy, „ zoudt gy dan
„ *Bataaven!* het onregt en leed U aange-
„ daan, langer blyven aanzien en zwygen?
„ Of gevoelt Gy nog, als uwe Voorva-
„ ders, de waarde der Burgerlyke Vry-
„ heid? Weet gy nog de waarheid van
„ den fchyn, het weezen van het mom,
„ te onderfcheiden? Verwagtte gy niet
„ reeds lang, dat Wy, die het Vaderland
„ boven alles trouw gezwooren hebben,
„ die, door onzen ftand in de mogelyk-
„ heid waren U te redden, ons aan uwe
„ redding niet zouden ontrekken? De
„ opftand des Volks is heilig tegen de on-
„ derdrukking; en ieder *Bataafsch* Bur-
„ ger, die zyne waarde kent, gevoelt
„ zich, op dit oogenblik, in eenen ande-
„ ren BRUTUS herfchaapen. Ziet daar den
„ *Bataaven!* wy hebben het openbaar ge-
„ zag aan uwe Dwinglanden ontwrongen.
„ Zy hadden het Uwe fchandelyk ge-
„ roofd: onder den mom van uwe Vrien-
„ den te zyn, het aan U ontftoolen."

1795.

Voorts beloofden zy der *Bataaven* onvervreemdbaar eigendom, ten hunnen behoeve, te zullen bewaaren: het hun niet langer, dan de nood zulks vorderde, te zullen onthouden, of, in dien tusfchentyd, aan onwaardige handen vertrouwen.

Zy deeden het Volk de weete, dat al zodanig Wetgeevend Gezag des *Bataafschen* Volks, welks uitoefening de dagelykfche en noodzaaklyke waarneeming van deszelfs

1798. belangen vereischen, door hun, binnen den kortst mogelyken tyd, zou worden opgedraagen aan zodanige Burgers, welker braafheid, eerlykheid en cordaatheid, boven bedenking was. — Dat dit Tusschenbewind, op deszelfs verantwoordelykheid verpligt, voornaamlyk zou strekken om de Constitutie van het *Bataafsche* Volk, op eene spoedige, richtige en geregelde wyze, in werking te brengen, tot de daarstelling en inhuldiging van het Constitueerend Wetgeevend Lichaam. — Dat alle Gezag van Wetgeeving, of in 't gemeen van Souverainiteit, aan dat Tusschenbewind opgedraagen, terstond naa die inhuldiging op het Wetgeevend Lichaam des *Bataafschen* Volks zou overgaan: en dat, naa de Constitutioneele Verkiezing door dit laatste, van een wettig Uitvoerend Bewind der *Bataafsche* Republiek en inhuldiging van 't zelve, ook alle gezag van Uitvoering, 't geen zy genooddrongen geweest waren, tot redding van het Vaderland zich aan te maatigen, aan 't zelve zou worden overgedraagen. — En eindelyk, dat zy voor de richtige en getrouwe waarneeming van hun gezag en den daadlyken afstand, ten gemelden tyde, verantwoordelyk zouden weezen aan het te verkiezen Wetgeevend Lichaam, of wel, by delegatie van 't zelve, aan het mede te verkiezene Nationaal Geregtshof (*),

's Vol-

(*) *Jaarb. der Bat. Republ.* XIII. D. bl. 66.

's Volgenden daags reeds gaven de Agenten, die op gemelde wyze het Bestuur in handen genomen hadden, den Volke te kennen, dat zy, tot het Intermediair Wetgeevend Lichaam deezer Republiek, de volgende Perſoonen verzogt hadden, A. J. VERBEEK, C. SCHEFFER, C. G. R. VAN MARLE, A. HARTEVELD, A. POMPE VAN MEERDERVOORT, G. A. VISSER, J. B AUFFMORTH, H. COSTERUS, G. F. VAN HUGENPOOT TOT AERT, E. LEWE, J. H. SICCAMA, J. D. VAN LEEUWEN, F. L. RAMBONET, DIONISIUS WERNER, J. H. MEYER, H. VAN ROOYEN, J. J. BRANDS, J. PROOT, C. VAN FOREEST, U. J. HUBER, P. V. DE LA COURT, H. RABINEL, A. VAN DOORN, H. REMMERS, M. M. DE MONCY, T. CREMER, J. DRUIVESTEIN, RIBBIUS KRANS, J. VAN HAAFTEN, D. C. DE LEEUW, S. KAMP, E. EYSINGA, J. H. VAN DYK STEENWINKEL, P. L. VAN DE KASTEELE, L. J. VITRINGA VERSTEGE, F. BLONDEL, B. WILDRICK, J. P. FOKKER, B. BRUINS, T. CANTER VISSER en F. GULJE (*). CXVI. BOEK. 1798. Naamlyst der Perſoonen tot het Intermediair Wetgeevend Lichaam benoemd.

Deeze Naamlyst vertegenwoordigt ons een aantal Perſoonen, die, naa den Twee en twintigſten van January, geweigerd hadden, in de Conſtitueerende Vergadering zitting te neemen. Met verwondering zagen veelen op dezelve de naamen van WILDERICK en FOKKER, Leden des even vernietigden Uitvoerenden Bewinds, die Aanmerking op deeze Naamlyst.

eene

(*) *Jaarb. der Bat. Republiek* XIII. D. bl. 74.

CXVI. BOEK. 1798.

eene kortſtondige in hegtenisneeming verwiſſeld zagen, met de Zitting in een zo aanzienlyke Vergadering, en benevens deezen verſcheide Mannen, die tot den veel gerugtmaakenden ſtap van den vierden van Bloeimaand hadden medegeſtemd, of ten minſten daar in berust.

Onderſcheide inzigten van deeze Gebeurtenis.

Hoe zeer men in den Lande aan Omwentelingen in het Staatsbeſtuur als gewoon geraakte, gaf de wyziging deezer laatſte, ſtoffe tot wydverſchillende aandoeningen en uitzigten. Vertrouwen mogten de onderneemers en bewerkers, dat geen gering gedeelte des Volks dit hun bedryf zou toejuichen. De vuurigſte Revolutionairen hadden zeker eene gebeurtenis als deeze onder de onmogelykheden gerangſchikt; zy waren als door dezelve verpletterd; andere, min driftige Voorſtanders van Revolutionaire maatregelen durfden zich naauwlyks verklaaren over een bedryf, uitgevoerd door Lieden, welker Vaderlandsliefde by hun nimmer den minſten twyfel leedt, te minder verkoozen zy zich des te uiten, daar verſcheide daaden des voorigen Beſtuurs, in hun oog, geene verontſchuldiging gedoogden. Onder de gemaatigde Patriotten, met den naam van *Slymgasten* veel al beſtempeld, bevonden 'er zich zeker niet weinigen, die oordeelden thans den dag te zien aanbreeken, op welken, onder eene behoorelyke wyziging der Staatsregeling, het geluk des Vaderlands zou kunnen gevestigd worden. En geen twyfel viel 'er aan, of de Stadhou-

houdersgezinden verheugden zich over eene Gebeurtenis, welke hun waarborgde voor de vervolgingen, die zy van de nu te ondergebragte Party te duchten hadden. CXVI. BOEK. 1798.

Niet weinig duisters omwolkte dit Bedryf. *Misschien* treffen wy eenige opklaaring aan by de *Hoofdbewerkers* deezer Gebeurtenissen. De Agenten van het gehouden gedrag des Uitvoerenden Bewinds spreekende, zeggen deswegen; „ Zommige „ daaden diens Bewinds waren ons ge„ heel onbekend; omtrent andere, egter, „ konden wy gissingen maaken, welke „ door de uitkomst volkomen zyn beves„ tigd; en de meeste kenden wy, uit „ hoofde onzer betrekkingen, zeer van na„ by. Wy zagen inzonderheid den gang „ van het groote werk; wy zagen de Le„ den van het Uitvoerend Bewind voor „ goeden raad doof, en het oor hoe langs „ hoe meer aan zedelooze Intriguanten en „ vuige Fortuinzoekers leenende; wy za„ gen het ongenoegen alomme vermeer„ deren, het getal van kundige medewer„ kers verminderen; de verwarring, en, „ met dezelve, het geheele bederf van „ dit Gemeenebest, met rasse schreeden, „ naderen; zulks ziende, beslooten wy, „ des noods, een grooten stap tot redding „ en behoud van 't Vaderland te waagen. „ Tevens overtuigd, dat iedere schok „ een bron van nieuwe rampen is, be„ greepen wy eerst tot dezelve te moe„ ten besluiten, wanneer alle andere mid„ delen vrugtloos beproefd zouden zyn.

Hoe door de Hoofdbewerkers toegelicht.

CXVI. BOEK. 1798.

„ Het was in deezen geest, dat wy, en „ eenige andere waare Vaderlanders, ons, „ zo veel mogelyk rondsom het Uitvoe„ rend Bewind vereenigden, en tragten „ hetzelve door onzen raad en invloed, „ tot een meerder beleid en gemaatigd„ heid terug te brengen (*). Het was in „ deezen geest, dat wy ons beyverden „ om den *Franſchen* Minister geheel voor „ de goede zaak te winnen, en den ver„ agtlyken DUCANGE van zyn Perſoon „ te verwyderen, dat zommigen van ons, „ reeds in de maand April, hunne gedag„ ten aan de by hun bekende Leden van „ het Gouvernement der *Franſche* Repu„ bliek, ſchriftlyk openleiden en de mis„ ſlagen der toenmaalige Beſtuurderen ont„ vouwden, welke ons tot nutlooze Bond„ genooten van dat magtig Gemeenebest „ moesten maaken; in hoope, dat de „ *Franſche* Minister zelve op 't rechte „ ſpoor gebragt, door zynen welbeken„ den invloed op de Leden van het *Ba„ taafsch* Gouvernement, deezen bewee„ gen

(*) De Schryver van het Stukje *De Staatsomwenteling van* 1795 *in haaren loop en gevolgen beſchouwd*, te *Leyden* by DU MORTIER *en Zoon*, ſchoon geen Vriend deezer Omwentelaaren, erkent het doen deezer poogingen bl. 104. En kan ook de Brief door alle de Leden des toenmaaligen Uitvoerenden Bewinds getekend, en gericht aan de Ministers BUYS en VAN DEDEM, van het verwerpen deezer poogingen, ten voldingenden bewyze ſtrekken. Dezelve is voorhanden in de *Memorie der Leden van het Intermediair Uitvoerend Bewind der Bataafſche Republiek* bl. 178.

„ gen zon om het waar belang des Lands, en, in hetzelve, hun welbegrepen eigenbelang, door een wys en gemaatigd Beſtuur, te behartigen. CXVI. BOEK. 1798.

„ Naa dat vervolgens de vierde Mey was verſchoenen, en het nieuw gevormd Wetgeevend Lichaam zyn aanwezen aan Intrigue en Schennis der Staatsregeling verſchuldigd geworden was, werden meer ernſtige maatregelen noodzaaklyk, en zonder de verwydering van die Bewindslieden, welke deezen ſtap hadden bevorderd en toegejuicht, zonder intrekking van het genomen Decreet, zonder eene nieuwe Volkskeuze, welke het Beſtuur van zaaken aan Lieden toevertrouwde, die de algemeene agting bezaten en verdienden, was alle hoop op redding onmogelyk geworden.

„ Het mislukken van vroegere en herhaalde poogingen, by die Leden van het Beſtuur, welke den meesten invloed, in het beleid der groote zaaken, bezaten, liet geen anderen weg overig om alles zonder opzien te regt te brengen, dan den Minister der *Eenſche* Republiek, op eenen toon van waarheid en openhartigheid, de hoogte te doen zien, tot welke het bederf reeds was gekomen, en of aldus, door zynen invloed, het oogmerk eener regelmaatige verandering onder de Leden van het Uitvoerend Bewind, en het zich noemend Vertegenwoordigend Lichaam,

CXVI. BOEK. 1798.

„ door de alleen wettige Volkskeuze, te
„ bereiken; of om zich te overtuigen,
„ dat ook by dien Minister niets, ten
„ deezen opzigte, met vrugt, te verrig-
„ ten viel; en in deeze overtuiging de
„ regtvaardiging te vinden voor de krag-
„ daadige maatregelen, tot welke men
„ zich genoodzaakt zou mogen zien.

„ De Generaal DAENDELS scheen het
„ meest geschikt tot het houden van een
„ zo belangryk en beslissend gesprek,
„ even zo bekend door zyne onveran-
„ derlyke gehegtheid aan de Grondbegin-
„ zelen der Staatsomwenteling van den
„ Jaare MDCCXCV en aan het Systema
„ van Eenheid, den Twee en twintigsten
„ January in zyne geheele uitgestrektheid
„ ingevoerd, als door den onverschrok-
„ ken moed, met welke hy, onder de ze-
„ gevierende *Fransche* Vaanen, was voort-
„ gerukt om de Vryheid voor zyn Va-
„ derland te winnen, hadt hy zich, hier
„ te Lande, en in het *Fransch* Gemeene-
„ best, een naam van Volksgezindheid
„ verworven, welke zyn bekende afkeer
„ voor de willekeurige stappen van het
„ thans vernietigd Bestuur niet dan be-
„ vestigen konde, en dus meest zyn ge-
„ tuigenis meerder geloof, zyn gevoelen
„ meerder ingangs, dan dat van iemand
„ anders, vinden. Bereid zyn Vaderland,
„ des noods, met zelfverzaaking te red-
„ den, was deeze Generaal ook tot die
„ laatste pooging bereid, en het zo veel
„ gerugtmaakend Gesprek van den zes-

„ tien-

„ tienden Mey (*) was het beredeneerd gevolg van het by ons ontworpen Plan, zo als dan ook het meer onverhoopt dan onverwagt mislukken van deeze laatste pooging, en de dreigende houding van het vernietigd Uitvoerend Bewind, het temporaire afweezen van den Burger DAENDELS, en diens verblyf te *Parys*, ten gevolge hadden; maar zyne en onze poogingen, door het onberaaden, onzeker en veranderlyk gedrag van het toenmaalig *Bataafsch* Gouvernement, en deszelfs uit een loopende Proclamatie en Orders, vooral ten opzigte van den Generaal DAENDELS gewyzigd, ons nog altoos de hoop lieten om een dringende Verandering in het Bestuur, met het minst mogelyk gerugt, en zonder zweem van sterke maatregelen, te zullen kunnen bewerken (*)."

EEVL. BOEK. 1798.

Dan laaten wy van deeze tusschen ingevlogte opheldernde Bydraage tot het verhaal der Gebeurtenisse terug keeren. Een aantal der boven opgemelde verkoozene Personen bevondt zich in *'s Haage*. Voorafgegaan door de Agenten, verscheenen zy, den dertienden van Zomermaand, ter Vergaderinge. De Agent SPOORS opende de Zamenkomst met eene Aanspraak eene

SPOORS opent de Vergaderinge.

(*) Wy hebben dit zonderling Gesprek, in den aanvange deezes Boeks opgegeeven

(†) *Memorie door de Leden van het Intermediair Uitvoerend Bewind der Bataafsche Republiek aan de Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam* bl. 49—52.

CXVI. BOEK. 1798.

eene Verdeediging van zyn en zyner Mede Agenten gedrag behelzende. Hy sprak uit naam zyner vier Amptgenooten. „ Toen „ de algemeene kreet tegen het schandelyk gedrag der Meerderheid van het Inconstitutioneel Uitvoerend Bewind, 't „ welk zich, door list en geweld, eenige „ weinige weeken heeft weeten staande „ te houden, opging — toen vele Leden van het even Inconstitutioneel Wetgeevend Lichaam, met dat Bewind zigtbaar zamenstemden om de Vryheid voor „ eeuwig te kluisteren, op gisteren ons „ noodzaakte het ondraaglyk geworden „ juk af te schudden, was onze bedoeling „ geene andere dan *'s Volks Heil.*

„ Wy willen ons zelven het ongelyk „ niet aandoen van te veronderstellen, „ dat eenig weldenkend Vaderlander daar „ aan twyfelen kan. Wanneer zelfs de „ blindste of kwaadwilligste Aanhanger van „ het verbryzeld Schrikbewind, binnen „ weinig dagen, het onderdrukt Volk hersteld ziet in het regt, hetwelk hen by „ de Staatsregeling daar aan is toegekend; „ wanneer hy elken Burger de vrye stem „ zal zien uitoefenen in de verkiezing van „ die Vertegenwoordigers, waar in hy het „ meeste vertrouwen stelt; wanneer hy ons „ blymoedig, met afstand van allen gezag, „ tot onzen voorigen kring zal zien wederkeeren; wanneer hy ons gereed zal „ vinden, om ons gedrag aan het onderzoek van eenen wettigen Regter te onderwerpen, zal de zodanige zeker ge-

„ nood-

„ noodzaakt zyn te erkennen, dat onze CIVIL.
„ poogingen geene andere ſtrekking heb- BOEK.
„ ben gehad, dan om het Volk te redden
„ uit de klaauwen van Monſters, wier drift 1798.
„ na ſchatten en gezag toeneemt, naar
„ maate van den ryken buit, welke zich
„ onder hun bereik vindt.

„ Dan Burgers! wy erkennen gaarne,
„ dat, hoe zeer de bereidwilligheid geene
„ paalen kent, onze ſchouders te zwak zyn
„ voor den geheelen last der Regeering;
„ waar van de Analogie der Conſtitutie,
„ in gevallen als het tegenwoordige, ook
„ alleen het Uitvoerend Gedeelte aan ons
„ ſchynt op te draagen. — De overtui-
„ ging hier van en van onzen pligt om
„ ook in de Wetgeeving, voor zo verre
„ thans noodig is, te voorzien, heeft ons
„ bewoogen om toevlugt te neemen tot
„ eerlyke, kundige, onbeſprooken en be-
„ proefde Mannen, die zich, in de on-
„ derſcheidene Factien, welke van tyd
„ tot tyd deeze Gewesten beroerden, niet
„ onderſcheiden, en den roem van op-
„ regte Vaderlanders te zyn, behouden
„ hebben. — En dan moest onze keuze
„ zich onder andere bepaalen, tot de hier
„ vergaderde Burgers, waar onder het ons
„ tot een ſtreelend genoegen ſtrekt onder-
„ ſcheiden te mogen aantreffen, die reeds,
„ by geregelde Verkiezingen, met het ver-
„ trouwen des Volks zyn vereerd gewor-
„ den. De overigen, welke door afge-
„ legenheid hunner woningen, ziekte of
„ andere oorzaaken, nog niet zyn opge-

„ ko-

CIVIL BOEK. 1798.

„ komen, zyn niet minder het vertrouwen van elken braaven man, van elken *Batavier* waardig.

„ Deeze Requisitie moge den schyn hebben van dwang en geweld. Een deugniet of een dwaas moge onze inzigten laaken — wy kennen, wanneer het op 't behoud der Vryheid en het Geluk des Volks aankomt, geenen anderen regel, dan welke ons *daar* door wordt voorgeschreeven; en *deeze* dringt ons dermaate, dat wy liever alles zullen waagen, alles opofferen, dan gedoogen dat zich iemand, onder welk voorwendzel ook, daar aan onttrekke."

Den last, dien SPOORS hun, te deezer gelegenheid, opdroeg geduurende dit Tusschenbestuur, was eensdeels om de loopende en voorkomende zaaken, tot de Wetgeeving betrekkelyk, en die geen uitstel konden lyden, af te doen — en anderdeels om het Volk zo spoedig doenlyk, op te roepen tot de keuze van Leden voor het Wetgeevend Lichaam; terwyl de Agenten zich, in dien tusschentyd, onledig zouden houden met het werk door de Staatsregeling aan het Uitvoerend Bewind opgedraagen. Op dien voet verklaarde SPOORS de thans daar zynde Leden aan te stellen tot de *Intermediaire Wetgeevende Vergadering van de Bataafsche Republiek.*

Aanspraak des Voorzitters VERBEEK.

Allen beloofden, als Mannen van Eer, in de waarneeming van de opgedraage post, in alles de gronden der goedgekeurde Staatsregeling te zullen volgen. By de

de opneeming der Stemmen om een Voorzitter te benoemen, bleek de Burger J. A. VERBREK, bykans met eenpaarigheid, daar toe gekoozen te zyn. Hy beklom het Voorzitters Geſtoelte en liet zich op deezen trant hooren. — „ Ja, gewislyk, Medeburgers! Leden van het Intermediair „ Wetgeevend Lichaam des *Bataafſchen* „ Volks! Gy hebt het gehoord, — ons „ Vaderland was op den oever van zynen ondergang — daar was een ſtap „ noodig, niet minder gewigtig, dan welken wy, op den dag van gisteren, hebben „ zien gebeuren, om den gewiſſen ondergang, die ons dreigde, voor te komen. „ Heb dank, braave Volksvrienden! „ Leden van het Intermediair Beſtuur! „ voor uwen onbezweeken moed en ſtandvastigheid, die gy betoond hebt om „ het Vaderland te behouden, en het Volk „ zyne geſchondene Regten weder te geeven — Heb dank, kloekmoedige DARNDELS! die, als een andere BRUTUS, de „ Dwinglandy in 't hart hebt aangetast, „ en ons aan ons zelven wedergegeeven — „ Uwe Naamen zullen met gulden Letters ſtaan in de Jaarboeken van ons Vaderland — Zy zullen leeven in de harten der dankbaare Tydgenooten, die onderſcheid weeten tusſchen Vryheid en „ Slaaverny, die in de gedaante der Vryheid werd voorgeſteld, zy zullen die „ aan hunne Kinderen vermelden, op dat „ de Naakomelingſchap, van geſlacht tot „ geſlacht, weeten moge, wie zy, onder „ de

CIVA. BORE. 1798.

CIVIL BOEK. 1798.

„ de Verlosfers des Vaderlands te eerbiedigen hebben.

„ Laaten wy, die deeze hooge plaatzen zyn ingetreeden, alleen, (dit weet „ de Hemel, die getuigen is van onze „ daaden!) alleen om het Vaderland te „ behouden en voor Regeeringloosheid te „ bewaaren, onze harten vereenigen tot „ heil des Volks — Laaten wy kloekmoedig ons werk beginnen, en met „ voorzigtigheid bewandelen de loopbaan, „ die ons is voorgesteld; dat de liefde tot „ de Vryheid ons allen beziele, en de „ heerschzugt verre van ons verwyderd „ zy; op dat onze Vrienden zich over „ ons verblyden, en zelfs onze Vyanden „ geene reden hebben om ons te beschuldigen!

„ En gy, Medeburgers! die Leden „ waart der voorige Vergadering of van „ het Uitvoerend Bewind, en die wy met „ genoegen op deeze plaats aanschouwen, „ om dat zulks een blyk is, dat gy zyt „ getrouw gebleeven aan uwen pligt, en „ niet schuldig staat aan misdaaden, waar „ over wy anderen veragten. Gy zult „ ons, door uwe meerdere ondervinding, „ wel willen voorlichten op den moeilyken „ weg, dien wy te bewandelen hebben, „ en klippen aanwyzen, die wy vermyden „ moeten.

„ De Almagtige Oorzaak aller dingen, „ zegene onze poogingen, op dat het den „ Volke welga en het Vaderland behouden worde!"

De

De leevendigste toejuichingen vervulden de Vergaderzaal. Tot Secretaris werd voorgedraagen en opgeëischt de Burger FLOH, die deeze post op zich nam. Behalven de noodige beraamingen op de Orde der Vergaderinge, en schikkingen tot dezelve behoorende, kenmerkte deeze eerste Vergadering zich door een veelen zo hoogstwelkom besluit, waar by, op 's Voorzitters voordragt, de Vergadering eenstemmig toetradt, om naamlyk alle de voorheen genomene Besluiten: waar by zo veele Burgers, op eene willekeurige wyze, van het Stemregt werden uitgeslooten, in te trekken en te vernietigen. Dit verwekte een genoegen waar van de toejuichingen der menigte blyk gaven (*).

EXTRA BOEK. 1708. Eerste schikkingen.

De naastbywoonende opgeëischte Leden tot deeze Vergadering verscheenen weldra, en werden eerlang door de overigen gevolgd. Zy namen, naa in handen des Voorzitters van het Intermediair Uitvoerend Bewind de Verklaaring te hebben afgelegd, zitting (†).

De Leden komen van tyd tot tyd.

By geen der Staatsomwentelingen ontbrak het aan Vervoegingen en Gelukwenschingen, ook die vloeiden by deeze welhaast, in grooten getale, uit Steden en Dorpen toe. De Land- en Zeemagt boezemden haare Zegengroeten uit. Eene groote eenpaarigheid van toon liet zich in

Begroetingen en Gelukwenschingen.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Interm. Wetg. Lichaam* I D bl. 357.

(†) *Ald.* bl. 359. 361. 371. 375. 378.

in dezelve hooren; zo om het te nedergeploft Landsbeſtuur te wraaken, als om het thans opgereezene den hoogſtklinkendſten lof toe te zwaaijen (*).

Bezending met Gelukwenſching uit *Leyden*.

Onder alle deeze begroetingen onderſcheidde zich, op de in 't oog loopendſte wyze, de Stad *Leyden*, daar uit de Burgery eene Bezending ter Vergadering verſcheen, beſtaande uit de Burgers Mr. JAN DE KRUYFF, Mr. PIETER VAN LELYVELD, de Hoogleeraar J. H. VAN DER PALM, J. A. VAN CLEEF en J. L. DOZY. De Aanſpraak, te dier gelegenheid, door den eerstgemelden Burger gedaan, verdient, om verſcheidene redenen, bewaard te blyven en hier plaats te vinden. DE KRUYFF liet zich op deezen toon hooren.

J. DE KRUYF's Aanſpraak.

„ Burger Preſident! en Leden van het „ Intermediair Wetgeevend Lichaam! Was „ het — by alle veelvuldige Staatsverwisſelingen, welke ons Vaderland, als 't „ ware reeds van het eerſte oogenblik zyns onafhanglyken Beſtaans tot op heden toe, ondergaan heeft, en waar van „ zommige met zo jammerlyke beroerten, „ zo gevaarlyke worſtelingen, zo ſchandelyke tooneelen gepaard gingen — „ was het, onder alle Omwentelingen en „ door alle tyden heen, den rechtſchaapen Burger alleen te doen om de vernietiging van Geweld en Overheerſching, „ de handhaaving van wet en orde, de „ be-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Interim. Wetg. Lichaam* I. D. bl. 412. 414.

„ bevestiging van 's Lands waare belan- CXVI.
„ gen, de bevordering van algemeene wel- BOEK.
„ vaard en de vestiging van echte Bur- ——
„ gerlyke Vryheid — Gewislyk die zelf- 1798.
„ de zuivere en edele beginzelen, de een-
„ nige onveranderlyke en onbedrieglyke
„ kentekenen van waar Patriotismus, ver-
„ liezen nimmer hunne kragt in welge-
„ stelde harten; zy verduuren de hevig-
„ ste schokken, den geweldigsten tegen-
„ stand, de grievendste teleurstellingen,
„ en hoe zeer ook zomwylen, voor eene
„ poos, in hunne heilryke werkingen be-
„ lemmerd, of schynbaar geheel verstikt,
„ straks echter herleeven zy en bezielen
„ den welmeenenden Vaderlander met eene
„ nieuwe veerkragt, zo dra slegts een
„ straal van hoope den reinen boezem
„ verwarmt, en hy, met den dageraad
„ van gunstiger tyden, ook maar van ver-
„ re de mogelykheid ontdekken mag, van,
„ door hervatte poogingen, eens eindelyk
„ zyn doel bereikt — dat is — de goede
„ zaak behouden te zien.

„ Zulk een bemoedigend, zulk een be-
„ langryk tydstip is, GODE dank! ook
„ voor ons nog eenmaal daar — eene
„ blyde lichtscheemering breekt onverwagt
„ door de somberste duisternis heenen —
„ hoop, vertrouwen, eensgezindheid en
„ goedwillige yver vervangen allengskens
„ moedeloosheid, schrik, verwarring en
„ wrevele onverschilligheid, en de op-
„ regte Vriend zyns Vaderlands, offschoon
„ reeds byna in sombere kwyning weg-

„ gezonken, voelt zich nog eenmaal op-
„ gewekt tot eene vernieuwde hartelyke
„ deelneeming in de bemoeijing en werk-
„ zaamheden, van welke hy of door eene
„ vervolgzieke Factie gewelddaadig was
„ uitgeflooten, of door de blykbaare nut-
„ looshaid zyner reeds aangewende poo-
„ gingen, voor altoos fcheen afgefchikt.
„ Ja, Burgers! de gebeurtenisfen van
„ den Twaalfden Juny hebben voor den
„ welmeenenden nieuwe uitzigten geo-
„ pend; uitzigten hoedanige alleen gefchikt
„ zyn om het byna uitgebluschte vuur
„ van Patriottifche geestdrift, in verfchen
„ gloed te doen ontbranden, — uitzigten,
„ die, ja, in de wenschlyke gevolgen,
„ van den Twee en twintigften January,
„ zich reeds als in het verfchiet ver-
„ toonden; maar helaas! al fpoedig door
„ de zwartfte nevelen, verdonkerd wer-
„ den; — uitzigten naamlyk op vernie-
„ tigde Factien, herfteide Orde, gevef-
„ tigd Staatsbeftuur, verzekerde Vryheid,
„ herleevende Welvaart — en in deeze
„ allen op algemeen en duurzaam Volks-
„ geluk.

„ Geen wonder, derhalven, dat het
„ beste deel der Natie — indien ander-
„ zins eerlyke, welgevestigde, welden-
„ kende, welwillende, trouwe en verlich-
„ te Burgers dien eernaam waarlyk ver-
„ dienen — geen wonder, dat dit beste
„ gedeelte der Natie die belangryke ge-
„ beurtenisfen van alle zyden toejuicht,
„ derzelver moedige bewerkers dankbaar

„ hul-

„ hulde doet, en, van uit zyne jongste CHR.
„ vernedering, als tot een nieuw leeven BORE.
„ opryze, geene andere wenschen voeden-
„ de, geene andere bedoelingen kennen- 1798.
„ de, dan om, met vereenigde poogin-
„ gen, ieder in zyn kring, werkzaam te
„ zyn tot behoud des lieven Vaderlands,
„ en alzo van dit beslissend tydstip, mis-
„ schien wel het laatste, maar voor zeker
„ het gunstigste, het best mogelyke ge-
„ bruik te maaken.

„ Ziet daar ook onze gevoelens, onze
„ aandoeningen, onze wenschen, onze
„ bedoelingen, wy doen van dezelve open-
„ lyk betuiging, niet slechts voor ons
„ zelven; maar ook voor een aantal on-
„ zer braave Medeburgeren, in wier naam
„ het ons vergund is te spreeken, en het
„ is ons een waare wellust dit te mogen
„ doen in het midden eener Vergaderin-
„ ge, wier geheel bestaan op dezelfde be-
„ ginzelen, op dezelfde verwagtingen,
„ rust, en die, gelyk zy gewisselyk in-
„ stemt met de reine uitboezemingen on-
„ zer Vaderlandsche harten, zo ook door
„ het aan haar toevertrouwd gezag, de
„ gelukkige magt bezit, om tot derzelver
„ vervulling kragtdaadig mede te werken.

„ Denkt niet, Burgers! dat wy van de
„ weldaad onzer jongste verlossingen een
„ flaauw gevoel hebben, om dat de taal,
„ waar mede wy onzen boezem voor U
„ uitstorten, meer den zagten toon van
„ blydschap, hoop, vertrouwen en goed-
„ willigheid ademe, dan wel in heete drift

EERSTE BOEK. 1798.

„ opbruifche by den gloed van verontwaar-
„ diging over geledene verongelykingen,
„ geſchondene regten en verkragte Con-
„ ſtitutie, en verwaarloosde Volksbelan-
„ gen. — Immers waar toe de ſmertly-
„ ke herinnering van zo veele dwaashe-
„ den en gruwelen? Zou het zyn om
„ derzelver gedagtenis leevendig te hou-
„ den tot eene heilzaame waarſchuwing?
„ Ach! zo de bedroogen, mishandelde,
„ verguisde Burger nog niet geleerd heb-
„ be, wie zyne Verleiders en Verdruk-
„ kers, wie zyn waare Vrienden, heeten
„ mogen, dan heeft hy ook die kennis
„ niet dan met zyn geheel en onherſtel-
„ baar verderf te wagten; of zou die her-
„ denking moeten dienen tot een nieuw
„ voedzel voor den geest van partyſchap,
„ bitterheid, wraakzugt en vervolging?
„ Neen; gevloekt zy die geest, die elken
„ rechtgeaart Patriot tot in de ziel be-
„ droeft, die het *Bataafſche* Volk reeds
„ maar al te lang verblind heeft voor zy-
„ ne waare belangen, die de beste raad-
„ ſlagen, de heilzaamſte poogingen very-
„ delt en by welks geduchte voortduu-
„ ring ons jammerlyk geſchokt Vaderland,
„ te gelyk met de goede zaak, moet ver-
„ looren gaan.

„ Met welk een ſtreelend genoegen en
„ dankbaare goedkeuring zien wy U, uit
„ eigen bezef, en eenſtemmig met een
„ verlicht Uitvoerend Bewind, reeds daad-
„ lyk werkzaam, zo tot vernietiging van
„ alle verderflyke maatregelen, en herſtel

„ van

„ van aangedaane grieven, als tot de ſpoe- CXVI.
„ dige vestiging en kloeke handhaaving BOEK.
„ der aangenomene Staatsregeling — Ja, ———
„ gy weet het, Burgers! hoe alle Be- 1798.
„ ſtuur, dat op geweld en verdrukking
„ gegrond is, zich zelfs vernietigt; gy
„ weet, dat orde, billykheid, regtvaar-
„ digheid en goede trouwe, eensgezind-
„ heid en algemeene welvaredenheid de
„ eenige vaste zuilen zyn van elk Be-
„ wind, onder welke benaaming het zyn
„ gezag moge uitoefenen — gaat voort
„ deeze eenvoudige maar waaragtige leer
„ door uwe daaden te bekragtigen, de
„ groote en heilryke beginzelen der Om-
„ wenteling, door eene verſtandige en
„ gelukkige toepaſſing alomme in werking
„ te brengen, de braaven van allerlei
„ denkwyzen onderling te vereenigen, de
„ Wet en uwe Beſluiten klem en kragt
„ te geeven door waare energie, en alzo
„ de weinige dagen van uw kortſtondig
„ Tuſſchenbeſtuur tot een gedenkwaardig
„ en zegenryk Tydperk te maaken in de
„ Geſchiedenisſen van ons Vaderland."

A. POMPE VAN MEERDERVOORT, toen Voorzitter, ſprak de *Leydſche* Bezending in deezer voege toe; „ Geagte Medebur- „ gers! 't was geen zugt om te heer- „ ſchen, die ons, kort naa de heilvolle „ Gebeurtenis van Twaalf Juny, de teu- „ gels der Regeering, aan de Heersch- „ zugt ontrukt, deeden aangrypen; maar „ het was alleen op den roepſtem van „ hun, die de zieltoogende Vryheid haare Hoe door POMPE VAN MEERDERVOORT beantwoord.

CXVI. BOEK. 1798.

„ Overweldigers ontrukt hadden, dat wy, „ altoos getrouw aan onze beginzels, oordeelden ons niet te mogen onttrekken „ in de oogenblikken, toen het Vaderland „ onzen dienst vorderde, om van hetzelve „ de heillooze gevolgen der Regeeringloosheid af te wenden.

„ Daar over de goedkeuring onzer Medeburgeren te mogen ontvangen, kan „ niet anders dan het streelendst genoegen in ons verwekken, en in onze harten vermeerderen den brandenden yver, „ die ons allen bezielt om het *Bataafsche* „ Volk eenmaal het loon zyner veelvuldige opofferingen te doen ondervinden, „ en het volle genot van die Staatsregeling te doen smaaken, welke het zich „ zelve gegeeven heeft. Wanneer dat gezegend oogenblik zal daargesteld zyn, „ leggen wy de teugels van ons Bestuur „ blymoedig neder, in de hoop, dat het „ *Bataafsche* Volk, voor wiens geluk wy „ allen werkzaam zyn, het zegel zyner „ goedkeuring zal drukken op onze handelingen, en in die aangenaame overtuiging dat wy iets hebben toegebragt „ tot heil des Vaderlands. —— Het strekt „ my tot een byzonder genoegen, om de „ Tolken van de Vaderlandlievende gevoelens van een gedeelte van *Leydens* „ Burgery de eer der Zittinge in deeze „ Vergadering aan te bieden (*)."

Wan-

(*) *Dagv. van het Interm. Wetg. Lich.* I. D bl. 499. Deeze gehoorverleening geschiedde den 9 July.

Wanneer de zaaken in den Lande in de gisting waren, die deeze Omwenteling ten gevolge hadt, maakte DE LA CROIX zig het Uitvoerend Bewind bekend, dat hy na *Frankryk* opontboden was; dan dat hy zynen post nog bly ven waarneemen tot dat zyn Opvolger BERNADOTTE hem was komen aflosſen (*). Eenigen tyd vroeger was reeds het Uitvoerend Bewind in ongerustheid gedompeld, op het vernoemen der bedoelde terugroeping van DE LA CROIX, en dat de Burger RAMEL, als diens Plaatsvervanger, zou optreeden. Van diens komst konden zy zich niets goeds ſpellen, uit hoofde der bekende betrekkingen tuſſchen dien Man en veele Hoofden van de toen ondergeſchikte Party, aangegaan by diens vorige tegenwoordigheid in den Lande. Zy hielden zich daar van zo wel overtuigd, dat zy den Buitengewoonen Gezant BUYS last gaven, niet alleen ten ſpoedigſten te ſchryven wat 'er van deeze zaak was; maar tevens te tragten om, op alledel wyzen, die benoeming te keeren, en zelfs des noods, op eene voorzigtige wyze, te doen gevoelen, dat RAMEL, om de bovengemelde reden, in de *Bataafſche* Republiek, dat geen niet zou kunnen doen, wat een Minister van *Frankryk* behoorde te doen, daar hy ongetwyfeld de Republikeinſche Party in den Lande geheel

CAP. BOEK. 1798.

DE LA CROIX voor de Omwenteling opontboden. Ongerustheid wegens diens Opvolger.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Interim. Wetg. Lichaam* I. D. bl. 315.

CXVI. BOEK. 1798.

heel tegen zich zou hebben (*). — Noch BERNADOTTE, noch de door deeze Party gevreesde RAMEL, werd de Opvolger van DE LA CROIX; deeze was ROBERJOT, en nam tot diens komst CHAMPAGNY AUBIN, als *Charge de Affaires* der *Franſche* Republiek de zaaken waar (†). — Het toenmaalig Uitvoerend Bewind bleef niet onkundig dat in Bloeimaand, door de Dagbladen te *Parys* ongunſtige denkbeelden, ten aanziene van het inwendige der *Bataafſche* Republiek, den geest van het Landsbeſtuur, en de Leden van 't zelve, verſpreid werden. Het wilde deeze wederſprooken hebben; al oordeelde BUYS het noodig om een *Franſch* Dagblad, tot dat einde, byzonder te doen aanleggen, waar toe 't zelve de ſtukken zou verſchaffen, den Minister volmagtigende om ten dien einde de noodige uitgaven te doen (§).

SCHIMMELPENNINCK als Gezant na *Frankryk*. Gerustſtelling wegens *Frankryk*.

Onmiddelyk naa de Omwenteling werd de Burger BUYS uit diens Gezantſchap te *Parys* terug geroepen, en R. J. SCHIMMELPENNINCK tot Gezant na de *Franſche* Republiek beſtemd (**). Het hadt niet ontbrooken aan ongerustheidwekkende maaren, wegens der *Franſchen* Gezindheid ten op-

(*) *Mem. van het Interim. Uitvoerend Bewind* bl. 187.

(†) *Dagverh. der Handel. van het Interim. Weig. Lichaam* I. D. bl. 367.

(§) *Mem. van het Interim. Uitvoerend Bewind* bl. 184.

(**) *Dagverh. der Handel. van het Interim. Weig. Lichaam* I. D. bl. 359.

opzigte van de bewerkte Ommekeer der zaaken in den Lande. Heuchlyk was derhalven de gerustſtellende berigtgeeving van wegen het Intermediair Uitvoerend Bewind aan het Wetgeevend Lichaam, ſtrekkende om 't zelve de ſtelligſte verzekering te ſchenken, dat het Beſtuur der *Franſche* Republiek zich zeer gunſtige denkbeelden vormde van de zuiverheid der bedoelingen, die den Twaalfden van Zomermaand hadden doen gebooren worden; dat de gedagten aldaar deswegen zo zeer gevestigd waren, dat het niet, dan met het uiterſte genoegen, zou zien, dat het *Bataafſche* Volk, alle hinderpaalen overwinnende, welke ſchandelyke eigenbaat aan de volkomene bevestiging van dien gedenkwaardigen Dag zou mogen in den weg leggen, zich in ſtaat ſtelde, om alle de heilryke gevolgen daar van, in eene ruime maate, te genieten. — De verzekering van de deelneeming deezes Magtigen Bondgenoots moest het tegenwoordig Landsbeſtuur gerust ſtellen tegen de woelingen van de zodanigen, die, om kortzigtige Medeburgers, in hunne misdaadige oogmerken mede te ſleepen, zich niet ontzagen van Buitenlandſche hulp te ſpreeken (*).

CXVI. BOEK. 1798.

Met hoe veel verzekerings dit Bewind des ter gerustſtelling ſprak, hebben wy reden om vast te ſtellen, dat zulks op zyde-

Laatere verzekering deswegen.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Interm. Wetg. Lichaam* I. D. bl. 462. Dit ſtuk kwam in den 25 Juny.

1798.

delingsche en geen rechtstreeksche berigtgeevingen steunde, en deeze laatste eerst laater opdaagden, te weeten ter gelegenheid van het openbaar gehoor aan den Burger SCHIMMELPENNINCK als Buitengewoon Minister, op den zeventienden van Oogstmaand, verleend, wanneer hy van de Constitutioneele Organisatie des Uitvoerenden Bewinds hier te Lande, aan het *Directoire Executif* der *Fransche* Republiek kennis gaf. — Deezen Brief kunnen wy ons niet wederhouden, hier plaats te geeven. De Voorzitter van het *Directoire* TREILHARD lag de gevoelens van 't zelve in deezer voege bloot.

„ Ontvangt, Burgers Directeurs! de „ opregte uitdrukking van ons hartlyk ge„ noegen. — Uw Brief van den dertig„ sten *Thermidor* heeft onzen wensch ver„ vuld. — Geduurende den loop van „ vier Jaaren, zagen wy, met verlangen, „ dat beslisschend oogenblik te gemoet, „ waar op een Constitutioneel Bewind, „ een einde maakende aan die binnenland„ sche woelingen, welke uw Vaderland „ zo zeer hebben afgemat, hetzelve „ zou in staat stellen, om wederom het „ volle gebruik van alle deszelfs midde„ len van magt en voorspoed te kunnen „ maaken; en aan hetzelve dien rang on„ der de Mogenheden van *Europa* te „ geeven, waar op het eene billyke aan„ spraak heeft.

„ Het smertverwekkend tooneel van zo „ veele bedriegeryen, welke de daarstel-

„ ling

„ ling van eene vaste Orde van zaaken CEN-
„ zo lang vertraagd hebben, heeft dik- BOEK.
„ wyls onze bekommeringen opgewekt: 1798.
„ vooral hebben wy met een diep gevoel
„ van smarte gezien, dat Mannen, die
„ zich zelven slomme aangekondigd had-
„ den als de yverigste Voorstanders der
„ Vryheid, en die, naa den behaalden
„ Zegepraal op de Aanhangers van het
„ Oude Bewind, tot de eerste Waardighe-
„ den der Republiek opgeklommen wa-
„ ren, geen ander gebruik van die, aan
„ hun voor een korten tyd toevertrouw-
„ de Magt gemaakt hadden, dan alleen
„ om te onderneemen om zich het voort-
„ duurend bezit dier Waardigheden aan
„ te maatigen, en om, tot bederf der al-
„ gemeene zaake des Vaderlands, alleen
„ hunne byzondere bedoelingen en drif-
„ ten ten dienste te staan.

„ De spoedige val dier Weezens, als
„ het gewoone lot van Menschen, die
„ zich in een onwettig gezag indringen,
„ heeft ons weinig verwonderd; maar wy
„ hebben gemeend, alvoorens onze denk-
„ beelden omtrent de gebeurtenis, welke
„ dien val te wege gebragt heeft, te ves-
„ tigen, het tydstip te moeten afwagten,
„ waar op de Algemeene Stem der Natie
„ zou zyn uitgebragt, en waar op het
„ ontwyfelbaar zou zyn dat het Interme-
„ diair Gouvernement, het welk zich in
„ de noodzaaklykheid gebragt zag, de
„ teugels van het Bewind op te vatten,
„ zich met yver werkzaam hield om de

„ door

„ door het Volk aangenomene Conſtitutie
„ met ſpoed in werking te brengen. Dit
„ tydſtip is aanweezig, het gevoelen der
„ *Bataafſche* Natie is bekend, al het geen
„ tot hier toe ſlechts kortſtondige ſchik-
„ kingen uitmaakte, heeft nu plaats ge-
„ maakt voor vaste Wetten, voor een
„ duurzaam Gouvernement, en de Natie
„ zelve, door in het Wetgeevend Lich-
„ haam en in het Uitvoerend Bewind
„ Mannen te plaatzen, die noch door ge-
„ brek aan doorzigt verdoold, noch door
„ partyſchap weggeſleept zyn, heeft het
„ zegel van goedkeuring aan de Gebeur-
„ tenisſen gegeeven, welke deeze geluk-
„ kige ontwikkeling voorbereid hebben.

„ Het Conſtitutioneele Tydvak, 't welk
„ uwe Republiek nu is ingetreeden, kan
„ haar tot eene beſtemming opleiden,
„ wanneer en de Wetgeevers, en zy,
„ die het Uitvoerend Bewind in handen
„ hebben, ſteeds bedagt zyn, om, zon-
„ der onderſcheid, alle Partyſchappen te
„ bedwingen, welke zich mogten veroor-
„ loven, om een gevaarlyken invloed te
„ herneemen, tevens zorgen om alle uit-
„ werkzels van eene reactie te verwyde-
„ ren, welke niet anders zyn kan, dan
„ een eeuwigduurende bron van haat en
„ rampen.

„ Dat hunne poogingen ſteeds eensge-
„ zind mogen gericht zyn tegen het *En-*
„ *gelſch* Gouvernement, als den onverzoen-
„ lyken Vyand van den bloei van uw
„ Vaderland, en dan ſtaan wy U borge

„ dat

„ dat de *Bataafsche* Republiek, onder- CXVI.
„ steund door haare magtige Bondgenoo- BOEK.
„ te, weldra haaren Koophandel zal zien
„ herleeven, haare schaden vergoed, haa- 1798.
„ re Zeemagt herbooren, en dat zy in-
„ wendig gelukkig, dag aan dag, heil-
„ zaame vrugten zal genieten van eene
„ vrye representative Regeeringsvorm."

Deeze verzekeringen van *Frankryk* vernam het Landsbestuur met verrukking. Ter Eerste Kamer drukte de Voorzitter VAN HALL, naa het mededeelen de gevoelens van zyn hart deswegen uit, en zyn Amptgenoot VAN LENNEP ter tweede Kamer sloeg denzelfden toon (*).

Groot waren de veranderingen, ten aanziene van de Intermediaire Administrative Bestuuren der Gewesten, door het Intermediair Bewind daargesteld. Eenige werden van hunne Posten ontslaagen, en door anderen vervangen, anderen bleeven hun plaats bekleeden (†). Commissarissen door dat

Regeeringsveranderingen.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lich.* II. D. bl. 112. 401. 425.

(†) Zie ten opzigte van *Holland*, *Jaarb. der Bat. Republiek* XIII. bl. 81. De verandering daar gemaakt verdient onze korte overneeming. Van hunne posten werden ontslaagen, de Burgers C. VAN DER COCQ, J. C TEN NOEVER, A. OLTMANS, D. POMPEYRA, A. COOMANS, H. J. KOSTERS, A. DE MONYE, J. VAN DER POST en P. C. WENNEKERS, nevens den Secretaris HEUVELMAN. De aanblyvende waren K. HOVENS, B. COOL, A. VAN DER DUSSEN, D. HOITSMA, P. PIETERSE, J. OCKHUIZEN, J. KEIZER, C. NOLET, W. RIS en J. ROMSWINKEL; de nieuwaangestelden waren J. COUPERUS, F. VAN DER GOES, TEYLER VAN HALL, A. E. BRANGER, P. H.

CIVIL. BOEK. 1798.

det Bestuur aangesteld, bragten in de Municipaliteit en het Committé van Justitie te *Amsterdam* geene geringe omschepping te wege (*). Overal viel dit niet in den smaak der Ingezetenen. In *Rotterdam* ontstonden zo hevige beweegingen, dat het Intermediair Uitvoerend Bewind des eene welscherpe Publikatie liet uitvaardigen (†). Voorts hadt dit Bestuur het Administratief Bestuur van het voormaalig *Holland* aangeschreeven en gelast om zodanige Leden der Municipaliteit, welke hun ongeschikt of onbevoegd tot het behoorelyk waarneemen hunner Posten mogten toeschynen, uit dezelve te ontslaan en door andere kundige en geschikte Persoonen te doen vervangen. Zeer kort maakte dit Bestuur zich van deeze zaak af. Daar aan 't zelve gebleeken was, dat deeze maatregel niet zo zeer strekte, om, gedurende den korten tyd van het Tusschenbestuur, buiten dringende redenen van noodzaaklykheid, eene geheel nieuwe omschepping te doen plaats grypen; maar voornaamlyk ten oogmerke hadt om zorg te draagen, dat door de byzondere denkwyze van een of meer Leden der Municipaliteiten, het Stemregt niet onthouden werd aan Burgers, daar toe, uit kragte van de Staatsregeling be-

P. H. KLAARENBEEK, L. T. DE KEMPENAAR, VAN DER KUN, W. L. KERKMAN, HAVART en A. LOOSJES *Pz.* Tot Secretaris vondt zich benoemd REINIER VAN SPAAN.

(*) *Jaarb. der Bat. Republiek* XIII. D. bl. 83.

(†) *Jaarb. der Bat. Republiek* XIII. D. bl. 94.

bevoegd. Hiervan gaven zy den Ingezetenen kennis dat zodanige hunner Medeburgeren, die vermeenden gegronde reden van klagten te hebben tegen hunne Municipaliteiten, of zommige Leden van dezelve, voornaamlyk met betrekking tot het weigeren of afnemen van het Stemregt, zich, met den meest mogelyken spoed, aan hunne Vergadering hadden te vervoegen (*). — Een zeer eigenaartige maatregel ook elders in den Lande gevolgd. Waar uit voortvloeide, dat veele der ontwerpen deezes Landbestuurs, ten halven, en veel al met wederzin, werden volbragt, en dat, wanneer vervolgens de beslissing over de klagten der afgezette Amptenaaren aan de Tusschenbestuuren der voormaalige Gewesten, werd overgelaaten, deeze of geene grieven hoegenaamd, herstelden, of met de sterkste tegenstribbelingen by de Plaatselyke Bestuuren in het volbrengen hunner besluiten te worstelen hadden. Het gevolg hier van was, dat, ten deezen opzigte, de zaaken op een verschillenden en dikwyls zeer onregelmaatigen voet behandeld werden. Stoffe van klagten vonden hier alle de Partyen naar maate van de verschillende handelwyze der onderscheidene Bestuuren, weinigen slegts hielden eene juiste middelmaat.

CXII. BOEK. 1798.

Van allerwegen kwamen ter Vergadering de klagten in, wegens de zuiveringen, die plaats gegreepen hadden ten aanzien

Een en ander der Zuiveraaren van

(*) *Jaarb. der Bat. Republiek* XIII. D. bl. 196.

ziene der Grondvergaderingen, van welke wy reeds gewaagden (*). Gergrondheid kon aan veele niet ontzegd worden. Dan een en ander der aangeſtelde Zuiveraaren, die oordeelden zo ruwlyk met dit werk niet omgegaan, waardige Vaderlanders uitgeſlooten of onwaardige den toegang opengeſteld te hebben, deeden des voordragten, met verzoek dat hun gehouden gedrag mogt getoetst worden (†).

de Grondvergaderingen beklaagt zich.

Intrekking van de ſtrenge maatregelen tegen de Leden des Ouden Bewinds.

Streng, zeer ſtreng waren de maatregelen, in Lentemaand deezes Jaars genomen, zo ten opzigte der Regeeringsperſoonen naa den Jaare MDCCLXXXVII tot de Omwenteling in MDCCXCV, als ten aanziene van hunne Goederen. Derzelver daarſtelling was niet zonder tegenſtand doorgegaan (§). Thans diende het Intermediair Uitvoerend Bewind een Vertoogſchrift in, ſtrekkende om aan te toonen, hoe die Beſluiten gegrond waren op de onbillykſte en onregtvaardigſte beginzels, met den voorſlag om dezelve in te trekken. Nogthans met dien verſtande, dat zodanige van de geweezene Regenten, Ministers en Amptenaaren, als door derzelver byzondere daaden of verrigtingen, in hunne onderſcheidene betrekkingen of posten, zich aan eenige misdaaden of wanbedryven mogten hebben ſchuldig

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXIV. D. bl. 242.

(†) *Dagverh. der Handel. van het Interm. Wetg. Lichaam* I. D. bl. 539. 617. *Dagverh. van het Vertegenwoordigend Lichaam* II. D. bl. 306.

(§) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXIX. D. bl. 179.

dig gemaakt, niet zouden verſtaan worden door de intrekking ontſlaagen te zyn van derzelver verantwoordelykheid deswegen, noch ook van de verpligting tot ſchadeloosſtelling, of andere ſtraffen, wegens de door hun gepleegde onregtvaardige en onbehoorelyke vervolgingen of plunderingen of opſtookingen daar toe. — Na eenige overweegingen droeg zulks de goedkeuring der Vergadering weg; met de byvoeging, dat het herroepen Plakaat bevonden was te ſtryden tegen de beginzelen der aangenomene Staatsregeling (*).

CIVIL BOEK. 1798.

Was het eene der eerſte verrigtingen des tegenwoordigen Landbeſtuurs geweest in 't algemeen de Beſluiten, die zo veele Burgers van het Stemregt uitſlooten, te vernietigen (†), het Intermediair Uitvoerend Bewind deedt der Vergaderinge een meer bepaalden voorſlag, ter vernietiging van de Beſluiten, die de Leden, welke na den Twee en twintigſten January, by Brieven van hun Lidmaatſchap in de Conſtitueerende Vergadering afſtand hadden gedaan, verklaard werden het vertrouwen des *Bataafſchen* Volks verlooren te hebben; als mede om als kragtloos te verwerpen eene Publikatie, waar by die zelfde Burgers van het Stemregt uitgeſlooten en onbekwaam verklaard werden ooit eenige post in dit Gemeenebest te bekleeden.

De geweezene Vergaderingsleden in hunne eere hersteld.

Hier

(*) *Dagverh. der Handel. van het Interm. Weig. Lichaam* I. D bl. 402.

(†) Zie hier boven bl. 474.

1798.

Laate slaaking der gevangen gezette Staatsleden.

Hier toe zich het wel te wagtene Besluit (*). Billyk mogten de Leden, by de Omwenteling van Twee en twintig January, in verzekering genomen, zich, by deezen gunstigen keer van zaaken, verlossing uit die Staatkundige Gevangenis belooven. Tot veeler verwondering brak die dag niet aan voor den negenden van Hooimaand, wanneer, van wegen het Intermediair Uitvoerend Bewind, ten hunnen opzigte, een voorstel geschiedde. In het verloop van vier maanden tyds waren, ten hunnen opzigte, geene beschuldigingen van eenige Staatsmisdaad door het nu verwyderde Uitvoerend Bewind te berde gebragt, noch hoe veel opheffs men ook van Staatsmisdryven door de gevangenen gepleegd, hadt gesprooken. Dit strekte ten oogenschynlyken blyke, dat de voortzetting, ten hunnen opzigte genomen, den oorsprong veel eer verschuldigd was aan persoonlyken haat tegen de bewaarden en bewaakten, voornaamlyk steunende op een verschil in Staatkundige begrippen, dan dat dezelve, zo als men het den Volke hadt doen voorkomen, voor de veiligheid van den Staat noodzaaklyk zou geweest hebben. — Aan hun waren ingeene Staatsmisdaaden tegen die Burgers toegekomen, en was hun geen de minste reden bekend waarom dit Arrest langer zou voortduuren; billykheid vorderde, dat het, zo spoedig mogelyk, een ein-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Interm. Wetg. Lichaam.* I. D. bl. 454.

einde name; hier toe ſtrekte hun voor- CXL.
dragt. —— Dan, ſchoon 'er onmiddelyk BORK.
toe beſlooten en last gegeeven wierd om ——
den den Volke by Publikatie te verſtendi- 1798.
gen, bleef dit onvolvoerd, en zagen zy
hun arrest verlengd tot aan het geheel af-
loopen der Verkiezingen van het Verte-
genwoordigend Lichaam (*). Niet ge-
ring

(*) *Dagverh. der Handel. van het Interim. Wetg. Lichaam* I. D. bl. 502 De handelwyze omtrent hun door 't Intermediair Bewind, als mede dit verzuyl, wordt in eenen ongunſtigen dag geſteld door den Schryver van de *Staatsomwenteling in haaren Aart, Loop en Gevolgen beſchouwd*, te *Leyden* by DU MORTIER *en Zoon* 1801. bl 117. — Schoon verre de meesten hun geheel ontſlag kreegen op den 14 July, moest G. W. VAN MARLE, benevens drie anderen, tot 18 Augustus, onder toezigt blyven. Om welke rede was den Heere SCHELTEMA niet gebleeken, noch is ook aan ons zulks openbaar geworden. VAN MARLE hadt op den 22 Juny een deftig Request aan het Intermediair Wetgeevend Lichaam ingediend, om teregtſtelling en ontſlag. *Authentique Bylagen tot de Omwenteling van 22 Jun.* 1798. No. 75. 86. 94. Men zie wegens deezen Vaderlander SCHELTEMA *Staatkundig Nederland* II. D. I. St. bl 63.

Die zelfde Schryver, welke zich mede onder de gevangenen op 't *Huis in 't Bosch* bevonden hadt, tekent, in 't gemelde Werk, van JORDENS gewaagende, aan: De Perſoonen, die by 't ontſlag deezes Staatsmans op 't Huis te *Hondsholredyk*, de teugels in handen hielden, zouden gaarne zyne en zyner Lotgenooten onſchuld, naar waarde, erkent hebben; dan toevallige omſtandigheden hielden de afkondiging van eene gearresteerde en reeds gedrukte Proclamatie tegen. Dit merkwaardig ſtuk is egter voor de Naakomelingſchap bewaard in de *Authentique Bylagen tot de Omwenteling van den 22 January* 1798. No. 83. bl. 169.

ring waren de kosten op deeze en anders Staatsgevangenschappen (*).

1798. Het voorgevallene omtrent NOLETEN VAN DER JAGT.

Onafgedaan hing de zaak der gevangen gezette Volksvertegenwoordigers NOLET en VAN DER JAGT (†). Eerstgemelde ging het Intermediair Bestuur aan met een breed Vertoog over het ongelyk hem bejegend, zich over de hem aangedaane behandeling hoogst beklaagende. Tot het beoordeelen van diens zaak, als mede van zyn Lotgenoot VAN DER JAGT, die zich desgelyks aan dat Bewind vervoegd hadt, waren, naa veel omhaals, gedelegeerde Regters benoemd en te *Utrecht* reeds byeen. De Volksvertegenwoordiger VITRINGA stelde by de overweeging der Verzoekschriften dier beide Staatsgevangenen voor, hun af te vraagen, of zy voor als nog geene zwaarigheid zouden maaken om te staan voor het Hof van Justitie over de

(*) Het Intermediair Uitvoerend Bewind geeft in deezer voege die post op.

Wegens reeds voldaane onkosten op het Arrest der Staatsgevangenen te *Hondsbolredyk*	f 8135-17-4
Wegens reeds voldaane onkosten op het Arrest der Staatsgevangenen op het Huis in 't *Haagsche Bosch*	f 22871-5-10
Wegens zo betaalde als onbetaalde en naa 12 Juny laatstleden ingekomen rekeningen, van zo in de Casselenye als in *Friesland* en elders gearresteerde Perfoonen	f 6802-15-19
	f 37,809-19-1

Jaarb. der Bat. Republiek XIII. D. bl. 184.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXIX. D. bl. 289.

de voormaalige Gewesten *Holland* en *Zeeland*, daar toe byzonder benoemd? en indien zy daar toe mogten neigen, dat, als dan de benoemde en nog niet daadlyk in werking zynde Gedelegeerde Regters, voor ontbonden gehouden zouden worden, en vervolgens na hunne huizen terug keeren konden. — De Voorzitter VERBEEK, wilde overeenkomstig dit voorstel het besluit opmaaken, ondanks veeler tegenbedenkingen en zwaarigheden; hy herinnerde de Vergadering, dat elke Dag, welke de benoemde Regtbank te *Utrecht* aanweezig was, den Lande Duizend Guldens kostte. Het leedt slegts tot den volgenden Dag, dat het besluit overeenkomstig het voorstel viel. —— De afgevaardigde Vergaderingsleden tot die beide Gevangenen gaven te verstaan, dat en NOLET en VAN DER JAGT, het Hof over de voormaalige Gewesten van *Holland* en *Zeeland* voor hun wettigen Regter hielden, en zich aan 't zelve onderwierpen: onder verklaaring, dat zy zulks deeden, zonder de Leden der Regtbank te *Utrecht* zamengeroepen, eenigzins van onregtvaardigheid of eenzydigheid te verdenken. Eene door NOLET verzogte ontzegeling van eenige vertrekken in diens huis, als mede op zyne Kamer in *'s Haage*, werd toegestaan (*).

CXVI. BOEK. 1798.

Door alle de genomene maatregelen, om zich in het gezag te vestigen, bleef het

Oproerigheden in *Amsterdam*.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Interm. Wetg. Lichaam* I. D. bl. 379. 384. 411 en 560.

CXVI. BOEK. 1798.

het niet ongemoeid. Een ontrustend berigt van het Intermediair Uitvoerend Bewind, wegens den ſtand der zaaken in *Amſterdam*, deedt, den negentienden van Hooimaand, eene buitengewoone Vergadering byeen roepen. Het gaf daar by te verſtaan, zeer vroeg in den morgen, onderrigt te zyn van de misdaadige woelingen, welke de *Anarchisten* en Voorſtanders van het *Schrikbewind*, in die Stad zich veroorloofden, welke aldaar ſtoorenis der openbaare rust ten gevolge zouden kunnen hebben. Men verſpreidde daar ontrustende gerugten van veelerleien aart, ſtrekkende om de menigte in den waan te brengen, als of de tegenwoordige Orde van zaaken gevaar liep. Deeze ſteunden op de vervanging des *Franſchen* Generaals JOUBERT door den Generaal HATRY. Dan, zonder zich in te laaten, om de Natie te doen zien de valschheid deezer veronderſtellingen, en te bewyzen, dat het vertrek van den Generaal JOUBERT, en diens aanſtelling tot Opperbevelhebber van het Rhynleger, geenzins moest gezogt en gevonden worden in het gedrag diens Generaals, geduurende zyn verblyf in de Republiek, als mede dat de komst diens Plaatsbekleeders, den Generaal HATRY, hun de tegenwoordigheid verzekerde van eenen Grysaart, bekend wegens braafheid en zagtheid van zeden, en dat diens komst tevens het bewys met zich zou brengen van de gezindheid des *Franſchen* Staatsbeſtuurs, om, aan de eene zyde, den verdienstlyken

ou-

ouderdom rust, en aan de andere zyde, aan deeze Staat de bevestigende overtuiging te verschaffen van deszelfs onveranderlykheid in gevoelens ten onzen opzigte, oordeelden zy, ten aanzien dier rustverstoorderen andere middelen te moeten aanwenden, vrees voor straf was het eenig middel 't welk hen kon en moest werken. 1798.

De Voorzitter POMPE VAN MEERDERVOORT hadt, op het leezen diens Briefs, reeds eenige Artykelen van eene Wet, om tegen deeze woelingen en rustverstooringen te voorzien, en door de sterkste maatregelen te keer te gaan, ontworpen. Hy deelde dezelve der Vergaderinge mede. Niet weinige aanmerkingen vielen er op; dan het besluit was om ze het Uitvoerend Bewind ter hand te stellen, met last, om, by openbaare Afkondiging, den Volke des kennis te geeven.

De Publicatie door het Intermediair Uitvoerend Bewind, daar op gegrond, wyst, by den aanhef uit, dat, schoon wel *Amsterdam*, in deeze woelingen, het meest uitstak, egter andere plaatzen des niet vry waren. By dezelve werd den Volke aangekondigd, dat allen, die openbaare gesprekken voerden, of eenig deel hadden aan het maaken, drukken, uitgeeven of verspreiden van geschriften, ingerigt om de tegenwoordige Orde van zaaken en Bestuur in een haatlyk daglicht te stellen, te belaagen of omver te werpen, en die geschikt waren om andere tegen dezelve op te hitzen, of, om het zy door 't opzet- Publikatie daar tegen.

CXVI. BOEK. 1798.

zettelyk verzinnen en verſpreiden van valſche tydingen, gerugten te doen ontſtaan, of hoop te doen voeden van eene aanſtaande Omwenteling, en het herleeven van het onderdrukt Systhema van Geweld en Regeeringsloosheid, aan den lyve met eene geſtrenge geeſſeling en daar op volgende Gevangenis van vyf jaaren, en Bannisſement uit de geheele Gemeente, te worden geſtraft. —— De houders van openbaare of heimlyke byeenkomſten ter bevordering van dusdanige einden, werden met ſtrenge ſtraffen bedreigd; en zy die daaden van Oproer en Geweld te deezer oorzaake pleegden met den dood. Alle Intermediaire Adminiſtrative Beſtuuren en Municipaliteiten van Steden en Plaatzen werd dit op het ernſtigst aanbevolen. En zouden allen, die door de Dienaars des Regts, en andere daar toe behoorelyk aangeſtelde Magten, in het bedryf van eenige dier oproerige daaden, op heeter daad, werden betrapt, naa het blyken des misdryfs aan den Regter, onmiddelyk worden geſtraft (*). —— Deeze maatregel hadt de bedoelde uitwerking.

Proclamatie aan den olke wegens de Verkie-

By het naderen van den gewigtigen Dag ter Verkiezing der Volksvertegenwoordigeren, deedt het Intermediair Uitvoerend Bewind eene Volksoproeping. Te meermaalen bevonden wy ons, in de Geſchiede-

(*) *Dagverh. van de Handel. des Interm. Weig. Lisbaams* I. D. bl. 564—567. *Jaarb. der Bat. Republiek* XIII. D. bl. 169.

denis, tot zodanige hoogtens opgevoerd, van waar wy niet konden nalaaten op het voorledene terugge te zien: — immers wanneer, by Regeeringsverwisseling het Volk gekend wordt, rekenen de Bewerkers daar van het hunne zaak deswegen in 't breede tot den Volke te spreeken. Zeer wydluftig geschiedde zulks tegenwoordig. Te lang ter geheele overneeming is de toen uitgevaardigde Publikatie; doch wy mogen niet voorby het een en ander aan te stippen. CXVI. BOEK. 1798. Zitting der Leden voor het Vertegenwoordigend Lichaam.

De aanhef luidde; „ *Bataaven!* De dag „ nadert dan, waar op gy, ten blyke van „ uwe Oppermagt, ten blyke dat alle wettig Gezag uit den boezem des Volks „ ontleend moet zyn, de Leden van uw „ Vertegenwoordigend Lichaam zult verkiezen — de dag nadert, waar op gy „ dit voor het eerst, zedert het aanzyn „ van dit Gemeenebest, naar zodanige eene „ Staatsregeling zult verrigten, als het *Bataafsche* Volk zelve aan ieder stembevoegd Burger heeft voorgeschreeven."

Naa de dagbepaaling vaart de Publikatie voort om den *Twee en twintigsten van January* en *Twaalf Juny* beide te huldigen, zonderling genoeg om hier plaats te vinden — „ Dan *Bataaven!* wy zouden on„ trouw handelen omtrent uwe tederste „ belangen, wy zouden het groot eind„ doel der jongste gebeurtenissen, die de „ verkragters van uwe Oppermagt en ver„ treeders van uwe Regten van hunnen „ waggelenden zetel rukten, lafhartig ver-

CXVI. BOEK. 1798.

„ raaden, wy zouden den *Twee en twin-*
„ *tigſten January* en *Twaalf Juny* onteeren, indien wy niet, te deezer gelegenheid, den loop uwer geheele Omwenteling kortlyk afſchetzen, en hier uit, als welmeenende Raadslieden, de hoofdtrekken afleiden, die, ten uwen eigen nutte, uwe keuze moeten bepaalen.

„ De vernietigtng van het Stadhouderlyk Bewind, in 't begin van 't Jaar MDCCXCV, de verwydering uit het Beſtuur van alle Regenten, die openlyk zyne zyde gekoozen hadden, de verbreeking der banden, die U aan het heerschzugtig en roofziek *Engeland* boeiden, bleeken al ras niet genoegzaam te zyn om U dien ſtaat van meerderen veerkragt, aanzien en voorſpoed te verzekeren, welken gy billyk geoordeeld hadt van de nieuwe Orde van zaaken te mogen verwagten.

„ Een aantal Patriciers en bekrompene Verſtanden, en onder de eerſten veelen, wier Geſlachten, in Stadhouderlooze tyden, in meerder aanzien waren geweest, hadden zich onder uwe banieren geſchaard, en met hun, die *niet* om vermeende beledigingen, of andere vernederende driften, *maar* om de groote belangen van den Lande, tegen het Stadhouderſchap waren geweest, dezelfde leer gepredikt. Zelve met genoegen het Stadhouderlyk Bewind afgeſchaft ziende, hadden zy egter te veel belang by de oude Inrigtingen van

„ Kerk

„ Kerk en Staat, of waren te zeer aan CXVI.
„ oude vooroordeelen gekluisterd, om de BOEK.
„ groote waarheden, die uwe Staatsom- ——
„ wenteling tot eene Volkszaak maaken 1798.
„ konden, hulde te doen; en hier door
„ werd de loop derzelve vertraagd, hier
„ door werd gy drie jaaren lang van de
„ groote voordeelen, die zy U, op den
„ duur moesten aanbrengen, verstooken.
„ Daarentegen voegden zich onder uwe
„ zuivere Republikeinen, onder hun, die
„ de Volkszaak belangloos toegedaan wa-
„ ren, die de Een- en Ondeelbaarheid
„ van dit Gemeenebest, en de andere
„ groote beginzelen der Omwendinge, met
„ beleid en voorzigtigheid, vestigen wil-
„ den, eene menigte weezens, die of hun-
„ ne verwaarloosde zaaken, ten koste van
„ hunne Medeburgeren, of zelfs van den
„ Lande, poogden te herstellen, of aan
„ laage en veragtlyke driften den vryen
„ teugel vierden, of eindelyk door kort-
„ zigtigheid en overdryving wel ras alle
„ de belangen van den Staat stonden te
„ bederven. —— En, daar deezen de leu-
„ ze der waarheid voor de hunne aanna-
„ men, zich onder het mom van yverige
„ Voorstanders der Volkszaak verborgen,
„ daar hunne minderheid in de Vergade-
„ ringen hunne snoode bedoelingen kon-
„ den bedekken, was het U moeilyk hun
„ spoedig genoeg van uwe opregte Vrien-
„ den te onderscheiden; en 'er was niets
„ minder noodig dan een tydvak waar in
„ zy toomloos den boventoon konden
„ zin-

„ zingen, om ook aan den min opmerk-
„ zaamen menſchenkenner, aan den ligt-
„ geloovigen en vertrouwenden Burger,
„ kortom aan een ieder van U, die door
„ den ſchoonen ſchyn zich hadden laaten
„ verblinden, de oogen te openen, en
„ dat ſoort van weezens in alle derzelver
„ afſchuwlykheid te vertoonen.

„ Beide deeze Factien egter, *Bataaven!*
„ hebt gy thans verpletterd. Beiden wa-
„ ren zy even gevaarlyk, even doodlyk,
„ voor uwe belangen en toekomend ge-
„ luk. De eerſte hadt alle veerkragt aan
„ uw beſtaan ontnomen, en zouden den
„ ſtaat van Omwending onder U vereeu-
„ wigd, of U tot den ouden doolhof van
„ allerlei Gewestlyke en andere kleine be-
„ langen terug gevoerd hebben. De on-
„ kunde, de overdryving en het ſchaamt-
„ loos zelfbelang van de laatſte, bragten,
„ in weinige maanden, eene algemeene
„ verwarring te weeg, veroorloofden zich,
„ om al wat orde en regel was, te ver-
„ ſtrooijen, alle banden van maatſchappy
„ los te rukken: en om het moeilyk werk
„ van uwe geheele Omwending, de ge-
„ regelde inrigting van de Staatswet te
„ verrigten, meende deeze Factie zich,
„ met uitſluiting van al wat kundig en
„ eerlyk was in den Lande, van de laag-
„ ſte en veragtlykſte hefboomen te kun-
„ nen bedienen.

„ En zoudt gy dan niet, *Bataaven!* naa
„ alles wat uwe oogen hebben gezien,
„ naa de groote gebeurtenisſen inzonder-
„ heid

„ heid van *Twaalf Juny*, welke die van
„ *Twee en twintig January* bevestigd heb-
„ ben, omzigtig en angstvallig in uwe
„ keuzen zyn? Of zoudt gy het willen
„ waagen, om tot de voorige hiterſten
„ weder te keeren, en uw eigen welvaard
„ en die van het geheele Land, andermaal
„ in de waagſchaal te ſtellen."

Hier op het Volk herinnerd hebbende aan de afgelegde Verklaaring als Stemoefenend Burger, luidt de verdere opwekking; „ Ontkomen aan het Stadhouderlyk
„ Bewind, ontkomen vervolgens aan het
„ Federatief en Ariſtocratiſch Beſtuur, en
„ nu onlangs eindelyk ontkomen aan de
„ gevaarlykſte van alle, de Regeeringloos-
„ heid en het Schrikbewind, hebt gy te
„ zeer alle de tydperken uwer Staatsom-
„ wenteling doorloopen, om niet de Hoof-
„ den van alle de zo evengenoemde Fac-
„ tien te onderkennen. Wy ſpreeken hier
„ niet van die vaste en waardige Repu-
„ blikeinen, die op en naa den Twee en
„ twintigſten van January de ſchuldloeze
„ ſlachtoffers der heerſchzugt geworden
„ zyn. Doch 'er is niemand van hun,
„ die uw vertrouwen onwaardig zyn, of
„ hy draagt den tytel zyner uitſluiting op
„ zyn voorhoofd. De deugd heeft zich
„ van de ondeugd, het wikkend oordeel
„ van de drieſte onkunde en verwaaten-
„ heid, het belangloos Republikeinisme
„ van de Volksverleiding genoegzaam on-
„ derſcheiden."

Ten aanziene van de eigenſchappen der

CXVI. BOEK. 1798.

te verkiezene Persoonen luidt de raadgeeving. „ Vestigt, in alle Standen, uw oog „ op het burgerlyk leeven van hun, die „ gy zoudt willen verkiezen. Laat niemand, laat vooral geen geheim Zendeling van het *Engelschgezind* Systhema, „ van het Federalisme, van de Aristocratie of Regeeringloosheid, uwe keuze „ bepaalen; doch ziet zelve rondsomme, „ en raadpleegt alleenlyk met uw Geweeten. De zedige, verlichte, deugdzaame man, de man, die belang heeft by „ de welvaart van zyn Vaderland, en de „ handhaaving van den Staatsregel, is alleen uwe keuze waardig. Hy zal zich „ aan dezelve niet opdringen, geen eerzugt betoonen, of eenen aanhang maaken, om door U benoemd te worden. „ Doch gy zult hem aan zyne ingetogenheid, aan zynen eerbied voor de Wet, „ aan de agting zyner Medeburgeren, aan „ het huislyk geluk, dat hy onder de zynen verspreidt, aan zyne nyverheid, en „ naauwgezetheid in het gemeene leeven „ onderkennen. Is hy reeds in aanzienlyke posten geweest, hy zal uw vertrouwen, door het zorgvuldig myden van „ alle gevaarlyke uiterstens, geregtvaardigd „ hebben; en zaagt gy hem tot nog toe, „ niet op den voorgrond geplaatst, de „ roem, dien hy ook in mindere posten „ verworven heeft, zal U niet onopgemerkt gebleeven zyn.

„ Met één woord, *Bataaven!* de tyd „ der misleiding is voorby gegaan. Noch „ lis-

„ listige tegenstrevers der groote waar- CIVIL
„ heden van uwe Omwending, noch snoo- BOEK.
„ de en eigenbaatzoekende Volksverlei- ——
„ ders, zullen uwe keuzen verkloeken; 1798.
„ maar den man, die alle de uitersten
„ standvastig heeft doorgestaan; die zaa-
„ ken van personen heeft afgescheiden,
„ die zonder terugge te deinzen, op het
„ afschuwelyk moord, waar mede men de
„ Vryheid misvormde, haare zaak met
„ beleid aangekleefd en voorgestaan heeft,
„ deezen zult gy, by voorrang met uwe
„ keuze vereeren."

Het groot aanbelang der te doene keuze, ten opzigte van het in werking brengen der omhelsde Staatsregelinge, geschetst hebbende, is hun taal; „ *Bataaven!* gy „ zult thans zelve over uw aanstaand lot „ beslisfen. Gy zult uwen voorspoed of „ ondergang zelve bewerktuigen. Uwe „ keuzen zullen, of de eensgezindheid, „ tevredenheid, veiligheid, aanzien, en „ bronnen van welvaard aan uw Vader- „ land wedergeeven, of verdeeldheden, „ misnoegdheid, misdaaden, veragting en „ ellende zullen 't zelve vervolgen (*)."

Ondanks de sterke aanmaaning ten slotte deezer Publikatie, ondanks algemeene, gewestlyke en plaatslyke voorzorgen, om die Stemming geregeld, naar eisch des voorschrifts, en volgens nadere aanduidingen, te doen afloopen (†), was allerwegen, in de Ongeregeldheden by de Verkiezing op zommige plaatzen.

(*) *Journ. der Bat. Rep.* XIII. D. bl. 107 *enz.*
(†) *Ald.* bl. 133. 134. 156.

CXVI. BOEK. 1798.

de Grondvergaderingen de verlangde geregeldheid, niet te vinden, en klagten by klagten, over het beleid daar in gehouden, lieten zich hooren. Het onderzoek van derzelver gegrond of ongegrondheid verſchafte aan de Leden benoemd om de Geloofsbrieven der verkoozene Leden na te gaan, niet weinig werks, en der Vergaderinge by de deswegen ingediende berigten ſtoffe van hoogstonaangenaam onderzoek.

Noodige herkiezingen.

Eenige Vaderlandſche Mannen, ook die zich by de eene of andere Party eenen naam verworven hadden, werden op onderſcheidene Plaatzen, beſtemd; en riep men gevolglyk de Plaatsvervangers om op te treeden; nu en dan was mede de Plaatsvervanger elders benoemd, en moest 'er dus eene nieuwe ſtemming voor beiden plaats hebben. (*). Schoon zulks eenige meerdere werkzaamheid baarde, was het van minder aangelegenheids, dan het veelvuldig ontſlag verzoeken van de voldoening aan de gedaane keuze tot Leden des Wetgeevenden Lichaams.

Eenige verzoekèn te *Amſterdam* en elders ontſlag van de op hun ge-

Niet minder dan een zevental *Amſterdamſche* Burgers CORNELIS VAN LENNIP, J. HOOFT, M. C. VAN HALL, J. F. LEEMANS, H. VAN TOMPUTTE, TEYLER VAN HALL en J. S. WENTHOLT, by voorbeeld, bragten hunne redenen in, om zich van die benoeming te verſchoonen. Ontken-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Intermediair Beſtuur* I. D. bl. 582. 593. 625. *en elders.*

kennen konden de Gelastigden tot het onderzoek der Credentiaalen van benoemde Leden niet, dat de redenen, door die Burgers aangevoerd hun van 't grootste gewigt voorkwamen; dan zy oordeelden dat het *Bataafsche* Volk altoos in deszelfs Vertegenwoordigende Hoogste Magt, en wel byzonder in het tegenwoordig tydvak, waar in de Acte van Staatsregeling in werking zou worden gebragt, Mannen behoefde, op wier kunde en ondervinding, vastheid van character en republikeinsche beginzels, men ten vollen kon staat maaken. De redenen deezer Burgeren opgegeeven en gewogen hebbende, werden by hun te ligt gevonden. De nood des Vaderlands erkenden zy, drong hun tot zulke strenge raadslagen. De Vergadering billykte het niet luisteren na dusdanige inbrengingen, hoe gewigtig zy ook anderzins mogten weezen (*). — Het geen P. CATS te *Sneek* en J. C. DRUMAN te *Ommen* verkoozen, inbragten, mogt niets baaten (†). E. A. DAENDELS, te *Harderwyk* tot Representant benoemd, die mede zyn ontslag verzogt, welk verzoek onderschraagd werd door eenen Brieve der Generaliteits Rekenkamer, by welke hy de post van Secretaris bekleedde, en voor onmisbaar gehouden werd, moest nogthans optreeden (§). Al-

CXVI. BOEK. 1798. vallene keuze te vergeefs.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Interim. Weetg. Lichaam* I. D. bl. 583.
(†) *Ald.* bl. 583.
(§) *Ald.* bl. 625 en 634.

1798.

Bezier verkrygt zulks.

Alleen kreeg de Burger A. G. Bezier, thans Directeur by het Agentschap der Marine, van de Commissie ontslag en ook, naa eenige tegenspraak, van de Vergadering, zonder daar door aan de straffe op het bedanken of weigeren gesteld, zich onderhevig te maaken (*).

Gewraak te Persoonen, en eenige Adressen. Verwerping dier Adressen.

Alle verkoozenen waren, op verre na, niet naar elks smaak. Uit *Amsterdam* kwam een Vertoogschrift van zonderlingen inhoud, gericht tegen byzondere Persoonen, niet alleen met Naamen aangeduid (†); maar ook met aanhaaling van de bedryven waarom de Inleeveraars oordeelden dat aan hun het Bestuur van 's Lands zaaken niet moest worden toevertrouwd. — Een en twintig Adressen van soortgelyken aart verscheenen eerlang uit dezelfde Stad. Behalven dat de tyd, om bezwaaren in te zenden, reeds verstreeken was, oordeelde men, dat deeze Adressen alleen geschikt scheenen om den geest van Factiezugt, die zo hoodzaaklyk verdoofd diende te blyven, op nieuw te ontsteeken, en zy overzulks buiten beraadslaaging moesten blyven (§). Het zenden van dusdanige Adres-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Interm. Weig. Lichaam* I. D. bl 658.

(†) A. J. Zubli, G. W. S. van Lamsweerde, D. van Horbach, M. Siderius, J. A. ten Berge, G. J. G. Bacot, E M van Beyma, J. A. Krieger, J. W Tichler, A. C van Haersolte tot ben Doorn en J. S. Wentholt. *Dagverh.* als boven bl. 608.

(§) *Ald.* bl. 609.

Adresſen hieldt aan, en lieten zich de Inleveraars, door dit ter zyde leggen, niet afſchrikken. De *Amſterdammers*, die het eerſte hadden ingediend, lieten het daar by niet berusten; maar verzogten en vorderden des noods, dat het aan de Commisſie tot onderzoek werd ter hand geſteld; doch zonder vrugt (*). CIVIL. BOEK. 1795.

By de onderhandeling over deeze Verzoekſchriften maakte VAN DE KASTEELE eene aanmerking op het klein getal der Ondertekenaaren uit eene zo volkryke Stad als *Amſterdam*. Wel ſtondt hy in 't begrip, dat niet zo zeer het getal der Ondertekenaaren, als wel de gegrondheid en het gewigt der voorgedraagene redenen, in aanmerking kwam; dat hy gaarne in een onderzoek zou willen treeden, van de redenen by die Verzoekſchriften voorgedraagen; ten einde die Medeburgers van dwaaling te overtuigen: dewyl hy geloofde, dat het, in allen gevalle best was, door wederlegging de dwaalenden terug te brengen, waar toe hy vertrouwde dat die Adresſen overvloedige gelegenheid zouden geeven; doch daar de bekrompenheid van het tegenwoordig tydſtip zulks niet gedoogde, kon hy in het beſluit der terzyde legging wel treeden, en het by deeze aanduiding laaten berusten (†). — Men hieldt denzelfden Aanmerking van VAN DE KASTEELE deswegen.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Interim. Weesp. Liebaam* I. D. bl. 657.
(†) *Ald.* bl. 626.

1798.

den voet met foortgelyke Verzoekſchriften uit *Nymegen* en elders opdaagende (*). — De Commisſie tot het onderzoek der Geloofsbrieven vondt zich nu en dan over gedaane verkiezingen in moeilykheden ingewikkeld, en deedt des verſlag, met verdeediging van hunne gehoudene handelwyze in een ander geval, tot genoegen van de meerderheid der Vergaderinge (†).

De verkoozene Leden komen ter Vergaderinge.

Middelerwyle waren de verkoozene Leden in 's *Gravenhaage* verſcheenen, en werden, ten beſtemden dage, den laatſten van Hooimaand, volgens daar toe gemaakte ſchikkingen, ter Vergaderzaale binnengeleid, en lagen de by de Staatsregeling bepaalde Verklaaring hoofd voor hoofd af. By mondelyke ſtemming viel de keuze tot Voorzitter ter Algemeene Vergaderinge op P. L. VAN DE KASTEELE.

Visschers afscheidsrede.

De Voorzitter G. A. VISSCHER lag deeze waardigheid neder, en voerde, te dier gelegenheid, der Vergadering dit afſcheidswoord toe. „ Het gevoel der plegtige en belangryke Gebeurtenisſen van „ deezen Dag, myn Pligt en de uitdrukkelyke wil van zodanige Vaderlanders, die „ met my, om het vervaarlykſte voor alle „ Burgermaatſchappyen — ik bedoel de „ Regeeringloosheid, als waar door tooneelen van oproer en geweld worden „ gebooren, voor te komen en aan hun „ op-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Interm. Weig. Lichaam* I. D. bl. 631 en 648.

(†) *Ald.* bl. 653–657. 661.

„ opgelegde Eeden van hunne tot heil
„ des Vaderlands gevorderde pligten zich
„ niet hebben kunnen of mogen onttrek-
„ ken. — Alle deeze redenen, waarde
„ Medeburgers! vorderen van my dat ik
„ hartlyk, doch opregtlyk, de gevoelens
„ van myn hart, dat ik vertrouw by Ul.
„ bekend te zyn, openlegge.

CXVI. BOEK. 1798.

„ Gy, die met my het roer van het
„ door zo veele orkaanen geslingerd Schip
„ van Staat, voor een poos in handen ge-
„ nomen hebt. — Gy zult overtuigd zyn,
„ dat geene voor my aan Ulieden toe te
„ zwaaijen loftuitingen van eenig belang
„ zyn.

„ Zy onder de Natie, die alle *Secte*,
„ *Factie* en *Pecuniael belang* verfoeijen —
„ Zy, die van hunne byzondere gevoe-
„ lens, opofferingen ten nutte van het al-
„ gemeen, en tot instandhouding van Een-
„ dragt en *Vertrouwen* willen doen — op-
„ offeringen, waar toe alleen waare en wel-
„ denkende Vaderlanders geschikt zyn —
„ zy, die overtuigd zyn, dat alle de be-
„ velen over de geschillen van Godsdien-
„ stige begrippen gebooren, en die he-
„ laas! de pas aan de kimmen opkomen-
„ de Zon der Vryheid hebben verduis-
„ terd, moeten weggenomen worden, op
„ dat dezelve byeentrekkende, geen ake-
„ ligen nagt van onheilen over ons Va-
„ derland doen gebooren worden; ja, in
„ één woord, alle Menschenvrienden,
„ welmeenende en kundige Patriotten,

CXVI. BOEK. 1798.

„ zullen moeten beoordeelen of de werk-
„ zaamheden van het *Intermediair Wetgee-*
„ *vend Lichaam*, welmeenend, belangloos
„ en tot inſtandhouding der goede Orde,
„ zonder welke geene Maatſchappy ge-
„ lukkig kan zyn, hebben geſtrekt, en
„ of die Vergadering zich immer eenig
„ regt heeft aangemaatigd, dan dat, het-
„ welk de gebiedende noodzaaklykheid,
„ om Regeeringloosheid voor te komen,
„ volſtrekt vorderde.

„ Het is derzelver goed- of afkeuring,
„ die nû, en vooral by 't volgend Ge-
„ ſlacht, uwe daaden en verrigtingen op
„ den waaren pry: zullen doen ſtellen.
„ Eindelyk het is, om de woorden van
„ den voortreflyken Pope te gebruiken,
„ in de weloverdagte toeſtemming van
„ eigen geweeten, waar in Gylieden meer
„ voldoenings zult moeten zoeken, dan
„ in het luidrugtig geſchreeuw van onkun-
„ de, al duurde zulks ook eene geheele
„ Eeuw.

„ Keert dus, in zo verre Gylieden niet
„ tot dienſt van het Vaderland, in het
„ Wetgeevend Lichaam zyt geroepen, ge-
„ rustlyk, zo ik vertrouwe en wenſche,
„ van uwe plaatzen, die het belang des
„ *Bataafſchen* Volks vorderde, dat Gyl.
„ voor eenen tyd, bekleedde, na uwe
„ haardſteden terug — voldoet aan uwen
„ pligt als Burgers van de *Bataafſche* Re-
„ publiek, en helpt ook in den kring,
„ waar in gy geſteld zyt, het Geluk, de

„ Een-

„ Eendragt en Vryheid des Vaderlands handhaaven (*).

„ Thans keer ik my tot Ulieden, die door de aanneeming der Staatsregeling, door het *Bataafſche* Volk, en deszelfs daar by gevorderde pligten, tot Vertegenwoordigers van 't zelve zyt verkooren (†).

„ Verheugt Ulieden met my, Medeburgers! met alle welmeenenden dan over het daarſtellen eener vaste Staatsregeling, welke, wat bedenkingen daar ook tegen zouden worden voortgebragt, het eenig middel was, om de vyanden onzer waare Vryheid en Onafhanglykheid de ſchapenvagt af te rukken, met welke zy hunne wolvengeſtalte wisten te dekken. Zonder Staatsregeling, op Eenheid, en dus op vereende werkzaamheid in alles, gegrond, konden wy noch op binnenlandſche rust en welvaard, noch op buitenlandſche vryheid, noch vertrouwen van vreemde Mogenheden, noch een zo gewenschten Vrede, hoopen. — In vroegere dagen was onze Republiek door Verdeeldheden, die onze Vyanden listig wisten aan te ſtooken, en door hunnen onbepaalden invloed op de Souveraine gedeeltens onzer Repu-

CXVI. BOEK. 1795.

„ bliek

(*) Volgens eene gemaakte ſchikking tot deeze ſtaatlyke Byeenkomst hadden die Leden zich op de onderſte Zitbanken geplaatst.

(†) Zy hadden de Nummer hunner Zitplaatzen getrokken en behandden dezelve.

CXVI. BOEK. 1798.

„ bliek in gevaar; en voor weinige dagen wisten de Vyanden door *Twist* en *Factiezugt* deeze hunne oogmerken nog voort te zetten, en ons Vaderland op den rand des verderfs te brengen.

„ Ik zal, als behoorende zulks thans niet tot myn vak, hier niet verder in treeden — en wensch dan Ulieden, ja de geheele Natie, geluk, dat gy in ſtaat geſteld zyt eenmaal het gordyn der vergetelheid voor al het gebeurde, dat de Eendragt en dus het geluk der Natie hinderde, te doen nedervallen, en al wat aanleiding tot nieuwe ſchokken zou kunnen geeven, voor te komen.

„ Ja, Burgers! gy moogt thans vrylyk en zonder belang der Gewesten, of, even als de voorige Nationaale Vergadering, door een onvolmaakt Federaliſtisch Reglement gehinderd te worden, de aan Ul. toevertrouwde Wetgeevende Magt gerustlyk en ongeſtoord uitoefenen.

„ Het *Bataafſche* Volk wagt dus met my billyk, dat Gylieden, het Character der Natie kennende, de noodzaaklykheid der beſcherming van een vryen Koophandel inziende, den calculativen geest des Volks in aanmerking neemende, hunne vooroordeelen door verlichting zoekende te overwinnen, hunne buitenlandſche betrekkingen in het oog houdende, en in één woord, alle de bronnen van derzelver welvaard, in alle derzelver betrekkingen naſpeurende, dat,

„ zeg

„ zeg ik, Gylieden alles zult aanwenden
„ om de Republiek van binnen gelukkig,
„ by haare Bondgenooten geagt, en by
„ haare Vyanden gevreesd, te maaken.
„ Het Opperbeſtuur zegene daar toe
„ uwe poogingen, en doe ons en vooral
„ het Naageſlacht, uwe daaden zegenen,
„ en daar van eendragtlyk de gewenschte
„ vrugten plukken!"

CXVI. BOEK. 1798.

Zo de Leden der Vergaderinge als de Toehoorders betoonden, door de leevendigſte toejuiching, hunne goedkeuring. Onder deeze verliet de Voorzitter het Geſtoelte, ontdeedt zich van de Eeretekens aan die waardigheid verknogt, ſtelde dezelve aan daar toe benoemde Leden ter hand, die met dezelve den nieuw verkoozen Voorzitter VAN DE KASTEELE bekleedden, die onmiddelyk den Voorzitterlyken Zetel beklom.

VAN DE KASTEELE aanvaardt het Voorzitterſchap.

By deeze verwiſſeling ſluiten wy een Boek, 't geen onzer Geſchiedpenne zo vreemde, zo woelige ſtoffe aanboodt, en gebeurtenisſen deedt beſchryven, van het uiterſte gewigt op zich zelven, en zwanger van gevolgen, welke wy in een volgend Boek zullen aanvangen te vermelden.

VADERLANDSCHE HISTORIE.

HONDERD ZEVENTIENDE BOEK.

INHOUD

CXVII. BOEK. *Zamenhang met het voorgaande Boek.* P. L. VAN DE KASTEELE *vangt het Voorzitterſchap aan. Diens Aanſpraak by het openen der Algemeene Vergaderinge. Verdeeling in Twee Kamers. Vorming van de Eerſte Kamer.* VAN DE KASTEELE *Voorzitter. Beſluit om by voorraad, het Intermediair Uitvoerend Bewind te laaten. Vorming van de Tweede Kamer.* D. C. DE LEEUW *Voorzitter. Diens Aanſpraak.* GOVERS *maakt zwaarigheid om van de daarſtelling der Tweede Kamer het Intermediair Uitvoerend Bewind kennis te geeven. Inzending van het beſluit der Eerſte Kamer deswegen.* HOITSMA S *wederſpraak. Geſchillen deswegen. Het beſluit der Eerſte Kamer bekragtigd. Bekendmaaking van wegen het Intermediair Uitvoerend Bewind. 't Zelve levert eene Memorie in. Aanmerking van* DE HAAN *daar op gemaakt. Gelaſtigden tot het onderzoek*

dier

dier Memorie benoemd. Ingediende Verzoekſchriften tegen het gedrag dier Agenten uit Delft. Dergelyke uit Amſterdam en Rotterdam. DE SONNEVILLES aanmerking op de behandeling dier Verzoekſchriften. VAN GALENS aanmerking hier op. Raadſlag van COUPERUS. Aanmerking van DE SONNEVILLE op de benaaming van Anarchisten. Uitgebragt Verſlag. 't Zelve overwoogen en daar mede overeenkomſtig beſlooten. De Memorie van Agenten overwoogen. Uitgebragt Verſlag. VAN BENNEKOMS zeggen daar op. GUILJÉS gevoelen. VAN HAEFTENS denkbeeld. VAN GALEN en COUPERUS verdeedigen het Verſlag. VAN LEYDENS raadſlag. DE SONNEVILLES ſterke taal. VAN HALLS begrip. Beſluit der Eerſte Kamer overeenkomſtig het Verſlag. Handelingen daar over ter Tweede Kamer. Gevoelen van GOVERS. Hoe QUESNEL 'er over dagt. HOITSMAS denkbeeld. BACOTS gevoelen. Gemoelens van eenige Leden. Gunſtig beſluit. Raadpleegingen ter Eerſte Kamer over het aanſtellen van Leden tot het Uitvoerend Bewind. Raadſlag hier op uitgebragt en omhelsd. Raadpleegingen over de daadlyke Aanſtelling. Goedgekeurd ontwerp. Benoemde der Eerſte Kamer. Gekoozene Leden ter Tweede Kamer. Geen hunner, dan alleen HETTEMA ontſlaagen. Vier Leden ingehuldigd. Aanſpraak van VAN LEYDEN. Zittingneeming des Uitvoerenden Bewinds. VAN HOOFF in HETTEMAS plaats gekoozen. Ongelyk lot der geweezene Leden des Uitvoerenden Bewinds. Vertoogſchrift van den Burger P. VREEDE. Verſlag

CXVII. BOEK.

ſlag hier op van 's Lands Advocaaten. Oordeel der Eerſte Kamer. Verantwoording van VREEDE. *Beſluit hier op.* W. FANJE *levert een ſtuk in waar by hy verklaart in den Haage te zullen komen. Welk eene aandoening zulks ter Vergaderinge baarde. In hegtenis genomen. Geſchillen over den Regter in deezen. Onderſcheidene gevoelens over de Regter voor welke* VAN LANGEN *zou geſteld worden.* ROSEVELT CATEAU *vordert zyn ontſlag Oordeel des Intermediairen Uitvoerenden Bewinds. Diens nadere vervoeging. Verzoekſchriften van* B. BOSCH *en* L. C. VONCK. *Wat des ter Vergaderinge voorviel. Uitgebragt Verſlag des Intermediairen Uitvoerenden Bewinds. De Eerſte Kamer keurt de ſlaaking der drie Gevangenen goed. Het voorgevallene deswegen ter Tweede Kamer en beſluit tot ſlaaking der Gevangenen.* C. L. VAN BEYMA *beklaagt zich over zyne gevangenhouding. Ontſlaagen.* J. BLAAUWS *Verklaaring wegens zyne tegenwoordige Staatkundige Begrippen. Brief van het Uitvoerend Bewind, wegens eene bedoelde Staatsomwenteling en gevangenneeming eeniger Perſoonen. Uitgebragt Verſlag op dit ſchryven. Overweegingen en Beſluit daar op. Bekendmaaking dat de Repreſentant* HOITSMA *zich in het gezelſchap der gevatte Perſoonen bevonden hadt.* HOITSMA *zelve brengt dit ſtuk ter Tweede Kamer. Diens Voordragt. De Tweede Kamer bekragtigt het Beſluit der Eerſte, ten opzigte van de middelen aan te wenden tot voorkoming eener Tegenomwenteling. Proclamatie deswegen. De Eerſte Kamer houdt het*

het daar voor dat het ſtuk van HOFTSMA *als nog te dier Kamer niet behoorde. De Tweede Kamer oordeelt dat die zaak ter Eerſte Kamer behoorde. Beraadſlagingen ter Tweede Kamer op het Verſlag. De zaak ſluimert in. Voorſlag eener Amneſtie van den den Franſchen Gezant* LOMBARD DE LANGRES, *in welke* VAN LANGEN *en* FYNJE *begreepen waren. Uitgebragt Verſlag. Aanmerkingen daar op ter Eerſte Kamer. Tegenſpreekers en Voorſtanders. Overeenkomſtig Beſluit. Thans werden ook* L. P. VAN DE SPIEGEL *en* BENTINCK *eniſlaagen.*

CXVII. BOEK.

Het ſlot des voorgaanden Boeks geeft ons de merkpaal op, van welke wy het tegenwoordige moeten aanvangen, en de beſchryving voortzetten van 't geen omtrent het ſtaag afwisſelend Landsbeſtuur, ten deezen omwentelenden Jaare, voorviel, en de voornaamſte gebeurtenisſen in 't zelve te vermelden. Eene nieuwe Orde der dingen, gebouwd op dezelfde Staatsregeling, door den Volke aangenomen, en, voor eene wyle, gevolgd op eene wyze, die gelegenheid gaf tot de jongſte Ommekeer voor veelen zo onverwagt als groot; en die zelfs by de herdenking, op zulk eenen afſtand van jaaren, als 'er zints verloopen zyn, nog met bevreemding zal geleezen, en verſchillend beoordeeld worden.

1798. Zamenhang met het voorgaande Boek.

Daar wy, meest al de pen der Geſchiede-

CXVII. BOEK. 1798.

denisse voerden, hebben wy aan onzen Leezeren het oordeel over Gebeurtenisſen vrygelaaten, hoe zeer wy menigmaalen gelegenheid hadden, en hoe vaak ons de lust bekroop, om Aanmerkingen op het voorgevallene te maaken, door de Onpartydigheid ingegeeven, welke 'er verre af is van partydige gezegdens en gedraagingen goed te keuren of te omhelzen. In al dien kansen lotwisſel vertoonen zich de Hoofdbedryvers en mindere Speelders op het Staatstooneel, niet altoos in eenen onbezwalkten dag. Het ophaalen hunner gezegdens, het vermelden van hunne daaden, is veel al toereikende voor den Menschkenner; om een welgewikt oordeel te vellen over gebeurtenisſen, voor ons Land zo belangryk en in de gevolgen hoogst gewigtig, als mede van de wydverſchillende Characters der Landsbeſtuurderen van meerderen en minderen naame. — Dan dat wy, zonder hier over breedſpraakiger te worden, ons tot het vermelden der gebeurtenisſen zetten.

VAN DE KASTEELE vaart het Voorzitterſchap aan.

PIETER LEONARD VAN DE KASTEELE, die, van den aanvange der Omwentelinge af, by veele gewigtige Tydperken, den Voorzitterlyken Zetel beklom, erkende, dat hy, door het *Bataafſche* Volk tot Lid deezer Vergadering geroepen, en door de Leden der Vergaderinge tot Voorzitter begeerd, die keus eerbiedigde, den wil der Volksvertegenwoordigeren gehoorzaamde, met een oog op GOD geſlaagen, die post aanvaardde. De Burgers VAN LEY-

DEN

DEN en APELIUS benoemde hy, om, voor eene korte pooze, zyne Secretarissen te weezen. Eene benoeming, door de Vergadering goedgekeurd. Hy boodt de Leden van het geweezene Wetgeevend Lichhaam, als die zich by het Vaderland en by alle Beminnaars der waare Vryheid zeer verdienstlyk gemaakt hadden, de eer der Zittinge aan.

CIVIL. BOEK. 1798.

De Voorzitter, die zo veele maalen, by treffende gelegenheden, het woord voerde, sprak thans de Leden der Algemeene Vergadering op deezen trant aan — „ Burgers Vertegenwoordigers! Zo zyn „ wy dan, ingevolge de stem en den wil „ des *Bataafschen* Volks hier zamengeko„ men om 't zelve te vertegenwoordigen — „ zo hebben wy ons dan, door het af„ leggen der gevorderde Verklaaring, pleg„ tig tot onzen pligt verbonden; waar op „ zullen wy nu, by het constitueeren dee„ zer Vergaderinge onze aandagt vestigen?

Diens Aanspraak by het openen der Algemeene Vergadering.

„ Zullen wy met onze gedagten terug „ treeden tot de tyden onzer Voorvade„ ren, of tot de voorige wisselvalligheden „ van onzen eigen leeftyd? — Wy zou„ den ons leerzaame lessen kunnen herin„ ren; maar wy zouden ook aandoenin„ gen verwekken, die de gewigtige in„ drukzelen onzer verpligting zouden kun„ nen verdooven.

„ Zullen wy de toekomst voor ons uit„ breiden, en den wensch onzer harten, „ het heil van ons Vaderland, als de vrugt „ van de aangenomene Staatsregeling, en

„ als

„ als het gevolg onzer poogingen, aan
„ onze daar na reikhalzende Medeburge-
„ ren voorſpellen en belooven, en ons
„ in de beſchouwing van die tafereelen
„ onzer verbeelding reeds, by voorraad
„ vervrolyken? — Maar wy zouden ge-
„ vaar loopen om zo te ſtaroogen op de
„ uitkomst dat wy het ſpoor onzer tegen-
„ woordige verpligting uit het oog ver-
„ looren.

„ Neen! — myne Medebroeders! de
„ uitgebreidheid en het gewigt van de
„ verpligting, waar toe wy ons zo even
„ plegtig verbonden hebben, heeft onzer
„ aller harten zo zeer vervuld, dat niets
„ ons opbeuren, niets ons verblyden kan
„ dan de overdenking der middelen, waar
„ door ons de vervulling onzer pligten
„ veraangenaamd en gemaklyker zal ge-
„ maakt worden.

„ Ja, Medeburgers! deeze Vergadering
„ is geheel nieuw in ons Vaderland; nim-
„ mer zag het *Bataafſche* Volk eene Ver-
„ gadering, ingevolge eener Staatsregeling,
„ door dat Volk zelfs verkoozen. Dit too-
„ neel was voor deezen Dag geſpaard —
„ nimmer zag men by ons eene Vergade-
„ ring, waar aan zo veele, en zulke uit-
„ gebreide werkzaamheden waren aanbe-
„ volen, als door de Staatsregeling aan
„ ons zyn voorgeſchreeven. — Ons hart
„ deinst terugge op deeze gedagten. —
„ Maar dewyl het voorſchrift der Staats-
„ regeling ons de wet ſtelt, en aan ons
„ geene keuze laat, roept het ons tot ver-

„ zaa-

„ zaaking onzer byzondere begrippen en ontwerpen; het wyst ons op het middenpunt onzer vereeniging, en het noodzaakt ons om, alle onze byzondere opinien ter zyde stellende, tot die broederlyke zamenstemming te komen, welke alleen in staat is, om de moeilykste ondernemingen kloekmoedig aan te vangen en gelukkig te volbrengen.

CXVI. BOEK. 1798.

„ Dat dan broederlyke eensgezindheid onze harten verbinde, onze kragten verdubbele, het Volk verblyde, en het Land behoude!

„ Ons voorbeeld zal de leus zyn, waar naar het geheele Volk zich rigten zal; zo de eensgezindheid onze Vergadering bezielt, dan zal eendragt onder onze Medeburgeren heerschen — En, zo de Verdeeldheden onder onze Landgenooten een einde genomen hebben, dan zal men de rampen draaglyker, de opofferingen gemaklyker, en de uitoefening der maatschaplyke pligten aangenaamer, het genot der Vryheid en Onafhanglykheid zekerder, en het uitzigt op 's Volks geluk gegronder maaken.

„ Hoedanig dan onze byzondere begrippen mogten zyn, de Staatsregeling, welke ons zulk eene moeilyke taak op de schouderen legt, maakt deezen last ligter, door ons het middenpunt van vereeniging te geeven, terwyl wy, in de getrouwe volbrenging van haare voorschriften geene verantwoording hebben wegens de uitkomst, welke het Volk

NYV. BOEK. 1798.

„ door deszelfs aanneeming voor *zyne* re-
„ kening heeft genomen, gelyk de be-
„ wustheid van onzen pligt betragt te heb-
„ ben, het loon onzer getrouwheid zyn zal.
„ En, in het midden van het akelig
„ bederf der zeden, zal *de belanglooze* en
„ stipte voldoening van onzen pligt eene
„ verleevendiging geeven aan de trouw
„ en deugd onzer Voorvaderen, die, te
„ midden der gebreken van hunne Staats-
„ vorming, door den Zegen des Aller-
„ hoogsten, dien zy eerden, eene wel-
„ vaard genooten hebben, welk alle Vol-
„ ken tot verbaazing gestrekt heeft, en
„ nog op dit oogenblik de grond is, waar
„ op wy staande zyn gebleeven. De za-
„ menstemming onzer aller harten, tot
„ één middenpunt vergaderd, zal orde
„ aan onze Deliberatien, en daar door
„ spoed aan onze werkzaamheden geeven.
„ Geene uitbundige redentwisten zullen
„ ons vermoeijen, geene persooneele ver-
„ deediging onzen tyd verspillen — Ons
„ doelwit zal één, en alle onze kragten
„ zullen daar toe zamengevoegd zyn. Dat
„ wy ons dan haasten om onze werkzaam-
„ heden aan te vangen."

Naa deeze aanspraak, dekte zich de Voorzitter by het doen der gewigtige Verklaaring; *In den Naam des Bataafschen Volks, welks Oppermagt wy eerbiedigen, terwyl wy die vertegenwoordigen, proclameer ik deeze Vergadering als de Algemeene Vergadering van het Vertegenwoordigend Lichaam des Bataafschen Volks!*

Eene

Eene algemeene toejuiching verhief zich, en werd deeze afgewisseld door de welluidende toonen der Speelkunst op het Binnenhof. 's Lands Watervlag werd opgeheesen, en wapperde van het *Observatorium*. Het bulderen des Geschuts maakte wyder deeze groote gebeurtenis bekend. CXVIII BOEK. 1798. Toejuiching.

Het voorschrift der Staatsregeling hieldt in, dat een derde gedeelte deezer Vergadering 's jaarlyks moest aftreeden. Looting bepaalde aan wie zulks het eerste, tweede en derde Jaar zou te beurt vallen. Die zelfde Staatsregel schreef voor, dat de Vergadering zich zou verdeelen in eene Eerste en Tweede Kamer. Laatstgemelde zou uit dertig, en de andere uit de overige Leden bestaan. Stembilletten bepaalden dit dertigtal, en was hier mede de eerste Algemeene Vergadering afgeloopen (*). Verdeeling in twee Kamers.

De Leden tot de Tweede Kamer overgebleeven, de Vergaderzaal van het Intermediair Wetgeevend Lichaam verlaaten hebbende, in staatlyken optocht onder het Muzyk van de op het Binnenhof geplaatste Krygsbende, aanvaardde de oudste van jaaren onder de Leden der Eerste Kamer, J. LUBLINK *de Jonge*, het Voorzitterschap. In die hoedanigheid bewerkstelligde hy de beboeming eens Voorzitters. Deeze viel op VAN DE KASTEELE, die zyne post aanvaardde met de Verklaaring, *dat deeze Vergadering was de Eerste Kamer van het Ver-* Vorming van de Eerste Kamer. VAN DE KASTEELE Voorzitter.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenwoord. Lichaam* II. D. bl. 7.

CXXII. BOEK. 1798

Vertegenwoordigend Lichaam des Bataafſchen Volks, 't welk de Voorzitterlyke hamerſlag als een Beſluit bekragtigde. Hy benoemde ten Secretaris buiten het midden der Leden den Burger FLOH (*).

Beſluit, om, by voorraad het Intermediair Uitvoerend Bewind te laaten.

De Staatsregeling hieldt in, dat nimmer de Uitvoerende en Wetgeevende Magt in een en hetzelfde Lichaam mogten berusten; doch daar zich hinderpaalen opdeeden om de benoeming der Leden der Uitvoerende Magt onmiddelyk aan te vangen, werd vastgeſteld, om de Leden, uitmaakende het Intermediair Uitvoerend Bewind, te volmagtigen om hier mede, overeenkomſtig de gronden der Staatsregeling, voort te gaan tot dat het Uitvoerend Bewind, naar het voorſchrift der Staatsregeling, zou zyn benoemd.

Vorming van de Tweede Kamer.

By de Tweede Kamer bekleedde KORNRAAD HOVENS, als oudſte, het aanvanglyk Voorzitterſchap, welke waardigheid vervolgens, met eene groote meerderheid, aan D. C. DE LEEUW werd opgedraagen.

D. C. DE LEEUW Voorzitter. Diens aanſpraak.

Hy ving, naa de Burgers BANNIER en ONDORP tot Secretariſen by voorraad benoemd en daar op de goedkeuring der Vergadering verworven te hebben, zyn Voorzitterſchap aan met deeze Aanſpraak — „Burgers Repreſentanten! Geagte Me„deleden! Naa de invoering van eene „Staats-

(*) Deeze benoeming, by voorraad, werd eerlang door eene vaste aanſtelling gevolgd *Dagverh.* I. D. bl. 7 en 1083. Over diens Jaarwedde van 4000 Guldens handelde men lang en breed. *Ald.* bl. 593 *enz.*

„ Staatsregeling is, naar myn inzien, ie- CXVII.
„ der Burger verpligt, den last, die hem BOEK.
„ wordt opgelegd, aan te neemen, ten ——
„ zy hy, in conscientie, voldoende reden 1798.
„ van weigering hebbe; het bezef en
„ de overtuiging van deezen pligt heeft
„ my de Verklaaring als Lid van het Ver-
„ tegenwoordigend Lichaam des *Bataaf-*
„ *schen* Volks doen afleggen, en nood-
„ zaakt my thans deezen Stoel te bekleê-
„ den. —— Als Voorzitter deezer Verga-
„ dering benoemd zynde, onderzoek ik
„ niet wat ik kan, maar wat men van my
„ vordert, hier aan zal ik gehoorzaamen,
„ en al wat ik, uit gebrek van vermo-
„ gens, kennis of ondervinding, te kort
„ kome, is niet myne schuld; maar der
„ geenen, die zich eene te groote gedag-
„ te van my gevormd hebben. —— Om-
„ wonden van myne welmeenende Vader-
„ landsliefde, vol betrouwen op de be-
„ stuuring, en ondersteuning van een al-
„ genoegzaam en weldoend Opperweezen,
„ aan wien het my steeds een groot ge-
„ noegen, ja het grootste geluk is, by
„ alle gelegenheid, openlyk hulde te doen
„ van onderwerping, vertrouwen en dank-
„ baarheid, aanvaard ik het Voorzitter-
„ schap deezer Vergadering, met dezelve,
„ in naam van het *Bataafsche* Volk, te
„ verklaaren *als de Tweede Kamer van het*
„ *Vertegenwoordigend Lichaam des Bataaf-*
„ *schen Volks!*"

Het geeven van den bekragtigenden hamerslag werd gevolgd door de toejuichin-

CXVII. BOEK. 1798.

gen der zamengevloeide menigte, en het geroep *Vive la Republique!* — De ſtilte herbooren zynde, vervolgde de Voorzitter zyne reden — „Thans zyn wy op den „ weg, Burgers Repreſentanten! om het „ doelwit der groote Revolutie na te jaa„ gen en te bereiken. Ik behoef U de „ pligten niet voor te houden, welke wy „ te betragten hebben; ook niet hoe wy, „ als Repreſentanten, ons hebben te ge„ draagen. Ik zal U, derhalven, niet „ langer bezig houden met onnoodige uit„ weidingen; maar gun dat uw Voorzit„ ter eenige aanmerkingen maake op dee„ zen te lang verwagten dag, op den„ welken de door het *Bataafſche* Volk „ aangenomene Staatsregeling, daadlyk in „ werking wordt gebragt, en voorts het „ geen voor myn Vaderland in deeze Ver„ gadering, naar myn inzien, wenschlyk „ is, uitſpreeke.

„ De Revolutionaire tyd is voorby: de „ Revolutie immers hadt geen ander doel„ wit, geene andere ſtrekking, dan het „ daarſtellen eener vaste Orde van zaa„ ken — Deeze beſtaat — ja, ik durf zeg„ gen beſtaat op eene wyze, waar door „ geene Revolutie meer kan of behoort „ plaats te hebben: vermids de geregelde „ wyze is vastgeſteld, waar op, voor het „ vervolg, in het Maatſchappelyk Ver„ drag, 's Volks wil tot verandering ten „ uitvoer moet gebragt worden — Over„ heerſchers alleen kunnen de Conſtitutie „ verbreeken, en aan deeze ook heeft

„ het

„ het *Bataafsche* Volk geene vrywaaring „ toegezegd. CXVII. BOEK.

„ Ik wensch dat de *Bataafsche* Burgers, „ met de waare en zuivere beginzelen in „ 't hart en de Staatsregeling in de hand, „ alle de nadeelige gevolgen mogen voor- „ komen of verydelen, die te vreezen „ zyn, van vermetele onkunde, — stoïsche „ werklooze gerustheid — nydige mis- „ noegdheid — tegenstreevend eigenbe- „ lang — alles afkeurende geest van ver- „ warring — van deugd- en waarheidver- „ zaakende Intriguanten, die, warm en op- „ gewonden, in gebaarden, woorden en „ geschriften, een kilkoud hart bezitten, „ ten opzigte van het Algemeen Welzyn, „ en alleen hun doemwaardig Eigenbelang „ bedoelen. 1798.

„ Ik wensch, dat alle vooroordeelen en „ partyschappen aan het algemeen belang „ mogen worden opgeofferd — dat men „ niet langer onuitvoerelyke denkbeelden „ zal najaagen — hersenschimmen willen „ bereiken — het onmogelyke vorderen, „ of maatregelen verydelen, die men wel „ kan afkeuren en tegenwerken; maar „ geene betere in plaats stellen; op dat „ aldus, allen, die van den weg van het „ mogelyk Volksgeluk, om welke rede- „ nen ook, afgedwaald zyn, mogen we- „ derkeeren in het algemeen huisgezin „ des *Bataafschen* Volks, en een gelukki- „ ge geest van vereeniging, zonder welke „ 'er voor dit geslacht geen geluk te ver- „ wagten is, daar van het gevolg zy.

CIVIL. BOEK. 1798.

„ Ik wensch dat de poogingen, werk-
„ zaamheid en moed van waare Vryheid-
„ en Vaderlandminnaars mogen aanwak-
„ keren en vermeerderen, zonder aanzien
„ van opofferingen en gevaaren, naar maa-
„ te het voorſtaan der goede zaak ver-
„ eischt; op dat eindelyk het doelwit on-
„ zer Revolutie getroffen worde, hier in
„ beſtaande, dat de groote en verheevene
„ vermogens door de Godheid den men-
„ ſchen gegeeven, geene ſtrekking langer
„ hebben, tot verheffing van eenigen en
„ onderdrukking van veelen; maar tot ver-
„ kryging van eene algemeene genieting,
„ in de daarſtelling van de grootſtmoge-
„ lyke Vryheid en de minſtmogelyke On-
„ gelykheid, overeenkomſtig de gronden
„ van waare Godsdienſt en zuivere Zede-
„ kunde; want dan alleen zal beveiliging
„ van perſoon, leeven, eer en goederen
„ beſtaan, beſchaaving van verſtand en
„ zeden verkreegen, in één woord, het
„ oogmerk der maatſchaplyke vereeniging
„ bereikt worden.

„ Laaten wy, met deeze denkbeelden
„ bezield, ons werk aanvaarden, dat wys-
„ heid ons voorlichte; regtvaardigheid ons
„ beſtuure; doorzigt en voorzitzigt ons
„ geleide; bedaardheid ons vergezelle;
„ eensgezindheid, goede trouw en waare
„ broederſchap ons verbinden; de kragt
„ der rede en waarheid ons overtuige;
„ waare deugd ons ſteeds byblyve; eene
„ gezonde ſtaatkunde ons opmerkzaam
„ maake; Godsdienſt ons behoede; moed

„ en

„ en voortvaarenheid ons nimmer ontbree- CXVI.
„ ken; op dat alle de Besluiten deezer BOEK.
„ Kamer de keus mogen billyken der gee- ——
„ nen, die de verdeeling van het Wetgee- 1798.
„ vend Lichaam in Twee Kamers, waar
„ van aan deeze de beoordeeling en be-
„ kragtiging is aangeweezen, als nuttig
„ en dienstig aan eene Volksregeering by
„ Vertegenwoordiging, geoordeeld hebben,
„ en het Vaderland daar van het beste
„ genot erlange.

„ Van U, myne gewenschte Ampts-
„ genooten! verwagt ik, dat gy myne poo-
„ gingen zult ondersteunen, myne mis-
„ vattingen verbeteren, myne dwaalingen
„ herstellen. Ik zal, van myn kant, met
„ alle onzydigheid, uwe deliberatien trag-
„ ten te besturen; terwyl ik de Orde
„ der Vergadering, zo noodig om dezelve
„ eene nutte agtbaarheid by te zetten, en
„ eene geregelde werking te doen aannee-
„ men, zorgvuldig zal handhaaven.

„ En Gy, o God onzer Vaderen! ze-
„ gen de opregtheid der welmeenenden,
„ en laat het oogenblik, waar in zy zich
„ schuldig maaken, aan het geen in an-
„ deren wordt veroordeeld, ook het oogen-
„ blik der ontdekking hunner ontrouw,
„ en van het daadlyk gevoel uwer Regt-
„ vaardigheid zyn; op dat wy dus, met
„ dankbaarheid, mogen gewaar worden, dat
„ uw doelwit met ons Vaderland in 't al-
„ gemeen geluk van het *Bataafsche* Volk
„ bestaat, en ondervinden, dat Gy alle
„ noodige middelen op zyn tyd, om het-

CXVII. BOEK.

„ zelve te bereiken, wilt doen werkzaam „ zyn!"

1798. Govers maakt zwaarigheid om, van de daarstelling aan het Intermediair Uitv. Bewind kennis te geeven.

De voorslag des Voorzitters, overeenkomstig de Staatsregeling, aan de Eerste Kamer, als mede het Intermediair Uitvoerend Bewind, by eenen Brieve, kennis te geeven, dat de Tweede Kamer van het Wetgeevend Lichaam daargesteld was, ontmoette, ten aanziene van de Eerste Kamer, geene tegenspraak; dan Govers verzette zich sterk om die kennisgeeving aan het Intermediair Uitvoerend Bewind te laaten doen. Hy sprak lang van dit Bewind, 't geen, als 't ware, zich zelven hadt geschaapen, en veele dingen zich aangemaatigd; het Uitvoerend Bewind was, naa de aanneeming der Staatsregeling, dat Bewind, 't geen door het Lichaam der Vertegenwoordigende hoogste Magt, buiten zich gekoozen werd; zodanig een Bewind bestondt 'er niet, en zou het, zyns inziens, weinig strooken met de waardigheid der Tweede Kamer, en inloopen tegen de Staatswet, aan eenig ander Lichhaam, hoe 't zelve zich ook noemen mogt, kennis te geeven van haare daarstelling. — Hoitsma, Ondorp en eenige anderen, ondersteunden Govers zulker wyze, dat de Voorzitter de kennisgeeving alleen tot de Eerste Kamer bepaalde. Intusschen gaf die Kamer kundschap van haare daarstelling.

Inzending van het besluit der Eerste

De stil afgedreeve storm, wegens het Intermediair Uitvoerend Bewind, stak welhaast op nieuw op: daar de Eerste Kamer bekend maakte, op het voorstel des Voorzit-

zitten, onverwyld beslooten te hebben om de Agenten der onderscheidene betrekkingen, uitmaakende het Intermediair Uitvoerend Bewind, tot zo lange te doen aanblyven, tot door het Wetgeevend Lichaam, ingevolge de Staatsregeling, een nieuw Constitutioneel Uitvoerend Bewind, zou zyn daargesteld. De Voorzitter toonde zich genegen, om dit te bekragtigen: daar de Vergadering ongetwyfeld de volstrekte noodzaaklykheid zou erkennen om zorg te draagen dat de Uitvoerende Magt geen oogenblik in deszelfs werkzaamheid vertraagd wierde.

CXVII. BOEK. 1798. Kamer deswegen.

HOITSMA gaf in bedenking, of, daar de Staatsregeling uitdruklyk inhield, dat de Agenten van het Uitvoerend Bewind nimmer onder elkanderen eenen afzonderlyken Raad zouden vormen; maar bepaaldlyk elk aan deszelfs persoonlyke werkzaamheden verbonden waren, dezelve als Leden van het Uitvoerend Bewind konden of mogten erkend worden? — Hy kon zyne verwondering niet verbergen, dat de Eerste Kamer tot een besluit hadt kunnen komen, zo klaarblyklyk en zo in 't oogloopend strydig met de Staatsregeling, hy wilde het, als onbestaanbaar met de Staatsregeling, verworpen hebben. — De Voorzitter erkende de gronden waar op HOITSMA zyn raadslag vestigde, en dat hy het volkomen met hem eens zou weezen, indien het mogelyk ware de zaak te veranderen, en in zodanig een plooi te brengen, dat men, in dit buitengewoon geval, en aan de Staats-

HOITSMA'S wederspraak

XXVII. BOEK.

1798. Geschillen deswegen. Het Besluit der Eerste Kamer bekragtigd.

Staatsregeling, naar den strikſten zin genomen, voldoen, en aan de bewaaring der goede Orde en uitvoering van de bevelen des Wetgeevenden Lichaams, zodadanigen ingredient wist te vinden, om alle stagnatie in de laatste, als ten hoogsten gevaarlyk, voor te komen. Andermaal stelde hy de bekragtiging voor — HOITSMA bondt zyn voorstel ter verwerping nader aan, riep de Staatsregeling andermaal in, beweerde, dat de vyf Burgers, in den Brieve van de Eerste Kamer voorgedraagen, nog werklyk *Agenten* en ieder in zyn vak daar aan verbonden waren, en niet vermogten een Intermediair Uitvoerend Bewind uit te maaken. „ Men „ voere my," dus drukte hy zich uit, „ niet tegen, dat diezelfde Agenten nu „ reeds een geruimen tyd, als Leden van „ dat Bewind hebben gefungeerd. Dat „ laat ik ter verantwoording van hun zel„ ven, en die geenen, welke dat met hun„ ne goedkeuring hebben bekragtigd. Ik „ voor my zal hier aan nimmer myn ze„ gel hegten."

De Voorzitter herhaalde zyn Voorstel, bekleed met dezelfde redenen en de onmogelykheid om een ander middel ter wegneeming der zwaarigheden te vinden. — HUBER ondersteunde hem; dan HOITSMA vondt een sterk medestander in GOVERS. E. M. VAN BEYMA schraagden den Voorzitter, ook VAN LENNEP. De beide tegenstreevers hielden vol. HOITSMA en anderen vorderden hoofdlyke stemming,

ming; by welke eene meerderheid van vyftien tegen vier stemmen het Besluit der Eerste Kamer bekragtigde (*). EERSTE BOEK.

1798. Bekendmaaking van wegen het Interm. Uitv. Bewind.

Het Intermediair Uitvoerend Bewind, deezer wyze met magt bekleed, vaardigde eene Publikatie uit aan den Volke, bekend makende de aanstellinge van de Voorzitters en Secretarissen der beide Kameren, als mede dat zy Agenten, op verzoek der Wetgeevende Magt, op zich genomen hadden om, tot den tyd toe, dat er een Uitvoerend Bewind, op den voet der Staatsregeling, zou zyn aangesteld, by voortduuring, de werkzaamheden van dat Bewind waar te neemen; daar zy ten Voorzitter benoemd hadden J. J. GOGEL, en als Secretaris aangehouden S. DASSEVAEL (†).

't Zelve levert eene Memorie in.

Dit vyftal Agenten leverde, zo vroeg als den eersten van Oogstmaand, eene Memorie in aan de Eerste Kamer, houdende hunne Verantwoording van het door hun verrigtte op en naa den Twaalfden van Juny, met eene Schets van 't geen verder diende te worden gedaan; vergezeld van een aantal Bylaagen. Het stuk behelsde een breed Verslag, zo der redenen, welke het Intermediair Uitvoerend Bewind, benevens nog eenige Mannen, hadden aangespoord tot den stap ten dien dage genomen, gepaard met eene breede ont-

(*) *Dagverh. van het Vertegenw. Lichaam* II. D. bl. 9—31.

(†) *Ald.* bl. 37.

CXXIII. BOEK. 1798.

ontvouwing van hunne gedraagingen, sedert dien tyd, in voldoening aan de Publikatie aan het Volk van *Nederland* ten dien dage uitgegeeven (*).

Aanmerking van DE HAAN daar op gemaakt.

De breedsprakigheid van dit Stuk kwam den Voorzitter te regt voor, van dien aart te weezen, dat niemand der Leden, op dezelfde voordragt, tot een besluit zou verkiezen te komen, dat het gedrukte en in handen eener Commissie zou gesteld worden. DE HAAN, die een der Leden van het vernietigd Vertegenwoordigend Lichaam had helpen uitmaaken, kon zich niet wederhouden het woord te vraagen, en op dit stuk te zeggen: „Men „zou op de ingeleverde *Mémoris*, die eene „aaneengeschakelde Beschuldiging behelst „tegen de Leden, die het vernietigd Ver„tegenwoordigend Lichaam en Uitvoe„rend Bewind hebben uitgemaakt, (wel„ker verantwoording mén diende aan te „hooren om deswegen juist te kunnen „bellissén,) als ook eene Verdeediging „van het Intermediair Uitvoerend Be„wind; kunnen aanmerken, dat hy, die „zich verdeedigt, vóór dat hy beschuldigt „wordt, zich zelven beschuldigt. — „Doch hoewel ik het gedrag van het „Intermediair Uitvoerend Bewind, op „den Twaalfden Junyy steeds als eene „schending van de Oppermagt des *Ba„taafschen* Volks beschouwd heb, en blyf „beschouwen, zo ben ik egter van oor-

„deel

(*) Zie hier boven bl. 26.

„ deel, dat deeze Vergadering niet be-
„ voegd is, 't gedrag van het Intermediair
„ Bewind, op en naa dien Dag goed of
„ af te keuren; maar dat zulks, zo wel
„ als dat van die Leden, die het vernie-
„ tigd Vertegenwoordigend Lichaam en
„ Uitvoerend Bewind hebben uitgemaakt,
„ moet overgelaaten worden aan daar toe
„ bevoegde Regters, welke de Staatsre-
„ geling aan de hand geeft: aan wier uit-
„ spraak ik my, en myn gedrag, gerustlyk
„ durf onderwerpen, — ten einde de Na-
„ tie derwegen, met volkomen kennis van
„ zaaken, oordeele, en de schuldigen de
„ verdiende straffe niet ontduiken." —
Op deeze gronden wilde hy eene Com-
missie benoemd hebben om te onderzoe-
ken aan welke of hoedanig een Regtbank
deeze zaak moest worden toevertrouwd.

CXVII. BOEK. 1798.

De Voorzitter benoemde ten onderzoek de Burgers VAN HALL, COUPERUS, DA COSTA ATHIAS, DE SONNEVILLE en G. SCHIMMELPENNINCK Gz. Eene benoeming, die wederspraak van een en ander der benoemden ontmoette. DE SONNEVILLE verontschuldigde zich, daar hy Lid geweest zynde zo der Constitueerende Vergadering, als van het vernietigd Wetgeevend Lichaam, een der Persoonen was tegen wien beschuldigingen werden voortgebragt. — VAN HALL betuigde te behooren onder het getal der Persoonen, aan welken, door het voormaalig Inconstitutioneel Uitvoerend Bewind, zwaare Grieven waren aangedaan, en dus met gee-

Gelastigden tot onderzoek dier Memorie benoemd.

CIVIL. BOEK. 1798.

gene voegelykheid, die Commissie kon bekleeden; STEIN PARVE en VAN REES werden in deezer plaatzen benoemd (*).

Het bedryf van de Agenten op den Twaalfden van Hooimaand was verre van eene algemeene goedkeuring weg te draagen. Het morrend misnoegen deswegen hieldt aan. Onder de gewapende Burgers te *Delft* bevonden 'er zich, die een Verzoekschrift ingediend en hunne gevoelens geopenbaard hadden tegen het gebeurde, ten gemelden dage, onderschraagende het Protest door den geweezen *Fransschen* Minister DE LA CROIX in het licht gegeeven (†). Zy hadden deswegen hunne zwaarigheden by het Intermediair Wetgeevend Lichaam ingediend, en dit ten gevolge gehad den last des Agents van Oorlog om hun de wapenen te doen ontneemen; ingevolge waar van zy daadlyk, op de markt, voor het front der aldaar staande *Fransche* Krygsbenden, waren ontwapend geworden, en onder het oog van een groot aantal toeschouwers weggezonden. Zy verzogten, dat het gedrag der Agenten, en wel byzonder dat des Agents van Oorlog, mogt onderzogt en aan hun eene voldoening bezorgd worden, overeenkomstig den hoon hun aangedaan. — Verscheide Officieren van het Bataillon der Gewapende Gardes te dier Stede leverden ter Eerste Kamer een Verzoekschrift over; in-

Ingediende Verzoekschriften tegen 't gedrag dier Agenten uit *Delft*.

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* I. D. bl. 14 enz.
(†) Zie hier boven bl. 24.

inhoudende, hoe verſcheide Leden van dat Corps, in de voorgaande week, ontwapend zynde, zulks veroorzaakte, dat men eene geheele ontbinding der gewapende Burgeren begon te beſpeuren; daar verſcheide Burgers weigerden wagten en tochten te doen, vóór dat hunne Spitsbroeders herſteld waren; weshalven zy om die Eerherſtelling en het terug geeven der Wapenen verzogten (*). civil. BOEK. 1798.

Niet minder dan dertien Verzoekſchriften kwamen uit *Amſterdam*, van inhoude dat zy, gebruik maakende van het regt, hun by de Staatsregeling toegekend, zich verklaarden tegen den ſtap door den Generaal DAENDELS en de vyf Agenten van het Uitvoerend Bewind gedaan op den Twaalfden Juny; daar zy, tot verbaazing van Burgers en Vreemdelingen, zich veroorloofd hadden, het Wetgeevend Lichaam, door den Gewapenden Arm, uit elkander te dryven. Eene daad, welke zy beſchouwden als een inbreuk op de Staatsregeling, met verzoek dat hunne klagten onderzogt mogten worden. — De Raad van Adminiſtratie en Discipline der halve Brigade Gewapende Burgers der Stad *Rotterdam* verzogt, dat het der Vergaderinge mogt behaagen, het Intermediair Uitvoerend Bewind, of zodanig ander als in den tyd mogt beſtaan, te gelasten de in den Schutterlyken dienst geſchorte Burgers te herſtellen, en wanneer 'er beſchuldigin- Uit *Amſterdam* en *Rotterdam*.

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 19. 33.

digingen tegen mogten zyn, derzelver Wapenbroeders niet eer uit hun midden te verwyderen, dan naa dat dezelve, volgens het Artykel der algemeene beginzelen van de aangenomene Staatsregeling, daar op slaande, zouden zyn behandeld (*).

De SONNEVILLES aanmerking op de handelwyze omtrent die Verzoekschriften.

DE SONNEVILLE hadt, op het vernemen dat het Intermediair Bewind als nog voortging met alle zodanige Burgers te ontwapenen en te agtervolgen, van welken geene andere schuld bekend was, dan dat zy Verzoekschriften tegen het gebeurde op den Tienden Juny ingediend, en schriftlyke aanklagten deswegen, overeenkomstig met de Staatsregeling, gedaan hadden, den voorslag in 't midden gebragt om het Intermediair Uitvoerend Bewind te gelasten, om onmiddelyk die Ontwapening te staaken. — Dit voorstel werd in handen van VAN HALL, DE WITT, VAN LEYDEN, KUIPERS en VAN HOOFF gesteld. — Hangende deeze zaak kwam het laatstgemelde *Rotterdamsche* Verzoekschrift ter tafel. Het voorstel om het in handen der gemelde Representanten te stellen, wekte den yver van DE SONNEVILLE op, hy gaf zyne verwondering te kennen, dat men, ondanks het deswegen ingediende voorstel, met dit bedryf voortsloeg. VAN DEN BRAAK sprak in denzelfden trant.

VAN GALENS aanmerking hier op.

VAN GALEN verzette 'er zich ten sterksten tegen; op een tydstip, gelyk hy betuigde, dat 'er misdaadige woelingen der *Anar-*

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 34.

Anarchisten plaats hadden, welke met de scherpste maatregelen behoorden tegengegaan te worden. Hy wilde het aan het Intermediair Uitvoerend Bewind verzonden hebben, op dat het mogt zorgen dat de Wapenen, ter beveiliging van den Staat, niet aan verkeerde handen werden toevertrouwd. CIVIL BURG. 1798.

COUPERUS maalde een tafereel van het opwekken en verleevendigen der oude Partyschappen, van de woelingen daar uit voortspruitende, en hieldt hy het daar voor, dat het Uitvoerend Bewind, met die Ontwapening, niets anders, niets meer, gedaan hadt, dan in dit tydstip, *Maatregelen van zekerheid* te neemen: als zodanig, en niet als *Straffaandoeningen*, wilde hy de Ontwapening dier Burgeren doen voorkomen — zogt men het Uitvoerend Bewind, in eenen tyd als deeze, de handen te binden, „ dan verlamde men het Be„ stuur, dan verkragte men de Staatsre„ geling, dan stelde men het Vaderland, „ op nieuw, aan schok op schok bloot." Wel mogt hy lyden, dat de Verzoekschriften nader door de Commissie zouden onderzogt, dan dat het Uitvoerend Bewind niet behoorde gelast te worden, om zodanige maatregelen te staaken als het tot de algemeene rust noodig mogt oordeelen. Raadslag van COUPERUS.

De haatlyke naam van *Anarchisten*, door VAN GALEN gebezigd, belgde DE SONNEVILLE grootlyks: dewyl men daar uit zou kunnen afleiden, dat allen de zodanigen, waar tegen, wegens het tekenen der beAanmerking van DE SONNEVILLE op de benaaming

1798.

van *Anarchisten.*

kende Adressen, eenige voorziening was genomen, *Anarchisten* waren, 't welk, ten zynen opzigte, een ingewikkelde beschuldiging scheen te kennen te geeven; als ware hy, door het verdeedigen van zodanige Requestranten, een byzonder Voorstander der zogenaamde *Anarchisten*, welke benaaming men thans gestadig in den mond hadt. Hier omtrent wilde hy zyne gevoelens nader openleggen, „ hy was," dus drukte hy zich uit, „ van oordeel, dat „ alle die geenen, welke met daaden toon„ den, de opregte goede zaak van ons „ Vaderland tegen te gaan, ten strengsten „ behoorden gestraft te worden; maar dat „ men thans zeer veele eerlyke Patriotten „ daar onder rangschikte, en met dien naam „ bestempelde, daarom dezelve al zeer „ ligtvaardig beschuldigde en strafte; dan „ zou hy nimmer, onder dat voorwend„ zel, Personen, maar daaden als daaden „ blyven beoordeelen (*)."

Uitgebragt verslag.

Welhaast bragten de Gelastigden een Verslag uit, wegens de Ontwapening der zich des beklaagende Burgeren. Zy hielden het twee en veertigste Artykel der Burgerlyke en Staatkundige Grondregelen voor de Acte van Staatsregeling geplaatst, door den Representant DE SONNEVILLE, in dit geval, ingeroepen, niet alleen als het voornaame steunpunt der Burgerlyke en Staatkundige Vryheid in ons Vaderland;

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 19. 32. 34. 84—86.

land; maar zich ook volkomen overtuigd, dat het, ten allen tyde, een der heiligste pligten van het Vertegenwoordigend Lichaam des *Bataafschen* Volks zyn moest, ieder Burger by de uitoefening van het regt, hun daar by toegekend, onschendbaar te bewaaren. — Hadt, derhalven, het Intermediair Uitvoerend Bewind, met voorbyzien daar van, de klaagende Burgers doen straffen, of het tekenen van dusdanige Adressen verboden, dan was het noodig geweest, dit Bewind tot zynen pligt terug te roepen; dan 't zelve hadt, huns oordeels, de Burgers, wegens welken klagten vielen, „ voor zo verre zy „ Leden der Gewapende Burgermagt wa„ren, niet doen straffen, en niets anders „ gedaan, dan, by voorraad, en zonder „ dat hier aan eenig denkbeeld van Straf „ of Eerloosverklaaring aan kon worden „ gehegt, de wapenen alleen ontnomen „ aan zodanige Burgers, die, uit hoofde „ van hunne aan den dag gelegde gevoe„lens, niet geoordeeld konden worden, „ de Wapenen, ter inwendige beveiliging „ van den Staat, te willen gebruiken." — Uit kragte van de Staatsregeling moest het Uitvoerend Bewind zorge draagen voor de inwendige veiligheid van den Staat. — Daarenboven mogt men het afkeuren van den stap, ten meergemelden Dage gedaan, aanzien als eene afkeuring van het daarstellen en bestaan des tegenwoordigen Wetgeevenden Lichaams, aan lieden, die zulk eene denkwyze aan den dag legden, kon

CXVII. BOEK. 1798.

men de wapenen niet veilig in handen laten. Het was op deeze gronden dat zy geene vryheid vonden om een gunſtigen raadſlag op het voorſtel huns Medelids DE SONNEVILLE uit te brengen; maar het verwerpen daar van moesten aanraaden. — Stoffe van wederſpraak en redentwist. De zaak werd uitgeſteld (*).

't Zelve overwogen en daar mede overeenkomſtig beſloten.

By het hervatten was te wagten dat 'er wederſpreekers van het Verſlag zouden opſtaan. Onder deezen liet zich VAN BENNEKOM eerst hooren. Hy onderzogt in hoe verre de Commisſie regt hadt om te kunnen zeggen, dat de Verzoekers geoordeeld mogten worden zich tegen de plaats hebbende orde van zaaken te verzetten; dat het geen Straf zou zyn een vry Burger van zyn wapenen te berooven; als mede: of het ſchriklyk gevolg, door de Commisſie vermeld, uit het aanneemen des voorſtels van DE SONNEVILLE voortvloeide. Ontkennend was op alles zyn beſluit, en ſtrekte dus tot verwerping van het verſlag. — VAN DEN BRAAK ſtemde hier in met dien Spreeker overeen. Voorſtanders vondt het verſlag in SCHIMMELPENNINCK en VAN FORREST. DE SONNEVILLE verdeedigde, met opheldering, zynen Voorſlag. VAN HALL onderſchraagde het door hem nitgebragt Verſlag, overeenkomſtig met 't welk de meerderheid beſloot (†).

Schoon

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 34. 108.
(†) *Ald.* bl. 119—124.

Schoon het tot den achtienden van Herfstmaand aanliep, en 'er dus veele tusschengebeurtenisſen zeer meldenswaardig, waren voorgevallen, dunkt het ons voegelykst hier te gewaagen van 't gebeurde ten opzigte der ingediende Memorie door de Vyf Agenten, te hunner Verantwoording ingeleverd, die gedrukt en door geheel het Land verſpreid zynde, reeds zeer verſchillende oordeelvellingen by den Volke ondergaan hadt. De aanmerkingen by het indienen gemaakt (*), als mede die wy hoorden voordragen by het behandelen der ingeleverde Verzoekſchriften, ten behoeve der ontwapende Burgeren, wegens het afkeuren van het bedryf der Agenten op den Twaalfden van Juny (†) moesten elk doen verwagten dat dit ſtuk ter Vergaderinge, en in eene en in andere Kamer, geene zagte behandeling zou ontmoeten, en veelvuldige wederſpraak aantreffen, terwyl het even zeer te voorzien ware, hoe het aan geen Verdedigers zou ontbreeken. 1788. De Memorie der Agenten overwogen.

Het Stuk zelve was zeer breedvoerig. Wy hebben 'er reeds eenig gebruik van gemaakt, in ons laatst voorgaande Boek, om de Geſchiedenis dier Omwenteling toe te lichten. Op een Staatsſtuk, zo verſchillend ingezien, kwam een gunſtig uitvoerig Verſlag. In 't zelve ſchetſte Cornelius de oorſaak der rampſpoeden, die ons Uitgebragt verſlag.

(*) Zie hier boven bl. 110.
(†) Zie hier boven bl. 113.

ELFDE BOEK. 1798.

ons Vaderland, zedert eenigen tyd, ſchokten, — rampſpoeden, die, zyns oordeels, den oorſprong alleen ontleenden uit verkeerden yver, byzondere bedoelingen, gehegtheid aan vooroordeelen, of plaatslyke belangen, rampzalige Kerkgeſchillen, listige woelingen van binnen- en buitenlandſche Vyanden, blindheid by de Beſtuurders, dwaaling en ligtgeloovigheid by de Burgers, gebrek aan eene vaste Staatsregeling, ſchaamtloos Volksbedrog, en hoogst verderflyke zugt na Grootheid. — Hy betreurde het noodlottige, 't welk zelfs de wyste beſluiten, en best zamengevoegde gebeurtenisſen, in zo veele onheilen, ſcheen om te ſcheppen; waar door het gefolterd Vaderland telkens een ſchreede nader aan het verderf gesleept werd. — Hy ſchilderde de alles verlammende Tweeſpalt in de beide Nationaale Vergaderingen, van welke men, niet zonder grond, 's Lands Redding beloofde, met de leevendigſte kleuren.

Uit alle deeze oorzaaken leidde COUPERUS de noodzaaklykheid af van den anders, uit zynen aart, verderflyken ſtap, op den Twee en Twintigſten van January gedaan. Hy herinnerde de Vergadering, hoe deeze zelfde Dag, op welken de laatſte hoop van herſtelling gevestigd was, en die, indien men van denzelven een verſtandig en met de gezonde Staatkunde ſtrookend gebruik hadt willen maaken, als een uiterst hulpmiddel, als vergif in de handen van een kundig Geneesheer, de heil-

heilzaamſte gevolgen met zich hadt kunnen brengen, in de handen van onkundigen en eigenbelangzoekers, tot een dolk werd, om het Vaderland den laatſten ſteek toe te brengen. CXVII. BOEK. 1798.

By dit alles herinnerde hy de Vergadering aan het gedrag der Agenten tot heromſchepping der Beſtuuren, aan de willekeurige en ſchreeuwend onbillyke Uitſluitingen uit het Stemregt, de tegen de Staatsregeling ſtrydige verlenging van het Uitvoerend Bewind, en eindelyk aan het ſchreeuwend Decreet van den vierden Mey, „ een Decreet," op dat wy de eigene woorden der Verſlagdoeneren gebruiken, „ waar van de onwettigheid zonne„ klaar was, en de gevolgen niet te be„ rekenen zouden geweest zyn, zo niet „ eindelyk, toen de nood op het hoogst „ was, en men of het Vaderland moest „ zien verlooren gaan, of de handen, tot „ redding, aan het werk ſlaan, Vyf Agen„ ten, door hunne Posten meest in ſtaat „ om de begaanwordende Onregtvaardig„ heden na te ſpeuren, en de verderflyke „ bedoelingen der Intriganten te ontdek„ ken, in ſpyt van eigen leevensgevaar, „ door een even zo ſnel en met energie „ daargeſtelde, als wyslyk tot haar doel„ einde beſtuurde Omwenteling, eene paal „ aan zo veele ſchandelykheden geſteld „ hadden, zo niet zy, aangezien de door „ hun bekleedde waardigheden, by eene „ pooging tot omſtorting van het Beſtuur, „ veel te vreezen, niets te hoopen kon-

CIVIL. BOEK. 1798.

„ den hebben, de zaak des Vaderlands „ boven eigenbelang en grootheid gesteld „ hadden — eene Vaderlandsliefde en edel- „ moedigheid op welke de tegenwoor- „ dig door hun ter Vergadering overge- „ leverde Memorie de kroon drukte, als „ waar by zy niet alleen vrywillig zich „ verantwoordden; maar ook ongevergd „ het Vertegenwoordigend Lichaam, tot „ het oordeel over hun gedrag bevoegd „ verklaarden."

Naa dus eene inleiding, was geen ander dan een allergunstigst besluit te wagten op de Memorie, en eene verwerping der veelvuldige Verzoekschriften, door tusschen de elf en twaalf honderd Stembevoegde Burgers, tegen het gedrag der Agenten, uit verscheide punten des Lands, ingediend. Hetzelve kwam hier op neder — Dat de Ontbinding van het Inconstitutioneel Vertegenwoordigend Lichhaam, naa dat hetzelve zich in twee Kamers hadt verdeeld, gelyk mede van het Inconstitutioneel Uitvoerend Bewind, op den Twaalfden Juny deezes Jaars voorgevallen, tot behoud der Vryheid, tot herstel van de geschondene Oppermagt des Volks, mitsgaders tot handhaaving der Staatsregeling, noodig geweest zynde; mits deezen de Leden van het geweezen Intermediair Uitvoerend Bewind, en alle die Vaderlanders, welke daar toe, ieder in zyne betrekking, hadden medegewerkt, of welke, ter voorkoming van Regeeringloosheid, geduurende het Tusschenbestuur,

tot

tot beheer van 's Lands zaaken waren opgeroepen, als Handhaavers der Staatsregeling en belanglooze Voorſtanders van de Regten des Volks, zich by het Vaderland alleszins verdienſtlyk hadden gemaakt. CIVIL. BOEK. 1798.

Zy voegden 'er nevens, dat, daar door deeze Verklaaring ongetwyfeld zouden ophouden alle die bekommeringen en verkeerde begrippen, welke, te deezer zaake, aan mindoorzigtigen waren ingeboezemd, of, by gebrek aan noodig onderricht, opgevat, ieder zich van nu voortaan, van alle dergelyke, of andere Licentieuſe Geſprekken, Geſchriften of Adreſſen, omtrent deeze belangryke zaak, ſtiptelyk behoorde te onthouden; ten einde zich niet bloot te ſtellen aan de Straffen, door de Wet bepaald tegen alle poogingen om de tegenwoordige Conſtitutioneele Orde van zaaken te ondermynen en om te keeren.

Ingevolge hier van wilden zy alle Verzoekſchriften tegen deeze Gebeurtenis ingediend, voor volſtrekt vervallen verklaard hebben (*).

VAN BENNEKOM opende by de beraadſlaaging op 't zelve, het tooneel. Hy ving aan op een trant, die zyne gevoeligheid met de ſterkſte trekken kenmerkte. Hy ſprak: „ Burgers Repreſentanten! in de „ onaangename noodzaaklykheid gebragt „ zynde, van myne gevoelens te moeten „ uiten over eene zaak, waar in ik niet „ on- VAN BENNEKOMS raadſlag.

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 414 *en*.

CXVI. BOEK. 1798.

„ onpartydig mag veronderſteld worden, „ zal ik egter, met die beſcheidenheid en „ bedaardheid ſpreeken, welke men, naar „ billykheid, kan verwagten van iemand, „ die geenzins ongevoelig is, dat hy me„ de als *Uſurpateur* en *Vertrapper* van „ 's Volks-Regt, aan de *Bataafſche* Natie „ aangeklaagd, en, op den befaamden „ Twaalfden Juny, van deeze Vergader„ zaal, door geweld van bajonetten ge„ weerd is." — Te vergeefsch betuigde hy, zo in de Juſtificatoire Memorie, als in het daar op uitgebragt Verſlag, gezogt te hebben na die daadzaaken, welke het bedryf der Deelneemeren in den ſtap van Twaalf Juny hadden behooren te regtvaardigen. Naa veelvuldige aanmerkingen, zo op de Gebeurtenis zelve als op het ingediende Verſlag, in 't midden gebragt te hebben, vraagt hy, „ wat zou het voor„ geſtelde gunſtig Decreet toch by eene „ Natie afdoen, die de zaak kent, die „ weet wat van dit alles is? — Is de „ daad goed, wat behoeft 'er dan de „ goedkeuring der Vergadering aan ge„ geeven te worden? Laat het den Be„ werkeren dan genoeg zyn, het inwen„ dig genoegen, zo naauw aan deugdzaa„ me bedryven verknogt, tot loon met „ zich om te draagen, en het geluk van „ de heilzaame gevolgen huns bedryfs te „ helpen ſmaaken. — Is de daad niet „ goed, of zyn 'er by het daarſtellen wee„ zenlyke of ſchynbaare misdaaden ge„ pleegd? dat die dan opkomen aan wien

de-

„ dezelve bekend zyn of in de oogen ſtee- CXVI.
„ ken. Wy hebben immers Regtbanken BOEK
„ in de *Bataafſche* Republiek; wy hebben 1798.
„ onkreukbaare Regten, om zulk eene
„ aanklagte te beoordeelen; en zodanig
„ eene uitſpraak zal oneindig meer in het
„ oog van *Europa* afdoen, dan eene Po-
„ litieke Beoordeeling deezer Vergade-
„ ring." Hy beſloot tegen het Verſlag en wilde de Memorie als tot geen punt van verdere raadpleeging der Vergadering kunnende ſtrekken, uitgegeeven hebben zonder 'er op te beſluiten; en tevens de Commisſie verzogt om een nadere voordragt ten aanziene der Verzoekſchriften (*).

Wat de Haan op dit ſtuk inbragt.

De Haan, dien wy reeds, by het eerſte indienen der nu onder handen zynde Memorie hebben hooren voorſtellen, dat de Vergadering niet bevoegd was om het gedrag van het Intermediair Uitvoerend Bewind te beoordeelen; maar dat zulks moest geſchieden door daar toe bevoegde Regters, volgens de Staatsregeling daar te ſtellen (†), tragtte thans aan te toonen, dat deeze Vergadering niet bevoegd of geſchikt was omtrent de gedraagingen van de Leden, uitgemaakt hebbende het Intermediair Uitvoerend Bewind, even min als omtrent de gedraagingen van die Burgers, die de Conſtitueerende Vergadering en het vernietigd Vertegenwoordigend Lichaam hadden helpen uitmaaken, een juist oor-

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 569.
(†) Zie hier boven bl. 110.

CXVII. BOEK. 1798.

oordeel te vellen. Een Regter kon niet gezegd worden bevoegd of geschikt te zyn, om eene zaak te beoordeelen, als hy in zodanig eene zaak rechtstreeks betrokken was. Op deezen grond besloot hy tot verwerping des Verslags. Hier by liet hy het niet berusten. Daar het, zyns inziens, vast ging, dat of de Constitueerende Vergadering en het vernietigd Vertegenwoordigend Lichaam, of de vyf Agenten hadden de Oppermagt des *Bataafschen* Volks geschonden, stelde hy voor, het *Bataafsche* Volk in de Grondvergaderingen te doen oproepen; ten einde dit teder en gewigtig geschilpunt te beslisschen; mits men vooraf, in de menigvuldige klagten, wegens het toelaaten van onbevoegde Personen tot het Stemregt, voorzage, of anders, dat de Vergadering het overliet aan een met de Staatsregeling overeenkomend daar toe te stellen Nationaal Gerigtshof (*).

GUILJES gevoelen.

GUILJÉ was van gevoelen, dat een aanmerkelyk getal Leden der Vergaderinge zo zeer in de zaak betrokken was, dat dezelve ongeschikt moest geoordeeld worden om deswegen uitspraak te doen. Het *Bataafsche* Volk kon dezelve niet als onpartydig genoeg beschouwen, om hier beslissend te oordeelen. Hy kon gevolglyk niet instemmen met een Verslag daar toe strekkende (†).

Tot

(†) *Dagverk. van het Vaes. Lich.* II. D. bl. 572.
(†) *Ald.* bl. 572.

Tot het staaven van de twee volgende stellingen bepaalde zich VAN HAEFTEN — *Voor eerst:* Het was noodig, tot verbreeking van een schadelyk Reglement, tot bevordering onzer buitenlandsche belangen, en het invoeren eener Staatsregeling, een buitengewoon middel op den *Twee en twintigsten January* in 't werk te stellen, de botzingen der byzondere begrippen moesten verydeld worden. —— *Ten anderen:* De Besluiten van *Zeven Maart*, en vooral van *Vier Mey*, waren strydig met het regt des Volks, deeze moesten vernietigd worden, en dus was de stap van *Twaalf Juny* in zich zelven als 't ware pligtmaatig, voor hun die 's Volks Regt voorstonden. Reden gaf hy, waarom hy zich met het voorgedraagene Conceptbesluit, zo als het lag, niet kon vereenigen, en gaf een ander op (*).

GEVH. BOEK. 1798. VAN HAEFTENS denkbeeld.

VAN GALEN stemde niet alleen met het Verslag in; maar yverde voor 't zelve. COUPERUS, toevallig van de Commissie, die het Verslag uitbragt, alleen tegenwoordig, gaf eenig bericht van de gehoudene handelwyze der Verslagdoeneren, en verdeedigde dezelve. Inzonderheid merkte hy op, dat de Commissie niet ontveinsd hadt, dat 'er onregelmaatigheden waren voorgevallen, onafscheidelyke gezellinnen van zodanige gebeurtenissen; van het maaken van vergelykingen, die hy veel, zeer veel, zou kunnen aanvoeren, ont-

VAN GALEN en COUPERUS verdeedigen het Verslag.

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 572.

GEVR. BORK. onthieldt hy zich, om buiten noodzaak, op nieuw geene ſtoffe van verwydering te geeven.

1798. VANLEYDENS raadſlag. VAN LEYDEN, die, geduurende verſcheide maanden, van alle ſtaatkundige werkzaamheden verwyderd geweest en niet tot dezelve terug gekeerd was, dan door het Volk, op eene wettige wyze, den laatſten van Hooimaand, daar toe opgeroepen, mogt zich zelven, uit dien hoofde, onpartydiger dan veele anderen aanmerken, hy bedankte de Inleveraars voor het ſchoon Verſlag, en kon zich met de gronden van 't zelve wel vereenigen; alleen hadt hy eenige bedenkingen op het ontworpen Beſluit (*).

DE SONNEVILLES ſterke taal. Zo veel voorſpraaks van het ingedienſtuk, werd afgewisſeld door een breedvoerige tegenſpraak des Repreſentants DE SONNEVILLE; daar hy zich verpligt vondt het woord te voeren over eene zaak waar aan zyne Eer, en die van zo veele anderen, verbonden was, een der Beſtuurders geweest zynde van den Twee en twintigſten January, en Lid van het daar op volgend (zo genoemd) Inconſtitutioneel Wetgeevend Lichaam. Hy hadt mede behoort tot de op den Twaalfden Juny uiteengejaagden; hy behoorde tot de met alle zwartverwige kleuren afgeſchilderde Perſoonen, die men de naamen van *Volksbedriegers*, *Eigenbaatzugtigen*, *Dwingers*, *Overheer-*

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 573-575—578.

heerſchers, *Intriguanten* en *Anarchisten* be- CXVI.
ſtempelde. „ Wie is 'er," riep hy uit, BOEK.
„ die zodanig een laster en eerberooving
„ ongemerkt kan laaten voorbygaan? En, 1798.
„ daar ik niet beter weete of ik hebbe,
„ tydens myne zitting, en tydens alle
„ myne vakken van Beſtuur, zo veel my-
„ ne vermogens toelieten, mynen pligt
„ betragt; daar ik niet weet, my aan
„ eenige dier voorgemelde beſchuldigin-
„ gen te hebben misdaadig gemaakt, zo
„ vind ik my verpligt, niet alleen, ten
„ aanzien van *myn* Perſoon, maar te ge-
„ lyk van zo veele anderen, dewelke me-
„ de aan de Natie als onwaardigen wor-
„ den voorgeſteld en afgemaald, op dee-
„ ze zo delicaate zaak, betreffende den
„ grootſten Rykdom, die van *Eer*, niet
„ te mogen zwygen; en uit bewustheid
„ van altoos daar aan voldaan te hebben,
„ zo durf ik gerustlyk over deeze zaak
„ het oordeel der geheele *Bataafſche* Na-
„ tie inroepen, en ſpreek daarom, ten
„ aanhooren van dezelve, openhartig en
„ ſtoutmoedig." — Hoe veel hy betuig-
de met ſtilzwygen te zullen voorbygaan,
en zich niet te zullen bezig houden om,
van ſtuk tot ſtuk, te wederleggen alle de
onwaarheden, twyfelagtigheden, tegen el-
kander botzende, en geringe waarde van
veele beſchuldigingen in de omſlagtige Ver-
antwoording der Agenten, loopt hy de
Tydperken der Omwenteling door, en
ſtaat byzonder ſtil by de laatſte, wyst de
noodzaaklykheid, de oorzaak, en de gron-

CXVII. BOEK. 1798.

den der Staatsomwenteling van *Twee en twintig January* aan, en handelt over de beſchuldigingen, zints dien dag, tot den Twaalfden van Juny ingebragt. Hy toetst of alles, door de Verſlagdoeners daar toe betrekkelyk, naar waarheid geſteld is, betuigende, „dat hy, hoe gaarne en opregt, „verkeerd gedaane ſtappen erkennende, „ook zo zeer bloote klanken, zonder ge„noegzaam bewys, zou blyven ontken„nen." — Hier toe brengt hy het zwart tafereel der omſtandigheden van ons Gemeenebest naa den vierden van Mey, zo akelig afgeſchetst. Hy betuigt plegtig, „van dit alles, op dien tyd, niet geweeten te hebben, en, tot nu toe, daar van „onkundig te zyn, en zo lang hem geene duidelyke bewyzen daar van gegeeven werden, alle zodanige gezegden, „zonder voldoende bewyzen, gerustlyk „te zullen blyven ontkennen.

„Dan," vervolgt hy, daar over uitgeweid hebbende, „eens toegegeeven, dat „iedere beſchuldiging eene waarheid was, „en dat de tydsomſtandigheden verandering in de Regeeringsvorm vorderden, „dat een Opſtand kon gerekend worden „tot heil der Natie te ſtrekken, moet „die beoordeeling en uitvoering van eene „compleete Revolutie, een zaak van zo „eenen aard, dan overgelaaten worden „aan weinige Menſchen, zonder dat zy „daar toe, van een zeer aanmerkelyk „getal, bevoegd zyn verklaard; en moet, „zonder nog eenige middelen van herſtel

„te

„ te hebben beproefd, zo maar direct, en met allen geweld, tot het uiterſte worden overgegaan? Indien zulks doorgaat, kan hy, die in het vermogen is om den Gewapenden Arm aan zich te verbinden, alle oogenblikken van de wettigſte Vertegenwoordigers zich meester maaken — dezelve uit elkander jaagen, overwinnen, of gevangen neemen, en in hunne plaats de hoogſte Magt uitoefenen; en zie daar in ons Vaderland de willekeurigſte daaden van *Romeinſche* Legioenen of *Turkſche* Janitſaren uitgevoerd!" CXVII. BOEK. 1798.

Onregelmaatigheden, groote misbruiken, erkende DE SONNEVILLE, hebben 'er den *Twee en twintigſten January*, (naamlyk in de gevolgen,) en in de laatſte Omwenteling plaats gegreepen. Veel viel hier op te zeggen, met grond te zeggen: boven al van de wyze hoe de jongſte daargeſteld was, van welke het Verſlag ſcheen te zwygen: dat egter, gelyk hy zegt, by ieder een, hoe ook denkende, het grootſte opzien baarde, en met verontwaardiging beſchouwd is. „ Want de Natie heeft „ moeten zien en gedoogen, dat deeze „ Revolutie niet is uitgevoerd geworden „ door het Volk, hetwelk, ten allen ty„ de, de magt heeft, om, (hunne Reg„ ten vertrapt ziende) dezelve te herneem„ men en op te eiſchen; maar door een „ bezoldigd Hoofd der Militaire Magt, „ dewelke met ſcherpgeladen geweeren, „ met geweld, zommigen der als toen be-

CXVII. BOEK. 1798.

„ windsleden in de Vergadering zelve, „ van hunne ſtoelen rukten, tuſſchen de „ bajonetten gevanglyk mede voerden, en „ de overigen uit elkander jaagden: ter„ wyl de Gevangenen in het *Huis in 't* „ *Bosch*, niet als andere Staatsgevangenen, „ maar met koekkoeken voor derzelver „ raamen, als de grootſte Snoodaarts, be„ handeld werden."

Gereed viel hier op tegen te werpen, dat dusdanige ongeregeldheden by alle Staatsomwentelingen plaats greepen, en ook waren voorgevallen by die van *Twee en twintig January*. Dan DE SONNEVILLE wyst aan hoe zeer onderſcheiden in de wyze van daarſtelling deeze laatstgemelde was, by die waar tegen hy het woord voerde.

De Verklaaringen van de Burgers FRONHOFF, AUFFMORTH en andere, agter de Memorie geplaatst, houdt DE SONNEVILLE voor zeer onvoldoende. Zyne raadſlag kwam hier op neder. Dat men de Memorie van het Intermediair Uitvoerend Bewind, het Verſlag der Commisſie, benevens een afſchrift der Verzoekſchriften van *Amſterdam* en elders, in de gewoone Grondvergaderingen, eenigen tyd ter leezinge zoude voorleggen; dat die Grondvergaderingen vervolgens moesten worden opgeroepen, en hunne goed of afkeuring aan het gebeurde op en naa den *Twaalfden July* deezes Jaars verrigt, te geeven, en dus te beſliſſen of zy als verdienſtlyke Mannen moesten erkend worden, of als

de

de zodanigen, dewelke, zonder 's Volks wil, op dien voet, daaden van Oppermagt, (alleen aan het Volk toebehoorende,) zich hadden aangemaatigd. CIVIL. BOEK. 1798.

Onmiddelyk daar op liet zich VAN HALL op eenen geheel anderen toon hooren; het denkbeeld om het gedrag van DAENDELS en de Agenten by de gewoone Justitie te laaten onderzoeken en beoordeelen, keurde hy geheel ongegrond, met de aart der zaake onbestaanbaar en dus ongerymd. — Hy verdeedigde het gedrag dier Burgeren als hoogst regtmaatig en strekkende tot behoud des Vaderlands. Het Verslag droeg zyne goedkeuring weg; met VAN LEYDEN wilde hy het Concept Besluit eenigzins veranderd hebben. Dit was ook het gevoelen van VAN DE KASTEELE en van LEWE; VITRINGAS Verslag liep ook daar heenen. — DE HAAN herhaalde nogmaals zyn voorstel (*) en kreeg ondersteuning van RIS. VAN HALLS begrip.

By de omvraage, of de Vergadering zich over 't geheel met het Verslag kon vereenigen, werd hier toe besloten en tevens eene Commissie benoemd om de verschillende gevoelens, wegens het opgemaakt Besluit, tot een te brengen, en het Besluit daar volgens op te maaken. Grootendeels was het eenstemmig met het oorspronglyk voorgedraagene eenige uitdrukkingen ondergingen verzagting. — Schoon eenige Leden, en onder deezen SCHEFFER en Besluit der Eerste Kamer overeenkomstig Verslag.

(*) Zie hier boven bl. 125.

CXVII. BOEK. 1798.

en HARTEVELD zich tegen het op nieuw vervaardigde verklaarden, drong niemand op hoofdlyke ſtemming aan, en ſtemde dus de Eerſte Kamer in met dit Beſluit (*).

Handelingen daar over ter Tweede Kamer.

Ontmoette deeze zaak, ter Eerſte Kamer, by de aanvange, zo ſterke wederſpraak, dit was ook derzelver lot ter Tweede Kamer. Het Lid GOVERS vroeg het woord. Hy ving aan, „ Burgers

GOVERS gevoelen.

„ Repreſentanten! is 'er tot op heden een „ Beſluit der Eerſte Kamer aan deeze „ Vergadering ter goedkeuring toegezon„ den, het welk uit deszelfs aart gewig„ tig en in de gevolgen, welke daar uit, „ ten eenigen tyde, kunnen geboren „ worden, allerbedenkelykst kan worden „ gehouden; is 'er immer een tydſtip ge„ weest, waar op het aan de Leden dee„ zer Kamer, uit hoofde van de onder„ ſcheidene en veelvuldige betrekkingen, „ waar door veelen derzelve in deeze „ voorhanden zynde Verklaaring en ter „ bekragtiging van het toegezonden Be„ ſluit, perſoonlyk zyn ingewikkeld, „ moeilyk ja onmogelyk valt om, met „ de noodige omzigtigheid en niet zon„ der zelfsverlochening, te kunnen oor„ deelen, dán is het zeker in dit gewig„ tig oogenblik." — De ſchets, welke hy van het gebeurde op den Twaalfden Juny ophing, de beoordeeling van de Memorie, in 't algemeen als meer het aan-

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 578-591.

aanzien hebbende van een gewrogt, door twee Geleerden eener 's Lands Hooge-ſchoole in hunne binnenkameren vervaardigd, dan dat van Staatkundige Mannen gelykende, daar zy in veele opzigten de Bataafſche Republiek als een *Metaphiſiſch* Weezen beſchouwden, tekenden genoegzaam, dat hy des geen gunſtigen raadſlag zou uitbrengen. In tegenſtelling hier van, bevlytigt zich GOVERS om het Vaderland te bezien uit het oogpunt van deszelfs betrekking tot nabuurige Volken, tot den ſtaat van *Europa* op dat tydſtip; gelyk het daadlyk op den aardbodem, ten dien tyde, beſtondt. CXVII. BOEK. 1798.

Dit, op zynen trant, gedaan hebbende, vraagt hy: „ Is de Conſtitueerende Vergadering over 't algemeen zo misdaadig geweest? Verdienen alle derzelver Leden zo ruimſchoots de benaamingen van *Verſchalkers van 't Bataafſche Volk*, *Vertrappers van deszelfs Eeuwige Regten*, *Beſpotters van deszelfs Oppermagt*. *Volkſchenders*, *Overtreeders van de eerſte Grondbeginſelen der Staatsomwenteling des Jaars* MDCCXCV, en andere dergelyke, waar mede dezelve zo algemeen, in de *Juſtificative Memorie* der Inconſtitutioneele Agenten beſtempeld worden? Hebben dezelve hier op bedagt geweest, wanneer zy Twee Leden van het vernietigd Uitvoerend Bewind, en een aantal van niet minder dan twaalf der Conſtitueerende Vergadering hebben opgeroepen,

CXVII. BOEK. 1798.

„ om met de *verdienstelijke en belanglooze* „ *Vaderlanders*, *eene Intermediaire* Wetgee- „ vende Vergadering te helpen uitmaa- „ ken? Waartoe deeze vermenging der „ *Regtvaardigen* met de *Boozen*?"

Naa ſcherpe aanmerkingen over het wel gelukken der jongſte Omwenteling in 't midden gebragt te hebben, oordeelt hy de Vergadering niet onzydig en bevoegd genoeg om over deeze zaak te beſliſſen: en herinnert dezelve aan de mogelykheid, dat de Groote Natie, over dit ſtuk, een ander inzien zou kunnen krygen. — Zyn beſluit uit alles, was, dewyl hy het voorgeſtelde Decreet op geene genoegzaame gronden gevestigd vondt, dat hy de Leden deezer Kamer niet onzydig, niet bevoegd rekende om hier in te beſliſſen, en daarenboven het allerbedenklykst voor de Welvaard des Lands, en in de gevolgen allergevaarlykst beſchouwde, dat hy tot verwerping van het Beſluit der Eerſte Kamer zich bepaalde.

QUESNEL'S gevoelen.

QUESNEL zette alle zyne bekwaamheid te werk om de Vergadering te overtuigen, dat deeze Kamer het Beſluit der Eerſte niet *kon*, niet *mogt*, bekragtigen; hy grondde dit gevoelen daar op, dat zulks ſtryden zou met de zekerſte regelen van Regtvaardigheid, dat het de Magt der Vergadering te buiten ging — en dat men, ſtrydig met eene gezonde Staatkunde zou handelen. Ten ſlotte geeft hy, wegens de aanſchryving om op alle zodanige woelingen te letten, zyn twyfel te verſtaan,

of

of 'er wel immer door en onder het *Oranje* Beſtuur ſterker inbreuk op de Vryheid der Drukpers, dat Palladium der Vryheid, gemaakt was, dan dit Beſluit ten gevolge zou moeten hebben. Hy weigerde de bekragtiging van het voorgedragene Beſluit ten vollen. CXVII. BOEK. 1798.

HOITSMA was zeer breedſpraakig in het voordraagen van de ongepastheid en onwettigheid der middelen, aangewend om die Staatsomwenteling daar te ſtellen. Het gedrag van DAENDELS, en der Vyf *Agenten*, zet hy in eenen geheel ongunſtigen dag, en vraagt daarop: „ Zyn alle deeze gebeurtenisſen niet overwaardig een geſtreng onderzoek? Is dat onderzoek niet allernoodzaaklykst, zo met betrekking tot het *Bataafſche* Volk in 't algemeen, als tot hun, die 'er de Bewerkers van zyn in 't byzonder? Dit vordert 's Volks Oppermagt door ons bezwooren, dit eischt deszelfs Onafhanglykheid, de goede Orde, de rust der Maatſchappy, de zekerheid van den Burger van zyn Maatſchaplyk Verdrag. Dit onderzoek wordt geboden door alle Buitenlandſche Betrekkingen, en bovenal door die met de groote en braave *Franſche* Natie." Zyn Beſluit viel om het Verſlag te verwerpen; doch, daar het, zyns inziens, vast ging, dat of de Conſtitueerende Vergadering en het Vernietigd Uitvoerend Bewind, of de Agenten de Oppermagt des *Bataafſchen* Volks geſchon- HOITSMA denkbeeld.

CXVII. BOEK. 1798.

ſchonden hadden, ſtelde hy voor, de beoordeeling en beſliſſing deezer zaake over te laaten aan een met de Staatsregeling overeenkomend daarteſtellen Nationaal Geregtshof. — Van de Gaanderyen werd deeze Raadſlag dermaate toegejuicht, dat de Voorzitter de vergaderde menigte herinnerde aan de Staatsregeling, welke den Toehoorderen verboodt eenige tekens van goedkeuring te geeven.

BACOTS gevoelen.

Terwyl HOOITSMA, in zyn lange Voordragt, eens adem ſchiep, verzogt BACOT het woord, dan de Spreker teffens om by het woord; reeds door hem verkreegen, gehandhaafd te worden. BACOT vroeg verſchooning, als niet ten oogmerk gehad hebbende hem te willen verhinderen. — De ſtilte herſteld zynde vatte BACOT het hem gegeeven woord op, en voerde een toon van dien der voorige Spreekeren wyd verſchillende. Hy erkende den tederen aart des hier voorgeſtelden Stuks. Dan hy maakte eene onderſcheidende aanmerking ten grondſlage van zyn Voordragt, hier in beſtaande, „ dat Beſchuldigingen over „ byzondere daaden, welker grond van „ waarheid aart en omſtandigheden, by „ wederzydsch verhoor van Partyen en „ Getuigen onderzogt, en, benevens den „ eisch der daar op toetepaſſene Wetten „ beoordeeld moeten worden, aan het „ geregtlyk onderzoek en aan de regterlyke uitſpraak der daar toe behoorende „ Vierſchaaren alleen moest worden overgelaaten; maar tot de Staatsbeoordee-

„ ling,

„ling, over eene zaak, het Regt van Oppermagt betreffende, en dus tot het voorloopig onderzoek, of, by de hier ingeleverde klagten van eenigen, ook waarlyk eenige grond van beschuldiging zy, 't welk, volgens de natuurlyke gronden van alle maatschaplyke verbindtenis, en den inhoud der Staatswet te beslisfen is, zyn wy te deezer Vergadering ten volle bevoegd: terwyl een verder Regterlyk onderzoek hier als dan eerst zou behooren plaats te hebben, wanneer het Vertegenwoordigend Lichaam bevondt, dat 'er reden van beschuldiging ware. — In dit ons onderzoek, waar by slegts algemeene, doch vaste grondbeginzelen op het gebeurde in deszelfs betrekking tot de Staatsregeling zyn toe te passen, kunnen bloote magtspreuken, verblindende schilderyen, stoute op de verbeelding en hartstogten werkende uitroepingen, of veelal te los heengeworpene en door drift gevormde oordeelvellingen, over bysondere en toevallig opkomende personen of omstandigheden, die tot de hoofdzaak niets toe of afdoen, zeer weinig uitmaaken. Onze beslissingen moeten zich tot het weezen van de zaak bepaalen, en door de ontwikkeling der redenmagtige gronden onzer overtuiging worden gestaafd; op dat, by het strengste onderzoek, de kragt onzer besluittrekking zo klaar, en het punt zelve in een zo helder daglicht gesteld

CAPUT BORK. 1798.

„ zy,

CXVII. BOEK. 1798.

„ zy, dat naauwlyks voor iemand, die „ by eenige kunde en vatbaarheid, maar „ de minste onzydige waarheidliefde „ paart, de geringſte twyfel kan over„ blyven."

Hoe veel, daar toe ſtrekkende, door de Redenaars in de Eerſte Kamer, was bygebragt, oordeelde hy, naar zyne wyze van beſchouwing, hier wat meer ontwikkeld te moeten voorſtellen; en dewyl hy oordeelde dat de Vergadering hem, wegens het gewigt der zaake, wel eene meer onbeperkte uitvoerigheid, dan hy zich anders zou veroorloven, zou vergunnen, ving hy dit werk aan, en nimmer bykans kort zynde, was hy hier zeer lang. Zyn geheele Stuk eindigde in eene volle bekragtiging van het Beſluit.

Gevoelens van eenige andere Leden, en gunſtig Beſluit.

VAN LENNEP drong op de bekragtiging aan, en verwyderde het denkbeeld van de vrees, dat de beleediging aan den *Franſchen* Minister DE LA CROIX, ten dien dage geſchied, zeer onaangenaame gevolged zou kunnen hebben en euvel worden opgenomen. LINDHORST, en ONDORP droegen hunne afkeurende raadſlagen voor terwyl DE LEEUW zyn goedkeurend aanklemde. HUBER ſtemde met deezen en BACOT in. SICCAMA wilde het volkomen bekragtigd hebben: zo ook de Voorzitter BUSCH. Deeze, naa eene zo lange beraadſlaaging, de zaak tot hoofdlyke omvraag willende brengen, vondt wederſpraak by QUESNEL, LINDHORST, GOVERS en HOITSMA, die met de uitſpraak op

op een Stuk van zo veel aanbelang's, wilden verwyld hebben. Tot afdoen werd beflooten, en met achttien tegen vyf Stemmen, het Befluit der Eerfte Kamer bekragtigd (*). CXVII. BOEK. 1798.

Niet lang bekleedden de Vyf Agenten, over welker gehouden gedrag, by de jongfte Omwenteling, zo veel te doen viel, eene post, die zy niet zonder de wederfpraak van eenige Leden, in eene en andere Kamer, behielden (†). —— De beide Kamers waren niet in werkzaamheid, of ter Eerfte Kamer, ftelde men eene Commisfie aan, om ten fpoedigften eenen raadflag in te leveren, over de wyze, op welke de beide Kamers, overeenkomftig met de Staatsregeling, te treeden hadden, tot het benoemen der Vyf Leden van het Uitvoerend Bewind. Onverwyld waren de Leden dier Commisfie werkzaam om te voldoen aan de hun opgelegde taak. Zy raadpleegden de Staatsregeling om te zien wat dezelve, in dat byzonder en belangryk geval, vorderde; doch vonden geene uitdruklyke bepaaling wat in 't zelve behoorde plaats te grypen. Zy zagen zich genoodzaakt na te fpooren, wat, uit aanleiding van de op dit geval toepasfelyke Artykelen, als een rigtfnoer behoorde te worden aangenomen. Raadpleegingen der Eerfte Kamer over het benoemen van Leden tot het Uitvoerend Bewind.

Naa

(*) *Dagverh. van het Vert. Lichaam* II. D. bl. 770—792.

(†) Zie hier boven, bl. 100 en 106.

CIVIL. BOEK. 1798.

Raadſlag hier op uitgebragt.

Naa veel overweegens van de middelen door en wyze op welke die benoeming zou kunnen worden bewerkſtelligt, kwam hun raadſlag hier op neder. Dat aan elk der Leden van de Eerſte Kamer een Papier zou worden ter hand geſteld, met het getal zyner zitplaatſe getekend, en verzegeld, om te worden geopend, en ter Stemminge op nieuw opgeroepen by aldien hy één of meer onbevoegde Perſoonen hadt benoemd. — Door elk der Leden zou, op het aan hem ter hand geſteld Papier de naamen worden geſchreeven van Vyftien Perſoonen, de vereischte hoedanigheden bezittende, en naar zyn inzien geſchikt om op de benoeming tot Leden des Uitvoerenden Bewinds te worden gebragt. — Zo het bleek, dat Vyftien Perſoonen door eene volſtrekte meerderheid van ſtemmen der tegenwoordig zynde Leden waren benoemd, zouden dezelve de Benoeming uitmaaken; of anderzins zo veelen op die Lyst worden gebragt, als de volſtrekte meerderheid van ſtemmen hadden. — Bekwamen geen Vyftien Perſoonen daadlyk eene volſtrekte meerderheid, als dan zou, uit de reeds geſtemden, op dezelfde wyze, door ieder der Leden zo veel Perſoonen worden benoemd, als noodig waren tot de aanvulling van Vyftien geſchikte Perſoonen. — Waren 'er by die tweede ſtemming nog geen Vyftien Perſoonen, die de volſtrekte meerderheid op zich vereenigden, dan zou men tot eene derde ſtemming treeden; doch

doch, in dit geval, de ſtem der Leden zich moeten bepaalen tot die geenen, welke geene volſtrekte meerderheid, maar egter de meeste ſtemmen in zich vereenigden, en welker getal het dubbel zou weezen van het getal der Perſoonen, nog vereischt om de Benoeming te maaken of aan te vullen. Wanneer in deeze gevallen de ſtemmen ſtaaken zou het lot beſlisſen. — In de Tweede Kamer zou men op gelyke wyze te werk gaan tot het ſtemmen van Vyf Perſoonen uit dit Vyftiental door de Eerſte Kamer uitgebragt. — Niet vlot was men, in het goedkeuren van die voorgeſtelde Kieswyze; dan dezelve werd, naar eenige beraadſlagingen, omhelsd (*). CIVIL BOEK. 1798.

Zo min de Staatsregeling de wyze van Verkiezing der Leden des Uitvoerenden Bewinds bepaald hadt, en zulks de evengemelde ſchikking noodwendig maakte, zo min vondt men in dezelve een Voorſchrift, hoe de daadlyke Aanſtelling dier Verkoozenen moest geſchieden. Wel werd 'er in gezegd, dat ieder Lid van het Uitvoerend Bewind de Belofte zou afleggen in handen van den tydlyken Voorzitter van 't zelve, en dus wat 'er gebeuren moest naa de aanſtelling van een Conſtitutioneel Uitvoerend Bewind; doch het bepaalde niets met betrekking tot de daarſtelling van het eerſte, ingevolge van de Staats- Raadpleeging op de daadlyke aanſtelling.

(*) *Dagverh. van het Vert. Lichaam* II. D. bl. 25, 29 en 46.

CXVII. BOEK.

Staatsregeling verkooren Uitvoerend Bewind.

1798. Goedgekeurd Ontwerp.

Eenige Leden benoemd om des een Ontwerp voor te draagen, bragten het volgende in 't midden. Dat de Tweede Kamer, naa de gedaane verkiezing van het Uitvoerend Bewind, uit de daar toe voorgeſtelde Benoeming door de Eerſte Kamer, onmiddelyk de lyst der verkoorne Burgers zou verzenden, aan het Intermediair Uitvoerend Bewind, met last om die Perſoonen tot het aanvaarden hunner Bediening, op te roepen tegen den zestienden van Oogstmaand, en inmiddels daar van kennis geeven aan de Eerſte Kamer. — Dat het Intermediair Uitvoerend Bewind daadlyk aan den Voorzitter der Eerſte Kamer zou inzenden de berichten, welke 't zelve van de verkoorene en opgeroepene Burgers zou hebben ontvangen: als mede van derzelver verſchyning in den *Haage* kennis geeven, zo ras drie der verkoozene Leden zich aldaar zouden bevinden: waar op de Eerſte Kamer terſtond den tyd tot derzelver ontvangst en aanſtelling zou bepaalen, en des onmiddelyk kennis geeven aan het Intermediair Uitvoerend Bewind. — Dit Bewind zou de verkoozene Leden ter Vergadering van de Eerſte Kamer geleiden, waar zy de bepaalde Belofte zouden afleggen, tekenen en ingehuldigd worden door den Voorzitter, met onverwylde kennisgeeving aan de Tweede Kamer van al dit verrigtte. Naa eene ſtaatlyke Uitleiding en Inlei-

ding

ding na het *Oude Hof*, zouden de Leden des Uitvoerenden Bewinds zich daadlyk vestigen als het *Constitutioneel Uitvoerend Bewind der Bataafsche Republiek*, daar van beide de Kamers kennis te geeven, en de Tweede des het Intermediair Uitvoerend Bewind verstendigen, 't welk, op dit ontvangene bericht, zich daadlyk zou ontbinden. — Buiten eenige over- en wederspraak, wegens de bepaaling des getals van de in *'s Gravenhaage* tegenwoordig zynde Leden om die plegtigheid te doen plaats grypen, 't geen zommigen op *vier*, liever dan *drie* wilden bepaald hebben, omhelsde men die voordragt (*).

CIVIL BOEK. 1798.

Overeenkomstig met de boven opgegeevene handelwyze geschiedde ter Eerste Kamer, de benoeming, en werd uitgebragt op J. W. VAN HASSELT te *Amsterdam*; FRANS ERMERINS te *Tholen*; A. W. HOETH, te *Groningen*; MONTANUS HETTEMA, te *Leeuwarden*; DANIEL HOOFT, te *Amsterdam*; M. VAN DER GOES, in *'s Haage*; WILLEM DE LILLE, te *Gronïngen*; F. L. RAMBONET, te *Kampen*; F. R. E. VAN HAARSOLTE, te *Arnhem*; A. S. ABBEMA, te *Utrecht*, thans in den *Haage*; REINIER VAN SPAAN, thans in den *Haage*; C. G. R. VAN MARLE, te *Leyden*; JAN BROUWER *Joachimsz.* te *Amsterdam*; C. J. BRANGER, te *Amsterdam* (†).

Benoeming ter Eerste Kamer.

Uit

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 65. 66.
(†) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 68.
Uit de algemeene Stemlyst blykt, dat van de Vyf

1798.

Uit deeze vyftien Burgers viel de meerderheid der ſtemmen in de Tweede Kamer op J. W. VAN HASSELT, A. W. HORTH, M. HETTEMA, F. R. E. VAN HAARSOLTE en F. ERMERINS. Onverwyld geſchiedde de kennisgeeving aan de Eerſte Kamer als mede aan het Intermediair Uitvoerend Bewind, met laſt aan het laatſte om de verkoozenen aan te ſchryven, om tegen den zestienden van Oogstmaand, ter aanvaarding dier post op te treeden (*).

Gekooze Ledenter Eerſte Kamer.

Drie deezer verkoozenen VAN HASSELT, HORTH en HETTEMA bragten redenen in om zich van het bekleeden dier gewigtige Staatspost te verſchoonen. De Commiſſie tot de Credentiaalen kreeg laſt die redenen te wikken. Alles wat VAN HASSELT en HORTH inbragten, werd te ligt bevonden; dan HETTEMA kreeg zyn ontslag: dewyl het bleek, dat hy het vereischte van gedurende de laatſte twintig jaaren binnen de *Bataafſche Republiek* zyne vaste Woonplaats gehad te hebben, derfde (†).

Geen hunner dan HETTEMA ontſlaagen.

Ten bepaalden dage bevonden VAN HAARSOLTE, HORTH en ERMERINS zich in den *Haage*. Het Intermediair Uitvoerend Bewind gaf des kundſchap aan de Eerſte Kamer. Genoegzaam was dit drie-

Vier Leden inge huldigd.

tal

Agenten, die het Intermediair Uitvoerend Bewind uitmaakten, ſlegts twee Leden ſtemmen hadden gekreegen, naamlyk SPOORS vyf ſtemmen en PYMAN één ſtem.

(*) *Dabv. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 121. 126.

(†) *Ald.* bl. 143. 151. 156. 269. 312.

tal om de plegtigheid der aanstellinge te doen voortgang hebben; VAN HASSELT daagde desgelyks tydig op, wanneer, overeenkomstig met de gemaakte bepaalingen, de Inhuldiging geschiedde.

CAMBORE. 1798.

Aanspraak van VAN LEYDEN by de Inhuldiging.

De Voorzitter VAN LEYDEN voerde hun deeze bewaarenswaardige Aanspraak te gemoete; „ Zo mag het dan eindelyk gebeuren, dat het *Bataafsche* Volk niet „ alleen zyne wettige Vertegenwoordigers by den anderen ziet; maar ook dat „ Lichaam daargesteld, aan hetwelk, door „ de Staatsregeling, de Uitvoerende Magt „ is toevertrouwd; en gy, Burgers! staat „ gereed die hooge waardigheid te aanvaarden. — De plegtigheid van deeze „ Dag en het Decreet van het Vertegenwoordigend Lichaam vorderen van my „ dat ik U met eenige woorden toespreeke. Het zou beneden de waardigheid „ zyn van de Twee Hoogste Magten onzer Republiek, dat ik van uwe Persoonen sprak. Door de Eerste Kamer van „ het Vertegenwoordigend Lichaam waardig gekeurd te zyn om tot Lid van het „ Uitvoerend Bewind gekoozen te worden, door de Tweede Kamer daar toe „ verkooren te zyn, is meer dan allen „ lof, hoe verdiend ook, dien ik van U „ zou uitspreeken. Laat ons liever onze „ aandagt vesten op het groote werk, dat „ door U staat aangevangen te worden.

„ Wanneer men met een wysgeerig oog „ den aart der Burgerlyke Maatschappyen, „ en de lotgevallen der Volken, beschouwt,

CVIII. BOEK. 1798.

„ vindt men weldra, dat de affcheiding
„ der Magten het zekerst bolwerk is der
„ Burgerlyke en Staatkundige Vryheid;
„ de ſterkſte waarborg van het Geluk der
„ Leden eener Maatſchappye. — Heeft
„ het Vertegenwoordigend Lichaam, voor
„ al in de eerſte maanden zyner Zittinge,
„ veele pligten te vervullen; de werk-
„ zaamheden van het Uitvoerend Bewind
„ zyn uitgebreider en niet minder belang-
„ ryk. — Groot is de Magt, die door
„ het *Bataafſche* Volk aan het Uitvoerend
„ Bewind is toevertrouwd; maar het ver-
„ trouwde dat Mannen zouden worden
„ gekoozen, die deeze Magt alleen ten
„ goede zouden gebruiken. Gy zult die
„ Magt gebruiken om de Grondwet, wel-
„ ke het *Bataafſche* Volk zich heeft ge-
„ geeven, om de Wetten, die door des-
„ zelfs Vertegenwoordigers worden ge-
„ maakt, te handhaaven, en te doen uit-
„ voeren; en zo het uitoefenen van dien
„ Pligt U wel eens ongelukkigen doet
„ aantreffen, die de Wet niet eerbiedi-
„ gen, zult gy ſteeds in het oog houden,
„ dat het geluk der Maatſchappye vor-
„ dert, en dat de Staatsregeling voor-
„ ſchryft, dat de Uitvoerende en Regter-
„ lyke Magten van elkander onderſchei-
„ den zyn.

„ Heeft ons Vaderland maar al te veel
„ ondervonden de nadeelen, welke de
„ noodzaaklyke gevolgen zyn van een
„ Bondgenootſchaplyk Beſtuur, thans mo-
„ gen wy het voorregt genieten, dat die

„ wy-

„ wyzigingen geen plaats meer zullen heb- CXVII.
„ ben; de ondergeſchiktheid, in welke de BOEK.
„ Departementaale en Gemeente Beſtuu- ——
„ ren onder uw Bewind geplaatst zyn, 1798.
„ geeven U de gelegenheid om alle in-
„ breuken op het grondbeginzel der Een-
„ heid by de Adminiſtrative Lichaamen
„ voor te komen: terwyl uwe wyze voor-
„ zigtigheid zodanige ſchikkingen zal maa-
„ ken, dat geene onnoodige en ongepaste
„ gevolgtrekkingen, een waar Grondbe-
„ ginzel in een ongunſtig daglicht doen
„ voorkomen.

„ Wy verwagten van U eerlang een
„ Reglement ter Organiſatie van de Ge-
„ wapende Burgermagt. Het invoeren der
„ Staatsregeling geeft U de middelen aan
„ de hand, welke te vooren niet konden
„ worden gebezigd, en de ondervinding
„ zal U hebben doen opmerken de mis-
„ ſlagen, die in voorige Ontwerpen mog-
„ ten hebben plaats gehad. Wy hoopen,
„ door U voorgelicht, U in ſtaat te kun-
„ nen ſtellen om zodanig een Reglement
„ in te voeren, door hetwelk het draa-
„ gen der Wapenen een aangenaame pligt
„ der Burgeren worde, en ons Land we-
„ der een voorbeeld geeve van een Volk,
„ by 't welk alle Burgers eendragtlyk ge-
„ zind zyn hunne Haardſteden te beſcher-
„ men, en door het welke wy de gerust-
„ ſtellende bewustheid mogen hebben, dat,
„ zo de aangeſtelde Magten de hulp van
„ den Gewapenden Burger tegen rustver-

„ ſtoorders behoeven, zy zich veilig daar
„ op zullen kunnen verlaaten.

„ De Krygsmagt van den Staat te Wa-
„ ter en te Lande, is door de Staatsregeling
„ onder uwe beſchikking gebragt. Het is
„ onze pligt U in ſtaat te ſtellen van aan
„ deeze uwe beſtemming te kunnen vol-
„ doen. Het is zeker een der onaange-
„ naamſte gewaarwordingen van eenen
„ Wetgeever, die de ſtem van zyn ge-
„ weeten gehoor geeft, wanneer hy zich
„ voor oogen ſtelt de noodzaaklykheid om
„ van een Volk, dat reeds zo veele op-
„ offeringen gedaan heeft, nog meer op-
„ offeringen te moeten vraagen; maar wan-
„ neer hy de bewustheid heeft, dat de-
„ zelve noodzaaklyk zyn, gevoelt hy, dat
„ het zynen pligt is, die opofferingen te
„ verlangen.

„ Het *Bataafſche* Volk heeft, ten allen
„ tyde, getoond overtuigd te zyn, dat
„ zy, die de teugels van het Bewind in
„ handen hadden, geen onvergeeflyker
„ misdaad konden begaan, dan wanneer
„ zy de Zeemagt verwaarloosden en daar
„ door ons Gemeenebest dat geen deeden
„ verliezen, dat geſchikst was ons het
„ aanzien, voor 't welk wy berekend zyn,
„ te bezorgen. Het *Bataafſche* Volk ge-
„ voelt de noodzaaklykheid om eene be-
„ hoorelyke Landmagt te onderhouden.
„ Dit alles zullen wy in 't oog houden
„ en onze raadpleegingen, om U de be-
„ noodigde Gelden te bezorgen, en het

„ ge-

„ gebruik, dat gy van die Gelden zult maaken, zal onze Landgenooten overtuigen, dat hun Geld niet verspild wordt. — Onze Vlooten zullen medewerken om eenmaal de Vryheid der Zeeën op onwrikbaare gronden te vestigen, en het Gouvernement, dat onze welvaard steeds met zulk eenen afgunstigen nayver heeft beschouwd, zal eenmaal door de magtige Republiek en haare Bondgenooten, ook door onze medewerking, tot reden worden gebragt. — Onze Krygsmagt te Lande zal ons beveiligen voor aanslagen, welke mogten worden voorgenomen, en den Landman gerustheid geeven, dat zyne akkers niet aan de verderflyke gevolgen des Oorlogs zullen worden blootgesteld. CXVII. BOEK. 1793.

„ Het belangryk vak der Buitenlandsche Betrekkingen is by de Staatsregeling aan U toevertrouwd. De Staatkunde vordert, dat die tedere belangen door eenige uitgeleezene Mannen worden behandeld, en 's Volks Vertegenwoordigers alleen gekend worden, wanneer het Volk of zich door een Tractaat verbindt, of, met zyn goed en bloed, tot herkryging zyner geschondene regten, zou moeten in de bresse springen.

„ De *Bataafsche* Trouw is, in alle tyden, door alle Volken, geëerbiedigd geworden. Zy zal uwe leidstar zyn in alle uwe gedraagingen. Overtuigd dat

CXVII. BOEK. 1798.

„ onze belangens de naauwſte vereeniging
„ vorderen met onzen magtigen en ge-
„ trouwen Bondgenoot, zal deeze over-
„ tuiging in alle uwe werkzaamheden
„ doorſtraalen, en het *Franſch* Gouverne-
„ ment zal langs hoe meer de zekerheid
„ erkennen, dat het welbegreepen belang
„ der beide Republieken één is. Te ver-
„ licht om niet te erkennen hoe verderf-
„ lyk het ſteeds voor ons geweest is, een
„ al te uitgebreide rol in *Europa* te wil-
„ len ſpeelen, zult gy U bepaalen bin-
„ nen den kring, welke ons waar belang
„ aftekent. En zo gy niet bewust waart
„ wat het belang en het verlangen van
„ het *Bataafſche* Volk vorderen, dan
„ zoudt gy zulks in de Staatsregeling zien
„ uitgedrukt, wanneer de zorgvuldigſte
„ Eerbiediging van het Regt der Volken
„ en de naauwſte Vereeniging met de
„ *Franſche* Republiek worden aanbevolen.
„ Dan ik merk dat ik veel te lang zou-
„ de uitweiden, byaldien ik van alle de
„ middelen wilde ſpreeken, welke de
„ Staatsregeling onder uw bereik ſtelt om
„ het nut uwer Medeburgeren te bevor-
„ deren. — Maar, hoe zult Gy, Leden
„ van het Uitvoerend Bewind, hoe zul-
„ len wy door het Volk benoemd om het-
„ zelve te vertegenwoordigen, aan het
„ groot oogmerk onzer beſtemming beant-
„ woorden, byaldien wy niet gezamenlyk
„ bewerken, dat de Partyſchappen op on-
„ zen Vaderlandſchen grond, niet meer
„ gevonden worden. Wy, die den wil

„ van

„ van het Volk verklaaren; Gy, die den CXVII.
„ wil van het Volk ten uitvoer brengt, BOEK.
„ wy moeten gezamenlyk het voorbeeld
„ geeven van eene waarlyk broederlyke 1798.
„ vereeniging. De Staatsregeling kent
„ maar twee Partyen, zy die dezelve
„ handhaaven, en zy die dezelve willen
„ ondermynen. Deeze laatſten zult Gy
„ beteugelen, en zo daar nieuwe Wetten
„ toe noodig waren, zal het onze pligt
„ zyn U in ſtaat te ſtellen, den uitge-
„ drukten wil des Volks te handhaaven.
„ De Staatsregeling kent niet als *Stad-*
„ *houdersgezinden*, de zodanigen, welke,
„ zo lang 'er een Stadhouder was, of het
„ lot van ons Vaderland onzeker, die
„ waardigheid ale nuttig beſchouwden;
„ maar alleen de zodanigen, welke den
„ laatſten Stadhouder, op zynen verlaaten
„ Zetel, terug zouden willen brengen. —
„ De Staatsregeling kent niet als *Federa-*
„ *liſten* de zodanigen, welke ter goeder
„ trouwe, hebben gemeend, dat het ver-
„ anderen van het Bondgenootſchaplyk
„ Beſtuur, in een Beſtuur, op Eenheid
„ gegrond, onregtvaardig of ſchadelyk
„ zou zyn; maar alleen de zodanigen,
„ welke het één *Bataafſche* Volk weder
„ tot onderſcheidene Volken zouden wil-
„ len brengen. — De Staatsregeling kent
„ geene *Ariſtocraaten* dan de zodanigen,
„ welke zouden verlangen dat hun Wil
„ en niet de Wet gevolgd wierd; dat
„ iets anders dan deugd en bekwaamhe-
„ den, mitsgaders bepaalingen door de

CXVII. BOEK. 1798.

„ Wetten vastgesteld, de keuzen zouden
„ regelen. — De Staatsregeling kent niet
„ als *Anarchisten* de zodanigen, welke,
„ vóór dat het *Bataafsche* Volk zich een
„ Grondwet hadt gegeeven, ter goeder
„ trouwe, hebben gemeend, dat buiten-
„ gewoone middelen wel eens by de hand
„ moesten genomen worden, om grooter
„ onheilen voor te komen; maar alleen
„ de zodanigen, welke de Grondwet om
„ ver zouden willen werpen, het gezag
„ der wettig aangestelde Magten met voe-
„ ten treeden, en, veel al onder den be-
„ drieglykſten schyn, alleen hun eigen
„ voordeel beoogen.

„ De zodanigen, welker hart of ver-
„ stand geheel bedorven is, zal het Uit-
„ voerend Bewind, gerugsteund door het
„ Vertegenwoordigend Lichaam, betengе-
„ len, en de Regter zal de Schuldigen
„ straffen. Wy mogen ons verheugen,
„ dat onze Omwending niet is bevlekt
„ geworden door schanddaaden, die an-
„ dere Omwendingen hebben vergezeld;
„ maar wy kunnen niet ontkennen, dat
„ 'er ongeregeldheden hebben plaats ge-
„ had, dat 'er onregtvaardigheden ge-
„ pleegd zyn. — Indien zommigen on-
„ zer geleden hebben, dan zullen wy het
„ voorbeeld geeven van alle gedaane ver-
„ ongelykingen grootmoedig te vergee-
„ ten. — De kalmte, die zo noodig is
„ voor ons gefolterd Vaderland, vordert,
„ dat niet meer onderzogt worde, welke
„ de gevoelens der Burgeren geweest zyn;

„ maar

„ maar of zy welmeenend zullen mede- 1798.
„ werken tot inſtandhouding der thans in BURG.
„ werking gebragte Staatsregeling. De
„ handhaaving van de Staatsregeling is de
„ wil van het *Bataafſche* Volk, en de
„ twee Hoogſte Magten, door hetzelve
„ aangeſteld, zullen zyn wil eerbiedigen.
„ Welaan dan, Burgers! gaat uwe werk-
„ zaamheden beginnen, de Leden van het
„ Vertegenwoordigend Lichaam hebben
„ zich allen plegtig verbonden om de
„ Staatsregeling te handhaaven, zy zullen
„ hunne beloften geſtand doen; het Ver-
„ tegenwoordigend Lichaam mag, het zal
„ geen inbreuk op de Staatsregeling ge-
„ doogen, het zal een voorbeeld geeven
„ van deszelfs onderwerping aan 's Volks
„ wil, door zich nimmer in te laaten in
„ dat geen, wat door het Volk aan U is
„ opgedraagen, en verwagt van U dezelf-
„ de naauwgezetheid.
„ Het zou zeker eene aangenaame ge-
„ waarwording zyn voor de Eerſte Ka-
„ mer van het Vertegenwoordigend Lich-
„ haam, in uwe tegenwoordigheid werk-
„ zaam te zyn; dan de Staatsregeling ver-
„ biedt het. Vertoeft dan niet langer de
„ taak U opgelegd, aan te vangen, en
„ voegt Uwe by myne, by onzer aller
„ vuurigſte bede, dat de Beſtuurder van
„ het Geheelal onze vereenigde poogingen
„ zegene en het *Bataafſche* Volk gelukkig
„ doe zyn!"

VAN HASSELT voegde den Voorzitter en der Vergaderinge op deeze Aanſpraak dit

VAN HASSELTS wederwoord.

dit welpasfend Antwoord toe; „ Burger Presidente! Burgers Vertegenwoordigers! Ja, 't gelukkig oogenblik is eindelyk daar, waar in het *Bataafsche* Volk „ zyn Regt, zo schandelyk vertreeden, „ herstelt — en zich in het bezit zyner „ Vryheid en Regten gevestigd ziet, waar „ in het, na den schitterendsten zegepraal „ over een Bestuur, 't welk zyne Staatsregeling in de geboorte, te vernietigen „ dagt, door zyne vrye keuze, Wetgeevers heeft daargesteld, die het vertegenwoordigen, waar in die Wetgeevers den „ wil van het Volk, in de daarstelling „ van de Uitvoerende Magt volbragten — „ een Bewind hetwelk in dit oogenblik, „ voor 't oog van geheel het *Bataafsche* „ Volk gereed staat om het moeilyk werk, „ hetzelve opgelegd, in handen te neemen.

„ Wy, door de Vertegenwoordigers des „ *Bataafschen* Volks verkoozen om deeze „ zo allergewigtigsten post te torschen, „ wy, afkeerig van de schitterende en zo „ zeer glibberige loopbaan, welke wy, „ ondanks ons zelven, en over de puinhoopen van de dierbaarste genoegens „ onzes leevens, moeten betreeden — wy „ zyn, ja! wel doordrongen van al dat „ gevoel, hetwelk een zo zeer vereerend „ vertrouwen als deeze keuze, op ons „ gevallen, aan den dag legt; maar ook „ huiverig, by de enkele beschouwing, „ niet van den rustloozen arbeid; maar „ van het ongewoone, het belangryke van „ denzelven, van den tegenstand der in-

„ wen-

„ wendige belangen van 's Volks geluk, en
„ en den misdaadigen geest der Factien, BOEK.
„ welke zo dikwyls de beste bedoelingen ——
„ voor 't heil van het Vaderland verlam- 1798.
„ de en vrugtloos maakte, en die, on-
„ danks de vereeniging der braaven, op
„ verstand en deugd, op gezonde Staat-
„ kunde en de heilige beginzelen eener
„ edele Revolutie gegrond, niet ophoudt,
„ met zynen vergiftigen adem, alles te
„ besmetten, wat hem kan bereiken.

„ Dan, Burgers Wetgeevers! hier ver-
„ troost ons het denkbeeld, het *Bataaf-*
„ *sche* Volk verbondt zich, by een Maat-
„ schaplyk Verdrag, gaf zich eenen Staats-
„ regel, en die te schenden, of te ver-
„ lammen, is de hoogste misdaad, is schen-
„ nis van de Majesteit des Volks. ——
„ Dit Verdrag, deezen Staatsregel, in alle
„ deszelfs deelen, te volgen, is de hoog-
„ ste pligt van allen, en de volbrenging
„ van deezen zal het schild zyn, 't welk
„ ons tegen het woelen der Factien, te-
„ gen alle dreigende gevaaren, zal bedek-
„ ken. —— In deezen zyn de grenzen
„ der onderscheide Hoogste Magten afge-
„ tekend, en de zorg, dat die nimmer
„ worden vermengd, zal het *Bataafsche*
„ Volk ten waarborg strekken voor zyne
„ Vryheid, voor zyne Regten.

„ Dan, Burgers Vertegenwoordigers! die
„ scheiding, wy weeten het, dit is ook
„ Ulieder denkwyze, die scheiding moet
„ nimmer den rampzaligen geest van na-
„ yver voeden, die eene schadelyke bot-

„ zing

„ zing dat Magten, de ſcheuring van het
„ *Bataafſche* Volk zelve ten gevolge zou
„ hebben. — Neen! de handhavers van
„ 's Volks belangen behooren nimmer vyan-
„ den te zyn. Het geluk, de welvaart
„ van het algemeen moet beſtendig en al-
„ leen hunne bedoeling zyn, hunne har-
„ ten ten naauwſten vereenigen; en door
„ dit voorbeeld opgewekt, zal ook het
„ *Bataafſche* Volk worden aangevuurd tot
„ hartlyke ongeveinsde vereeniging. —
„ Deeze zal egter nooit, dan allengs kun-
„ nen worden daargeſteld. Ingewortelde
„ vooroordeelen, gevestigde neigingen, ha-
„ ten zich door geenen enkelen ſchok
„ uitrooijen, en alleen de vestiging eener
„ vereeniging, op de zuivere grondbegin-
„ zelen onzer Revolutie, kan dezelve aan
„ de groote en geheiligde zaak des Va-
„ derlands dienstbaar en heilzaam doen
„ zyn; zonder dit zou eene te vergedree-
„ vene toegeevenheid misdaadig worden,
„ en de zaak der Vryheid zelve doen
„ verlooren gaan.

„ Het *Bataafſche* Volk vereenige zich
„ dus om zyne Conſtitutie; de Hooge
„ Magten geeven hier van het voorbeeld,
„ en het Vaderland zal gered zyn. Het
„ moge nog eenen korten tyd worſtelen
„ met de tegenheden en rampſpoeden,
„ aan het lot van den Oorlog onvermy-
„ delyk verbonden, en het *Bataafſche*
„ Volk nog verpligt zyn tot opofferingen,
„ de tevredenheid zal met den Vrede en
„ rust, in den boezem des Volks, op

„ nieuw

„ nieuw haaren zetel vestigen, en deeze aan 't zelve, die veerkragt en werkzaamheid wedergeeven, die de beste dryfveer voor den bloei en welvaard der Staaten is. — Het Vaderland zal daar in het middel vinden om zynen ouden luister te herneemen, en van de Volken der Wereld zich te doen eerbiedigen; daar onze magtige Bondgenoote, met een oog van genoegen, ons geluk aanschouwende, den dag zal zegenen, welke ons aan de Rede en het Regt wedergaf. Belangryk zullen wy dan voor haar zyn; haar scherpziende oog, haar alles doordringende kennis, haare door zo groote gebeurtenissen gebeefende wysheid, zullen dan haar overtuigen, dat de *Bataafsche* Republiek voor haar van gewigt kan zyn.

CAP. BOEK. 1798.

„ En nu, Burgers Wetgeevers! wy aanvaarden in dit oogenblik plegtig, voor het oog van geheel het *Bataafsche* Volk, de moeilyke taak ons opgelegd. — Wy gevoelen al het drukkende van dezelve, en Gylieden weet en het *Bataafsche* Volk weete, dat wy, door den nood gedrongen dit doen; maar ook van dit oogenblik beschouwen wy ons als geheel de eigendom van dat Volk en de Slaaven der Wet. — Het belang van het Vaderland zal alleen en standvastig ons doel, en de Wet onze Beheerscheresse zyn; waar zy gebiedt kunnen wy niets dan haar, en aan haar zal en moet, al wat *Bataaf*

„ is

CXXX. BOEK. 1798.

„ is onderworpen zyn — Wy verfoeijen „ allen willekeurig gezag — Wy eerbiedigen en beminnen de Vryheid; maar „ wy kennen geen anderen ſteun der waare Vryheid, dan de Slaverny der Wetten.

„ Belooning is onze bedoeling, ja! „ maar wy kennen, wy zoeken geene andere belooning, dan aan het heil van het „ Vaderland met vrugt gearbeid te hebben — Deeze belooning is ook eenmaal de Uwe Burgers Vertegenwoordigers! Onze voldoening zy eenmaal „ de hartlyke verklaaring van alle *Bataaven, wy zyn gelukkig; wy zyn waarlyk „ Vry!*"

Zittingneeming des Uitvoerenden Bewinds.

Naa het eindigen deezer beide Aanſpraaken vervulde de leevendigſte toejuichingen de Vergaderzaal: onder dezelve verlieten de Burgers, tot de waardigheid voor hun beſtemd ingehuldigd, de Vergadering, begaven zich na het *Oude Hof*, en waardigden van daar eenen Berigtbrief aan de nog zittende Vergadering af, met kundſchap, dat zy zich, als het UITVOERREND BEWIND DER BATAAFSCHE REPUBLIEK, gevestigd en gevormd en tot eerſte Voorzitter den Burger A. W. HORTH, agtervolgens het Voorſchrift der Staatsregeling, verkoozen hadden (*).

VAN HOOFF in

Om de nog openſtaande plaats van den Burger HETTEMA, wiens grond van bedan-

(*) *Dagverh. van het Vert. Lichaam*, II. D. bl. 162. 194-197.

J. F. R. VAN HOOFF.

R. Vinkeles, fculp.

danken voor den post voldoende bevonden was, aan te vullen, bragt de Eerſte Kamer, by eene derde herſtemming, het Drietal uit op de Burgers J. F. R. VAN HOOFF, M. VAN DER GOES en REINIER VAN SPAAN. 't Zelve ter Tweede Kamer overgebragt zynde viel op VAN HOOFF het lot der verkiezinge, en was hier mede dit gewigtig werk ten einde gebragt. Hy werd, op de vastgeſtelde wyze ingehuldigd (*). CXVII. BOEK. 1798.

De Staatsregeling hieldt in, dat de Leden van het Uitvoerend Bewind by den anderen in één Huis zouden moeten worden gehuisvest; dan de Gezinnen der vyf Leden te talryk zynde om op het *Oude Hof*, daar toe beſtemd, den intrek te neemen, was 'er eene Voordragt, om een Huis van de Burgeresſe FAGEL, voor den Burger DE LA CROIX gehuurd, doch niet betrokken, ook ter huisvesting te nemen. Dit ſtuk bleef lang hangen.

De aanſtelling deezes nieuwen Uitvoerenden Bewinds wendt onze aandagt op het lot der Perſoonen, die het vernietigde uitmaakten; een lot zeer ongelyk. Twee hunner, WILDERICK en FOKKER zagen wy, naa eene zeer korte hegtenis, daar uit ontſlaagen en tot Leden des Intermediairen Wetgeevenden Lichaams benoemd (†). VAN LANGEN is als gevangen

Hetongelyk lot der geweezene Leden des Uitvoerenden Bewinds.

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 317. 322. 383. 426.

(†) Zie hier boven bl. 24 en 35.

ELFDE BOEK. 1798.

gen weggeleid, VREEDE en FYNJE dit lot der gevangenneeming ontkomen (*). Deezer twee laatſten gedraaging was zeer onderſcheiden.

Vertoogſchrift van VREEDE.

De Burger VREEDE leverde een Vertoogſchrift by het Vertegenwoordigend Lichaam in, van eenen zeer opmerklyken inhoud. By 't zelve gaf hy te verſtaan, dat, ſchoon hy, zints de Omwenteling van Twaalf Juny, zich verwyderd en ſchuil gehouden hadt, zulks niet ontſtondt uit een voorneemen om zich te willen onttrekken aan zodanig een Onderzoek als het belang des Vaderlands van hem zou kunnen vorderen, veel min om daar door eene Verantwoording zyner daaden en verrigtingen te ontduiken, tot beide verklaarde hy zich gehouden en ten vollen bereid. Te minder ſchroom hadt hy daar voor, in zyne ziel overtuigd zynde als een eerlyk Man gehandeld te hebben; vry kende hy zich van euveldaaden, die in 't hart den oorſprong hadden; in tegendeel droeg hy de gerustheid met zich van in de hem aanbetrouwde Post zich zodanig gedraagen té hebben, dat, hy voor GOD en Menſchen, zich met een gerust geweeten durfde vertoonen. — Tot nog was hem geen wettig blyk voorgekomen, dat zyn Perſoon werd opgeëischt of gevorderd; hierom hadt hy gemeend niet te misdoen, met zich, voor een tyd, af te zonderen; ten einde de eerſte hitte, die al-

(*) Zie hier boven bl. 23.

[illegible]

Naa het in werking brengen der Staatsregeling, en het ophouden van alle Revolutionaire onderneemingen, wagtte hy van de regtvaardigheid der Representanten, dat zy hem niet langer in dien toestand zouden laaten verblyven; maar zodanige [illegible] delen [illegible], waar door hy [illegible] zou zwa[illegible], zou zien op [illegible] D. bl. 160. zi[illegible] het [illegible]

CXVII. BOEK. 1798.

„ zou kunnen resolveeren of decreteeren,
„ dat aan PIETER VARENDE wordt vrygelaten om zich weder binnen deeze Republiek, en te zyner Woonplaats te begeeven, en zich te zyner Verantwoordding aan te bieden; mitsgaders op het verzorgen van zyne huislyke belangens en zyne Kinderen orders te stellen; zonder dat hy, binnen den tyd van één maand, terug komende, uit hoofde van eenige Anterieure Politieke Voorzieningen of Orders, (als in dit geval ingetrokken en buiten effect gesteld wordende,) zal worden gearresteerd en geapprehendeerd — des egter, dat daar door geene præjudicie zal worden toegebragt aan zodanige verzoeken of Procedures, als de bevoegde Publieke Aanklaager R. O. zou mogen vermeenen van of voor den Competenten Regter, tegen den Requestrant, langs den weg van Justitie, te kunnen en te moeten doen of entameeren; noch aan zodanig eene Dispositie, als daar op, by den Competenten Regter, mogt worden verleend, behoudens egter ook daar tegen des Requestrants Defensie, alles ingevolge van het voorschrift der Staatsregeling: en blyvende ook onverlet aan het Uitvoerend Bewind, en den Agent van Politie, om, nopens de gedragingen van den Requestrant, na zyne terugkomst, zodanig opzigt en precautie te neemen, en naar exigentie van zaaken, zodanige voorzieningen te doen,

„ als

„ als bevonden zal worden te behooren, CXVII.
„ en noodzaaklyk te zyn, en dat in het BOEK.
„ verder verzoek van den Requestrant
„ niet kan worden getreeden." — Het 1798.
Uitvoerend Bewind, 't welk reeds het Intermediaire vervangen hadt, schreef de Eerste Kamer, by toezending van dit stuk, aan, dat het zich met dit besluit van 's Lands Advocaaten vereenigde (*).

Oordeel der Eerste Kamer.

Men oordeelde en de Brief en het Verslag, ter Eerste Kamer, belangryk genoeg om gedrukt en in handen van de Leden VITRINGA, SCHLUITER en DE WITT gesteld te worden. Hun Verslag kwam hier op neder, om VREEDE vry en onverlet te laaten om binnen de Republiek, en tot zyne Woonplaats terug te keeren, zonder dat hy, mits ten spoedigsten en uiterlyk binnen veertien dagen terug komende, uit hoofde van eenige vroegere politieke voorzieninge, zou kunnen worden gevat en vastgehouden; als welke, in dat geval, voor vervallen gehouden werd; nogthans met dien verstande, dat, indien 'er, in het vervolg, termen zouden mogen gevonden worden, om, overeenkomstig en naar het voorschrift der Staatsregeling zyn Persoon in verzekering te neemen, daar tegen uit die vrylaating geene gevolgen zouden kunnen worden getrokken, en dat in het verder Verzoek niet kon worden getreeden.

Eenigen wilden de zaak terstond afdoen, an-

(*) *Dagverh. van het Vertegenw. Lichaam* II. D. bl. 161. 314. 316.

CXVII. BOEK. 1798

anderen die uitſtellen, en het Verſlag doen drukken. Dit laatſte woog over. By de beraadſlagingen lieten VAN GALEN, STEYN PARVE en APPELIUS zich zeer ongunſtig over hetzelve hooren. VITRINGA's verdeediging van het Verſlag, en VERBEEKS tuſſchenſpraak vermogten weinig. Eenigen wilden VREEDE tot het Uitvoerend Bewind, anderen tot de Staatsregeling verzonden hebben: voor dit laatſte verklaarde zich de meerderheid (*).

Verantwoording van VREEDE.

De Verantwoording van VREEDE, van welke hy, by de eerſte vervoeging ter Vergaderinge gewaagde (†), kwam eerlang daar ter tafel. Hebben wy, in ons laatſtvoorgaande Boek, een en andermaal van de Memorie der Vyf Agenten, ter toelichting van het voorgevallene, geſprooken, zyn wy ter nadere vermelding van dit ſtuk, hier boven, wedergekeerd (§), wy mogen dit Geſchrift van VREEDE niet onvermeld voorby treeden. Niet alleen diende hy het in; doch gaf het afzonderlyk in druk (**), en voldeedt daar door aan 't verlangen van Vrienden, Vyanden en Onvooringenomenen. Elk kende VREEDE

(*) *Dagverh. van het Vertegenw. Lichaam* II. D. bl. 389. 406 - 411.

(†) Zie hier boven bl. 164.

(§) Zie hier boven bl. 109.

(**) Te *Leyden* by H. COSTER en C. H. TRAP uitgegeeven onder den tytel *Verantwoording van* PIETER VREEDE, *Lid van het voormaalig Uitvoerend Bewind, aan de Bataafſche Natie en aan haare Vertegenwoordigers, ingegeeven by de Eerſte Kamer der Wetgeevende Vergadering den 9 Oct.* 1798.

de voor den man, in ſtaat om meesterlyk de pen te voeren; geen vondt zich in zyne verwagting bedroogen, ſchoon zeer verſchillende aandoeningen by het doorbladeren en bepeinzen gevoelende. Lieden, die geenzins onder de Vrienden van dien Burger te rangſchikken vielen, hielden deeze Verdeediging voor een Meesterſtuk in zyne ſoort. CXVI. BOEK. 1798.

In drie Hoofdafdeelingen onderſcheidt VREEDE dit Verdeedigſchrift. De *eerſte* behelst eene Verantwoording van zyn gedrag, en daar het veel, zeer veel aankomt op het begrip van 't geen den Twee en twintigſten van January was bepaald, is hy zeer breedvoerig in dit, op eene wyze hem en zyner Partye ten voordeeligſte te ontwikkelen. — De *tweede* beſtaat in eene Beantwoording der Beſchuldigingen van *Heerschzugt* en *Verkragting* van het Volksregt — als mede dat hy, neevens zyne Medeleden van het Uitvoerend Bewind, een *Schrikbewind* zou hebben ingevoerd — dat zy den Amptshonger zouden gevoed hebben. — ook tragt hy de aantygingen van *Geldverſpilling*, *Geldroof* en *Ontrouw* af te weeren. In alle deeze komt veel belangryks voor, en niet weinig, waar over men zich moet verbaazen. Te uitvoerig is het hier tot ophaalen en het vergelyken met het ſtuk der Vyf Agenten te treeden. Iets egter mogen wy niet nalaaten hier aan te duiden, en wel met VREEDES eigene woorden; „Veel," ſchryft hy, „ja bykans alles zal nederkomen op

derde BOEK. 1798.

„ het waare begrip van 't geen op den „ Twee en twintigſten January is vastge„ ſtelt. Myns inziens, zyn de vernieti„ ging van het Federalisme, en het daar„ ſtellen eener onbegrensde Eenheid, en „ wat dies meer zy, de gelukkige gevol„ gen van dien heuchlyken Dag; maar „ de waare grondbedoeling was het doen „ ophouden van een Staatsbeſtuur, dat, „ door eene zamenvoeging van de ver„ ſchillende Partyen, waar uit het be„ ſtondt, verlamd was, en aan de groote „ bedoelingen, waarom het was zamenge„ ſteld, niet kon beantwoorden. De waa„ re bedoeling was, de Republikeinſche „ of Revolutionaire Party over alle an„ dere Partyen den boventoon te geeven; „ of liever *alleen* waare en energique Re„ publikeinen in het Bewind te ſtellen, „ waar door, zo zy anders wys en met „ de noodige gemaatigdheid het Bewind „ voerden, orde, eenſtemmigheid, en een „ vast Gouvernement, moest voortko„ men, dat aan de hoop en verwagting „ aller Vrienden van Vaderland en Vry„ heid kon beantwoorden. De geest, waar „ in de Staatsregeling is ontworpen, be„ vestigt, zo ik meen, alzins deeze ſtel„ ling. 't Is egter mogelyk, dat ik hier „ in dwaale, en dan zyn voorzeker alle „ myne daaden en handelingen, die op „ deezen grondſlag gebouwd zyn, beris„ pelyk; maar te vergeefsch zal men naa „ een ſpoor zoeken, dat ik tegen myn be„ ter weeten gehandeld en gedwaald heb.

„ Ik

„ Ik heb tot de toebereiding van den Twee en twintigſten January niet werkzaam geweest. Lang te vooren lag ik ziek te *Tilburg*, en ik kwam niet voor den Een en twintigſten met een ziek lichaam in den *Haag*, waar alles tot dit groote werk reeds gereed lag. — Dan, ſchoon daar aan de hand niet gehad hebbende, was ik egter een yverig Voorſtander van dien Dag, in den zin zo als ik hem beſchouwe, in het vaste vertrouwen ſtaande, dat hy het geluk des *Bataafſchen* Volks zou aanbrengen en voltooijen. — Het is mogelyk dat ik ook hier in dwaale. Het is mogelyk dat een ander Systhema, het is mogelyk dat het thans bovendryvend Systhema, dit heilryk doel beter bereike, en onder den invloed van hetzelve, het waaragtig heil der Natie tot een hooger trap worde opgedreeven. — Deeze uitkomst zal ik rustig afwagten. Ieder voetſtap, die tot dit heuchlyk doeleinde nadert, zal ik zegenen; en, indien het einde aan de verwagting zal hebben beantwoord, zal ik de eerſte zyn, om myne vreugde en dankbaarheid, met een overtuigd gemoed, in 't openbaar, aan den dag te leggen. De liefde des Vaderlands overtreft by my verre myne eigenliefde. Ik zal traanen ſtorten van blydſchap, en het uur zegenen, waar in ik, overtuigd door de gelukkige uitkomst, zal moeten belyden gedwaald te hebben."

ELFDE BOEK. 1798.

Ten

CXVII. BOEK. 1798.

Ten opzigte van zyne schryfwyze in die Verantwoording gehouden, waar in zeker Gevoeligheid den toon gaf, drukte VREEDE zich in deezer voege uit; „den „toon der gematigdheid zal men overal „gewaar worden. Ik heb waarheden moe„ten zeggen, die op zich zelven hard „zyn. Ik heb 'er nog meer verzweegen, „zo dra zy voor anderen haatlyker wa„ren, dan nuttig voor myne verdeedi„ging. Zo my dan, deezes ondanks, „egter hier en daar, een nypend woord „ontsnapt is, zo ik, hier of daar, een uit„drukking heb gebezigd, die zou kun„nen geagt worden beledigend te zyn, — „of aanleiding te kunnen geeven tot het „aankweeken van haat of onrust; zo ik „hier of daar een sentiment heb ontwik„keld en aangedrongen, dat, eigendunk„lyk toegepast, tot bedenklyke gevolg„trekkingen zou kunnen heenen leiden; „ik wil geagt hebben, dat zulks alles, „tegen mynen wil en meening, daar uit „getrokken wordt, en ik retracteer, van „nu af aan, alle zodanige woorden en „uitdrukkingen. — Myn gedrag te ver„antwoorden, myne eer te zuiveren, was „alles wat ik op 't oog hadt. Ik was „met 's Volks vertrouwen vereerd, in „eene hooge Post geroepen. Ik kweet „my, zo ik meen, onberispelyk, en als „een eerlyk man betaamde, en ik werd, „op eene veragtlyke wyze, weggejaagd. „Ik werd, in stukken, die gezag had„den, zo regtstreeks, als zydelings, be„schul-

„ schuldigd. Ik werd in myne eer ge- CXVII.
„ griefd. Daar zyn geene Zedelyke of BOEK.
„ Burgerlyke Pligten, die my in deezen
„ het zwygen opleggen. Ik zou hier door 1798.
„ misdaadig zyn omtrent my zelven. Maar
„ dat zich niemand, dat myne Vyanden
„ zich niet ontrusten. De onschuld zoekt
„ geen wraak. Dit betuig ik welmeenend.
„ Ik heb voor myn byzonder Persoon op
„ den Twaalfden Juny, niets verlooren:
„ eene ydele Grootheid heeft voor my
„ niets aantrekkelyks. Myn Vaderland
„ te dienen was myn pligt in de post
„ die ik bekleedde; van deezen Pligt ben
„ ik thans ontslaagen. Ik verbeide nu, in
„ den stillen kring der Burgeren weder-
„ gekeerd, met duizenden welmeenenden,
„ het geluk, dat ons is toegezegd."

Naa de voorleezing van dit Verdeedig schrift, merkte de Voorzitter APPELIUS aan, dat het de byzondere Verantwoording van VREEDE was, voor zo verre hy Lid van het Bestuur geweest ware, en uit haaren aart niet geschikt om by de Vergadering in overweeging genomen te worden. — Dat 'er voorts zaaken in behandeld, en gebeurtenissen in beoordeeld werden, over welke het Vertegenwoordigend Lichaam zich, op de stelligste wyze, hadt verklaard, op welke men, zonder Besluiten te herroepen, niet kon terug keeren, en die niet anders, dan afgedaan konden beschouwd worden (*). De Burger VREE- Besluit hier op.

DE

(*) Zie hier boven bl. 140.

CXVII. BOEK. 1798.

de deedt by dit ſtuk geen regtſtreeks verzoek aan het Vertegenwoordigend Lichaam; en kon zich dit Lichaam, om die reden, over de verdienſte van hetzelve, en over het gedrag van VREEDE, (aan welken gelyke aanſpraak als zyne Medeburgers op de voordeelen der Staatsregeling zo ontegenzeggelyk was toegekend,) niet uitlaaten. Op deeze gronden ſtelde hy voor, de Verantwoording van VREEDE te verklaaren voor een Stuk, 't welk geen onderwerp der overweeginge van de Vergadering kon opleveren. Eenſtemmig hier mede viel het beſluit (*).

FYNJE levert een ſtuk in, waar by hy verklaart in 's *Hage* te zullen komen.

De Burger FYNJE gaf, by een ter Eerſte Kamer ingediend Geſchrift, te verſtaan, dat hy, na alle listige aanzoeken, beloften en bedreigingen, alle ſtrekkende om hem een Post, uit naam der Natie aan hem toevertrouwd, in een tydſtip van gevaar, vrywillig te laaten vaaren, eindelyk door Militair Geweld, feitlyk en wederregtlyk ontzet zynde, volgens het natuurlyk regt van Zelfbehoud, zich aan de woede zyner Vyanden hadt weeten te onttrekken. — Dat hy, in zyne ſchuilplaats, zyne eer en goeden naam, hem dierbaarder dan alles, op de vuilaartigſte wyze, ziende aangerand, reikhalsde na het oogenblik, dat hy aan zyn eigen brandend verlangen, om zich van den onverdienden blaam te zuiveren, en aan zyne duure verpligting om zich voor het *Bataafſche* Volk

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 867.

Volk te verantwoorden, zou kunnen voldoen; dan het geen hy ongeraaden vondt, zo lang de Leden van het zogenaamd Uitvoerend Bewind, en de deelgenooten van derzelver raadpleegingen en handelingen, het door hun aangemaatigd gezag in handen hadden. — Dat hy, naa het in werking brengen der Staatsregeling, en den overgang van het Beſtuur in andere handen, dit oogenblik meende daar te zien, en alzo, onbeſchroomd, ſteunende op zyne onſchuld en volkomenlyk vertrouwende Eerlykheid van hun, die deeze Staatsregeling zo plegtig bezwooren hadden, beſlooten hadt zich weder na *'s Haage* te begeeven, waar van hy zich verpligt rekende de Vergadering onverwyld te moeten verwittigen. — Dat hy vermeende de gelegenheid tot eene openlyke en plegtige Verantwoording te mogen vorderen, uit naam der *Bataafſche* Natie, die het regt en belang hadt, om, naa zo lang overſtelpt geweest te zyn met beſchuldigingen tegen den Man, wien zy eens met haar vertrouwen vereerde, ook eenmaal deszelfs Verdeediging te hooren, waar van hy vertrouwde, dat de eindelyke uitslag zyne Vyanden beſchaamen, en een gedeelte der Natie uit de dooling en bedwelming, waar in men haar gebragt hadt, terug zou brengen. — Daarom was het, dat hy de Burgers Repreſentanten, uit hoofde van hunne Waardigheid, wel eerbiedigly verzogt, maar ook tevens, uit hoofde van die zelfde Waardigheid, van

CIVIS BORN. 1798.

hun

ERVE. hun verwagtte, dat zy, in hunne wysheid,
BOEK. de gefchikfte middelen zouden beraamen
——— en daarftellen, ten einde aan het Volk,
1798. door hun vertegenwoordigd, en den beledigden Man, wiens zaak eene Volkszaak geworden was, dit geheiligd regt ten fpoedigften mogt wedervaaren (*).

Welk eene aandoening zulks ter Vergadering baarde.

Zulk een onverwagt Stuk, het voorneemen en de verwagting eens ftoutmoedigen Mans aanduidende, hoorde de Vergadering met verbaasdheid. De Voorzitter fcheen 'er mede verlegen. VAN GALEN, dien wy meermaalen doortastende maatregelen hoorden aanraaden, fchoon met STEIN PARVE en anderen inftemmende, om dit ftuk in handen van het Uitvoerend Bewind te ftellen, als 't welk wel zou weeten hoedanige maatregelen in die zaak zouden behooren genomen te worden, zou anderzins voor zich zelven van gevoelen geweest zyn, om het geheel buiten beraadflaaging te houden: „ want," voegde hy 'er nevens, „ wy worden, in deeze „ Vergadering geobrueerd, met en moeten „ een gedeelte van onzen tyd opofferen „ aan eene menigte van Adresfen en Re„ questen van dien aart, die met zo veel „ ftoutheids als onbefchaamdheids te dee„ zer Vergaderinge worden ingeleverd — „ het wordt meer dan tyd, dat wy tegen „ zodanige Adresfen, die tot niets anders „ kunnen ftrekken, dan om voor het oog der

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 272.

„ der Natie eene zekere vertooning te maaken, om den geest van tweedragt aan te ſtooken, en op eene Contra-revolutie hoop te doen voeden, efficacieuſe maatregelen te neemen." Die maatregelen zouden, zyns agtens, moeten beſtaan in alle die ſtukken buiten beraadſlaaging te houden: als dan zouden zy zeker agterblyven, en anderzins dezelve zodanig vermenigvuldigen, dat men het grootſte gedeelte des Nationaalen tyds daar aan zou verſpillen. Zyn daar op gegrond voorſtel, om over dit ingediend ſtuk niet te beraadſlagen, en het tot bericht aan het Uitvoerend Bewind toe te ſchikken, werd gevolgd.

CXVII. BOEK. 1798.

Het Uitvoerend Bewind verſtendigde, binnen kort, de Eerſte Kamer, dat hetzelve, op bekomen kundſchap van FYNJES oponthoud in *'s Gravenhaage*, ingevolge van den gegeeven last des Intermediairen Uitvoerenden Bewinds, om hem te doen vatten, ter oorzaake, zo men meende, van verregaand vermoeden van malverſatie ten aanzien van 's Lands penningen en andere ſtrafbaare bedryven, hem in burgerlyke bewaaring hadt doen brengen. Dewyl 'er nog geen Nationaal Gerigtshof beſtondt, verlangde het Uitvoerend Bewind, van het Vertegenwoordigend Lichaam te mogen weeten voor welken Regter de Burger FYNJE moest te regt geſteld worden (*). — Een hier op uitgebragt

In hegtenis genomen Geſchillen over den Regter.

(*) *Dagv. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 319. 335. 398.

GEN. BOEK. 1798.

brags Verslag hield in, dat het Hof van Justitie over de voormaalige Gewesten van *Holland* en *Zeeland*, zo om de inwooning van den Burger FYNJE in den *Haage*, als uit hoofde van den aart des misdaads hem ten laste gelegd, en dewyl 'er geen Nationaal Gerichtshof voor handen was, in deezen de bevoegde Regter zou weezen. Dit ontmoette ter Tweede Kamer bedenklykheden, van verschillenden aart. Eene zo klein mogelyke meerderheid besliste egter overeenkomstig dit voorstel.

Verschillende gevoelens over den Regter, voor welken VAN LANGEN zou moeten gesteld worden.

Het eenig Lid des afgezetten Uitvoerenden Bewinds, VAN LANGEN, dien wy onmiddelyk zagen wegvoeren (*), werd beschuldigd in zyn post, 's Lands geld, tot zyn byzonder nut, gebruikt te hebben (†). Naardemaal een Nationaal Gerigtshof nog niet was vastgesteld; ontstondt 'er twyfel voor welk een Regtbank de zaak van VAN LANGEN moest dienen. Ter Eerste Kamer viel, naa veele onderhandelingen, het besluit om aan den Burger VAN LANGEN te zyner keuze over te laaten, of hy voor de *Leydsche* Regtbank; dan voor het Hof van Justitie van de voormaalige Gewesten *Holland* en *Zeeland* zou behooren te regt te staan. Dit ontmoette ter Tweede Kamer zeer veel tegenspraaks, ervaarene Regtsgeleerden verschilden, en 't besluit was het onbekragtigd terugzen-

(*) Zie hier boven bl. 23.

(†) Zie de *Memorie der Leden van het Uitvoerend Bewind* bl. 17 en de Bylagen.

zenden aan de Eerste Kamer. By nadere beraadslagingen werd het Hof van Justitie der voormaalige Gewesten van *Holland* en *Zeeland* voor den bevoegden Regter in deezen met de meerderheid van één stem verklaard (*).

1798.

Onder de op den Twaalfden Juny in verzekering genomene Personen bevondt zich Roseveldt Cateau, dien wy als menigwerven zeer sterke taal hoorden voeren. Hy vervoegde zich, reeds op den eersten van Oogstmaand, met een Verzoekschrift by 't Landsbestuur, om, uit aanmerking van onderscheidene Artykelen der Staatsregeling, ten spoedigsten, het genot zyner Vryheid te mogen genieten. Een en ander der Leden drongen op het onverwyld afdoen deezer zaake aan.

Roseveldt Cateau verzoekt zyn ontslag.

Het Stuk in handen des Intermediair Uitvoerenden Bewinds gesteld zynde, hieldt het antwoord eene verdedeging in van het ten dien tyde, in bewaaring stellen eeniger Personen. Te zonderling, om hier over te neemen, is het algemeene oogpunt waar uit zy dit hun bedryf wilden beschouwd hebben. „Op het „ leevendigst de rampen gevoelende, waar „ mede ons, door verdeeldheid, ongelukkig „ Vaderland op den oever van deszelfs „ ondergang te worstelen hadt; was steeds „ ons éénigste oogmerk en onze vuurigste wensch, om de menigvuldige Par-

Oordeel des Int. Uitv. Bewinds.

„ tyen

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 171. 188. 191. 207. 247. 250. 253. 272. 288.

1798. „ tyen in ons Vaderland in één te ver-
„ nietigen. — Wy waren tevens, door
„ eene droevige ondervinding van byna
„ zes maanden overtuigd, hoe weinig
„ Arresten en Perſooneele Vervolgingen
„ geſchikt waren om de Verdeeldheden te
„ doen vergeeten, tot het uit den weg
„ ruimen van welke de *Twee en twintigſte*
„ *January* geſchikt werd geoordeeld, en
„ hoe zeer wy dit, op den *Twaalfden Ju-*
„ *ny* te eener zyde gevoelden, wisten wy
„ ook ter andere zyde, dat, wanneer wy
„ ons niet van eenige voornaame Hoof-
„ den der *Anarchisten* verzekerden, zulks
„ alleen aan lafheid en gebrek van ener-
„ gie zou worden toegeſchreeven: een
„ denkbeeld, 't geen, tot volvoering on-
„ zer oogmerken, zo ſchadelyk was, dat
„ wy liever, voor eenigen tyd, by wei-
„ nigen voor *onregtvaardig* wilden gehou-
„ den worden, dan door een halve maat-
„ regel den Vaderlandſchen Grond van
„ nog verſchriklyker gebeurtenisſen het
„ tooneel laaten worden." — Na Ros-
VELT CATEAU als een hoofdbewerker der
Anarchisten afgeſchetst; en van de woelin-
gen der Lieden, die zy van zynen ſtem-
pel keurden, in 't breede geſprooken te
hebben, oordeelden zy het Ontſlag deezes
Mans te moeten ontraaden: dewyl de vei-
ligheid van den Staat daar door gevaar
liep, immers wanneer zulks geſchiedde
vóór de Inhuldiging van het, volgens de
Staatsregeling gekoozen Uitvoerend Be-
wind, zich meer dan ooit overtuigd hou-
den-

dende: „ dat wanneer men aan menſchen, CAMP. „ die niet dan rampen, uit misdaadige be- BORK. „ ginzelen, willen berokkenen, en daar toe „ geene middelen, hoe ook genaamd, ont- 1798. „ zien, ontſlag verleende, het Vaderland „ niet te behouden was."

Juist ten zelfden dage van het indienen deezes Raadſlags kwam ter Vergaderinge eene tweede- en dringender Vervoeging van dien tot verdere bewaaring door het Intermediair Beſtuur verweezen Burger, zich beklaagende over zyne langduurige en tegen de Staatsregeling ſtrydige gevangenneeming, met de hoogſtgaande onaangenaamheden en groote kosten gepaard. — En de Raadſlag des Intermediairen Uitvoerenden Bewinds, en dit nader Adres werden geſteld in handen van COUPERUS en verdere Gelastigden tot het werk van *Twaalf Juny*. Diens nadere vervoeging.

Middelerwyle was 'er ter Vergaderinge ingezonden een Verzoekſchrift van de Burgers B. BOSCH en L. C. VONCK, te gader zich beklaagende over hunne gevangenneeming en overbrenging na 't *Huis in 's Bosch:* eene handelwyze waar uit zy beſluiten moesten, „ dat het *Bataafſche* Volk, „ in plaats van de uitwerkzels eener daar- „ geſtelde Staatsregeling te genieten, zich „ onder de beheering van een *Militair* „ *Gouvernement* gebragt zag." — Op een hoogen en ſtraffen toon klonk dit ſtuk, onder anderen ſpraaken zy; „ De Vertoo- „ners, die zich het regt voorbehouden, „ om tegen hun, die ten hunnen aan- Verzoekſchriften van B. BOSCH en L. C. VONCK.

„ zien de Staatsregeling van het *Batavi-*
„ *sche* Volk; zo ontegenzeggelyk blykbaar
„ geschonden hebben, en by voortduu-
„ ring blyven schenden, zodanig te han-
„ delen, als zy, ingevolge het regt, aan
„ hun door de Staatsregeling toegekend,
„ vermoeden zullen te behooren — ver-
„ zoeken thans alleen aan Ulieden, die
„ tot handhavers der Staatsregeling ge-
„ steld zyt, dat Gylieden hun, volgens Ar-
„ tykel XXVI en XXXIII der Algemene
„ Grondbeginzelen van gemelde Staatsre-
„ geling, uit hunne Detensie ontslaat, en
„ aan hunne Familien en Naastbestaanden
„ wedergeeft, of, binnen vier en twintig
„ uuren, voor hunnen bevoegden Regter,
„ doet te regt stellen — dit verzoeken —
„ dit vorderen — dit eischen zy, als *Ba-*
„ *taafsche* Burgers, die, offchoon niet vry
„ zynde, egter de faculteit hebben, dat
„ zy hunne stemmen tot in uwe Raad-
„ zaal kunnen doen opgaan, om de Wet,
„ waar onder zy leeven, en niet anders
„ dan de Wet, in te roepen — zy willen
„ noch gratie, noch toegeevenheid —
„ Neen Burgers Vertegenwoordigers! zy
„ eischen de stipste handhaving van de
„ Letter der Wet; naardien zy hunne
„ Vervolgers noch vreezen, noch ont-
„ zien; maar veel eer vrymoedig uittar-
„ ten, om met hunne beschuldigingen
„ voor den dag te komen."

Daar

(*) *Dagverh. van het Vert. Lichaam* II. D. bl. 76—79.

Daar op laaten zy volgen een reeks van CHAP.
hunne Vaderlandlievende Bedryven, zints BOEK.
den Jaare MDCCLXXXV, bovenal in het
beweeken der Omwenteling des Jaars 1795.
MDCCXCV, en hoe zy, in de Eerste en
Tweede Nationaale Vergadering, gezeten
en deel gehad hadden in de voornaamste
en Volkbehaagenste bedryven — Zy vor-
derden, dat hunne haaters met hunne be-
schuldigingen te voorschyn kwaamen —
„ met beschuldigingen," gelyk zy zich
uitdrukten, „ niet bestaande in bronnen-
„ de woorden, waar van de kragt mis-
„ schien alleen te zoeken zou zyn, in de
„ uitwerkzelen eener onbegreensde wraak-
„ zugt; maar in de zodanige, welk meer
„ dan een enkelen graad van loutere ver-
„ moedens met zich brengen, en niet rus-
„ ten op de ylvaardige denkbeelden van
„ zulke Etres, die Schimmen formeeren,
„ om de hun in den weg staande Lichaa-
„ men te verschrikken, en, ware het mo-
„ gelyk, over hoop te werpen — op dui-
„ delyk gearticuleerde daadzaaken, welke
„ voor een geregtlyk onderzoek vatbaar
„ zyn. — Wy sommeeren een ieder,
„ wie hy ook zy, deeze te berde te bren-
„ gen. — Wy vreezen niets en kunnen
„ niets vreezen, daar wy ons niets mis-
„ daadigs bewust, en op de gronden der
„ *Batiaafsche* Staateregeling, volkomen
„ overtuigd zyn, dat voortaan geene des-
„ potieke magtspreuken, geene zogenaam-
„ de eigendunkelyke politieke voorzienin-
„ gen; maar regtvaardigheid en waarheid

CXVII. BOEK.

„ over de waarde, over de daaden, en over „ het lot van den *Bataafſchen* Burger zul„ len beſlisſen."

1798. Wat der ter Vergadering voorviel.

Een voordragt, met zo veel ſchamperheids als zelfvertrouwen vervuld, baarde veel opzien. De Voorzitter VAN DE KASTEELE vondt het zeer moeilyk, om, by het onderzoek der ingekomene Stukken te beoordeelen in hoe verre Verzoekſchriften, welker inhoud taxatois voor de Hoogſte Magt ſcheen te zyn, een punt van beraadſlaaging behoorden uit te maaken. Hy ſtelde daarom voor, dit Stuk aan het Intermediair Bewind toe te ſchikken. Een en ander der Volksvertegenwoordigeren verklaarden zich daar tegen; doch dit voorſtel ging door, met de bepaaling om ſpoedig te dienen van bericht.

Uitgebragt Verſlag des Int. Uitv Bewinds, ook over ROSEVELT CATEAU.

Dit bericht daagde ſpoedig op, en hieldt in, dat alle redenen voor eene langer volduuring van het in bewaaring houden der Burgeren BOSCH en VONCK ophoudende, deezen zouden kunnen worden ontſlaagen; dit ontſlag ſtrekte zich tevens uit tot den Burger ROSEVELT CATEAU; dan wilden zy, dat 'er aanſchryving zou geſchieden aan het Plaatslyk Beſtuur, waar deeze Burgers zich ter woon begaven, om op hun gedrag het naauwkeurigſt toevoorzigt te houden.

De Eerſte Kamer keurt de ſlaaking goed.

Niet lang verwylden COUPERUS, nevens diens medegelastigden, op dit ſtuk, en tevens op het ingediende van ROSEVELT CATEAU, een verſlag uit te brengen. Zy verklaarden de Vergadering niet te zullen las-

datig vallen met nutlooze aanmerkingen over den toon, die voornaamlyk in een der Verzoekschriften heerschte, noch beslisten of de styl en inhoud daar van de waare merktekenen droeg van die manlyke bedaardheid en vastheid van geest, de onafscheidelyke gezellinnen van een kalm gewesten. Zy oordeelden het der Vergaderinge meer waardig zich tot de zaak zelve te bepaalen, zonder te blyven staan op de uitdrukkingen, welke men tot aandrang van het Verzoek, geoordeeld hadt te moeten gebruiken.

Blykens het bericht des Intermediairen Uitvoerenden Bewinds hadt hetzelve zich in de volstrekste noodzaaklykheid bevonden om zommige Burgers, welke, 't oordeelde, als voornaame Hoofden der *Anarchisten*, te moeten beschouwen, in verzekering te moeten neemen, en zo lang in bewaaring te houden, tot dat de Aanstelling of Benoeming van een Constitutioneel Vertegenwoordigend Lichaam en Uitvoerend Bewind, de Staatsregeling, ten deezen opzigte, in volkome werking zou hebben gebragt. Het eerste was geschied en het laatste kort aanstaande: weshalven de redenen tot een langer gevangenhouding geheel ophielden. Hier mede stemden de Verslagdoeners in, aan het Uitvoerend Bewind overlaatende het neemen van zodanige maatregelen ten deezen opzigte, als het tot behoud van de veiligheid van den Staat, en de bewaaring

CEVIL. BOEK. der rust, ingevolge van het voorschrift der Staatsregeling, onvermydelyk zou vinden.

1798. Men toonde zich gereed om eenstemmig daar mede te besluiten. De benaaming van *Anarchisten*, in de voordragt gebruikt, en uit den Raadslag des Intermediairen Uitvoerenden Bewinds ontleend, wekte op nieuw den yver van DE SONNEVILLE en VAN BENNEKOM, die zich daar door beledigd rekenden, het hoonend vonden, en gelyk aan de benaaming van *Robesperiaan* in *Frankryk*, 't geen hun onwaardig zou maaken om als Lid der Vergaderinge, de belangen des *Bataafschen* Volks, voor een gedeelte, mede aan hun toevertrouwd, waar te neemen. Naa eenige redenwisselingen deswegen viel het besluit der Eerste Kamer overeenkomstig dit Verslag (*).

Het voorgevallene deswegen ter Tweede Kamer, en besluit tot slaaking.

De Stukken tot deezer Gevangenen zaak betrekkelyk, met het beslootene ter Eerste Kamer, in de Tweede Kamer ingebragt en geleezen zynde, wekte de benaaming van *Anarchisten* aldaar de aanmerking van HOITSMA. Waren ROSEVELT CATEAU, BOSCH en VONCK Hoofden der *Anarchisten*, hadden de Leden des Intermediairen Bewinds daar voor deugdlyke bewyzen in handen, dan mogten zy niet in vryheid gesteld, maar moesten in strenge bewaaring ge-

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 59—61. 162. 182. 186.

gehouden worden. — QUESNEL geraakte in volle drift; hy kon zyne verwondering niet verbergen, over de gebruikte uitdrukkingen, waren de drie gemelde Burgers *Anarchisten*, „dan," zeide hy, „ben ik „mede een *Anarchist*, en niet waardig „in deeze Vergadering Zitting te heb„ben — dan zyn alle Leden van het „voormaalig Wetgeevend Lichaam *Anar„chisten* — dan kan het de Natie niet „onverschillig zyn, dat wy, met nog an„dere Leden uit het voormaalig Wet„geevend Lichaam, hier Zitting hebben — „en ik begeer my terstond in Arrest te „begeeven, tot dat deeze zaak zal uit„gemaakt zyn. Ik beroep my op allen, „die my kennen, en myn gedrag, zo „als Lid van het Collegie der Justitie te „*Delft* en als Lid van de voorige Natio„naale Vergaderingen, hebben kunnen „beoordeelen, in welken tyd ik, in alle „myne betrekkingen, niet vermeen eenige „redenen gegeeven te hebben, om my „als *Anarchist* in verdenking te brengen. — „Ik gelooof niet dat de Persoonen van „het Intermediair Uitvoerend Bewind bo„ven de Wet verheeven zyn, en dus on„beweezen hunne gezegden daar maar zo „ter neder mogen stellen. Ik eisch, dat zy „hunne gezegden met deugdlyke bewy„zen zullen staaven — dat vordert de zaak „van het Volk, en de eer deezer Ver„gadering." —— Naa eenige tot bedaaren aanraadende tusschenspraak, viel het besluit ter bekragtiging, en dus tot staaking

CXVIII. BOEK. 1798.

der

OOGST-
MAAND.

1798.
C. L. van Beyma beklaagt zich over zyne gevangenneeming. Ontslagen.

dier in bewaaring gestelde Burgeren (*).

C. L. van Beyma beklaagde zich ter Vergadering, op een hem eigen toon, over zyne gevangenneeming, op den Twee en twintigsten van Louwmaand, en de behandeling hem voorts aangedaan, welke hem byna zeven maanden van zyne persoonelyke vryheid ontzette. Hy haalde zyne veelvuldige, vergeefsch afgeloopene, poogingen ter slaaking op, ondanks de verklaaring, welke het Intermediair Uitvoerend Bewind van zyne onschuld gegeeven hadt, en de onregtvaardigheid om hem niet onverwyld in vryheid te herstellen, openlyk en met ronde woorden erkend; daar het Intermediair Wetgevend Lichaam de losmaaking bevolen hadt uit eene gevangenis, die het openlyk verklaarde als een uitwerksel van Partyschap te beschouwen, bleef hy van zyne persooneele Vryheid, strydig met de Grondregelen der Staatsregeling beroofd. Volgens deeze vorderde hy behandeld en aan den bevoegden Regter overgeleverd te worden. Hy vroeg geen ontslag, by wyze van *Gratie*, maar *Regt*. — Dit stuk, den elfden van Oogstmaand in handen van het Intermediair Uitvoerend Bewind gesteld, om 'er, binnen de kortstmogelyken tyd, op te berichten, hadt ten gevolge, dat het gemelde Bewind twee dagen laater kundschap ter Eerste Kamer inzondt, dat die Burger reeds ontslaagen was, en dat diens [illegible] het door [illegible] ge-

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 206.

gedaan verzoek voor vervallen behoorde gehouden te worden. Eenſtemmig hier mede luidde het beſluit (*).

1798.

BLAUWS Verklaaring wegens zyne tegenwoordige begrippen.

De Burger J. BLAUW, dien wy, zints de groote Omwenteling des Jaars MDCCXCV, in zo veelvuldige betrekkingen, zo hier als in *Parys* en elders buiten den Lande, ontmoet hebben, gaf, naa het nederleggen zyner Bediening als Buitengewoon Gezant aan het Hof van *Weenen*, het Uitvoerend Bewind te verſtaan, dat hy, zints de gebeurtenis van Twaalf Juny, zich van alle Staatsbelangen onthouden hadt, met een kort verſlag van alle zyne verrigtingen in de onderſcheidene Staatsbetrekkingen. Opmerkenswaardig is het ſlot door hem daar aan gehegt. „ Heb ik, „ Burgers Directeurs! intuſſchen zodanig „ gedagt, gehandeld en geſchreeven in 't „ midden der Staatsberoeringen, ik agt „ my aan myn Vaderland, aan myzelven, „ aan myne Eere, aan myne Staatkundige gevoelens, verpligt, in het openbaar, „ te verklaaren, dat ik, naa dat alle ſtukken, die betrekking hebben tot den „ dag van *Twaalf Juny*, door my beedaardlyk zyn geleezen en overwoogen, „ naa dat ik byzonder onder het ooge „ gekreegen heb de Depeche van het Inconſtitutioneele Bewind, aan den Mi-

„ nis-

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 127 en 162. Men ſlaa na 't geen wy, wegens de ſlaaking der andere Staatsgevangenen van 11 January vermeld hebben hier boven bl. 66. *Aant.*

CXVII. BOEK. 1798.

„ nister Buys, geschreeven (*), waar in
„ de Leden van dat Bewind liever de
„ Hoofden van een zogenaamde uitsluitende Factie, dan de eerste Magtspersoonen van een vry en deugdzaam
„ Volk begeerden te zyn, dat ik, zeg ik,
„ my volkomen overtuigd heb, dat de
„ Revolutie van *Twaalf Juny*, voor 's Lands
„ waare Vryheid, rust en zekerheid, ten
„ allerhoogsten noodzaaklyk was, en dat
„ dezelve moet aangezien en gehouden
„ worden als een gevolg van de gebeurtenis van *Twee en twintig January*, welke ik op alle mogelyke wyzen heb tragten voor te komen. — Ik maak, dienhalven, nog minder zwaarigheid te verklaaren, dat ik het tydstip, waar op het
„ Volk plegtig is opgeroepen geworden
„ om, op eene wettige wyze, deszelfs Representanten te verkiezen, als een allergelukkigst en gezegendst Evenement
„ voor de *Bataafsche* Natie heb beschouwd,
„ en dat ik my, met alle waare Vrienden
„ der Vryheid verblyde, dat op de puinhoopen van onwilligheid, onregtvaardigheid, willekeur, heerschzugt, wanorde, dwaasheid en regeeringloosheid,
„ gevestigd is een Constitutioneel Wetgeevend Lichaam, en een Uitvoerend
„ Bewind, welke, in derzelver hoog Bestuur, een rigtsnoer schynen aangenomen
„ te

(*) Men vindt deezen merkwaardigen Brief in de *Memorie van het Interimaliair Uitvoerend Bewind* Bylage No. 26. bl. 178.

„ te hebben, alle verdere politieke Actien en Reactien te ſtuiten, en welker Staatkunde gegrond is op gemaatigdheid, regtvaardigheid, orde, eenvoudigheid, rust en vrede (*)."

CXVII. BOEK. 1798.

Gerugten, wegens eene bedoelde Heromwenteling liepen er, van tyd tot tyd, door den Lande, zedert de laatstvoorgevallene, dezelve groeiden aan en ſcheenen allengskens meer gronds te bekomen; althans het Uitvoerend Bewindt zondt, den één en twintigſten van Slachtmaand, ter Eerſte Kamer eenen Brief, by welken het te kennen gaf, zints eenigen tyd, niet te hebben kunnen nalaaten op te merken, dat zyn wier ryk een einde hadt, toen het Conſtitutioneel Bewind een aanvang nam, niet ſtilzaten, en hunne poogingen aanwendden om het gevestigd Beſtuur om te keeren. Geſprekken daar toe ſtrekkende werden in menigte gevoerd; Dagpapieren hielpen hier in mede, waar in het gevestigd Landsbeſtuur, op het haatlykst, werd afgeſchilderd. — „Men zag op eens," naar luid van dit ſchryven, „uit alle oorden van ons Vaderland de Anarchisten „byeen ſnellen, en niet alleen heimlyk, „maar openbaar, het misdaadig gevoelen „koesteren, *dat de tyd naderde, waar op „het wettig aangeſteld gezag ſtondt omverre „geworpen te worden.*" — Zendelingen be-

Brief van het Uitv. Bewind, wegens eene bedoelde Staatsomwenteling, en gevangenneeming eeniger Perſoonen.

(*) *Mr.* J. Blauw *aan het Uitvoerend Bewind der Bataafſche Republiek.* In den *Haage* by L. van Cleef 1798.

CXIV. BOEK. 1798.

bevonden zich te *Parys*, 't geen ten blyke ſtrekte, dat men van vreemden invloed heul verwagtte; en was men vermetel genoeg om van onzen grooten en magtigen Bondgenoot, de hoonende gedagten te voeden, *dat* Frankryk *in ſtaat zou zyn om deszelfs grootheid en roem te bezwalken, door van het regt van den Sterkſten een onedelmoedig gebruik te maaken.* — De onbeſchaamdheid was eindelyk zo verre gekomen, dat zy zelfs, aan de zyde van het Wetgeevend Lichaam en het Uitvoerend Bewind, niet ſchroomde haare verderflyke oogmerken byna openlyk te ſmeeden.

Door Voorzigtigheid en Staatkunde bekende het Uitvoerend Bewind, dat het de handen gebonden vondt om de Vergadering alle de byzonderheden bekend te maaken, van de oogmerken, welke 'er werden gekoesterd, van de gevaaren, welke het algemeen belang en de veiligheid van den Staat dreigden; hoe men beraadſlaagde tot het bewerken van den val des Conſtitutioneelen Vertegenwoordigenden Lichaams, en van het Uitvoerend Bewind, tot wederopbouwing van de verbryzelde Zetels der Onderdrukking en van het Schrikbewind, op de puinhoopen van der Burgeren heil. Wraakzugt zogt voldoening.

Ten bewyze, dat dit Bewind zich in deezen door geene ſchrikbeelden hadt laaten ontrusten, beriep het zich op de ontvouwingen deswegen gedaan aan Gelastigden

den der Vergaderinge, tot het beraamen van zodanige maatregelen van Wetgeeving als de nood des Vaderlands vorderde. — Dit alleen gaven zy te verſtaan, van wegen het *Fransch* Gouvernement ontvangen te hebben, „ dat *Brabantſche* Militai„ ren, met Uitgeweekene *Hollandſche* Offi„ cieren vereenigd, bevel hadden ontvan„ gen, om zich vermomd op den *Bataaf„ ſchen* grond te begeeven, en, zich by „ de onvergenoegden tegen de tegenwoor„ dige Orde van zaaken voegende, en, „ van hunnen ondedreeven yver gebruik „ maakende, hunne bezoldigde en omge„ kogte handen te leenen, om den ge„ ſmeeden aanſlag wel te doen gelukken."

CXVII. BOEK. 1798.

Voorts gaf dit Bewind te verſtaan, dat de Zamenzweering ontdekt was, en dat eenige Perſoonen, verdagt daar aan deel te hebben, in hunne handen waren (*). De Agent van Inwendige Politie, door 't zelve gevolmagtigd, om zich van hun meester te maaken, welke zich onledig hielden, om in Nagtvergaderingen en geheime Byeenkomſten, op verſchillende plaatzen, hunne plannen te ſmeeden, hadt zulks volbragt. De overweeging van het gevaar, 't welk de openbaare veiligheid dreigde, hadt hun verpligt tot het neemen van deezen maatregel; zy zouden verder voortgaan om alle verdagte Perſoonen, volgens het voorſchrift der Staatsregeling, te behandede-

(*) Met naame A. Voogd, F. W. M. Ruysch, P. van Groeneveld en A Meyer.

CIVIL. BOEK. 1798.

delen. Zy verzogten, by deeze kennisgeeving, te mogen weeten, aan welken Regter zy de, in dit geval, in verzekering genomene Perſoonen, hadden over te geeven.

Uitgebragt Verſlag op dit ſchryven.

Geene geringe ontroering beving de Vergadering op het hooren leezen dien Briefs. Deeze in handen van VERBEEK, WERNER en VAN ROYEN geſteld zynde, om 'er, 's volgenden daags, een Verſlag op uit te brengen, kwam 't zelve hier op neder, dat het Uitvoerend Bewind zou gelast worden om het *Bataafſche* Volk, by eene gepaste Proclamatie, van de gelukkige ontdekking deezer ſnoode Zamenzweering tegen de Vryheid en Veiligheid van den Staat kennis te geeven, en te redden uit dien ſtaat van onzekerheid en billyke bekommering, waar in hetzelve door de woelingen van kwalykgezinde Perſoonen, zedert eenige weeken, was gebragt geworden. Met uitnoodiging aan ieder *Bataafſch* Burger, om, wat hy van de Zamenzweering mogt weeten, zulks te ontdekken, met belofte van ſtraffloosheid aan de zodanigen, die daar aan deel zouden mogen gehad hebben, en daar van terug keerden. Zy die des kennis mogten draagen, en 'er geen berigt van deeden, zou men aanmerken als begunſtigers en aanhangers dier Zamenzweeringe, en anderen ten voorbeelde ſtraffen. De ſtrengſte Straffen aan den Lyve, of, naar bevind van zaaken, met den Dood, zouden de zodanigen te wagten ſtaan, die regtſtreeks of zydelings, daar aan deel zouden genomen hebben.

Ver-

Verder wilden zy het Uitvoerend Bewind gevolmagtigd hebben om, ter verdere opſpeuring der Zamenzweringe, en tot ontdekking en beteugeling van de Hoofden en Deelneemers, alle zodanige buitengewoone maatregels te neemen en daar te ſtellen, als zy, tot behoud en redding van den Staat, noodig zouden oordeelen. 1798.

En eindelyk, dat de Perſoonen, door het Uitvoerend Bewind, reeds als verdagt aan deeze Zamenzweering deel gehad te hebben, in hegtenis genomen, voor den Hove van Juſtitie van de voormaalige Gewesten *Holland* en *Zeeland*, als hun Competenten Regter, (mits daar voor termen zynde,) zouden moeten worden te regt geſteld.

Eenige weinige aanmerkingen werden 'er in 't midden gebragt; doch allen ſtemden in de groote hoofdzaak met het Verſlag overeen. De magtverleening aan het Uitvoerend Bewind, in dit geval, trok byzonder de aandagt. DE SONNEVILLE wilde 'er bygevoegd hebben, „doch alles „ met inagtneeming der Staatsregeling." VAN GALEN oordeelde dit byvoegzel onnoodig, en was van gevoelen, „dat, in „ revolutionaire tyden, zo als 'er volgens „ het bericht van het Uitvoerend Bewind „ voor handen zouden zyn, ook Revolutionaire Maatregelen konden genomen „ worden; dat de Vergadering niet verpligt was door Conſtitutioneele middelen zodanige Perſoonen in de hand te

Overwegingen en Beſluit daar op.

ERVA. BOEK. 1798.

„ werken, die, met de Vryheid in den „ mond, agter het masker der Staatsrege„ linge, het Vaderland zogten het onderst „ boven te keeren. In zulk een tydſtip „ hieldt de Conſtitutie op te werken, en „ moest de Vergadering, het Uitvoerend „ Bewind zulks noodig oordeelende, door „ gepaste middelen, op deszelfs voordragt, „ tot het weder in werking brengen van „ die Conſtitutie in ſtaat ſtellen." — COUPERUS merkte op, dat men hier over uitweidende, zich van de groote hoofdzaak verwyderde. Het was, zyns oordeels, de pligt van het Uitvoerend Bewind, voor de veiligheid van den Staat te zorgen, en de pligt van het Vertegenwoordigend Lichaam, dat Bewind daar toe in ſtaat te ſtellen, zonder nu reeds vooraf angſtvallig op te ſpooren, of, in deeze of geene mogelyke gevallen, de Staatsregeling zou kunnen worden uit het oog verlooren, zou dat onderzoek dan eerst te paſſe komen; wanneer het gedrag van het Uitvoerend Bewind genoegzaamen grond daar toe mogt geeven. De thans aangekundigde omſtandigheden vorderden van de Vergadering de ſpoedigſte maatregelen; verzuim of uitſtel van de Vergadering des Vertegenwoordigenden Lichaams zou gegronde aanleiding geeven tot de beſchuldiging, dat terwyl hetzelve *den tyd met raadpleegen verſpilde, het Vaderland verlooren ging.* — Deeze raadſlag vondt zo veel byvals, dat men, zonder verdere overweeging, het voorgedraagene beſluit omhelsde.

Naauw-

Naauwlyks was dit ſtuk bepaald, of POMPE VAN MEERDERVOORT verzogt vryheid tot het doen eens voorſtels betrekkelyk tot de zaak, welke de Vergadering duslang onledig hieldt. Hy beklom het ſpreekgeſtoelte, en gaf te verſtaan, hoe het Uitvoerend Bewind, by de kennisgeeving van het in hegtenis neemen eeniger verdagte Perſoonen, teffens vermeld hadt, dat, in het gezelſchap der gevatten zich bevonden hadt de Burger Repreſentant HOITSMA, Lid van de Tweede Kamer; doch dat het bevonden hebbende dat 'er een Repreſentant in dat gezelſchap tegenwoordig geweest was, deezen onmiddelyk hadt doen ontſlaan: om dat 'er geen grond van vermoeden tegen hem was. POMPE VAN MEERDERVOORT liet zich uit over de Vrywaaring, by de Staatsregeling aan de Leden des Vertegenwoordigenden Lichaams verleend; dan het Uitvoerend Bewind hadt, zyns oordeels, ten onregte hier uit vermeend, dat het een Lid des Vertegenwoordigenden Lichaams niet in verzekering mogt houden. De Burger HOITSMA moest volkomen gezuiverd worden van de blaam, welke, uit dien hoofde, geagt zou kunnen worden hem aan te kleeven, of in tegendeel beſchuldigd, onder vrylaating van perſoonlyke Verantwoording. Op deeze gronden, en dat het geheele Vertegenwoordigend Lichaam onteerd zou weezen, indien 'er ſchyn van vermoeden overbleef, dat 'er zich vyan-

CIVIL. BOEK. 1798.

Bekendmaaking dat HOITSMA zich in het gezelſchap der Gevatten bevonden hadt.

1798.

den van de tegenwoordige orde van zaaken in deszelfs midden bevonden, oordeelde hy noodig het benoemen eener Commissie, om met het Uitvoerend Bewind in onderhandeling te treeden, en te vernemen of, en zo ja, in hoe verre, de Burger Representant HOITSMA zich in dat gezelschap van gevatte Burgers bevonden hebbende, zou kunnen begreepen worden onder eenig gegrond vermoeden te zyn gevallen, van mede deel gehad te hebben aan zulke rustverstoorende bedoelingen, als waarom het Uitvoerend Bewind gemeend hadt, dat gezelschap Burgers, ten dien tyde, in verzekering te moeten neemen: met kennisgeeving, dat het de wil der Vergaderinge was den schyn des kwaads zelfs, zo 'er die mogt bestaan, uit hun midden te weeren, en hierom het kwaad zelve in zyne diepste schuilplaatzen te willen opspeuren; ten welken einde het Vertegenwoordigend Lichaam, op der Leden vlekloosheid den meesten prys stellende, verwagtte, dat zodanige onderrigtingen of vermoedens door het Uitvoerend Bewind aan deeze Commissie zouden worden gegeeven, als waar mede eenig Lid van het Vertegenwoordigend Lichaam zou kunnen geagt worden gecompromitteerd te zyn.

Zo veel tegen- en voorspraaks ontmoette dit voorstel, dat by hoofdlyke stemming in handen eener Commissie gesteld werd, om de Vergadering met derzelver raadslag te dienen, of het een stuk van be-

beraadslaaging kon uitmaaken, *ja* dan *neen* (*). CXVII. BOEK.

Middelerwyl bragt HOITSMA zelve de zaak, hem betreffende, ter Tweede Kamer, eene Aanklagte doende tegen den Agent van Inwendige Politie, den Burger LA PIERRE, door hem beschreeven als pligt en verpligting vergeeten hebbende daar hy een Vertegenwoordiger des *Bataafschen* Volks, tegen de hem toegezegde Vrywaaring, door eigendunklyken wil, op eene gewelddaadige wyze, ondanks zyne tegenverklaaring en beroep op het Ampt, 't geen hy bekleedde, tegen de Staatsregeling, door dit bedryf openlyk geschonden en verbrooken, in verzekering genomen, en daar in twee uuren gehouden hadt, met alle die voorzorgen, welke men omtrent in verzekering genomenen draagt. 1798. HOITSMA zelve brengt dit stuk ter Tweede Kamer.

Deeze Representant, doorgaans gewoon zich zeer sterk, en met een vloed van woorden, uit te drukken, het omtrent hem gebeurde voorgedraagen hebbende, vervolgde woordlyk; „ En ziet daar, Burgers „ Representanten! eenen nieuwen weg „ geopend om de Leden der Wetgeevende Vergadering, om de Vertegenwoordigers des Volks, te beletten, aan hunne „ verpligting te voldoen — en elusoir gemaakt alle de voorzieningen, welke, „ by de Staatsregeling, zo wyslyk daar „ tegen zyn ingericht en vastgesteld; want „ dit is onbetwistbaar, dat het geen by „ één

(*) *Dagv. van het Vert. Lieb.* III. D. bl. 189—198.

CXVII. BOEK. 1798.

„ één uwer Leden gebeuren kan, kan
„ immers by het grootſte gedeelte van de-
„ zelven plaats hebben — Ziet daar Bur-
„ gers Repreſentanten! een ander middel,
„ dan het geen op den *rampvollen Twaalf-*
„ *den Juny* gebezigd is om het Vertegen-
„ woordigend Lichaam te ontzielen; en
„ dit was het, dat, naa ryp overleg, my
„ gedrongen heeft, deeze zo verre uit-
„ ziende Schenddaad, deeze zo gevaar-
„ volle verbreeking van het Regt ons als
„ Volksvertegenwoordigers toegekend, en
„ aan my, uw Medelid uitgeoefend, niet
„ voor Ulieden verborgen te houden: om
„ dat daar door de onderneeming van een
„ zyne magt en gezag overſchrydenden
„ Agent niet worde gevierd; maar dezel-
„ ve terug gebragt binnen die paalen,
„ in welke de Staatsregeling dezelve be-
„ perkt heeft."

Ten deezen einde ſtelde HOITSMA voor het benoemen eener Commisſie om deeze zo belangryke, gewigtige en door de geheele *Bataafſche* Republiek zo veel gerugtsmaakende zaak te onderzoeken; en, met terhandſtelling van de noodige beſcheiden tot deeze zaak behoorende, de Vergadering te dienen met eenen raadſlag op welk eene wyze, ingevolge van de Staatsregeling, de verdere inbreuk en ſchadelyke gevolgen van dit ſchadelyk voorbeeld zou moeten worden voorgekomen. — De Voorzitter E. M. VAN BEYMA bragt, naa eene korte woordwisſeling, in omvraage, of de Vergadering kon goedvinden,

den, dit Voorſtel Commisſoriaal te maa- CXVII.
ken, en te onderzoeken, *of*, en zo *ja*, in BOEK.
hoe verre het een punt van beraadſlaa- ——
ging voor deeze Kamer kon uitmaaken. 1798.
Het beſluit was hier mede eenſtemmig, en kreegen de Burgers VAN LENNEP, AUFFMORTH en BUSCH die zaak in handen (*).

Naauwlyks was die zaak zo verre afgehandeld of de Voorzitter deelde der Tweede Kamer mede het Beſluit ter Eerſte Kamer genomen, wegens de dreigende Omwenteling, en de gevatte Perſoonen (†). Schoon LINTHORST de zaak van het uiterſte belang keurde, en ſchoon hy vermoeden koesterde, dat de Opſtand in het voormaalig *Brabant*, ook zynen wortel hadt in de *Bataafſche* Republiek, het hem verbaazend voorkwam, dat de gevatte Perſoonen daar van deelgenooten zouden weezen. Hy maakte daarom groote zwaarigheid by Proclamatie des den Volke kennis te geeven; ook hadt hy zyne bedenking, wegens den Voorſlag des Regtbanks. Hy verklaarde zich tegen het bekragtigen des Beſluits. — HOITSMA gaf zyne verbaazing te kennen over de aangevoerde daadzaaken in den Brieve des Uitvoerenden Bewinds, en wel voornaamlyk; dat de in hegtenis genomene Perſoonen deelgenooten zouden weezen van de Oproerelingen in *Brabant*; deelgenooten van hun, die

De Tweede Kamer bekragtigt het beſluit der Eerſte.

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* III. D. bl. 205.
(†) Zie hier boven bl. 193.

die de Vryheid den hartader tragten af te ſteeken, en het Despotisme weder ten throon te voeren, dat, indien men gelukkig genoeg geweest was zodanige weezens magtig te worden, dezelve niet te ſpoedig, en van hunne verfoeilyke misdaad overtuigd wordende, niet te ſtreng, konden geſtraft worden. GOVERS en QUESNEL maakten zwaarigheid in het doen der Afkondiginge. Anderen als HUBER en BACOT ſtemden met den Voorſlag in, en naa weinig overweegings werd het Beſluit der Eerſte Kamer door de Tweede bekragtigd.

Proclamatie deswegen.

De Proclamatie aan het *Bataafſche* Volk geſchiedde. Lang was dezelve, breed werd 'er in ſtilgeſtaan op de Verloſſing den Twaalfden Juny deezes Jaars den Lande aangebragt; en hoe het in verzekering neemen van eenige Perſoonen, verdagt aan eene Zamenzweering, ſtrekkende om het Schrikbewind weder op te richten, diende ter voorkoming van dit Volksonheil. Van het gedreigde en tevens ontdekte gevaar gaven zy den Volke kennis, maalden 't zelve met de ontzettendſte kleuren, en eindigde met een klemmende voordragt der middelen, welke reeds aan het Vertegenwoordigend Lichaam waren opgegeeven, op welks last de vermaaningen en bedreigingen geſchiedden (*). De

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* III. D. bl. 236. Vergelyk hier boven bl. 194. De geheele Proclamatie is voorhanden in de *N. Nederl. Jaarb.* 1798. bl. 1082—1090.

1798

De Gelastigden ter Eerſte Kamer, om op het voorgedraagene van POMPE VAN MEERDERVOORT verſlag te doen (*), neigden tot eene geheele verwerping van dien voorſlag: dan, hangende hunne raadpleegingen, vernamen zy het voorſtel door HOITSMA in de Tweede Kamer gedaan; een voorſtel waar in zy zodanige uitdrukkingen vonden, die, in verband met de thans plaats hebbende omſtandigheden en gebeurtenisſen beſchouwd, de uiterſte aandagt van geheel het Vertegenwoordigend Lichaam, en inzonderheid de ernſtigſte raadpleegingen dier Kamer, van welke de Burger HOITSMA Lid was, moesten opwekken. Verzekerd dat deeze zaak daar in bewerkinge was, oordeelde de Commisſie, dat het met de geſteldheid deezes onderwerps, en niet de betrekking, die de Twee Kamers van één Lichaam onderling moesten in agt neemen, en met het belang in dit geheele ſtuk voor het Vaderland, meest overeenkwam, den uitſlag der raadpleegingen dier Kamer, tot welke de Burger HOITSMA meer onmiddelyk behoorde, af te wagten; ten einde met meer klaarheids over deeze geheele zaak, welke hoe lang hoe meer van eene ernſtige natuur ſcheen te worden, te kunnen oordeelen. Dan zou blyken of het voorſtel van POMPE VAN MEERDERVOORT, of een ander, nader deswegen voorgedraagen, zou behooren te geſchieden. Voor als nog oor-

De Eerſte Kamer houdt het daar voor, dat als nog het Stuk wegens HOITSMA te dier Kamer niet behoorde.

(*) Zie hier boven bl. 201.

CXII. BOEK. 1798

oordeelde zy, behoorde het geen onderwerp van raadpleeging voor deeze Vergadering op te leveren. — Eenſtemmig hier mede viel het beſluit (*).

De Tweede Kamer oordeelt dat het ter Eerſte Kamer behoorde.

Van dit beſluit werd de Tweede Kamer verwittigd by het uitgebragt Verſlag op het voorſtel van HOITSMA, 't welk eenigzins ter verontſchuldiging van LA PIERRE ſtrekte, en niet onopgemerkt liet, hoe bevreemdend het inkwam, dat die Repreſentant den dag van *Twaalf Juny* met den naam van een *rampvollen dag* beſtempelde. Dan luidde de raadſlag, dat, al waren alle de punten in HOITSMAS Verſlag voorkomende, gegrond, en het Vertegenwoordigend Lichaam des *Bataafſchen* Volks, in zyn perſoon geſchonden, hy dan nog, tot het verkrygen der gevorderde Eerverzoeding, zich niet aan de Tweede; maar aan de Eerſte Kamer, hadt moeten vervoegen. Uit welken hoofde men van gevoelen was, dat dit Voorſtel, immers voor als nog, geen ſtuk van beraadſlaaging voor de Tweede Kamer behoorde uit te maaken (†).

Beraadſlaaging ter Tweede Kamer op het Verſlag.

De beraadſlaagingen op dit ſtuk voor eene korte wyl uitgeſteld zynde, ontving de Eerſte Kamer bericht van het Uitvoerend Bewind, dat het zich wederom verpligt gevonden hadt eenige Perſoonen te doen vatten, als verdagt van deel gehad te hebben in de Zamenzweering (§). — By

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* III. D. bl. 228.
(†) *Ald.* bl. 245.
(§) *Ald* bl. 277.

By het beraadslagen ter Tweede Kamer op 't gemelde Verslag was het te voorzien, dat alles niet zagtlyk zou afloopen. ONDORP was tegen het Verslag, zo als het lag, uit hoofde van het gebrekkige der berichten. — LINTHORST betoonde voor de vermeende Zamenzweering weinig vreeze te hebben, en stelde dit vermoeden als belachlyk voor; dan, eens de Zamenzweering als daadlyk gesteld, kon, uit de tegenwoordigheid van HOITSMA in dat gezelschap geen gevolg getrokken worden, dat hy tot de Zamenzweerders behoorde, LA PIERRE was te verre gegaan. De zaak zelve betrof beide de Kamers, en was hy dus van oordeel, dat men wel den Burger HOITSMA, met zyne aanklagten, zou kunnen verwyzen na de Eerste Kamer, om zodanig eene voldoening te erlangen, als hy meende in deezen, op de gronden door hem aangevoerd, te kunnen vorderen; doch, indien onverhoopt de Eerste Kamer deswegen zwaarigheid mogt maaken, en zyn verzoek van de hand wyzen, dan de Tweede Kamer, de verongelyking een haarer Leden aangedaan, behoorde over te neemen, en die kragt en gezag by te zetten, welke genoegzaam zouden zyn om aan de verzoeken eens Vertegenwoordigers van het *Bataafsche* Volk te voldoen, en intusschen of met medewerking van de Eerste Kamer, of afzonderlyk, aan het Uitvoerend Bewind kennis te geeven, dat het de wil van de Wetgeevende Vergadering, en dus van het *Ba-*

CXVII. BOEK. 1798.

ELFDE. BOEK. 1798.

Bataafſche Volk was, dat de Agent van Politie zich voorzigtiglyk zou hebben te onthouden van geen Arresten te doen aan die geenen, die door de Staatsregeling, aan zyne Judicature en aan alle, zelfs civile Arrestatien, waren onttrokken. — Aan de zo zeer ſtootende uitdrukking, wegens den *Twaalfden Juny* poogde hy een draaglyken zin te geeven; doch oordeelde met dit alles, dat HOITSMA zyn gevoelens over dien Dag wel in zyn pen hadt mogen houden.

GOVERS was van oordeel dat HOITSMAS voorſtel onverwyld een punt van beraadſlaaging der Vergadering behoorde uit te maaken, en dat daadlyk van het Uitvoerend Bewind moest gevraagd worden, op welk eene wyze, en volgens welke orders, de in hegtenisneeming van het gezelſchap geſchied was. HUBER, WENTHOLT en BANNIER ſtemden met het Verſlag. HOITSMA zelve, wel bemerkende waar de beraadſlagingen op zouden nederkomen, liet zich vry breed uit, waarom hy gemeend hadt zich eerst ter Tweede Kamer te moeten vervoegen; dan daar die Vergadering, tot zyn ſmert, niet buiten zyne verwagting, zulks anders ſcheen te begrypen, zo moest hy zich, zyns ondanks, aan haaren wil en uitſpraak onderwerpen, „ be„ wust zynde," gelyk hy 'er woordlyk byvoegde, „ dat, zo lang als regt en regt„ vaardigheid golden, waar aan hy niet „ mogt twyfelen, het *Bataafſche* Volk zou „ weeten, dat deeze in de handelwys „ den

„ den Burger Repreſentant DIRK HOITS- CXVII.
„ MA aangedaan, waren geſchonden, en BOEK.
„ dezelve zou weeten dat middel, om die ——
„ geſchondene Regten, zo niet helaas! te 1798.
„ kunnen herſtellen, egter alle gepaste
„ poogingen daar toe zou zoeken in 't
„ werk te ſtellen." —— Naa de ſterkſte betuigingen van zyne betoonde en hem nog byblyvende Vaderlandsgezindheid uitgeboezemd te hebben, verwierp hy het Verſlag, 't geen egter met zestien tegen acht ſtemmen de goedkeuring der Vergadering wegdroeg (*). Dit zo veel gerugtsmaakend geval, met zo veel ſchrooms behandeld, geraakte welhaast geheel in ſlaap.

Terwyl men dus bezig was met het in verzekering neemen van verdagte Zamengezwoorenen tot het daarſtellen eener Tegenomwentelinge, ontving het Uitvoerend Bewind ſchryven van LOMBARD DE LANGRES, Gezant van de *Franſche* by de *Bataafſche* Republiek, behelzende een aandrang, om, eene edelmoedige vergiffenis en in vergetelheidſtelling van alle misdaaden, by gelegenheid der Staatsomwentelinge en op grond van eene verſchillende denkwyze omtrent Staatkundige onderwerpen, gepleegd: byzonder ſtrekkende om, onder zekere voorzorgen en bepaalingen, eene algemeene Amnestie te verleenen voor alle Revolutionaire misdryven en excesſen, en daar onder dezelve met naame

Voorſlag eener Amnestie door den *Franſchen* Gezant.

(*) *Dagv. van het Vert. Lich.* III. D. bl. 293—303.

CXVII. BOEK.

1798. Uitgebragt Verflag.

me te begrypen de Burgers S. J. VAN LANGEN en W. FYNJE (*).

De Leden der Eerſte Kamer APPELIUS, VAN HALL, VAN HAEFTEN, WERNER en VAN LEYDEN, in wier handen deeze zaak geſteld was, die met de Hoven van Juſtitie over de voormaalige Gewesten van *Holland* en *Zeeland*, en met het Uitvoerend Bewind, ingevolge eener bekomen Volmagt, des geraadpleegd hadden, bragten een zeer uitgewerkten raadſlag uit, wegens deezen in de daad moeilyken last, hun opgelegd. By meer algemeene bedenkingen over 't geen, zo op geheel beſpiegelende gronden, als uit de ondervinding, tegen het verleenen van Amnestie kon worden bygebragt, voeren zy aan wat voor

(*) Eerstgemelde was by de Omwenteling gevat, zie hier boven bl. 23. Laatstgemelde hadt zich in *'s Haage* vervoegd en was daar in hegtenis genomen, zie hier boven bl. 177. Volgens het getuigenis der Vrouwe van een gevangen Cipiers Knegt hadden die beide gevangenen Briefwisſeling gehouden met hunne Vrouwen, ſtrekkende om by den *Franſchen* Minister hunne loslaating te bewerken. *Dagverh. van het Verteg. Lichaam* III. D. bl. 489. Wegens deeze in hegtenis genomen Cipiers Knegt, WICHARD PETERSEN, werd een voorſtel te zyner ſlaakinge in 't volgend Jaar gedaan. *Dagverh. van het Verteg. Lichaam* III. D. bl. 1146. Een voor hem gunſtig uitgebragt Verſlag vondt zo veel wederſpraaks, dat het verworpen en ter verzagting beſlooten werd. *Ald.* IV D. bl. 367 en 374. Men kwam 'er eindelyk toe om hem van de openbaare Geesſeling en Gevangenhouding te ontſlaan, en het by de Uitbanning voor twintig agtereenvolgende jaaren te laaten berusten. *Ald.* bl. 508.

voor dezelve pleit, en wel byzonder in het tegenwoordige geval, prys ſtellende op het zo ſtellig gedaan aanzoek van het *Fransch* Gemeenebest, dit, door eene langduurige ondervinding geleeraard, deszelfs verdwaalde Leden, meer dan één's, door daaden van vergetelheid en vergiffenis, tot zich hadt geroepen, en 't welk deszelfs ernſtig verlangen te kennen gaf, dat ook wy, door zulk eene daad, een nieuwe ſteun aan ons Conſtitutioneel aanweezen zouden geeven. Om die redenen ſtelden zy voor het aankondigen van eene Algemeene Amnestie voor alle Misdryven en Excesſen tot den *Een en dertigſten July* deezes Jaars, of de Eerſte Zitting van het wettig verkoozen Vertegenwoordigend Lichaam gepleegd, en zulks in zo verre deeze misdryven en excesſen aan een verſchillende denkwyze over Staatkundige onderwerpen, den oorſprong verſchuldigd waren, en zonder deeze verſchillende denkwyze niet zouden bedreeven zyn, noch hebben kunnen bedreeven worden; alleen bleeven daar van uitgezonderd zodanige Aanhangers van het Stadhouderlyk Beſtuur, omtrent welken het *Bataafſche* Volk gemeend hadt, by het aanneemen der Staatsregeling, te moeten voorzien; mitsgaders die geenen, welke reeds, wegens hunne misdryven, waren gevonnisd, en omtrent welken zich het Vertegenwoordigend Lichaam, huns bedunkens, eene byzondere diſpoſitie, naar de omſtandigheden van ieder geval, zou behooren voor te behouden.

CXVII. BOEK. 1798.

CXVII. BOEK. 1798.

Verder meenden de Verſlagdoeners te moeten aanraaden het doen eindigen van zommige Politieke Bewaaringen, welke omtrent eenige Perſoonen, tot nu toe, gerekt en door den aandrang der omſtandigheden alleen gewettigd, in de Conſtitutioneele Orde van zaaken een einde moesten vinden; gelyk mede dat de verſchillende ſchokken, gedurende de laatſte jaaren ondervonden, gelegenheid hadden gegeeven dat veele Perſoonen in Publikatien, Proclamatien, Decreeten en andere Politieke ſtukken, het zy in algemeene bewoordingen, het zy over meer afzonderlyke daadzaaken, waren beſchuldigd geworden, welke geenzins allen op gelyken voet behoorden te worden behandeld, en voor welken in het algemeen de ſchyn van in eene Amnestie te worden begreepen, in de daad beledigend zou zyn. Omtrent deeze hadden zy eene byzondere voorziening noodig gekeurd.

Zo veel over de Amnestie in 't algemeen voorgedraagen hebbende, kwamen zy tot het neteliger geval, de Burgers VAN LANGEN en FYNJE betreffende. Ten aanzien deezer Gevangenen hadden zy het bericht en bedenkingen verzogt van den Hove van Juſtitie over de voormaalige Gewesten van *Holland* en *Zeeland*, over den ſtaat der Procedures en den aart der misdaaden aan deeze Burgers ten laste gelegd, deeze verkreegen en aandagtig overwoogen. Over dit ſtuk handelden zy in 't breede met het Uitvoerend Bewind, en

naa

na alle deeze onderzoekingen en beraadslagingen kwamen zy eindelyk tot het besluit; dat de Vergadering volkomen bevoegd was om beide deeze Gevangenen, des noods, by een byzonder besluit, onder de Amnestie te begrypen, en dat dezelve, tot bevordering van de waare belangen des Lands, en volgens de regelen eener gezonde Staatkunde daar toe behoorde te besluiten. Veele redenen voeren zy aan voor deezen raadslag, de dringendste ontleenende van *Frankryks* Tusschenspraake. CXVII. BOEK. 1798.

Hier aan hegten de Verslagdoeners de vermelding van de voorzorgen en bepaalingen, welken zy begreepen, dat by het daarstellen der Amnestie behoorden gevoegt te worden, ter handhaaving van de tegenwoordige Constitutioneele Orde van zaaken, en voorkoming van allen inbreuk op dezelve.

Zeer breed was de voorgestelde Proclamatie aan den Volke. Naa een tafereel der jongste Staatsomwentelingen en onlusten daar mede gepaard, opgehangen, de *Federalisten*, *Stadhoudersgezinden*, *Aristocraten* en *Anarchisten* afgemaald en aangeduid te hebben, hoe alle de woelingen en ondernemingen door het invoeren der Constitutioneele Orde van zaaken een einde genomen hadden, vraagen zy in die Proclamatie den Volke, „ zouden wy thans „ geen gebruik maaken van de magt, „ welke gy ons hebt aanbetrouwd, om ons „ billyk en grootmoedig omtrent het voor„ ledene, regtvaardig omtrent het tegen-

CXVII. BOEK. 1798.

„ woordige, en voorzigtig omtrent het „ toekomende te betoonen? Om dus de „ daarstelling eener Constitutioneele Orde „ van zaaken, door eene voorzigtige ver- „ eeniging van gestrengheid en zagtmoe- „ digheid, by ieder beminnaar van zyn „ Vaderland, in zegening te doen zyn."

Zich verzekert houdende van 's Volks goedkeuring, laaten zy een zeer onderscheiden opgave volgen van de Persoonen tot welke deeze Amnestie zich uitstrekte. — In een afzonderlyk Artykel werd het Uitvoerend Bewind bevolen, „ den Hove „ van Justitie over de voormaalige Ge- „ westen *Holland* en *Zeeland* aan te schry- „ ven en te gelasten, om alle Procedu- „ res, aanhangig tegen de Burgers STE- „ PHANUS JACOBUS VAN LANGEN en WY- „ BO FYNJE, als begreepen in de Amnes- „ tie, buiten werking te brengen, en de- „ zelve, binnen den tyd van driemaal vier „ en twintig uuren, naa dat des Extract „ te hunner kennisse zou zyn gekomen, „ uit hunne Detentie te ontslaan, en de „ tegen hun ontgonne Procedures buiten „ werking te brengen; mitsgaders om „ zich, ten hunnen opzigte, verder en „ in allen deele, op het naauwkeurigste „ te gedraagen naar het bepaalde in de „ Amnestie."

Aanmerkingen daar op van REMMERS.

De vervaardiging van dit Staatsstuk hadt veel moeite gekost; twee volle dagen was men in een Committé Generaal bezig geweest, met het voor en tegen te wikken en te weegen. Dan ter Eerste Kamer voor-

voorgedraagen, was de aandrift om daar op het woord te hebben, zeer groot. REMMERS kreeg het eerst. Hy ſprak in 't breede over de Amnestie, verleend aan VAN LANGEN, by een geſchrift, op last van het Intermediair Uitvoerend Bewind uitgegeeven, en berustende op een verſlag van den Agent van Juſtitie, waar in hy met ronde woorden aan Tydgenooten en Naakomelingſchap aangeklaagd werd als z met 's Lands Penningen te hebben s rykt; terwyl FYNJE beſchuldigd werd deeze ſchandlyke misdaad ſtilzwygend te hebben aangezien. Hy verklaarde 'er zich ten ſterkſten tegen. CXVII. BOEK. 1798.

Deeze breedſpraakige voordragt bewoog VAN VAN GALEN, om, ſchoon hy niet ten volle in het Verſlag hadt ingeſtemd, de Vergadering te herinneren aan het Committé Generaal, waar dit ſtuk reeds het volle beſlag hadt bekomen; hier over nog te willen ſpreeken, zonder dat 'er eenige verandering kon worden gemaakt, was, in zyn oog, niets anders dan in den wind praaten, en tot het Volk te declameeren. Men kon den Nationaalen tyd vry beter beſteeden. Van van Galen.

De Voorzitter VERBEEK hier op verklaard hebbende, dat, zo wanneer de Leden hun *Ja* of *Neen* met redenen wenschte te omkleeden, hy zulks niet kon beletten; dan verzogt hy allen, zich zo veel mogelyk, te bekorten. DE SONNEVILLE aan het woord zynde, bragt zyne zwaarigheden tegen die ontworpen Amnestie Van de Sonneville.

CXVII. BOEK. 1798.

ter baane. Hy ſchroomde niet, te zeggen en als vast te ſtellen, dat door dezelve eene meerdere verwydering en herinnering, dan eene algemeene vereeniging en vergetelheid, zou te wege gebragt worden; hy noemde dezelve gedeeltlyk een halve maatregel: dewyl zy zich ſlegts uitſtrekte tot den laatſten van July: zulks was met de woorden en zin eener Algemeene Amnestie regtdraads ſtrydig. Naa nog verſcheide aanmerkingen op dit ſtuk gemaakt te hebben, voegde hy 'er ten ſlot by, dat het een maatregel was, die nimmer aan het verlangen en het dringend verzoek of de verwagting van onzen Bondgenoot zou kunnen voldoen: daar toe waren, zyns oordeels, geheele andere maatregelen noodig geweest: waarom hy zyne ſtem tegen het voorgedraagene ſtuk uitbragt.

Van van Bennekom.

Van Bennekom liet zich, hoe zeer tot eene Algemeene Amnestie geneigd, omtrent dit ſtuk hooren, als, aan de eene zyde, te wyd uitgeſtrekt, en, aan de andere zyde, te bepaald, en dus zonder algemeene ſtrekking. „ Immers," op dat wy 's Mans eigene woorden gebruiken, „ het voorſtel is om te vergeeven, en „ ſpeciaal onder de zo gewilde Amnestie „ te begrypen Perſoonen, welke beſchuldigd zyn van 's Lands penningen verſpild, wat zeg ik? *geſtoolen* te hebben; „ daar men, door deeze Amnestie te bepaalen tot den een en dertigſten July, „ en niet uit te ſtrekken tot den dag der

„ Pu-

„ Publikatie, uitſloot Burgers, die al- CXVII.
„ leen als *verdagt* zyn opgegeeven aan, BOEK.
„ zo men zegt, Zamenzweering en Ver- ——
„ raad, van welk eenen aart, ſchynt nog 1798.
„ onbekend. — De eerſten wilde ik dan
„ eerst onder deeze vergetelheid gebragt
„ zien, wanneer dezelve van Landsdie-
„ very zyn vrygekend, daar ik my niet
„ kan voorſtellen regt te hebben om over
„ dezulken een Vryſpraak te doen, en de
„ anderen wenschte ik daadlyk 'er onder
„ begreepen te hebben, ten ware ons ge-
„ bleeken was, dat zy aan Hoog Verraad
„ ſchuldig konden worden geoordeeld. —
„ Immers Burgers Repreſentanten! welk
„ eene mengeling van edelmoedigheid en
„ vervolgzugt, zal in dit beſluit niet door-
„ ſtraalen; daar men vergeeft aan Lieden,
„ welke beſchuldigd zyn tegen het *gan-*
„ *ſche Volk* misdreeven te hebben, en niet
„ aan de zodanigen, die welligt niet an-
„ ders dan zich tegen *Ons* hebben willen
„ verzetten."

Van Hall verklaarde, dat hy, als Me- Verſchil-
degecommitteerde met het Verſlag, en als lende ge-
Lid der Eerſte Kamer met het ten dee- voelens
zen genomen Beſluit niet inſtemde. — van ver-
Gerelsma kon zich met de Proclamatie ſcheide-
niet vereenigen, noch ook met dat ge- ne.
deelte des Beſluits, 't welk van Langen
en Fynje onder de Amnestie begreep. —
Guilje hieldt de voorgeſlaagene Amnestie als ongeſchikt tot het bereiken der einden waar toe dezelve was ingericht.

Van Leyden gaf de reden op waarom

CXVII. BOEK. 1798.

hy met het Verſlag inſtemde, ook ten opzigte van de Burgers VAN LANGEN en FYNJE; dit deedt VAN FOREEST mede, en VAN HAEFTEN met veel nadruks. APPELIUS onderſchraagde dit. Als tegenſtreevers lieten zich DAENDELS, LEEMANS, KNIPHORST, GORTER en DE HAAN hooren. — VITRINGA gaf te verſtaan, hoe hy in het Committé Generaal zyne bedenkingen hadt ingebragt, welker meesten daar niet in den ſmaak vielen; dan hy oordeelde zyne byzondere begrippen te moeten opofferen aan het algemeen belang, 't welk de tegenwoordige maatregel noodzaaklyk maakte, en het was alleen uit overtuiging van die noodzaaklykheid, dat hy voor zich zelven vryheid vondt om in het doen der Proclamatie toe te ſtemmen. — CRAMER verklaarde 'er zich tegen, oordeelende dat de gemoederen door deeze Amnestie meer zouden verwyderd dan wel vereenigd worden.

Overeenkomſtig Beſluit.

Naa alle deeze bedenkingen voor en tegen gehoord te hebben van de Leden, die het woord vroegen, liet de Voorzitter zich dus hooren. „ De Vergadering weet, dat „ ik met alle deelen van het Verſlag my „ niet heb kunnen conformeeren. — Dan, „ ſchoon ik voor my zelven overtuigd „ ben, dat in eene Maatſchappy geregtigheid moet worden uitgeoefend, indien „ de Maatſchappy niet zal verlooren gaan, „ zo weet ik, aan den anderen kant ook, „ dat de Voorzigtigheid en de Staatkunde „ zomtyds vorderen, dat men Zagtmoe-

„ dig-

„ digheid verkieze boven de ſtrengheid CXVII.
„ der Wet. — Hartlyk wensch ik, dat BOEK.
„ deeze onze pooging, tot heil van het ——
„ Gemeenebest daargeſteld, het gewensch- 1798.
„ te oogmerk bereiken moge, om naam-
„ lyk, alle Vrienden van Orde te vereeni-
„ gen rondsom het Altaar der Vryheid. —
„ Laaten wy hier toe onze kragten veree-
„ nigen, Burgers Repreſentanten! en dat
„ het opgeheeven Zwaard der Geregtig-
„ heid den geenen treffe, die deeze onze
„ bedoeling miskennende, het Vaderland
„ of de Vryheid zou poogen te vermees-
„ teren. — Ik concludeer conform het
„ Rapport."

De Voorzitterlyke hamerſlag bekragtig- VAN DE SPIEGEL en BENTINCKIOS-GELAATEN.
de deeze zo belangryke en zo verſchillend ingeziene zaak (*). Onder de veelen thans geſlaakte bevondt zich ook de geweezen Raadpenſionaris van *Holland* L. P. VAN DE SPIEGEL, die zyn ontſlag niet aannam, dan met een deftig Protest, van, door het gebruik maaken van de gegeevene Amnestie, het regt om hem in hegtenis te neemen en te houden, niet te hebben erkend. Hy verliet het Kasteel van *Woerden*, de laatſte plaats zyner Gevangenisſe, en begaf zich na *Ysſelſtein* (†). — Van zeer goeder hand zyn wy verzekerd, dat VAN DE SPIEGEL, den anders zeer verveelenden tyd zyner Gevangenſchappe, kort-

(*) *Dagv. van het Vert. Lich.* III. D. bl. 375—390.
(†) J. SCHELTEMA *Staatkundig Nederland* III. D. bl 375—390.

1798.

kortte, met de Letteroefeningen, die, in vroegeren tyde, de veraangenaaming zyns Leevens uitmaakten; en aan die uit het Beſtuur van *Holland*, van tyd tot tyd hemwaards afgevaardigd werden, om te zien hoe de Staatsgevangenen behandeld werden, en of zy iets verlangden, 't geen hun toegeſtaan kon worden, verklaarde wel voldaan te weezen. — BENTINCK, Lotgenoot van VAN DE SPIEGEL, in de Opſluiting op het Kasteel te *Woerden*, deelde ook, ten deezen dage, in de vrylaating.

Zo min de Loslaatingen, ingevolge der gegeevene Amnestie, ter Vergaderinge eene algemeene goedkeuring vonden, zo min troffen zy die by den Volke aan. By deezen was de vrylaating te ruim opengeſteld; by anderen te veel omheind; inzonderheid wat betrof het bepaalde tydsbeſtek, waar toe dezelve zich uitſtrekte.

VA-

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

HONDERD ACHTTIENDE BOEK.

INHOUD

Stoffe deezes Boeks. Over de Agentſchappen. Departementaale Verdeelingen. Over de Verdeeling in Ringen en Gemeentens. Wegens de Departementaale Gerichtshoven. Bekragtiging ter Tweede Kamer. Voordragt, wegens het vervaardigen van Twee Wetboeken. Aanmerkingen op een voorloopig Verſlag. Mannen daar toe benoemd. Het werk aangevangen. Handelingen over de Pynbank. Verſlag. Wat deswegen voorviel. Nader overweeging ter Tweede Kamer. Berusten der Eerſte Kamer daar in. Genomen beſluit deswegen. Voorſtel over het draagen van Binnen 's Lands gewerkte Stoffen. Binnen 's Lands gewerkte Goederen tot geſchenken by het afſcheid van vreemde Gezanten beſtemd. Voorſtellen tot het weeren des Invoers van vreemde Goederen. Voorbehoedzels daar tegen. Nadere en ſterkere bepaalingen aangepreezen. Met de daad daar toe beſlooten. Wat des te

CXVIII. BOEK.

te Vlisſingen bepaald werd. Beſluit tot het benoemen eens Agents van Commercie in Noord-America. Aanzoeken van den Levantſchen Handel. Het Octroy der Oost Indiſche Maatſchappy verlengd. Voorgeſlaagene vernietiging van het Committé tot de West-Indiſche zaaken. Het voorgevallene deswegen. Een nieuw Beheer vastgeſteld. Onvoldoend verſlag, wegens de Inſtructie verworpen. Het aanneemen der Staatsregeling geeft eene andere wending aan deeze zaak. Wat de Staatsregeling ten opzigte van de Gilden bepaalde. Hoe veel des ter Vergaderinge te doen viel. Handelingen over het Artykel van den vryen Doorvoer. Geſchillen deswegen. Hoe beſlist. Voorſtel om eene Verklaaring van de Kerklyken te vorderen. Een hier op uitgebragt Verſlag. Bepaaling der Staatsregeling, wegens de Kerkleeraaren. Verlegenheid deswegen by de Hervormden. Uitgedagte redmiddelen. Bepaalingen wegens de Kerken en Pastoryen. Veelvuldige geſchillen daar over, als mede over het Kindergeld der Leeraaren. Wegens de Godsdienst onderſcheidings tekens te Groote Broek. Gerustſtelling der Academie-Steden door de Staatsregeling. Het Diploma en Zegel der Hoogeſchoole te Leyden veranderd. RUHNKENIUS *ſterft. Leevensverſlag diens Geleerden. Voorſtel om 's Mans Boekery voor de Academie over te neemen. Gunſtig Verſlag hier op. Overeenkomſtig beſluit. Characterſcheis diens Hoogleeraars. Geſteldheid van de Franeker Hoogeſchoole. Daar beraamde Schikkingen. Kweekſchool der Roomsch Catholyken te Warmond aangelegd. Het Ar-*

ty-

zykel over het Armbeſtuur verſchaft veel on- CXVIII.
derhandelings. Opgave van het voornaamſte BOEK.
deswegen voorgevallene. Opeiſching van den
ſtaat der Armenkaſſen. Hoe dit toeging.
Andere Bemoeijingen in den Lande daar me-
de. Verzoekſchrift en Verhandelingen daar
over. Voordragt der Commiſſie. Handelin-
gen daar over. Voorſtel van APPELIUS. *Eene*
en andere byzonderheid 's Lands Krygsmagt
betreffende. DE SONNEVILLES *Voorſtel we-*
gens de vreemde Krygslieden, verworpen. Voor-
ſtel omtrent de Burgerwapening. Wat 'er,
ten opzigte van het Reglement gedaan was.
Rangſchikking der Zeeofficieren. Verzoeken
deswegen en Handelingen daar over. Voor-
ſtellen de Zeemagt betreffende. Het gehan-
delde over de Rangſchikking. Den Zeeoffi-
cieren geweigerd om gedaane Uitſchotten met
den Lande te verrekenen. Algemeen Verſlag
van den ſtaat van 's Lands Geldmiddelen.
Verklaaring van het Intermediair Uitvoerend
Bewind deswegen. Voordragt om de gebrek-
kige Opbrengst te verbeteren. Wat men daar
omtrent bepaalde. Geldheffing in Herfstmaand
uitgeſchreeven. Eene andere Geldheffing. On-
genoegen deswegen. Middelen van Onderzoek
daargeſteld. Misnoegen hier over. Hoe het zich
met het Onderzoek toedroeg. Wat 'er gedaan
was omtrent het Plan van Algemeene Belasting.

Om de Geſchiedenis onzes Vaderlands zo volledig, als ons ontworpen plan vorderde, te beſchryven, hebben wy doorgaans, ná eene Algemeene Beſchouwing van 1798. Stoffe deezes Boeks.

CXVIII. BOEK. 1798.

van 's Lands geſteltenisſe, ten opzigte van deszelfs betrekkingen tot Buitenlandſche Mogenheden, en het deel, 't welk 't zelve nam in groote Gebeurtenisſen op het Staatstooneel geſpeeld, ons gezet om byzonderder te overweegen wat, in elk der Gewesten, meest opmerkenswaardig voorviel. De ſtoffe daar toe nam af by de daarſtelling der Nationaale Vergadering, die het middenpunt werd van alle belangryke bedryven, niet alleen het Land in het algemeen, maar ook de byzondere Gewesten betreffende; grootlyks verminderde zulks by het aanneemen der jongſte Staatsregeling, waar in de Eenheid zulker wyze was vastgeſteld, dat de voorheen *Gewestlyke Heerſchappyen*, in enkel *Beheerende Beſtuuren* herſchaapen waren. Wy zouden diensvolgens, daar wy zo veel boekten van 't geen, ten deezen Jaare, door de *Gewesten*, nu met den naam van *Departementen* beſtempeld, by de onderſcheidene Kamers inkwam, daar overwoogen, goed- of afgekeurd en aan het Uitvoerend Bewind verzonden en aanbevolen werd, geheel dit plan kunnen laaten vaaren, en ons met het algemeen opgegevene vergenoegen. Dan, hoe zeer dit ons werk, ten deezen aanziene, bekort, blyft 'er nog het een en ander onvermeld agter, 't geen wy gevoeglyker hier, dan elders plaatzen; om aan het voorgevallene, ten Jaare MDCCXCVIII, den eisch te geeven. Wilden wy tot veele plaatslyke en perſoonlyke byzonderheden afdaalen, wy zouden geen einde vinden:

dan

dan veele waren van eenen zo zeer bepaalden aart, en verre van eenen zo algemeenen invloed, dat wy 'er ons niet by hebben op te houden. CXVII. BOEK. 1798.

Het Uitvoerend Bewind hadt, ter volvoering zyner verſchillende werkzaamheden Agenten noodig. Het Plan hieldt acht Agentſchappen in. Een van Buitenlandſche Betrekkingen — Een van Marine — Een van Oorlog — Een van Finantie — Een van Juſtitie — Een van Inwendige Politie en Toezigt op den ſtaat van Dyken, Wegen en Wateren — Een van Nationaale Opvoeding, waar onder men begreep de Geneeskundige Staatsregeling, de vorming der Nationaale Zeden, de bevordering van het openbaar Onderwys, als mede van Kunſten en Weetenſchappen — Een van Nationaale Oeconomie, zich uitſtrekkende tot Koophandel, Zeevaard, Viſcheryen, Fabrieken, Trafieken, Landbouw, en alle andere middelen van beſtaan. Ieder Agent was by de Staatsregeling eene Jaarwedde van negen duizend Guldens toegelegd. Derzelver aanſtelling ſtondt aan het Uitvoerend Bewind, op Inſtructien vast te ſtellen door het Vertegenwoordigend Lichaam. Over de Agentſchappen.

Een der vroegſte werkzaamheden ter Eerſte Kamer voorgeſteld en volbragt, was de benoeming van Leden tot het vervaardigen van Inſtructien voor de onderſcheidene Agentſchappen. In elk vak kreegen zodanige Leden de benoeming, die geſchikſt en bekwaamſt geoordeeld wer- Inſtructien voor dezelve.

CXVIII. BOEK. 1798.

werden om den Lastbrief op te ſtellen (*).

De natuur der zaake vorderde eene ſpoedige inlevering, en waren de meesten, den aart der zaake in aanmerking genomen, vry ſpoedig daar mede gereed. Onverwyld werden die Ontwerpen ter overweeging genomen; dan het kon niet uitblyven, of op alle, ſchoon op het een meer op het ander minder, vielen veele aanmerkingen ter Eerſte, en vervolgens ter Tweede Kamer, waar door de vaſtſtelling verwylde. De overweegingen, een en ander Agentſchap betreffende, hielden langen tyd aan, en bragten, in den loop der onderhandelingen, veele zeer gewigtige en belangryke onderwerpen ter baane, gepaard met bedenkingen en tegenbedenkingen, die van wydverſchillenden en zoms ſtrydigen aart, te meermaalen aanleiding gaven tot aanmerkingen, die in de Dagverhaalen voorhanden, ten dien dage, ſtoffe van veelvuldige aanmerkingen opleverden (†).

Over de Departementaale Verdeeling.

Wel bepaalde de Staatsregeling de Acht Departementen, die de naamen van de Rivieren en Stroomen ontleenden, als van den *Eems*, den *Ouden Yſſel*, den *Rhyn*, den *Am-*

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 75.

(†) Veel zouden wy des kunnen bybrengen 't geen nog met genoegen zou geleezen worden; dan wy zouden te wydloopig worden, en wyzen dus onze des nieuwsgierigen Leezer om het voornaamſte, met een opſlag, te kunnen vinden tot het *Dagverhaal der Handelingen van het Vertegenwoordigend Lichaam*. Wegens het Agentſchap der *Buitenlandſche Betrekkingen* II. D. bl 487. 595. — Wegens dat der *Marine* II. D. bl. 806. 912. — Wegens dat van

Amstel, *Texel*, de *Delf*, den *Dommel*, de *Schelde* en de *Maas*, en benoemde dezelve tot Hoofdplaatzen *Leeuwaarden*, *Zwolle*, *Arnhem*, *Amsterdam*, *Alkmaar*, *Delft*, *den Bosch* en *Middelburg*, als mede dat ieder deezer *Departementen* verdeeld zou worden in zeven, zo na mogelyk, gelyk bevolkte *Ringen*, en ieder Ring in verschillende *Gemeenten*. Dan de daadlyke verdeeling hadt veel moeite in. Zy werd eener Commissie in handen gesteld, die haare werkzaamheden op de volgende gronden bouwde. — Eene Ineensmelting der negen voormaalige Gewesten, zo veel zulks, met inagtneeming van den eersten grondregel, doenlyk was — zich geenzins te binden aan de aanstaande Verdeeling in Districten, en de groote Wateren en Hoofdrivieren tot Grenzen der Departementen te neemen. — Breedvoerig was de voordragt, en droeg blyk van de bekwaamheid der Leden aan welke deeze moeilyke taak was ten deele gevallen. Eene algemeene genoegenneeming was op dien arbeid niet te wagten. Van hier breede onderhandelingen ter Eerste Kamer, door den Voorzitter beslooten met de aanmerking, dat zeker in alle ontworpen Plans zich

CXVIII. BOEK. 1798.

van *Oorlog* II. D. bl. 756. 907. — Wegens dat van *Finantie* II. D. bl. 1029. en III. D. bl. 734. 970. — Wegens dat van *Justitie* II. D. bl. 605. 722. 903. — Wegens de *Inwendige Politie* II. D. bl. 345. 1052. 1066. 1081. III. D. bl. 885. 996. — Wegens de *Nationaale Opvoeding* II. D. bl. 763. 1041. 1048. — Wegens de *Nationaale Œconomie* III. D. bl. 1169.

eerste BOEK. 1798.

zich zwaarigheden en ongelegenheden zouden opdoen, waar in de Staatsregeling onmogelyk hadt kunnen voorzien: dan het was de pligt der Vergaderinge dezelve, zo veel in haar was, te voorkomen. By hoofdlyke ſtemming vereenigde men zich met de gronden door de Commisſie ter Verdeeling opgegeeven (*).

Over de Verdeeling van Ringen en Gemeentens.

Soortgelyke zwaarigheden trof dezelfde Commisſie aan in haaren arbeid om de Districten in Ringen en Gemeentens te verdeelen, wanneer men aan het voorſchrift der Staatsregeling letterlyk zou voldoen. Afwykende daar van was hun ingediend Verſlag. Tegenſpraak bejegende hetzelve; dan het beſluit viel, dat ieder Gemeente uit vyf Grondvergaderingen zou beſtaan; en dat plaatzen, welke meer dan een halven Ring in zich bevatten, of waar van een gedeelte in de reeds bepaalde Verdeeling by eenen anderen Ring zou mogen gevoegd zyn, even als te vooren, maar eene Gemeente zouden uitmaaken (†). — Zulke ontmoette ten Tweede Kamer veel zwaarigheids, lange onderhandelingen waren 'er het gevolg van, en ſcheen het op niet bekragtigen te zullen uitloopen. Dan by nadere behandeling werd het beſluit tot niet bekragtigen ingetrokken, en dien ten gevolge het vastgeſtelde ter Eerſte Kamer bekragtigt (§). Vol-

(*) *Dagverh. van het Vertegenw. Lichaam* II. D. bl. 892. 1011-1020.

(†) *Ald.* III. D. bl. 213. 231.

(§) *Ald.* III. D. bl. 292. 406. 923. 951. 963. 966.

Volgens een breed uitgewerkt Verſlag zouden de geſchikſte plaatzen der Departementaale Gerigtshoven zyn, voor het Departement van de *Eems* te *Groningen*; voor dat van den *Ouden Yſſel* te *Deventer*; van den *Rhyn* te *Utrecht*; van den *Amſtel* te *Amſterdam*; van *Texel* te *Haarlem*; van de *Delf* in den *Haage*; van de *Dommel* in *den Bosch*; van *Schelde* en *Maas* te *Dordrecht*. De Commisſie betuigde ten grondſlage van de opgegeevene Plaatzen gelegd te hebben het grootſte gemak der gezamenlyke Ingezetenen van elk Departement, en het, zo veel mogelyk, verſpreiden der welvaart over alle deelen van ons Gemeenebest. Grondbeginzels, die op zich zelven, aller toeſtemming verdienden en verwierven; doch verre waren van door de Leden der Vergadering als ſteeds in 't ooge gehouden aangemerkt te worden. Men oordeelde dat de Uitbrengers des Verſlags te veel het oor geleend hadden aan de Verzoekſchriften, door een aantal Steden ter Vergaderinge ingediend, die uit verſcheiden hoofde, en wel voornaamlyk ter oorzaake van geledene verliezen, by de Omwenteling, of de verſchikkingen en verplaatzingen daar uit voortgevloeid, meenden aanſpraak te hebben om met een Departementaal Gerigtshof, binnen derzelver muuren, begunſtigd te worden. Dit gaf aanleiding tot veele aanmerkingen, als mede tot voordragten van andere dan de door de Commisſie aangepreszene Steden. Lang en menigvul-

CXVIII. BOEK. 1798. Wegens de Departementaale Gerigtshoven.

1798.

dig waren deswegen de beraadslagingen. In veele stak niet het Federalismus, 't geen hier niet te passe kwam; maar een andere meer bepaalden geest van soortgelyken aart, door. Eene voortrekking naamlyk van de Geboorteſtad of de Stad, waar men, uit zekeren hoofde, eene meerdere betrekking hadt, duidelyk beſpeurde. Dit straalde door, zo in de raadslagen over het Plan in 't algemeen, als wanneer men tradt om het, by Departementen, in overweeging te neemen. By elk Departement werden de mededingende Steden, in 't Verslag vermeld, of ook andere, ter baane gebragt, en naa veel over- en wederspraaks, niet geheel vry van schamperheden, aan de stemming onderworpen, by welke de meerderheid, nu grooter dan kleinder, overeenkomstig met de door de Commissie aangepreeze Steden uitviel. Behalven in het Departement van den *Ouden Yssel*, waar *Kampen* en *Meppels* tegen *Deventer* in de weegschaale werd gelegd, en *Kampen* naa veel tegenkantings, de meerderheid bekwam (*).

Bekragtiging der Tweede Kamer.

Schoon ter Tweede Kamer het besluit viel om het uitgebragte ter Eerste Kamer, niet by *Gerigtshoven*, maar over 't *geheel*, in omvraage te brengen, en dus het wydloopige der aldaar voorgevallene beraadslagingen te vermyden, ontbrak het niet aan Leden, die in een en ander opzigt, met

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* II. D. bl. 994-998. III. D. bl. 107. 112-122. 138-151.

met de Eerſte Kamer niet konden zamenſtemmen, daar voor hunne redenen bybragten, en met verwerping van het vastgeſtelde ter Eerſte Kamer hun raadſlag beſlooten. Allen, die het woord gevraagd hadden, voerden het niet; voornaamlyk uit hoofde dat men zag, hoe men, naa lange beraadſlagingen, alle gevoelens niet zou kunnen vereenigen: terwyl de onderhandelingen over dit onderwerp van eenen onaangenaamen aart waren, en het belang des Vaderlands eene ſpoedige afdoening vorderde. By hoofdlyke ſtemming waren van de drie en twintig Stemmen zestien voor het bekragtigen, en was hier mede deeze zaak afgedaan (*). CIVIL. BOEK. 1798.

Van den vroegſten tyd der Omwentelinge was men bedagt geweest op het doen vervaardigen van Twee Wetboeken, een Burgerlyk en een Lyfſtraflyk. Ongelukkig ſlaagde men niet in de benoeming van daar toe geſchikte Mannen; doch daar de meesten voor de op hun gevallene keuze bedankten, bleef dit hoogst heilzaam gekeurd werk ſteeken, en werd 'er niets van tot ſtand gebragt (†). — Dit werk werd weder, ten deezen Jaare, ter hand geſlaagen door de Conſtitueerende Vergadering (§). Dan met derzelver ontbinding en Voordragt wegens het vervaardigen van twee Wetboeken.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* III. D. bl. 266.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXV. D. bl. 33-39.

(§) *Dagverh. der Conſt. Verg.* IX. D. bl. 412. 446. Waar wy de gronden, op welke deeze voordragt ſteunde, vermeld vinden.

XXVIII. BOEK. 1798.

en daarſtelling der Kameren van het Vertegenwoordigend Lichaam des *Bataafſchen* Volks, nam men het weder ter hand, om volgens de Burgerlyke en Staatkundige Grondregelen voor de Staatsregeling gevoegd, een Wetboek te vervaardigen zo wel van Burgerlyke als Lyfſtraflyke Wetten, te gelyk met de wyze van Regtsvordering, op de gronden door de Staatsregeling verzekerd, en algemeen voor de ganſche Republiek.

Aanmerkingen op een voorloopig Verſlag.

Een voorloopig Verſlag werd door VAN DER MEY VAN DER LINDEN uitgebragt. Het kon niet miſſen of op verſcheide deelen diens Voordragts vielen aanmerkingen van meer en min belangryken aart. De voornaamſte betroffen, of alle daar toe te benoemene Perſoonen *Regtsgeleerden* zouden moeten weezen; dan of 'er ook *Kooplieden* en *Wysgeeren* in plaats zouden vinden. Tot het eerſte werd beſlooten. Over de Daggelden hieldt men lange beraadſlagingen. Het werd op twaalf Guldens daags bepaald. Men ſtelde vast, dat de Leden der Commiſſien vryheid zouden hebben om eenige Perſoonen, der zaake kundig, by zich te mogen neemen, mits daar toe voordragt doende by het Uitvoerend Bewind, aan 't welk de benoeming der Perſoonen werd opgedraagen.

Mannen daar toe benoemd.

Het Uitvoerend Bewind leverde de benoeming in van zeven Regtsgeleerde Mannen tot het vervaardigen des Burgerlyken Wetboeks, naamlyk JAN BOND, J. WALRAVEN en J. FARGON, alle te *Amſterdam* woon-

woonagtig; H. A. KREET in den *Haag*; REYTZ te *Middelburg*; CRAYVANGER te *Utrecht*; GOCRINGA te *Groningen*. — Om het Lyfstraflyk Wetboek op te stellen benoemde 't zelve de vyf Regtsgeleerden, REUVENS in den *Haage*; J. IN DE BETOUW, te *Nymegen*; CRAS te *Amsterdam*; DE BEVEREN te *Middelburg*; DONKER CURTIUS in den *Bosch*. De Vervaardigers deezer Wetboeken zouden hunne Zitting te *Utrecht* houden. CRAY. BORK. 1798.

Wederom scheen het gevaar te loopen, dat de benoemde Leden zich zouden ontrekken; althans eenigen bedankten voor die werkzaame Eerepost, schoon een ruim daggeld opbrengende. Zy dienden op de benoeming hunne zwarigheden in by het Uitvoerend Bewind. De Burger CRAYVANGER alleen werd, op zyn aanzoek, ontslagen, en in diens plaats P. WIERSMA te *Leeuwaarden* benoemd. Schoon *Utrecht* eerst bepaald was tot de plaats der zamenkomste voor die Wetboekvervaardigeren, werd *Leyden* vervolgens daar toe bestemd, en vingen de benoemde Leden, daar ter Stede, hunne werkzaamheden aan (*). Het werk aangevangen.

Eigenaartig zeker, en noodzaaklyk was het, zo lang die nieuwe Wetboeken, welker vervaardiging niet weinig tyds zou kosten, niet bestonden, de oude te volgen, in zo verre dezelve niet streeden met de Handelingen over de Pynbank

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 294. 329. 708. 1026. 1063. III. D. bl. 17 en 198.

CXVII. DEEL. 1798.

de tegenwoordige orde van zaaken. Over dit ſtryden, of niet ſtryden, viel meermaalen geſchil. Zeer ſtak dit uit in het voorgevallene, ten opzigte van de Pynbank, reeds vóór het aanneemen der Staatsregeling, in onderſcheidene Gewesten, door de toenmaalige Beſtuurders, verworpen, en waar omtrent de Staatsregeling uitdruklyk bepaalde, „ *dat de Pynbank door de* „ *ganſche Republiek, werd afgeſchaft.*"

De vraag viel welk eene maatregel nu moest in agt genomen worden, zo wel ten aanziene van de zodanigen, die *vóór* als die *naa* de aanneeming der Staatsregeling in hegtenis waren geraakt, en hun misdaad bleeven ,ontkennen. De Procureur der Gemeente van *Amſterdam* en vervolgens deszelfs Stedehouder, als mede het Committé van Juſtitie te dier Stede, hadden deswegen, zo aan het Intermediair Wetgeevend Lichaam, als aan het tegenwoordig Conſtitutioneel Vertegenwoordigend Lichaam des *Bataafſchen* Volks, zich met Brieven vervoegd, om wegens deeze zaak, nader onderrigt te worden.

Verſlag.

Eene Commisſie by de Eerſte Kamer benoemd, bragt een breed verſlag uit, daar op nederkomende, dat de Procureur der Gemeente en het Committé van Juſtitie te *Amſterdam* zou verzonden worden tot de manier van procedeeren in het voormaalig Gewest van *Holland*, en byzonder binnen de Stad *Amſterdam*, tot nog in gebruik geweest.

Het

Het ontmoette heftige wederſpraak van een en ander der Repreſentanten, die tegen de Pynbank uitvoeren als een yſelyk monster om de dweep- en heerschzugten top te doen ſtygen. Geen verdeediger zeker vondt de Pynbank. Wyd liepen de gevoelens over de thans behandelde byzonderheid uit een. De meerderheid verwierp het uitgebragt Verſlag. Dan, volgens het bemiddelend voorſtel des Voorzitters, viel het beſluit, om, op de aanvraage van *Amſterdam*, te antwoorden, dat men proviſioneel in het tot erkentenis brengen van misdaadigers, op den ouden voet hadt voort te gaan; terwyl de Vergadering inmiddels eene Commisſie zou benoemen om een raadſlag in te leveren over de manier van procedeeren vóór dat het te vervaardigen Nationaal Wetboek zou zyn ingevoerd. De Tweede Kamer bekragtigde dit Beſluit.

Wat deswegen voorviel.

Dan was het, te laatstgemelde Kamer, daar mede niet afgedaan. Die Vergadering vondt goed de zaak zelve, met alle de ſtukken daar toe behoorende, in de handen eeniger Leden te ſtellen. Het zeer merkwaardig Verſlag van de Burgers Repreſentanten DE LEEUW, SICCEMA en VAN LENNEP kwam hier op neder, dat zy zich verpligt vonden te verklaaren, eenſtemmig met de Opſtellers der Staatsregeling, en den verklaarden wil des *Bataafſchen* Volks, van begrip te zyn, dat overeenkomſtig met het uitdruklyk Artykel der Burgerlyke en Staatkundige Grondregelen, *de Pynbank*, *door de ganſche Republiek, wordt afgeſchaft*,

Nadere overweegingen ter Tweede Kamer.

CXVIII. BOEK. 1798.

als onbeſtaanbaar met het beginzel van Vryheid en Gelykheid; en dat derhalven het Wetgeevend Lichaam niet meer bevoegd was, de Pynbank, in zyn geheel of ten deele, zelfs voor eenen korten tyd, aan te houden: het Committé van Juſtitie neemt ook ſtellig aan, *de Pynbank worde door de Staatsregeling afgeſchaft*; de vraag door 't zelve aan het Wetgeevend Lichaam gedaan, gaat niet gepaard met bedenkingen of een verzoek, om tot de Pynbank voor een tyd te kunnen condemneeren, en daar toe gevolmagtigd te worden; maar wel op eene byzondere Qualificatie, ten einde op Convictie te kunnen regt doen. — Het Wetgeevend Lichaam is buiten de moreele mogelykheid om de Pynbank te doen voortduuren, uit hoofde dat de Wetten, of manier van procedeeren, in zekere Diſtricten, de Confeſſie der Misdaadigeren vorderen, alvoorens dezelve te kunnen ſtraffen, aangezien het Wetgeevend Lichaam geene verandering vermag te maaken in de Staatsregeling; maar het is volkomen geregtigd om de Wetten en de manier van Procedeeren, in zo verre, te veranderen als het afſchaffen van de Pynbank zulks noodig maakt. — Zy vertrouwden dat de by de Eerſte Kamer benoemde Commiſſie deswegen een genoegzaamen maatregel zou voordraagen; en overweegende, dat, daar de Pynbank door de Staatsregeling werd afgeſchaft, het Wetgeevend Lichaam dan ook niet bevoegd is dezelve in zyn geheel, of ten deele, of voor eenen tyd,

tyd, aan te houden, luidde hun raadslag om het Besluit der Eerste Kamer niet te bekragtigen: overeenkomstig hier mede viel het besluit. — Hier in berustte de Eerste Kamer (*). CIVIL. BOEK. 1798.

De Voorzitter en Raaden in den Hove van Justitie in de voormaalige Gewesten *Holland* en *Zeeland*, over dit stuk geraadpleegd, gaven een Concept Reglement, volgens 't welk, by voorraad, en tot dat eene algemeene manier van procedeeren voor de geheele *Bataafsche* Republiek zou zyn ingevoerd, in het voormaalig Gewest *Holland* zou worden geprocedeerd tegen zodanige Gevangenen, die tot geene bekentenis der misdaad of misdaaden, hun door den Publieken Aanklager ten laste gelegd, konden gebragt worden. 't Zelve werd door de Leden, in deeze zaak benoemd, zo gegrond en met de tegenwoordige omstandigheden zo overeenkomstig bevonden, dat zy het als hoogstaanneemenswaarwaardig en eene onverwylde in 't werkstelling aanpreezen. In 't zelve werd vooruit vastgesteld, dat de Pynbank by de Acte van Staatsregeling afgeschaft zynde, de Regter, in geen geval hoegenaamd, ter bekoming van Bekentenis van eenen Beschuldigden, zich zou mogen bedienen van eenig middel, het welk denzelven pyn of ongemak aandeedt, of daar voor, ingevalle van verdere ontkenning, be- Genomen Besluit deswegen.

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 199. 232—242. 287. 319.

CXVIII. BOEK. 1798.

bevreesd zou maaken. — Ter Eerste Kamer viel het besluit daar mede eenstemmig; de bekragtiging ter Tweede Kamer volgde, en het Uitvoerend Bewind gaf eene daar mede overeenkomstige Publikatie (*).

Voorstel tot het draagen van Binnenlands gewerkte Stoffen.

Voorstellen den Koophandel en Binnenlandsche Fabrieken betreffende hadden veelvuldige maalen het Landsbestuur, zints de Omwenteling, bezig gehouden. Nadruklyke Voorstellen en Vertoogen hoorde men deswegen tet Vergaderinge (†). Men was het Jaar MDCCXCVIII naauwlyks ingetreeden, of ter Vergadering verscheen een Verzoekschrift van *Nederlandsche* Burgers, het herstel der Inlandsche Fabrieken betreffende, en wel byzonder het gebruik maaken van Inlandsche Stoffen, te kennen geevende de verwagting, dat zy zich niet te vergeefsch ter Vergadering vervoegden; maar dat hun voorbeeld, waar by zy zich verbonden hadden om geene andere dan inlandsche Stoffen te draagen, door de Leden der Vergadering zou gevolgd worden. Dit laatste hadt reeds plaats gegreepen, vol-

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 763. 793. 890. *N. Nederl. Jaarb.* 1798. bl. 1018. Het Intermediair Uitvoerend Bewind der *Bataafsche* Republiek hadt aan het Intermediair Wetgeevend Lichhaam des *Bataafschen* Volks deswegen zyne gedagten medegedeeld, te vinden in de *N. Nederl. Jaarb.* 1798. bl. 539.

(†) Laatstmaal gewaagden wy deswegen in onze *Vaderlandsche Historie* XXXVIII. D. bl. 305. 311. 317. 322.

volgens eene verordening door de meeste Leden aangenaam (*).

CIVIL. BOEK.

1798.

Het voorſtel om de Geſchenken aan Vreemde Miniſters, by derzelver affcheid, gewoonlyk gegeeven, vervolgens te doen beſtaan in Goederen hier te lande bewerkt, 't zy in Laken, Linnen, Porcelain en dergelyke, ontmoette eene onverwylde goedkeuring, en onmiddelyke volvoering by het vertrek des eerſten buitenlandſchen Gezants (†).

Binnenslands gewerkte Goederen ten geſchenke beſtemd.

Welhaast vervoegden zich eenige *Batavaſche* Burgers, by geſchrifte, ter Vergaderinge, verſcheide voorſtellen behelzende, die zy wenſchten, daar in beſluiten veranderd te zien: als, dat het Beſluit in Herfstmaand des verſtroeken Jaars, omtrent de *Britſche* Goederen genomen, ten kragtigſten, en zonder ongelyking, zou worden gehandhaafd — dat er eene verhoogde Belasting op alle Goederen van buitenslands, zonder uitzondering, dan omtrent onze Bondgenooten, inkomende, zou gelegd worden, tot vermindering van den toevoer van *Duitſche* Manufacturen, en het vermeerderen van den bloei onzer Fabrieken — Wyders drongen zy aan op de ſpoedige vervaardiging van het Nationaal Zegel, waar over reeds veel gehandeld was; om de Winkeliers te verpligten tot het afleggen eener Verklaaring om geene vreem-

Voorſtellen tot het weeren van vreemde Goederen.

(*) *Dagverh. van de Tweede Nat. Verg.* VIII. D. bl. 342. IX. D. bl. 97.

(†) *Ald.* VIII. D. bl. 346.

CHR. BOEK. 1798.

voorende voor inlandsche Goederen te verkoopen, als mede de vermindering aller Uitgaande Regten op den uitvoer van binnenlandsch gewerkte Goederen (*).

Grond tot deeze voorstellen vondt men in de slappe uitvoering des Besluits tegen den Invoer, en dat men het kragtloos maakte door *Engelsche* Goederen langs *Duitschland*, over de *Wadden* en andere plaatzen ten Lande in te voeren; deswegen werd 'er een voorstel gedaan, om geene *Engelsche* Goederen, hoe genaamd, binnen de Republiek in te laaten, of doortogt te vergunnen, en hun, die op eenigerlei wyze, dit besluit kragtloos maakten, of zulks slegts poogden, met den dood te straffen als Vyanden van het Vaderland (†).

Voorbehoedzels daar tegen.

Dusdanige dringende voorstellen kreegen steun door eenen Brieve van den *Franschen* Afgezant DE LA CROIX, die niet alleen ten sterksten vorderde de stipste naakoming des verbods van alle *Engelsche* Goeren zonder onderscheid, zelfs de zodanige, die door het maaken van pryzen mogten aangebragt, niet zyn uitgezonderd (§). Men nam, op voordragt van den Commissaris der *Bataafsche* Republiek te *Elzeneur*, die de kunstgreepen om *Engelsche* Goederen ten Lande in te krygen aanwees, des de verhoedendste maatregelen (**).

Ne-

(*) *Dagverh. van de Const. Verg.* VIII. D. bl. 54.
(†) *Ald.* bl. 526. (§) *Ald.* bl. 624.
(**) *Ald.* IX. D. bl. 503.

Netelige gevallen in den Handel deeden de zaak van den Invoer der Goederen uit *Engeland* weder opborrelen, en gaven aanleiding dat deswegen ſcherpe aanmerkingen ter Vergaderinge gemaakt wierden (*). Het Uitvoerend Bewind, daar tegen waakzaam, vermeldde, dat de rechtſtreeksche Handel op *Engeland* zo verre wierd voortgezet, dat dagelyks Schepen, uit dat vyandig Land in onze Havens binnen liepen, en eene menigte van *Brüſſche* Goederen aanbragten, waarom 't zelve de Vergadering aanmaande, op eene ſpoedige wyze, tegen dien Invoer voorzieninge te doen, met den voorſlag om dezelve, ten voordeele der Natie, verbeurd te verklaaren. — Sterk was de aandrang van een en ander Volksvertegenwoordiger om middelen daar te ſtellen tot het toebrengen van zo veel mogelyken afbreuk en nadeel aan onzen grootſten Vyand, en met allen ernst de kunstenaaryen en misbruiken, die dagelyks en alleen tot voordeel van enkele perſoonen, gepleegd werden, tegen te gaan en daar aan perk te ſtellen (†).

Nadere en ſterkere bepalingen worden gepreezen.

Een

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 741.

(†) De Repreſentant VAN ROYEN merkte, ter gelegenheid van het indienen deezes Voorſtels op, dat zints zeer weinig weeken, tuſſchen de dertig en veertig Schepen in één der Havens van *Holland* waren binnen geloopen, en 'er nog wel honderd gereed lagen om herwaards te ſteevenen: dat, ſchoon deeze gerugten wat overdreeven mogten weezen, het geen twyfel leedt of 'er hadt een ſteeds aanhoudende ſchennis der daar tegen geſtelde Wetten plaats. *Dagverh. van het Vert. Lichaam* II. D. bl. 891.

CEMEL. BOEK.

1798. Met de daad daar toe besloten.

Een hier op ingediend Verslag hadt by lange na die sterkte niet, welke veele Leden der Vergadering verlangden. Een nader werd begeerd. By 't zelve werd voorgesteld, dat, naa den één en dertigsten van Wynmaand, geene *Britsche* Manufactuuren, Koopwaaren en Voortbrengzelen, hoe ook genaamd, in de *Bataafsche* Republiek, het zy te Water, het zy te Lande, het zy rechtstreeks uit *Groot-Brittanje*, het zy door een omweg, zouden mogen worden ingevoerd, op straffe dat dezelve, ten behoeve van den Lande, zouden worden verbeurd verklaard, en dat zy, die deel hadden aan het rechtstreeks of zydelings invoeren der *Engelsche* Goederen te begunstigen, voor Vyanden des Vaderlands zouden gehouden en als zodanigen gestraft worden. Een breedvoerige lyst der verbodene Goederen was 'er bygevoegd — en werd wyders voorgesteld, dat, naa het eindigen van Wynmaand, geene Schepen, uit *Britsche* Havens komende, het zy rechtstreeks of anderzins, en aldaar geladen hebbende, binnen de Republiek, noch in derzelver Havens, zouden worden toegelaaten, op verbeurte der ingeladene Goederen, ten behoeve der *Bataafsche* Natie. Terwyl, ten opzigte van Neutraale Schepen, met Goederen beladen, welker invoer niet verboden was geweest, deeze straffe geen plaats zou hebben, dan naa den vyftienden van Slachtmaand aanstaande. Goedkeuring droeg dit voorstel ter Eerste Kamer weg,

weg, als mede de bekragtiging der Tweede Kamer (*).

CXVIII. BOEK.

1798. Wat des te *Vlissingen* bepaald werd.

De Stad *Vlissingen* stondt, zints de Omwenteling, tot het *Fransche* Gemeenebest in eene andere en nadere betrekking; aldaar oefende laatstgemelde Republiek in de Haven alle Regten van Souveraniteit, gemeenschaplyk met de *Bataafsche* uit; aldaar waren een *Fransche* Ontvanger en Commisen gezonden, tot de ontvangst van Tollen en de uitvoering der Wetten, betreffende het Verbod der *Engelsche* Koopwaaren. By eene schikking hier op gemaakt, luidde het Artykel daar toe betrekkelyk; „ Alle Wetten der *Fransche* „ Republiek, raakende het verbod der „ *Engelsche* Koopwaaren, zullen in de „ Haven en de Stad *Vlissingen* ten uitvoer „ gebragt worden. Het doorzoeken der „ Schepen, tot handhaaving der prohibi- „ tive Wetten en van die op de Tollen, „ zal gemeenschaplyk met de *Bataafsche* „ Bedienden, door de *Fransche* Commisen „ geschieden, welke laatsten alleen zullen „ voortgaan, zo de eerste weigeren daar „ aan de hand te leenen. — Alle ge- „ schillen over de ingaaring der Regten, „ die by de *Hollandsche* Tollyst bepaald „ zyn, zullen voor de Regtbanken, waar „ *Vlissingen* onder hoort, gebragt worden; „ maar de Regtbanken van het Departe- „ ment des *Deux Nethes*, zullen oordeelen „ over

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* II. D. bl. 915 927.

1798.

„ over de overtredingen van de Wetten, „ die de *Engelsche* Koopwaaren verbie„ den (*)."

Besluit tot het benoemen eens Agents van Commercie in *America*.

De verhinderingen den Handel met *Groot-Brittanje* door de Plakaaten in den weg gelegd, door welke, hoe sterk ook, nu en dan weêr heen gebrooken, gaf, van tyd tot tyd, meer uitgestrektheids en gewigts aan de Handelgemeenschap met de Vereenigde Staaten van *Noord-America*, wier staag toeneemende Scheepvaard ten bron van rykdom voor die Landen, en van toevoer voor het onze strekte. Het Uitvoerend Bewind gaf der Vergadering in overweeging, of het voor den Vaderlandschen Handel niet nuttig zou zyn, by die Staaten, een Agent van Commercie te benoemen, zonder eenige kosten van den Lande, egter op eene billyke tegemoetkoming van diens reiskosten derwaards. Het besloot, hem daar voor twee duizend en vyf honderd Guldens toe te leggen (†).

Aanzoeken van den *Levantschen* Handel.

Te meermaalen vervoegden zich de Directeuren van den *Levantschen* Handel by de Hooge Magten des Lands om onderstand; zy deeden het, ten deezen Jaare, by de Constitueerende Vergadering, verzoekende zo veele Penningen te hunner beschikking, het zy by wyze van voorschot, als anderzins, voor het onderhoud der *Levantsche Schaalen*, als de staat van 's Lands

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1798. bl. 149.

(†) *Dagverh. der Handels van het Vert. Lichaam* III. D. bl. 60 en 164.

's Lands Finantien zou toelaaten, tot onderſteuning van hun uitgeputte kas, immers en in allen gevalle, by voorraad en uit hoofde van den drang der zaake, zo ſpoedig mogelyk, vyf duizend Guldens. Dit verzoek werd ingewilligd en met dankzegging bevalen zich Directeuren, indien zy weder in nood kwamen, aan de aandagt der Vergadering (*). — Welhaast vónden zy zich in dit geval: daar zy in eenen Brieve aan het Vertegenwoordigend Lichhaam des *Bataafſchen* Volks gerigt, in Wynmaand, de akelige toeſtand afſchetſten waar in zich het *Nederlandſche* Conſulaat te *Smirna* bevondt, ingevolge van een vreeslyk oproer 't geen daar ter Stede hadt plaats gegreepen: weshalven zy een ſpoedigen onderſtand daar toe verzogten. Het Uitvoerend Bewind, hoe zeer doordrongen van het gevoel, 't welk het tafereel dier rampen verwekte, bevroedde, dat uit aanmerking van ſchaarschheid aan Geld by den Lande, het onmogelyk was alle de elendigen te hulp te komen. Alleen kon men de zodanigen in aanmerking neemen, die regtſtreeks aan het Conſulaat verknogt waren, en dan nog wel zou men voor een zeker gedeelte in hunne rampen kunnen voorzien; weshalven het voorſloeg hier toe eene ſom van vyftien duizend Guldens te doen verſtrekken (†).

CXVIII BOEK. 1798.

Het

(*) *Dagv. der Conſt. Verg.* IX. D. bl. 12. 144. 418.
(†) *Dagverh. der Handel. van het Verg. Lichaam* II. D. bl. 1024.

CXVIII. BOEK. 1798.

Het Octroy der O. Ind. Maatsch. verlengd.

Het Committé tot den *Oost-Indischen* Handel en Bezittingen, gaf, met den aanvange deezes Jaars, te kennen, dat het Octroy, voormaals aan de *Oost-Indische* Compagnie verleend, stondt te eindigen, weshalven zy daar van volduuring verzogten. De raadslag luidde om het nog voor één jaar te laaten volduuren, zo 'er door het aanneemen eener vaste Staatsregeling geene Verandering in kwame. — Van tyd tot tyd ontving men gunstige berichten wegens *Batavia* en het geheele Eiland *Java* in den voorleden Jaare. Het Committé tot den *Oost-Indischen* Handel sprak niet alleen van geruststellende tydingen; maar ook van die een gunstig uitzigt voor het toekomende opleverden (*).

Voorgeslaagene vernietiging van het Committé tot de W. I. Zaaken.

Gereezene geschillen, wegens het Committé van de *West-Indische Zaaken*, bleeven, by het einde des voorleden Jaars, hangen (†), dan zy kwamen reeds vroeg in het tegenwoordige weder ter baane. Eene aangestelde Commissie deswegen bragt een Verslag uit, dat dezelve het beheer van dat Committé zo deerlyk verward, en zo slegt ingerigt bevonden hadden, dat het belang der Volkplantingen en van het Gemeenebest, de kragtdaadigste voorziening vorderden (§). Te deezer oorzaake stel-

(*) *Dagverh. der Handel. van de Consl. Verg.* VIII. D. bl. 513 en IX D. bl. 140.

(†) Zie onze *Vad. Hist* XXXVIII. D. bl. 298-301.

(§) Mem. slag, wegens de invoering van dat Committé op onze *Vaderl. Hist.* XXXIII. D. bl. 201 *enz.*

ftelde men voor de vernietiging van dit Committé, met en benevens de Stedelyke Kantooren en Departementen, het ontflag der Leden en Ministers, behoudens hunne verantwoordelykheid, met last om, voor eerst, hunne posten te blyven waarneemen. — Wyders dat 'er daadlyk een min omflagtig en kragtigwerkend Beftuur zou worden aangefteld, beftaande uit zeven Perfoonen, geen Kooplieden zynde, het welk te *Amfterdam* vergaderen zou, en eenen altoos aanblyvenden Voorzitter hebben; ten einde daar door aan de werkzaamheden meer klems by te zetten — en eindelyk dat 'er eene Commisfie zou worden benoemd, om, binnen den kortst mogelyken tyd, een voordragt van bekwaame Perfoonen tot dat Beftuur te doen, welk Beftuur alzo tot het Intermediair Bewind over de Volkplantingen van den Staat zou kunnen dienen.

CXVIII. BOEK. 1798.

Het voorgevallene deswegen.

Een en ander Lid der Vergaderinge was tegen het vlot en vaardig befluiten op een voorftel van zo veel aanbelangs en van zo verren uitzigt. VAN DER HOEVEN, de Uitbrenger des Verflags, drong ten fterkften aan op het afdoen. De Voorzitter MIDDERICH hieldt zich overtuigd van het verkeerd beftuur in deezen gehouden, en dat hy tot het opfchorten der Leden van het Committé wel zou kunnen komen: dan hy verzette zich tegen het plaatzen des Beftuurs te *Amfterdam*. VAN DER HOEVEN klemde het Voorftel ten opzigte van *Amfterdam* aan; en

1798.

merkte daar by op, dat het Beſtuur, naar het nieuwe plan ingericht, een veel geringer aantal van Amptenaaren en Bedienden zou behoeven, zo dat het van negentig tot dertig zou verminderd worden, wel byzonder richtte hy zyne bedenkingen op de kostbaarheid van het tegenwoordig Committé (*).

NOLST, die Lid geweest was van het Committé, waar over de onderhandelingen liepen, erkende, in het Verſlag zeer gewigtige waarheden, bevatte zommige weezenlyke bronnen van het verlamd beſtuur dier Volkplantingen, of lievер van 't geen 'er mede gepaard ging, gevonden te hebben; verzekerde, dat hy zich menigvuldig maalen in de breſe geſteld hadt om die oorzaaken tegen te gaan en te doen ophouden; doch dat hy zich altoos aan de meerderheid zyner Medeleden hadt moeten onderwerpen. Hy bragt veele de zaak toe-

(*) Ingevolge van de Inrichting beſtondt het oude Committé uit één en twintig Perſoonen, van deezen zouden 'er zich in de voornaamſte Handelplaatzen één of meer Leden bevinden. Volgens den Voorſlag zouden 'er zich te *Groningen* des noods, twee onthouden; dan, daar was 'er ſlegts één. Ten deezen opzigte merkte VAN DER HOEVEN aan, dat aldaar niets te verrigten viel, dan 's jaarlyks het betaalen van 2400 Guldens aan verſcheenen Intreſen, en 'er bevondt zich een Lid van het Committé, die daar voor 4000 Guldens 's jaars genoot; daarenboven was 'er een Boekhouder op 600 Guldens en een Boode op 150 Guldens 's jaars. Zo dat 'er, in één jaar, 4750 Guldens werden uitgegeeven, en dat alleen om 2400 Guldens te betaalen. *Dagverh. van de Conſt. Verg.* VIII. D. bl. 631.

toelichtende aanmerkingen te berde, en drong aan, om in dit ſtuk, niet verhaast te werk te gaan. Hier in hadt hy medeſtanders; dan niet genoeg om te keeren, dat de hoofdlyke ſtemming ingeſteld, en by dezelve, overeenkomſtig het Verſlag, beſlooten werd. CXVIII. BOEK. 1798.

By nader overleg deezer zaake werd bepaald, dat het nieuw Beheer, den naam zou draagen van *Intermediair Bewind over de Colonien van den Staat in de West-Indien, in America en op de Kust van Guinea*, en dat het zyne werkzaamheden, met den eerſten van Grasmaand, zou aanvangen. Ook benoemde men de Leden der Vergaderinge, die eene Inſtructie voor dat nieuwe Beſtuur zouden ontwerpen, en bekwaame Perſoonen voorſtellen. Van die vernietiging, en het in plaats ſtellen eens anderen Bewinds werd eene Publikatie aan den Volke bepaald. Een nieuw Beheer vastgeſteld.

De Leden met den gemelden dubbelen laſt bekleed, bragten een Verſlag uit, waar by zy zich, als 't ware, van denzelven ontſloegen, door in 't midden te brengen, dat hun, uit hoofde van verſcheide bedenkingen, was voorgekomen, dat beide de hun opgedragene ſtukken, aan het Uitvoerend Bewind behoorden, aan 't zelve wilden zy alle de Papieren tot deeze zaak ſtrekkende, en onder anderen ook de Verdeediging van Huberтus Courman, geweezen Lid van het Committé, verzonden hebben. — Zodanig een Verſlag, ſtrekkende om een op- Onvoldoend Verſlag wegens de Inſtructie enz. verworpen.

XXVIII. BOEK. 1798.

gelegden last zich van den halze te schuiven, baarde bevreemding en niet weinig aanmerkingen, en hadden deeze de verwerping ten gevolge.

Het aanneemen der Staatsregeling doet de zaak een andere keer neemen.

Inmiddels viel de goedkeuring van het Ontwerp der Staatsregelinge voor. VAN ZONSBEEK nam hier uit gelegenheid, om, daar de last den Verslagdoeneren opgelegd, die overeenkomst niet hadt met het bepaalde in het door de Vergadering goedgekeurd Plan van Staatsregeling, den tyd, wanneer de nieuwe Commissie haare Zittingen zou beginnen, te verschuiven, en de Leden van het tot nog bestaan hebbend Committé te gelasten, in hunne posten te blyven, tot dat het Ontwerp van Staatsregeling ook door den Volke zou zyn aangenomen, en dat mede, ten deezen opzigte, zou gehandeld worden overeenkomstig het daar by bepaalde. Van zo veel invloeds was dit voorstel, dat eene Publikatie tot verlenging van het Committé tot den *West-Indischen Handel en Bezittingen* daar uit gebooren werd (*). — Schaars waren de berichten uit de nog aan

(*) *Dagverh van de Const. Verg.* VIII. D. bl. 629. 641—644. 705. IX. D. bl. 63. 73 162. 226. Het Artykel in de Staatsregeling hieldt in. „ Alle „ onderscheidene Kamers en Departementen van „ den *West-Indischen* Handel, of hoe ook genaamd, „ zyn vernietigd. Alle afzonderlyke Colonien worden terstond onder één Algemeen Bestuur gebragt, en die bewyzen door deeze Vereeniging „ benadeeld te zyn, afgekogt. — De aanstelling „ der Leden zou door het Uitvoerend Bewind geschieden."

aan onzen Staat behoorende Volkplantingen. In Grasmaand mogt zich de Vergadering verblyden over gunſtige tydingen uit *Surinaame* (*).

De zaak der Gilden hadt te meermaalen, en niet zelden, op eene zeer onaangenaame wyze, eene en andere Vergadering, naa de Omwenteling, bezig gehouden (†). By de thans aangenomene Staatsregeling werden vervallen verklaard alle Gilden, Corporatien of Broederſchappen van Neeringen, Ambagten of Fabrieken — als mede dat ieder Burger, in welke eene plaats woonagtig, het regt hadt om zodanige Fabriek of Trafiek op te richten, of zodanig een eerlyk Bedryf aan te vangen, als hy mogt verkiezen. Alleen hadt het Vertegenwoordigend Lichaam te zorgen, voor de verzekering der goede orde, van het gemak en gerief der Ingezetenen.

Wat de Staatsregelingten opzigte van de Gilden bepaalde.

Dit laatſte gaf grond aan het eerſte zich in gezag geſteld hebbend Uitvoerend Bewind, om deswegen eene Publikatie uit te vaardigen, behelzende eenige maatregelen ter voorkoming van ongelegenheden (§). Nader werd dit belangryk ſtuk, naa de laatſte verandering des Staatsbeſtuurs, ten deezen Jaare, in overweeging genomen, en in handen eener Commisſie geſteld. Deeze ſloeg het vernietigen van het

Wat der ter Vergadering voorviel.

(*) *Dagverh. der Conſt. Verg.* IX. D. bl. 466.

(†) Men zie onder andere onze *Vaderl. Hist.* XXXVII. D. bl. 13 *enz*

(§) *Dagverh. den Handel van het Vert. Lichaam* I. D. bl. 216.

1798. het des beſlootene door het voormaalig Uitvoerend Bewind voor. Dezelve nam in aanmerking, dat, hoewel de Staatsregeling en het *Bataafſche* Volk, de Gilden voor vervallen verklaarde, egter die zelfde Staatsregeling vorderde, dat dit nimmer, op zodanig eene wyze, zou worden bewerkſtelligt, dat de welvaard der Burgeren daar door gevaar liep — dat dit vernietigd verklaaren geenzins infloot het vervallen van alle Plakaaten, Ordonnantien en Keuren daar omtrent gemaakt; doch dezelve integendeel te beſchouwen waren als Wetten eener goede Politie, het algemeen belang, of dat eener geheele Gemeente, ten doele hebbend, welker plotslyke buiten werking ſtelling, niet alleen 's Lands Finantien een geduchten ſlag zou toebrengen; maar zelfs de Burgers der *Bataafſche* Republiek aan duizenden onaangenaamheden blootſtellen, ja niet zelden in leevensgevaar ſtorten; — als mede dat aan het Wetgeevend Lichaam de zorg tot het voorkomen van alle hier uit mogelyk te ontſtaane verwarringen, niet alleen vryſtondt, doch aan hetzelve, met zo veele woorden, was aanbevolen. — Het was op deeze gronden, dat de Commisſie der Vergaderinge voorſloeg, om, na voorkomen te hebben, dat door de plotslyke affchaffing der Gilden geene verwarringen en onheilen gebooren werden, door geheel het Gemeenebest een volledig onderzoek te laaten doen na den aart der beſtaan hebbende Gilden, als mede na nog in kragt zynde Pla-

Plakaaten, Keuren en Ordonnantien des- CXVIII.
wegen; ten einde daar door voorgelicht, BOEK.
van tyd tot tyd, egter zo ſpoedig doen- 1798.
lyk, dezelve door Algemeene Reglemen-
ten te doen vervangen; die de goede orde
bewaarden, voor het gemak en gerief der
Ingezetenen zorgden. — Voorts wilde de
Commisſie beſlooten hebben, dat onder-
tuſſchen elk Burger, zich met eenige Tra-
fiek of Handteering willende te nederzet-
ten ter plaatze, waar zulks, voor als nog,
uit hoofde van eenige Keure of Ordon-
nantie, ongeoorloofd was, gehouden zou
weezen zich deswegen te voorzien van
brieven van voorſchryving van het Admi-
niſtratief Beſtuur dier plaats, en te ver-
voegen by de Vergadering des Vertegen-
woordigenden Lichaams, ten einde dezel-
ve, ten ſpoedigſten, ingevolge de Staats-
regeling, en overeenkomſtig de goede Or-
de, mogt beſchikken. — Eindelyk wilde
de Commisſie, dat wel uitdrukkelyk zou
verhinderd worden, eenige Fondſen, aan
vernietigde Gilden toegekomen hebbende,
of onder dezelve berustende, op eenigerlei wyzen, te vervreemden of weerloos te
maaken, tot dat daar in door het Verte-
genwoordigend Lichaam, volgens billyk-
heid en regtvaardigheid, zou zyn voor-
zien (*).

Eer des een beſluit gevallen was, kwa-
men, van veeler wegen Verzoekſchriften
van

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* II. D. bl. 37. 337.

CXVIII. BOEK. 1798.

van Gildens, om by derzelver Gildewetten gehandhaafd te worden. Schoon in de hoofdzaak, het ſtandhouden der Gilden betreffende, van denzelfden aart, werd dit ſtuk in onderſcheidene Gewesten, uit verſchillenden hoofde aangedrongen (*). Een met de gemelde voordragt overeenkomſtig beſluit der beide Kameren verydelde alle deeze poogingen der Gildebroederen (†).

Handelingen over het Artykel van den vryen doorvoer.

Omtrent het geſtelde in de Staatsregeling, dat, van derzelver aanneemen af aan, den Doorvoer, Koop en Verkoop, van alle Voortbrengzelen van den Vaderlandſchen Grond, gelyk mede van alle Goederen binnen de Republiek vervaardigd of bewerkt, door en in alle Departementen en Plaatzen, geenerlei belemmering, hoe ook genaamd, zou worden toegebragt, mag men aanmerken, dat algemeene Regels neder te ſchryven, gemaklyk gaat; maar derzelver uitvoering daar te ſtellen, inzonderheid, wanneer ze ſtrydig zyn met voorlang aangenomene en door veelen nog gekoesterde begrippen, en daar mede overeenkomſtige van Ouders op Kinderen, als by erfopvolging, overgegaane bedryven, zeer veel in heeft. Dit bleek, ten deezen aanziene, uit het Verſlag over het in werking brengen deezes beginzels. — In 't zelve merkte men op, dat zulks niet alleen ſpoedig, maar ook ge-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* II. D. bl. 404. 448. 460. 557. 608.
(†) *Ald.* bl. 669. 736.

geregeld en voorzigtig, moest geschieden, met in 't oog houding van de andere Artykelen der Staatsregeling, en in 't byzonder letten op zulke punten, waar in het Finantieweezen van den Staat was betrokken, die niet op eens konden veranderd worden, en van het in te voeren Nieuw Finantieel Stelzel afhangen, welke voor als nog op den voorigen voet dienden gelaaten te worden. Inmiddels wilden zy, dat al die belemmeringen daadlyk werden opgeheeven, welke uit het vernietigde Fedralisme gebooren, de begunstiging van het eene gedeelte des Gemeenebests boven het andere ten gevolge hadden. Op deezen grond werd voorgesteld, om, van nu voortaan, als vernietigd te beschouwen allen verbod van in- en doorvoer, het welk voorheen in zommige der voormaalige Gewesten mogt hebben plaats gehad, ten aanzien van zoodanige Goederen, uit eenig ander der voormaalige Gewesten komende, die aan geenerlei Landsbelastingen onderhevig waren; — als mede allen verbod van Uitvoer van zodanige Goederen, 't geen in zommige der voormaalige Gewesten, nog stand mogt grypen. — Dat alle belemmering en bezwaar op den doorvoer van aan Impost onderhevige Goederen, naa verloop van drie maanden naa het bekragtigen deezes Besluits, geheel en al zou opgeheeven zyn, egter onder voorzorg en zodanige bepaalingen, als nader, tot voorkoming van Sluikerijen, zouden worden gemaakt. — Dat de plaatsheb-

CIVIL. BOEK. 1798.

1798.

hebbende Westen omtrent uit- in- en doorvoer in de voormaalige Gewesten, mitsgaders omtrent den vervoer in ieder derzelven, voor zo verre daarin ten deezen geene verandering gemaakt was, voor eerst zouden blyven op den tegenwoordigen voet, tot dat deswegen algemeene of byzondere schikkingen zouden daargesteld zyn. Om deeze schikkingen te beraamen gaf de Commissie eenige raadgeevingen aan de hand (*).

Geschillen deswegens.

Het kon niet uitblyven of dus een Verslag zou, by de nadere overweeging, zich aan veele aanmerkingen blootgesteld vinden; en zelfs heftige tegenspraak, ontmoeten. Van laatstgemelden aart was het geen OELJE in 't midden bragt. Hy merkte aan, dat by het Reglement, waar op de Eerste Nationaale Vergadering was zamengeroepen, de vaste tyd bepaald was, wanneer de Gewesten elkander geene verhinderingen meer zouden mogen stellen in het vry doorvoeren van derzelver Voortbrengselen; dan dat deeze bepaalingen, door den Federalistischen Geest, zodanig tegengewerkt werden, dat 'er niets van kwam — dan thands, voer hy voort, hadden wy eene Staatsregel, die met zo veele woorden de toen reeds bedoelde Vryheid inhieldt. Een Artykel 't welk duizenden Ingezetenen van dit Gemeenebest bewoogen hadt, om de Staatsregeling met genoegen en vertrouwen aan te neemen,

(*) *Dagv. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 466 enz.

men; het zou diensvolgens niet anders dan aan het grootſte gedeelte der Natie ten hoogſten onaangenaam zyn, te hooren van vertraaging en verhindering. Het kwam hem voor dat dit Verſlag ſtrekte tot het nog doen voortduuren van die belemmeringen en beletzelen, welke onder het Federaliſtiſch Beſtuur plaats hadden; waarom hy niet kon toeſtemmen in het Verſlag, 't geen ook SCHEFFER en DOBLEMAN als ſtrydig met den letter der Staatsregeling keurden. — De Inleveraar APPELIUS verdeedigde het Verſlag op verſcheide aangevalle punten. DE SONNAVILLE hieldt het ſtrydig met de Staatsregeling, aan dien moest voldaan worden, der Vergadering ſchoot geene andere keuze over, men moest alle die beletzelen daadlyk doen ophouden; dan om gevaaren van Sluikeryen, en andere zwaarigheden, te voorkomen, wilde hy een nader Verſlag. — VAN GALEN, was het met DE SONNAVILLE volkomen eens, dat de Staatsregeling, in alle leden en deelen, moest agtervolgd worden; dan hier deeden zich twee Artykelen op in de Staatsregeling rechtſtreeks met elkander ſtrydig. Het eene wilde, dat alle belemmeringen op den in- door- en uitvoer, terſtond naa het aanneemen der Staatsregeling, zouden worden opgeheeven; het ander, dat 'er geen belastingen zouden worden afgeſchaft vóór dat 'er nieuwe waren in plaats geſteld. Het eerſte zou niets dan verwarringen in het Finantieele veroorzaaken, dan volgens het

CXVIII. BOEK. 1798.

CXVIII. BOEK. 1798.

het tweede, werden de belemmeringen allengskens opgeheeven, en de zaaken in orde gehouden: daar aan gaf hy de voorkeuze volgens den regel, dat men van twee kwaaden het minſte moet kiezen.

Hoe beſlist.

VAN DE KASTEELE zogt aan te toonen, dat 'er geen ſtrydigheid altoos plaats hadt, dat een ander Artykel de voornoemde ſtrydigheid wegnam (*): als waar uit bleek, dat de Staatsregeling zelve geene belastingen affchafte; maar die affchaffing het Vertegenwoordigend Lichaam aanbeval, als mede dat die Affchaffing niet plotzeling mogt geſchieden; maar allengskens en naar maate 'er nieuwe Belastingen werden ingevoerd. Dit tydſtip beleefden wy nog niet. Het gemelde onderſcheid was in het Verſlag zyns oordeels zeer zorgvuldig in agt genomen, en de gegeeven raadſlag overeenkomſtig met het oogmerk der Staatsregeling zodanig ingericht om toch, zo ſpoedig mogelyk, aan den doorvoer meer vryheids te geeven. De midden-

(*) VAN DE KASTEELE haalde het CCLI. Artykel aan, „ dat het *Vertegenwoordigend-Lichaam* „ alle voorgaande Belastingen zal affchaffen; *naar* „ *maate* het nieuwe Stelzel van algemeene Belas„ tingen, in werking wordt gebragt en genoeg„ zaam bevonden — dat het Nieuwe Stelzel uiterlyk binnen twee Jaaren naa het aanneemen „ der Staatsregeling zou worden ingevoerd; *als* „ *wanneer* het Vertegenwoordigend Lichaam alle „ voorige Belastingen, tot hier toe geheeven, zo „ verre dezelve, ingevolge den hier voor gemaakte bepaalingen, niet gecontinueerd zyn, zal „ doen ophouden."

denweg by het Verſlag tuſſchen twee uiterſtens ingeſlaagen, deedt hetzelve omhelzen. Gelyk het ook de goedkeuring van de meerderheid der Vergadering wegdroeg (*). CIVIL. BOEK. 1798.

Op eene ernſtige aanmaaning van den Minister der *Franſche* Republiek DE LA CROIX om den *Franſchen* Emigranten, en alle Gedeporteerde Priesters, inzonderheid die van het voormaalig *België*, overeenkomſtig met het Alliantie-Tractaat, het Verblyf hier te Lande te ontzeggen; daar hetzelve, als ten hoogſten ſchadelyk voor de Vryheid moest beſchouwd worden, was deswegen in Sprokkelmaand, een zeer ſterk Beſluit genomen (†). Hoogst werd dit door den Burger VAN DER HORVEN toegejuichd, als geſchikt om kragtiger, dan alle voormaalige Publikatien deswegen, van onzen Vaderlandſchen Grond te verwyderen de Pesten der Maatſchappy, die ſteeds werkten en zamenſpanden tot ondermyning en vernieling van de groote en zuivere grondbeginzelen, thans door alle weldenkenden omhelsd. Dan hy oordeelde dat hier mede ſlegts half werk gedaan was, en dat voorts van ons moesten verwyderd worden, allen, die door hunnen bekenden invloed, en openlyk verklaarde, allerſchadelykſte gevoelens, de gemoederen van anderen, ten aanzienſe van het Staatkundi- Voorſtel om de Kerklyken een Verklaaring af te vorderen.

(*) *Dagverh. van het Verk. Lith.* II. Deel. bl. 549-558.
(†) *Dagv. van de Conſt. Verg.* VIII. Deel. bl. 555.

CXVIII. BOEK. 1798.

digen, konden verpesten. Geen Persoonen, verklaarde hy, werden 't gevonden, die op 's Volks geest meerderen invloed hadden, dan die in Kerklyke bediening geplaatst waren. Onder deezen ontbrak het niet aan de zodanigen, die een onbepaalden afkeer hadden van de tegenwoordige Orde van zaaken. Hier om floeg hy voor om allen, die een openlyke Kerklyke Bediening bekleedden, plegtig te laaten zweeren en tekenen, een onveranderlyken afkeer van het Stadhouderschap, Aristocratie, Federalismus en Regeringloosheid te hebben: en dat zy, die mogten weigeren deeze belofte af te leggen, daadlyk het Grondgebied van deeze Republiek zouden moeten verlaaten (*).

Een hier op uitgebragt Verslag.

De Leden, in wier handen dit Voorstel gelaaten was, oordeelden, dat de zogenaamde Geestlyke Personen, wanneer zy met de tegenwoordige Orde van zaaken niet instemden, wel als hoogst gevaarlyk voor het Maatschappelyk geluk te beschouwen waren, en dus, by weigering van het afleggen en onderteekenen dier Verklaaringe, daadlyk uit hunne Posten en Bedieningen moesten ontslagen worden, en gelast zich als stille en vreedzaame Inwoo-

(*) *Dagverh. van de Conft. Verg.* VIII. D. bl. 569. Men herinnere zich hier wat wegens eene Verklaaring den Kerklyken afgevorderd, in den Jaare 1796 plaats greep, die onze *Vaderl. Hist.* XXXV. D. bl. 219.

wonders te gedraagen; dan waren zy van begrip, dat eene daadlyke Verbanning buiten de Republiek, de paalen van billykheid en regtvaardigheid eenigzins zou schynen te overschryden, en dus teffens daar door het bedoelde oogmerk niet zou worden bereikt, om het Gemeenebest van schadelyken invloed te zuiveren: dewyl de schrik om verbannen te worden, zommigen en misschien veelen, tot het doen der Verklaaringe zou overhaalen, welke zy anders zouden weigeren. Egter waren zy van begrip, dat, wanneer deeze weigerende en uit hunne Posten ontzette en van hunne Bedieningen verstoote Leeraars van egteren bevonden werden, of by monde, of by geschrifte, hunnen schadelyken invloed te hebben willen doen werken, het regtvaardig en noodzaaklyk was de zulken, als Oproermakers, naar de gestrengheid der Wetten, te doen straffen. Onder deeze bepaaling wilden zy de gemelde Verklaaring afgevorderd hebben. — Nadere overweeging oordeelde men dit Verslag waardig; ten welken einde het gedrukt en vervolgens aan de Orde van den dag gesteld zou worden (*). — Hier van is niets gekomen. Daar de Aanneeming der Staatsregeling, zo kort volgde, en aan alles eene andere wending gaf (†).

civil. BOEK. 1798.

Het

(*) *Dagverh. van de Const. Verg.* IX. D. bl. 542.
(†) De indiening deezes Verslags geschiedde den 4 April.

CXVII. Deel. 1798.

Het teder ſtuk van den Godsdienſt, met alles wat tot die hoogſt belangryke zaak betrekking heeft, hadt de Nationaale Vergadering, een en andermaal, en zeer in 't breede, bezig gehouden (*). De thans aangenomene Staatsregeling bepaalde, dat de Gemeenten der voormaals Heerſchende Kerk, geduurende de eerſtkomende *drie Jaaren*, naa de aanneeming, de gewoone Tractementen van derzelver Leeraaren, by wyze van Penſioen, uit 's Lands Kas, zou-

Bepaaling der Staatsregeling wegens de Kerkleeraaren.

(*) Voornaamlyk by gelegenheid der behandelinge des Voorſtels, 'er zal geen Heerſchende Godsdienst zyn. Zie onze *Vaderl. Hiſt.* XXXV. D. bl. 76. 86-132. Als mede by het vermeiden der poogingen der Hervormden naa het ſcheiden van Kerk en Staat. *Ald.* XXXVII. D. bl. 312. — Byzonder was, ter Vergaderinge van het Provintiaal Beſtuur van *Holland*, naa de verwerping des eerſten Plans eener Staatsregeling, veel voorgevallen, het betaalen van Leeraaren der Gereformeerde Kerke betreffende. De Voorzitter A. Loosjes *Pz.* deedt een Voordragt, wegens de Betaalingen aan de Leeraaren van het Gereformeerd Kerkgenootſchap. By gelegenheid van een daar op uitgebragt Verſlag, hieldt hy ter Vergaderinge, een breed, ſchriftlyk Vertoog, behelzende de gronden en beweegredenen, die hem tot het doen deezes Voorſtels aanleiding hadden gegeeven, mitsgaders zyn gevoelen, volgens welke deeze zaak tot een gewenscht einde zou kunnen gebragt worden.

Wegens de bezoldiging der Kerkleeraaren hadt hy (voorbehoudens de veranderingen dien aangaande door eene algemeene Conſtitutie te maaken,) voorgeſteld, dat de Leeraars van het voorheen bevoorregt Kerkgenootſchap, zich als goede Burgers gedraagende, *acht Jaaren*, naa het te neemen Decreet, het gewoon 's Lands Tractement en Kindergeld zouden blyven genieten; egter met dien ver-

zouden blyven genieten: ten einde dezelve, in dien tusschentyd, de noodige schikkingen zouden maaken op derzelver bezolding. — Tot zo lange werd ook aan dezelve Gemeenten het zo genaamd Kindergeld voor derzelver Leeraars toegeweezen. — Alle Leeraars, Hoogleeraars, en derzelver Weduwen op den eersten van Louwmaand MDCCXCVIII gepensioneerd zynde, bleeven de hun toegelegde Pensioenen, geduurende hun leeven, genieten:

CXVIII. BOEK. 1798.

verstande, dat 'er geene Leeraars, voor de zodanigen die sterven of uit den dienst traden, op koste van den Lande, in derzelver plaats, zouden worden beroepen. — Hy verdeedigde zyn Voorstel van daadlyk, naa het te neemen Decreet, het verleenen van Emeritaten aan Leeraars of Persioenen aan derzelver Weduwen, te doen ophouden. Op welk laatste hy egter niet sterk aandrong.

Het oorspronglyk Voorstel in de openbaare Papieren geplaatst, veroorzaakte onder de Geestlykheid dezes Kerkgenootschaps, en by veele Leden, geene geringe aandoening. Voorstellen van schavergoeding, of verplaatzing in eenen anderen stand, werden 'er uit gebooren. — De *Beverwykſche* Kerkleeraar J. WIGERI, gaf, by een breed Verzoekschrift, te kennen, wel ten vollen overtuigd te zyn van de regtvaardigheid der oogmerken van den Burger LOOSJES: maar dat hy zo veele redenen vondt tegen den inhoud diens voorstels, zo in 't algemeen, als ten opzigte van zommige byzondere Kerken, en vooral van die van *Beverwyk*, dat hy oordeelde dezelve der Vergadering te moeten onder 't oog brengen. — Zie dit alles omstandig in de *Decreeten van de Vergadering van het Provintiaal Bestuur van Holland*, van 21 Dec. 1797, bl. 419, en van 19 Jan. 1798, bl. 1071, 1074 en 1115.

CXVIII. BOEK. 1798.

ten: mits zy aan het Bewind der Plaatze, alwaar zy woonden, deeden blyken, geene zes honderd Guldens jaarlyks inkomen te hebben, buiten het gemelde Penſioen en bewyzen toonden van hunne verknogtheid aan de tegenwoordige orde van zaaken. — Alle Geestlyke Goederen en Fondſen, waar uit te vooren de Tractementen of Penſioenen van Leeraaren of Hoogleeraaren der voormaals Heerſchende Kerk betaald werden, waren Nationaal verklaard; om daar uit eerstlyk de nog blyvende Tractementen en Penſioenen te blyven voldoen: en daar naa tot een vast Fonds te worden aangelegd voor de Nationaale Opvoeding, en ter bezorging der Behoeftigen: blyvende nogthans onverlet de aanſpraak welke eenig Lichaam of Gemeente daar op mogt maaken, en met de noodige bewyzen voorzien, aan het Vertegenwoordigend Lichaam ter beſliſſing zou moeten inleveren. — Voorts werden alle andere Kerklyke Goederen, door vrywillige Gift, Erfmaaking, Inzameling of Aankoop, by eenig Kerkgenootſchap verkreegen, als het wettig eigendom der Bezitteren erkend, en als zodanig aan hun verzekerd.

Verlegenheid deswegen by de Hervormden.

Voor de Leeraaren der Hervormde Gemeente, die voorheen by het dreigen van dusdanig een slag, zich vereenigd en vrugtloos een drieledig Voorſtel gedaan hadden; een Voorſtel door eene menigte van eensluidende Adreſſen vergeefsch on-

der-

derſtand (*), was die flag treffend. Zy begreepen dat met nieuwe vervolgingen, de belangen van hunne Kerk en Godsdienſtleere, aan de Volksvertegenwoordigers voor te draagen, vrugtlooze arbeid zou weezen. Zulks dompelde hun, bovenal met betrekking tot het bezoldigen der Leeraaren, in de uiterſte verlegenheid. Zy beſchouwden dit Staatsbeſluit als een bron van de ſchroomlykſte twisten en gevaarlykſte beroeringen, boven al te vreezen: dewyl het verſchil in denkwyze over het Staatkundige zeer veel invloeds ſcheen te zullen hebben op derzelver verpligting tot het inſtandhouden van den Openbaaren Eerdienſt. Veelen kwamen er met ronde woorden openlyk voor uit, dat zy niets wilden bydraagen ter bezoldiging van Leeraaren, die anders dan zy in het Staatkundige dagten. CXVIII. BOEK. 1798.

Het eerſte waar op de hooge nood het Genootſchap der Hervormden deedt bedagt worden, was het oprichten van een algemeen ſof meer byzondere Fondſen voor alle Gemeentens in de *Bataafſche* Republiek. Verſchillend dagt men over de algemeenheid van dit Fonds over het geheele Gemeenebest, of het daarſtellen van een byzonder over elk Gewest. Elk deezer begrippen hadt zyn voor en tegen. Men werd te raade dat 'er byzondere Fondſen, in elke Gemeente, tot ſtand zouden Uitgedagte Redmiddelen.

(*) Yper *Kerklyke Geſchiedenis van de* XVIII *Eeuw* VI. D. bl. 1.

XXVIII. BOEK.

1798.

den gehaagt worden, om ze vervolgens gewestlyk of ook ten laatſten over het geheele Gemeenebest te vereenigen. Het ontbrak niet aan ontwerpen ten deezen einde, noch ook aan twisten, wiens ontwerp men zou volgen. Inmiddels maakte men in alle, althans in de meeste Gereformeerde Gemeenten in ons Vaderland, een aanvang met inzamelingen. Zommige Leeraaas deeden, ten deezen einde, opwekkende Redenvoeringen; anderen poogden in opzettelyk daar toe vervaardigde kleine geſchriften, de milddaadigheid in dit geval, op te wekken. Het oprichten van dusdanige Fondſen werd bewerkſtelligd, door daadlyke inzamelingen en vrywillige inſchryvingen. Daarenboven werden er Synodaale, Claſſikaale en Gemeentlyke Commisſien aangeſteld, aan welke het beſtuur over het dus inſtandhouden van den Openbaaren Godsdienſt kon worden toevertrouwd, die, ten meesten voordeele, de ingezamelde gelden aan Nationaale of Gewestlyke Schuldbrieven beſteedden (*). In deezer voege zag men den grondſlag gelegd om in de behoeften van het Hervormd Kerkgenootſchap, zo ten opzigte van deszelfs byzondere als algemeene belangen, te kunnen voorzien. Dusdanige Inzamelingen waren op veele plaatzen zeer ongelyk, zelfs betrekkelyk, en op eenige gering. Ondanks alle aanſpooringen, bleeven veeler beurzen gefloo-

ten,

(*) YPEY als boven bl. 73. enz.

ten; en wrogten daar toe gewislyk mede de tydsomstandigheden, en de uitgeputheid van veelen, door de vroegere en steeds standhoudende opbrengsten aan den Lande.

Dan, hoe het hier mede ook geschaapen stondt, daar het Gereformeerde Kerkgenootschap, zo sterk in Leden, en de aanzienlykste en vermogendste in den Lande, onder zich telde, gaf dit hoope, dat men, op den gelegden grond, voortgaande, het doel der instandhouding ten vollen zou bereiken, om zelve, even zeer als andere Kerkgenootschappen, die van den Lande, zints de Hervorming, niets getrokken hadden, voor eigen onderhoud te zorgen (*).

Dit stondt aan dit Kerkgenootschap zelve. Zo geheel hing het daar van niet af, 't geen de Staatsregeling vaststelde ten opzigte van de Kerkgebouwen en Pastoryhuizen, — deeze alle zouden, voor zo verre zy door aanbouw, uit de afzonderlyke Kas der Gemeente, geene wettige en byzondere eigendommen waren, worden overgelaaten aan de beschikking van ieder Plaatslyk Bewind om deswegen tusschen de Kerkgenootschappen eenig vergelyk te treffen, en wel binnen de eerste zes maanden

Bepalingen wegens de Kerken en Pastoryen.

(*) Aan deeze billyke verwagting beantwoordde de uitkomst niet: want, by het aanmerkelyk naderen van het tydperk der ophouding van de betaaling uit 's Lands Kas, waren de aangelegde Fondsen op verre na niet toereikende om de noodige kosten goed te maaken. Zie YPEY *Kerklyke Gesch. van de XVIII. Eeuw.* VI. D. bl. 77.

ARTH. BOEK. 1798.

den naa de aanneeming der Staatsregeling. De grondflag van dit vergelyk was, op iedere Plaats het grootst aantal van Leden der onderfcheidene Kerkgenootfchappen, het geen alzo de betrekkelyke meerderheid der zielen uitmaakte. — Hetzelve zou de voorkeus hebben omtrent de naasting eener Plaatslyke Kerk en Pastory, onder bepaaling egter, naa gedaane begrooting der gebouwen, van eene maatige uitkeering, het zy in éénS of op onderfcheide tyden aan de andere Kerkgemeenten, naar evenredigheid van derzelver Leden, welke alle door deeze bepaaling, werden gehouden voor altyd afftand gedaan te hebben van gemelde aanfpraak. — De alzo genaaste Kerken en Pastoryen bleeven, ten allen tyde, in 't bezit en onder de beheering, en het onderhoud dier Kerkgemeenten, aan welke dezelve, ingevolge van de voorgaande onderlinge overeenkomst, waren toegeweezen. — De Toorens, aan de Kerkgebouwen gehegt, benevens de Klokken met derzelver huifzingen, waren verklaard de Eigendommen te zyn der Burgerlyke Gemeente, ftaande ten allen tyde onder derzelver beheer en onderhoud.

Veelvuldige Gefchillen deswegen.

Wel te voorzien was het dat dit bepaalde omtrent de Kerkgebouwen en Pastoryen, niet vlot en vaardig, zonder gefchillen, zou afloopen, hierom ftelde de Staatsregeling vast, dat de Gefchillen, over dit een en ander ontftaande, door het Verr tegenwoordigend Lichaam zouden beflist wor-

worden. Van hier de bykans onteldbaare Vervoegingen met wederzydsche klagten en beswaaren, byzonder hoogklinkende uit *Bataafsch Brabant*. Eindloos, om zo te spreeken, zou het weezen, die alle met de des voorgevallene onderhandelingen te boeken (*). De Sectengeest liet zich by die gelegenheden, niet zelden, op een onzagten toon, hooren. Eenige gevallen waren van eenen ingewikkelden aart en vorderden een eer beraaden overleg dan vlugge beslisfing. Zo was het onder andere met de Kerkgebouwen te *Utrecht* (†), te *Leyden* (§) en te *Amsterdam* (**).

CXVIII. BOEK. 1798.

In zeer korte woorden waren de *Additionele Artykelen* der Staatsregeling begreepen. Van dien aart was inzonderheid het tweede, waar by aan de Gemeenten der voormaals heerschende Kerk het zogenoemde *Kindergeld*, voor derzelver Leeraaren werd toegewezen. Men had bedenking of hetzelve zou voldoenen dan ophouden voor de Emeriti, Weduwen en Voogden over Minderjaarigen, aan welke 't zelve, voorheen, even als aan de daadlyk dienstdoende Predikanten, was toegelegd

Geschillen over het Kindergeld der Leeraaren.

(*) De Dagverhaalen der Vergadering van dien tyd zyn deszvol; de liefhebbers en naspeurders dier geschillen verwyzen wy onder andere na het *Dagverh. der Handel. van het Verteg. Lichaam* Fl. D. bl. 124. 181. 751. 985. 1010. 1018. 1066. III. D. bl. 6. 172.

(†) *Ald.* bl. 418.

(§) *Ald.* bl. 499.

(**) *Ald.* bl. 918. 1059. 1074.

legd tot derzelver meerderjaarigheid, of gevestigden Staat? — In een uitgebreid Verslag, erkende men, hoe volgens de strikte letter, de Staatsregeling niet wilde, dat iemand het gewoone Kindergeld langer trok, dan alleen de Gemeente voor hunne dienstdoende Leeraaren; doch, daar de Staatsregeling gewoon was kort te zyn, dat 'er meer reden was om aan arme Weduwen en onmondige Weezen, het Kindergeld toe te kennen, dan aan Leeraaren nog in werklyken dienst; dat het Kindergeld by de Emeriti als een gedeelte was van hun Jaargeld, hun, voor hun leeven, onder zekere bepaalingen toegestaan was — dat de Staatsregeling niet kon gewild hebben, om Weduwen en Weezen plotzeling te berooven van een onderstand, dien zy, zonder geheele ruine, niet konden ontbeeren. Op deezen grond twyfelde zy in geenen deele, of 'er zou een gunstig besluit omtrent die Voorwerpen moeten vallen, en zy, in de betaaling van het Kindergeld, met de dienstdoende Predikanten worden gelyk gesteld.

Tegenspreekers en Verdeedigers vondt deeze Voorslag, en werd dezelve met meerderheid van Stemmen verworpen. — Even 't zelfde trof de voordragt, omtrent het School- en Academie geld aan de Predikanten, derzelver Weduwen en Emeriti beloofd voor Kinderen tot de Academiestudien bevorderd. — Gunstiger viel het uit met de voordragt der betaaling van Schoolmeesteren. Dan het voorstel

om

om de Krankbezoekers, Kosters en Voorzangers der voormaals Heerschende Kerk de drie eerstkomende jaren uit 's Lands Kas te betaalen, vondt heftige wederspraak en werd afgestemd (*). 1798.

Niet alleen stukken van aanbelang hielden de Vergadering wegens den zin en meening, als mede ten aanzien van het uitwendig volbrengen der bepalingen, in de Burgerlyke en Staatkundige Grondregels, onledig, geringere werden 'er voorgebragt. Een derzelven, tot den Godsdienst betrekkelyk gemaakt, willen wy vermelden als een plaatslyk Volksgebruik betreffende, 't geen onderscheiden gewyzigd, misschien ook wel elders stand greep. De Municipaliteit der Stede *Grootenbroek*, in het voormaalig *Noord Holland*, gaf der Vergadering te verstaan, dat aldaar onder de *Roomschgezinden* een gebruik plaats hadt, om boven de deuren hunner huizen een Kruis te zetten, met de letters J. H. S. (*Jesus Hominum Salvator*) als mede, dat Burgers van dat Kerkgenootschap, by het overlyden en gedurende het boven aarde staan van een hunner Huisgenooten, voor de huisdeur een zwart Kruis nederzetteden; terwyl de Ingezetenen van *Gereformeerde* Godsdienstbelydenisse, by sterfgevallen, een Teken met zwarte Linten daar aan voor de deuren werd opgehangen. Eenigen daar ter Stede hielden dit bedryf stry-

Wegens de Gezindheidonderscheidende tekens te *Grootenbroek*.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* III. D. bl. 341 en 456—463.

strydig met twee Artykelen voor de staatsregeling geplaatst (*) en uit dien hoofde ongeoorloofd, terwyl anderen van gevoelen waren dat zulks eeniglyk strekte ter aanduiding van de Gezindheid aan welke Bewonners waren toegedaan; en dus zonder tegen die Artykels te stryden, den loop mogt hebben. — De begrippen van eenige Leden der Vergaderinge waren des verdeeld. Voorziening wilden zommigen daar omtrent gedaan hebben; anderen oordeelden dat de aangevoerde Artykels van geene toepassing altoos in dat geval waren, en keurden het onnoodig dat de Vergadering deswegen, by eene byzondere Wet, zou voorzien; terwyl nog anderen van gevoelen waren, dat dit geen stuk van raadpleeging voor de Vergadering kon uitmaaken, en dat zelfs door het Uitvoerend Bewind hier in niets kon worden gedaan. Aan dat Bewind wilde de Voorzitter VAN LEYDEN het verzonden hebben, en overeenkomstig hier mede viel het besluit (†).

Gerustiing der Academieste-

Groote ongerustheid hadt de Academiesteden in ons Vaderland aangegreepen by de beraadslagingen en besluiten, strekkende

(*) Naamlyk het XXII en XXIII Art., inhoudende, „ De gemeenschaplyke Godsdienstoefening „ wordt verrigt binnen daar toe bestemde Gebouwen.' — „ Niemand zal met eenig Ordes-kleed „ of Teken van eenig Kerklyk Genootschap, buiten zyn Kerkgebouw verschynen."

(†) *Dagverh. der Hamel. van het Vert. Lichaam* II. D. bl. 279.

de om *Leyden* tot de Nationaale Hoogeschool te bestemmen, met uitsluiting van alle de andere (*). Byzonder had *Utrecht* uitgesloten in het beweeren van het Regt tot eene Hoogeschool te dier Stede (†). Het Gemeente Bestuur aldaar ging de Constitueerende Vergadering aan, met verzoek, dat, by het aanstaande Plan van Staatsregeling, hunne Stad niet mogt beroofd worden van haar Regt tot eene Hoogeschool; maar, nevens die van *Leyden*, en andere plaatzen, de onpartydige beschikking der Vergadering mogt ondervinden (§). Het korte Artykel in de goedgekeurde en aangenomene Staatsregeling, schonk die met eene Hoogeschool bevoorregte Steden, geene geringe maate van geruststelling. Volgens 't zelve bleeven alle openbaare Instituten, ter bevordering in de Weetenschappen, by de aanneeming der Staatsregeling aanwezig, voortduuren op denzelfden voet, tot dat daar omtrent door het Uitvoerend Bewind, eenig voorstel van verandering aan het Vertegenwoordigend Lichaam gedaan, door hetzelve zou worden goedgekeurd. CIVIL. BOEK. 1798. den door de Staatsregeling.

De Staatsomwenteling hadt eene eigenaartige verandering in de bewoordingen van de *Diplomata* der *Leydsche* Academie te wege gebragt (**), den ouden naam des De Diplomata en het Zegel der *Leydsche* Acade-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXVII. D. bl. 315. en breeder XXXIX. D. bl. 27 *enz.*

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXIX. D. bl. 33.

(§) *Dagverh. der Const. Verg.* IX. D. bl. 44.

(**) De woorden, *Quæ propter paucitatem nobis ab*

CXVIII. BOEK. 1798. mie veranderd.

des Prinsen van *Oranje* en der Staaten van *Holland* en *Zeeland* uitgewischt, en dien des *Volks van Holland* in stede gesteld. De tegenwoordige orde van zaaken verboodt die Gewestlyke onderscheiding, en wettigde eene verandering, die van den *Hoogsten Raad des Bataafschen Volks* deedt spreeken (*). — Ter gelegenheid van die, ter Vergadering goedgekeurde verandering werd 'er eene voorgesteld betrekkelyk het Groot Zegel dier Hoogeschoole. Bevreemding moest het baaren, dat dit Zegel nog pronkte met het Wapen van den geweezen Stadhouder. Men oordeelde het meer dan tyd, daar men zich reeds in het *vierde* jaar bevondt der verlossinge van het Stadhouderlyk Despotisme, en het *eerste* der vernietiging van de Aristocratie en het Federalisme, en van de Herstelling der Vryheid, het veragtlyk Wapen van den Prins van *Oranje* te vernietigen, en dat, in plaatze van 't zelve, zou worden gebruikt het Nationaal Zegel; doch met deeze verandering, dat op dit Zegel, in plaats van de *Vryheid*, geplaatst zou worden

ab Excellentissimo Principe Guielmo Nassoviæ Hollandiæ ac Zeelandiæ Gubernatore nec non ab illustribus ac potentibus Hollandiæ Zeelandiæque Ordinibus concesse &c. waren aldus veranderd, *Quam ob rem nos, pro potestate nobis a delegatis Populi Hollandici confirmata &c.* Vergelyk onze *Vaderl. Hist.* XXXIII D. bl 239.

(*) De thans in plaats gesteide woorden luidden, *Quam ob rem nos pro potestate nobis a suprema Senatu Populi Batavi potestate &c.*

D. RHVNKENIVS.

den *Pallas* of *Minerva*, de Godin der *Wysheid*, met het opſchrift *Sigillum Academiæ Leydenſis*. Deeze verandering droeg desgelyks de goedkeuring der Vergadering weg, en werd van het een en ander aan den Rector en Senaat van 's Lands Hoogeſchool te *Leyden* het noodig bericht gezonden, vervolgens greepen die veranderingen ſtand (*). CXVIII. BOEK. 1798.

De *Leydſche* Hoogeſchool leedt, ten deezen Jaare, den dertienden van Bloeimaand, een groot verlies, door den dood des gryzen Hoogleeraars DAVID RUHNKENIUS (†). Veel gaat den *Nederlanderen* naa, met hoe veel gronds of regts, ſtaat ons hier niet te onderzoeken, dat zy Letterverdienſten geenzins op den rechten prys ſchatten, en den Naam der Letterkundigen niet vereeren. Het tegendeel nogthans bleek by het Sterfgeval dien vyf en zeventig jaarigen Geleerden, en verdriet het ons geenzins, eenigermaate breedvoerig van deezen Man, en het ten zynen opzigte van 's Lands wegen verrigtte te ſpreeken. Wy vinden ons daar toe in ſtaat geſteld door de ſchoone opgave van 's Mans Character en Verdienſten, in eene Vervoeging der Curatoren van 's Lands Hoogeſchoole te *Leyden*, aan het Vertegenwoordigend Lichaam des *Bataafſchen* Volks RUHNKENIUS ſterft.

(*) *Dagverh. der Conſt. Verg.* IX. D. bl. 50 en 146.
(†) *Algem. Konſt- en Letterbode* IX. D. bl. 162. RUHNKENIUS was den 2 Jan. 1723 te *Strip*, eene Stad van *Pommeren*, geboóren.

Volks. Wy neemen het hoofdzaaklyk, en, van wegen de fraayheid des voordragts, veelal woordlyk over.

1798. Leevensverflag van dien Geleerden.

Het vak van RUHNKENIUS was *Griekſche* en *Latynſche* Letteren, Geſchied- Oudheid en Oordeelkunde. Hy munte zo zeer uit in ieder tak deezer Weetenſchappen, dat het ſcheen als of hy voor dezelve gebooren was. De zeldzaamſte Geleerdheid ging in deezen Man vereenigd, met zodanige ſchranderheid, ſcherpzinnigheid, *zuiverheid*, *cierlykheid* en bevalligheid van *Latynſchen* ſtyl, dat hy, ten dien aanziene, zyns gelyken niet hadt in gansch *Europa*. Ja 's Mans Schriften verſpreidden zulk een heerlyk licht over de geleerde Wereld, zy bevorderden den voortgang der Litteratuur dermaate, dat met RUHNKENIUS een nieuw tydvak derzelven eenen aanvang nam. Zyn licht ſcheen een halve Eeuw. — Gelukkig voor de Republiek hadt hy zich nedergezet in *Leyden*, waar hy in den Jaare MDCCXLIV kwam. Doch daar hy zich met veelvuldigen letterarbeid bezig hieldt, en byzonder onderwys aan leergierige Jongelingen gaf, leedt het tot den Jaare MDCCLVII eer hy tot Lector in de *Griekſche* Letteren werd aangeſteld, ter ondersteuning zyns Leermeesters HEMSTERHUIS. Meermaalen werd hy na vreemde Academien beroepen, dan de uitlokkendſte aanbiedingen konden hem niet overhaalen om *Nederland* en *Leyden* te verlaaren.

Niet onerkend bleef deeze verkleefdheid, niet

niet over 't hoofd gezien zyne veelvuldige en groote Letterverdienſten, waar van een groot twintigtal voortreffelyke Werken, met welke hy de geleerde Wereld verrykte, getuigenis draagen. Met den Jaare MDCCLXI werd hy bevorderd tot gewoon Hoogleeraar in de Welſpreekenheid, Historien en Oudheden. Vakken door hem met luiter bekleed, en die, met de oordeelkundige uitbreiding der Academiſche Boekery, de hoofdbezigheden uitmaakten, waar aan hy zyn werkzaamheden zo geheel als voorbeeldig en allergelukkigst beſteedde. CIVIL. BOEK. 1798.

Van de Vaderlandschgezindheid van RUHNKENIUS wordt, in dien Voordragt, op deeze aanpryzende wyze geſprooken, als eene ſoort van lof, die Curatoren oordeelden niet te mogen verzwygen. —

„ RUHNKENIUS was, reeds in zyne jonge „ jaaren, aan de zuivere leere van Gelyk„ heid en Vryheid toegedaan, en geen „ wonder, de geſtadige beoefening der „ oude *Grieksche* en *Romeinſche* Schryve„ren en Historien hadt het edel vuur „ van Vryheidsliefde en Republikainisme „ in zyn hart ontſtooken, en aangewak„ kerd. Welke een leevendig deel ſtelde „ de Man in de Omwending van ons Va„ derland! Hy was een yverig Patriot, „ een warm Vriend der goede zaak des „ Volks, en allen, die hem van naby ge„ kend hebben, getuigen volmondig, dat „ 's Mans geſprekken, handel en wandel, „ nooit een ander doel hadden, dan aan„ kweeking van het heilig vuur voor Vry-

„ heid en Vaderland; Uitbreiding van „ zodanige kundigheden, waar in die ede- „ le drift haar beste vordeel vindt, en „ aanbeveeling van die Burgerlyke Deug- „ den, zonder welke het Patriottismus „ niets is dan klank en schaduw."

Waare Geleerdheid en groote verdiensten maakten de schat uit deezes Hoogleeraars; tydlyke middelen bezat hy genoegzaame geene; zyne inkomsten konden naauwlyks, de behoeften van zyn huis goedmaaken. Te beklaagen was het, dat zyne bezoldiging niet geëvenredigd kon weezen aan zyne zeldzaame verdiensten. — Ingevolge hier van bevondt zich zyne nagebleevene Familie in niets minder dan ruime omstandigheden, en deeze bestondt uit eene ongelukkige Weduwe, die blind en spraakloos was, en uit twee Dogters, wier oudste haaren waardigen Vader, tot het einde zyner dagen, hulp en bystand verschafte; doch waar van de jongste mede het onwaardeerbaar gebruik der oogen derven moest.

Voorstel om 's Mans Boekery voor de Academie over te neemen.

In het ongelukkig lot dier naaste Bloedverwanten des verdienstlyken Hoogleeraars, wilden de Bezorgers van *Leydens* Hoogeschool voorzien. Daadlyken onderstand in geld, door geen daadlyken wederdienst opgewoogen, te vraagen, liet de bekende uitgeputte staat van 's Lands Geldmiddelen niet toe. Dan zy hadden eene schikking beraamd, dien zy vertrouwden, dat het Landsbestuur niet zou misbillyken. Zy schatten de uitneemende Boekery, de eeni-

ge

ge Nalaatenſchap des Overledenen, rijk in zeldzaame Boeken en Afſchriften, elders niet voorhanden, en onuitgegeevene ſtukken van den geleerden RUHNKENIUS zelve. Deeze Letterſchat onverdeeld te behouden zou tot luister en nut van *Leydens* Hoogeſchool ſtrekken. En hadden de Erfgenaamen zich niet ongenegen betoond tot het aangaan eener verbintenisſe; dat Curatoren de geheele Verzameling der gedrukte en ongedrukte Boeken, mitsgaders der Letterkundige Handſchriften, door RUHNKENIUS nagelaaten, zouden overneemen ten behoeve der Univerſiteits Bibliotheek; terwyl 's Hoogleeraars Weduwe en twee Dogters, hoofd voor hoofd, uit de kas der Univerſiteit eene Jaarwedde zouden genieten van vyf honderd Guldens. Deeze Jaarwedde zou gerekend worden ingegaan te zyn met den dag van 's Mans dood, en duuren leevenslang. By het afſterven van één der drie hoofden zou de geheele ſom drie honderd Guldens verminderd worden, en de eenig overblyvende ten laatſte eene lyfrente genieten van één duizend Guldens. CIVIL. BOEK. 1798.

Gelyk op deeze wyze gezorgd zou worden tegen gebrek der Naastbeſtaanden van eenen Man, op wien de Univerſiteit eeuwig roem zou draagen, zo vonden zich de Verzorgers der Hoogeſchoole gedenzins bezwaard met den prys, geſteld tegenover de waarde der zeldzaame Boek- en Schriftverzameling. Dan wenschten zy, voor het aangaan van dergelyk eene verbintenis, het

goedvinden des Vertegenwoordigenden Lichaams te verſtaan; ten welken einde zy het belang der Univerſiteit, en de noodruft der naaste Bloedverwanten des overleden Hoogleeraars, der Vergaderinge aanbevolen, niet twyfelende aan derzelver vereerende goedkeuring (*).

Gunſtig Verſlag.

De Repreſentanten VAN ROYEN, LUBLINK *de Jonge* en VAN HOOGSTRATEN kreegen dit ſtuk in handen, en last om met het Uitvoerend Bewind deswegen te ſpreeken. Het uitgebragt Verſlag was meer dan een weerklank des voorſtels, het weidde uit in den dankbaaren lof des Overledenen; die Egtgenoot en Kinderen, met ſtille gerustheid, vertrouwde aan eene Natie, op welker deugd hy kon ſtaat maaken, en door die gedagte bemoedigd, met eene den Wyzen betaamende gelatenheid, geſtorven was. Met vuur drongen zy het voorſtel aan, en gaven te verſtaan, hoe het Uitvoerend Bewind geene de minſte bedenking maakte om het als alleraannemelykst te beſchouwen; daar het alle vertraging om in hetzelve te treeden als een verlies aanmerkte, en mogten zy, uit naam van dat Bewind, de Vergadering tot eene in allen deele overeenkomſtige toeſtemming aanraaden (†).

Overeenkomſtig beſluit.

Na eenige over- en wederſpraak by de behandeling des uitgebragten verſlags, niet

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* III. D. bl. 361.

(†) *Ibid.* bl. 368.

niet ontſtaande uit twyfel aan 's Mans verdienſten, en de billykheid der ondersteuninge van de ongelukkig nagebleevene; maar uit hoofde, dat de Staatsregeling het uitſtrekken van eenige belooning van verdienſten tot de Weduwen en Kinderen verboodt, werd, met behoorelyke inagtneeming van de noodige veranderingen des te maaken, overeenkomſtig het voorſtel beſlooten (*). 1798.

Wy weerhouden ons niet, daar het tencieraad onzer Geſchiedenisſe ſtrekt, uit het onder aangehaalde Leeven deezes Geleerden Mans nog dit weinige te ontleenen. Character-ſchets dien Mans.

RUHNKENIUS was, door de natuur, zodanig gevormd, dat zyn verſtand met de grootſte gemaklykheid de zaaken kon bevatten, welke natuurlyke aanleg het hoofdbeginzel zo van alle zyne verſtandelyke begaafdheden als van zyne zeden en zielshoedanigheden was. Zyne zintuigen waren alle, en inzonderheid de beide edelſte, het gezigt en gehoor, zeer ſcherp en werk-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* II. D. bl. 520. Regt is aan 's Mans nagedagtenis gedaan, door zynen Amptgenoot WYTTENBACH Men leeze het alleszins ſchoone Stuk, getyteld, *Vita* DAVIDIS RUHNKENII, *auctore* DANIELE WYTTENBACHII. *Lugd. Bat. & Amſtel. apud* A. & J. HONKOOP & P. DEN HENGST 1799. In de *Algem. Kunst- en Letterbode* XIII. D. I. Stuk bl. 163 vindt de *Nederduitſche* Leezer dees een breed Uittrekzel. — Terwyl wy dit ſchryven (1807) ontvangen wy DAVIDIS RUHNKENII *Opuscula Oratoria, Philologica Critica, nunc primum conjunctim edita. Lugd. Bat. apud* S. & J. LUCHTMANS.

CXVIII. BOEK. 1798.

werkzaam. Beiden hadt hy door oefening, het eerſte door de teken- en het ander door de toonkunst veredeld en verhoogd. Zyn geest was uitermaate vlug en leevendig, wordende door de voorwerpen buiten hem terſtond bewoogen, den indruk daar van met de grootſte duidelykheid en ſterkte ontvangende. Van daar ontſtond eene wonderbaare vlugheid en bekwaamheid tot het aanleeren en bevatten van eene menigte van zaaken, en eene uitneemende getrouwheid in het bewaaren van het eenmaal geleerde. In ſterkte van geheugen werd hy door weinigen overtroffen, 't welk hy boven dien, door het naauwkeurig houden van aantekeningen, te hulp kwam. Deeze gaven, door eene uitneemende juistheid van oordeel en vlugheid van vernuft ondersteund, moesten natuurlyk eene weergalooze voortreffelykheid van verſtandige vermogens te wege brengen. De laatstgemelde gaven van oordeel en vernuft kwamen hem voornaamlyk als Criticus te ſtade.

De vereeniging van zo veele natuurlyke bekwaamheden ging vergezeld van eene zo uitgebreide Geleerdheid, als waar op weinigen roemen kunnen. Alleruitgebreidst was zyne beleezenheid in *Griekſche* en *Romeinſche* Schryvers, gedrukte en ongedrukte. Deeze ſtelde, met het houden van aantekeningen, hem in ſtaat ter behandeling van elk onderwerp de *Griekſche* en *Latynſche* Letterkunde raakende. Voorts hadt hy zich den geest van de voornaamſte

ste Schryveren der Oudheid, door een geduurige leezing zodanig eigen gemaakt, dat hy het geen aan elk hunner toebehoorde, hoe zeer onder vreemde stukken en byvoegzelen verborgen, ten naauwkeurigsten wist te onderkennen. Daarenboven hadt hy nog eene byzondere verdienste, om naamlyk eenen zo zuiveren en cierlyken *Latynschen* styl te schryven, dat hy, ten deezen aanziene, met de besten der Ouden verdient gelyk gesteld te worden. De zamenvoeging van zo veele natuurlyke en verkreegene gaven en kundigheden, deedt hem de regtmaatigste aanspraak verwerven op den eersten rang onder de Opbouwers der Oude Letterkunde, die zints de herleeving der Weetenschappen, gebloeid hebben.

CXVII. BOEK. 1798.

In andere Weetenschappen, als de Wysbegeerte, Regtsgeleerdheid en Oostersche Taalen, hadt hy, in zyne jeugd, zich min of meer geoefend; dan die oefeningen, in ryper jaaren, niet voortgezet. De vrugten daar van waren egter voor hem niet geheel verlooren, gelyk onder andere blykt uit die juistheid van denken en voordragt, in zyne schriften uitblinkende, welke als de vrugt van zyne vroegere beoefening der Wiskunde beschouwd moet worden. In zyne Werken naamlyk heerschte eene aangenaame klaarheid van voorstelling, eene naauwkeurige uiteenzetting der gedagten, en eene al het vreemde en overtollige afsnydende juistheid, welke niet weinig tot derzelver bevalligheid bydraagen.

Dat fyn gevoel, die onvervalschte ſmaak voor het ſchoone en bevallige, waar mede de Natuur hem begiftigd en welke hy, door oefening, zo zeer hadt aangekweekt, ſtrekte zich by hem, reeds vroeg, ook tot het zedelyk ſchoone en lofwaardige uit, en boezemde hem, voor al wat Deugd genoemd mag worden, de vuurigſte hoogachting in. Inzonderheid verdient Opregtheid onder zyne hoofddeugden geteld te worden. Van alle liſt, bedrog en ſlinksheid was hy ten uiterſten afkeerig. Zyn gelaad en zyne woorden ſtemden, met de gevoelens van zyn hart, ten vollen overeen. Alle gemaaktheid en veinzery ſtondt hem ten ſterkſten tegen, en van daar was hy even afkeerig van een voorkomen van wysheid en geleerdheid aan te neemen, als van het gevoel zyner eigene verdienſten, door betuigingen eener valſche nederigheid, te verloochenen. Beledigingen hem zelven bejegend, droeg hy geduldig en grootmoedig, zich tot vergiffenis van dezelve ſpoedig gereed toonende; maar omtrent die, welke aan andere groote Mannen werden aangedaan, was hy ten uiterſten gevoelig, en deedt hy die gevoeligheid den belediger ten duidelykſten blyken. — In zyne vriendſchap was hy zeer getrouw en ſtandvastig, en ten allen tyde bereid, om hun, die in dezelve deelden, met raad en daad, by te ſtaan. In 't algemeen was hy zeer gereed om verdienſten, zo veel in hem was, te bevorderen, en jonge Geleerden hebben hier van

van de gewenschte vrugten geſmaakt. CXVIII.

In den gemeenzaamen ommegang was hy zeer aangenaam en gulhartig. Gaarne deelde hy in de genoegens der gezelligheid, zich daar by, naar de vatbaarheden en den ſmaak van anderen, wonder weetende te ſchikken, en by ongeleerden allen vertoon van geleerdheid vermydende. — Zyn meest geliefde uitſpanning was de Jagt, aan welke hy, tot het laatst zyns leevens, een goed deel van zynen ledigen tyd toewydde. Ook bleef de toonkunst voor hem eene geliefkoosde verlustiging. BORK. 1798.

Voorts was RUHNKENIUS vóór de zynen een liefhebbend Egtgenoot en tederhartig Vader. De zwaare rampen, welke zyn huislyk geluk verbitterden, droeg hy met eene ſtille gelaatenheid, en wist zich daar onder, op de best mogelyke wyze, te troosten. Ook bragten de kommerlyke vooruitzigten omtrent het lot der zynen, naa zyn overlyden, geene moedlooze neerſlagtigheid by hem te weeg; maar van natuure meer geneigd om zich het gunſtigſte, dan het ongunſtigſte, voor te ſtellen, bleef hy ſteeds een ingewikkeld vertrouwen, op eene gelukkige wending van zaaken, koesteren. — Uit de ſchikkingen ten voordeele dier ongelukkigen gemaakt, door ons boven vermeld, blykt, dat zyn vertrouwen in deezen niet ydel geweest is.

Van het deerlyk verval, waar in *Friesland* Academie te *Franeker* gedompeld was, van de poogingen tot herſtel, als mede van Geſteldheid der *Franeker* Hoogeſchoole.

1798. van de moeite, welke men zich gaf om die Stad eene Academie-Stad te doen blyven, toen derzelver lot, ten dien opzigte, waggelend ſtondt, hebben wy, op zyn tyd, gewaagd (*). Ten deezen Jaare gaf het Adminiſtratief Beſtuur van dat Gewest ſchriftelyk aan de Conſtitueerende Vergadering te verſtaan, dat, daar de algemeene Verlichting een der eerſte zorge van het Beſtuur behoorde uit te maaken, zy het ook als hunne grootſte verpligting hadden geoordeeld, voor de Hoogeſchool, in hun Gewest te zorgen; gevolglyk hadden zy de noodige Hoogleeraars aangeſteld, uitgenomen in de Godgeleerdheid. Dit te doen oordeelden zy ſtrydig met de Gelykheid; ten ware elk Godsdienſtig Genootſchap aldaar een Hoogleeraar zondt. Het verzogt, daar de Staatsregeling toen nog onder handen was, dat de *Franeker* Hoogeſchool onder den rang der *Bataafſche* Academien mogt worden gerangſchikt. — Ten tyde deezes Voordrags was de Staatsregeling nog in bewerking, en men wagtte met des een raadſlag uit te brengen, tot dat over dit deel der Staatsregeling zou geraadpleegd worden (†).

In-

(*) Zie onze *Vaderl. Hiſt.* XXXIII. D. bl. 246. XXXIX. D. bl. 30—40.

(†) *Dagverh. der Conſt. Verg.* VIII. D bl. 562. In Slachtmaand des voorleden Jaars was de Herſtelling der *Franeker* Hoogeſchoole met veel omſlags gevierd. Eene breede beſchryving daar van is voor handen in de *N. Nederl. Jaarb.* 1797. bl. 1442. Wegens de Beroepinge van nieuwe Hoogleeraaren en

Inmiddels bleeven Curatoren der *Friesche* Academie niet ſtilzitten om den bloei en luister van de Hoogeſchoole te *Franeker*, eenigermaate te doen herleeven. Zy beraamden ſchikkingen tot aanmoediging van zodanige Jongelingen, of wel derzelver Ouderen, die met den goeden wil en lust, geen genoegzaam vermogen paarden om de beoefening van Wetenſchappen en Geleerdheid behoorelyk voort te zetten. Hier toe diende eene Proclamatie in Grasmaand uitgevaardigd, het genomen beſluit der Academie bekend maakende, dat aan twee en veertig min vermogende Jongelingen, zonder onderſcheid van Godsdienſtige gevoelens, aan de *Franeker* Hoogeſchool, hunne Letteroefeningen voortzettende, uit 's Lands Kas, 's jaarlyks honderd Guldens zouden geſchonken worden. Van deeze twee en veertig Jongelingen zouden één en twintig, mits de *Latynſche* taal magtig, zich in alle nutte Weetenſchappen kunnen bekwaam maaken: terwyl de overige door die ſchikking bevoor-

CIVIL. BOEK. 1798. Daar beraamde ſchikkingen.

en derzelver Staatlyke aanvaarding hunner Posten vinden wy een Verhaal in de *N. Alg. Konst- en Letterbode* voor 1798 bl. 1 enz. Het Provintiaal Beſtuur hadt, ten opzigte van de twee daar zynde Hoogleeraaren in de Godgeleerdheid beſlooten, dat zy zouden aanblyven tot dat, by het goedkeuren en invoeren eener Staatsregeling, het daar by bepaalde, omtrent de Theologiſche Faculteit, in daadlyke werking zou worden gebragt. Zie dit alles in de *Algem. Konst- en Letterbode*, IX D. bl. 1 enz.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1798. bl. 238.

CIVIL. BOEK. 1798.

voortregte Jongelingen, tot het Schoolwezen zouden worden opgeleid, om na hunne Academietyd, den Schooldienst, binnen deeze Republiek, te kunnen waarneemen. — Langs deezen weg poogde men de Academie van *Franeker* in den rang te doen ſtaan van die Hoogeſchoolen, van welke de laatere tyden zouden kunnen zeggen: „ Zy waren de echte „ Kweekſchoolen van Deugd en Wys„ heid; zy ſchonken ons de beste Steun„ pylaaren van het Vaderland, de beste „ Voorſtanders van waare Vryheid en „ Volksgeluk!"

Kweekſchool der *Roomsch Catholyken* te *Warmond* aangelegd.

De aangenomene Staatsregeling ſchonk den *Roomsch Catholyken* hier te Lande de bevoegdheid, om een Kweekſchool van Godgeleerdheid, in het *Bataafsch* Gemeenebest, opterichten. Te *Warmond* by *Leyden* boodt zich een Geſticht aan met vertimmering daar toe bekwaam te maaken. Dan zo tot de aankoop, als het vervaardigen en nog meer tot het verder onderhoud, werd een aanzienlyke ſom gelds vereischt. Om de *Roomsch Catholyken* tot eene ruime mededeeling, ten deezen einde optewekken, diende een rondgaande Brief van den Aartspriester H. F. TEN HULSCHER, aan de Ingezetenen van zyn Diſtrict. Het kwam tot ſtand (*).

VAN ZWINDEN en AR-

Gelykvormigheid van Maaten en Gewigten in te voeren viel in het Plan van het *Fransch* Gouvernement, het deedt aan ons

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1798. bl. 1049.

J. H. VAN SWINDEN.
R. Vinkeles fecit.

ons Landsbestuur den Voorslag om daar toe mede te werken, en uit ons Vaderland bekwaame Mannen naar *Parys* te schikken. Het Intermediair Uitvoerend Bewind benoemde daar toe J. H. VAN SWINDEN, Hoogleeraar in de Natuurkunde aan de Doorlugtige School te *Amsterdam*, en den Wiskundigen H. AENEAE, op een daggeld van twaalf Gulden, buiten de Reiskosten, mede den Lande in rekening te brengen. Op gelyken voet werd hun betaaling toegezegd voor de kosten in het vak hunner Bezendinge te maaken. Zy werden daarenboven verzogt en gevolmagtigd om van den tyd, die hun van de werkzaamheden hunner eigenlyke Zending mogt overschieten, een zodanig gebruik te maaken, tot het opdoen en verzamelen van zulke weetenschaplyke kundigheden en waarneemingen als waar van zy zouden vermeenen, dat de toepassing, ten eenigen tyde, voor den bloei en welvaard van het *Bataafsche* Gemeenebest, nuttig en heilzaam zou kunnen zyn: ten dien einde werd aan hun vrygelaaten eene geringe som, voor 's Lands rekening, te mogen besteeden; even zo mogten zy Werktuigen, Modellen, Boeken of Tekeningen koopen, die voor eene geringe of niet zeer aanmerkenswaardige pryzen, verkrygbaar waren. Niet meer dan twee duizend Guldens mogten zy tot deeze einden besteeden (*).

CXVIII. BOEK. 1798. NEAE na *Parys*.

Meer-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1798. bl. 527.

CIVIL BOEK. 1798.

Het Art. over het Armbestuur verschaft veel onderhandelings.

Meermaalen gaf de kortheid, waarmede de Staatsregeling zich uitdrukte, gelegenheid tot verschillende begrippen, onderscheidene uitleggingen, en niet zelden tot langduurige en veelvuldige raadpleegingen ter Vergaderinge, waar uit eigenaartig ontstondt, dat deswegen vervoegingen, van verscheidenerlei aart, by het Landsbestuur opdaagden. Onder deeze korte voorstellen stak uit de Bepaaling, „ Het Ver„ tegenwoordigend Lichaam regelt, bin„ nen zes maanden, naa deszelfs eerste „ Zitting, by eene duidelyke Wet, het Ar„ menbestuur over de geheele Republiek."

Opgave van het voornaamste des voorgevallen.

Reeds by den aanvange der gewigtige werkzaamheden werd 'er eene Commissie benoemd, ter beraaming van dit groot Ontwerp. Deeze gevoelde welhaast het moeilyke van die taak, het verbaazend omslagtige van dien arbeid, en de noodzaaklykheid van onmiddelyk onvermoeide poogingen aan te wenden, om, vooral binnen den zo naauw bepaalden tyd, daaraan te voldoen. Zy vondt reden om zich te beklaagen, over de onduidelykheid en onnaauwkeurigheid des voorschrifts des wegen in de Staatsregeling. De bezwaaren daar uit ontstaande en die een slagboom aan de werkzaamheden der Commissie zetten, droeg dezelve der Vergaderinge omstandig voor — Met die Voordragt was de Vergadering niet voldaan. Dezelve vorderde een meer stelligen Raadslag (*).

Dee-

(*) *Dagv. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 436 - 440.

Deezen diende de Commissie, naa weinig tydverloops in, en behelsde de voordragt van een Besluit, dat het Uitvoerend Bewind zou gelast worden de Administrative Bestuuren, in de byzondere Gewesten, aan te schryven, om van alle Armbestuuren en Kerkgenootschappen binnen de *Bataafsche* Republiek, van welke Gezindheid ook, uiterlyk binnen den tyd van een maand, naa het ontvangen dier aanschryvinge, der Vergaderinge te doen toekomen eene naauwkeurige Opgaave van den staat en gesteldheid van alle zodanige Fondsen, Directien en Schikkingen, als tot onderhoud der Armen en het Armenwezen eenige betrekking hadden. Onder uitdruklyke verklaaring dat deeze Opgave zou geschieden, zonder eenige inbreuke op het Regt, 't welk ieder Kerkgenootschap vermeende te bezitten, als blyvende 't zelve onbeslist tot zoo lang de Vergadering zich deswegen nader hadt verklaard —— Dat voorgeslagen Besluit droeg de goedkeuring weg (*).

CAPUT. BOEK. 1798. Opeisching van den staat der Armenkassen.

Die voorbereidsels, tot het verwerven van de vereischte kundigheden omtrent den staat en gesteldheid der Armenkassen en wat tot het Armenwezen in 't algemeen betrekking hadt, op gezag des Landsbestuurs verzameld, werden te werk gesteld. De Commissie, tot dit omslagtig werk benoemd, ontving een aantal Brieven van zodanige Corporatien of Perso-

Hoe dit toeging.

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 622.

1798.

soonen, die, te goeder trouwe, vermeenden niet onder de zodanigen te behooren, van welken de Opgave kon gevorderd worden, of door blykbaar gezogte voorwendzels dezelve poogden te ontwyken. Men ſtelde voor, die Corporatien en Perſoonen door het Uitvoerend Bewind te doen aanſchryven, om aan de letter des Beſtuurs te voldoen (*). Eerlang mogt de Commiſſie de Vergadering verzekeren, dat, door het grootſte gedeelte der Corporatien, hoewel niet ten gewenſchten tyde, egter op eene volvaardige wyze, was beantwoord (†).

Andere bewegingen in den Lande daaromtrent.

Het was intuſſchen ter Vergaderzaale van het Landbeſtuur alleen niet dat men dit algemeen belangryk onderwerp behandelde; het was de Commiſſie alleen niet die hier in werkzaam was. Het twyfelagtige en korte des Voorſchrifts in de Staatsregeling opgegeeven, 't welk zo veel ſtofs tot raadpleegingen ter Vergaderzaale verſchafte, deedt een vloed van Verzoekſchriften derwaards heenen ſtroomen. Meer uitgewerkte Stukken waren de arbeid van ſchrandere Mannen in den Lande, die het noodig oordeelden, de ſtelling, in de Staatsregeling begreepen, van onderſcheide kanten te beſchouwen, en aan het duistere licht en aan het twyfelagtige zekerheid by te zetten.

Alle

(*) *Dagverh. van het Vert. Lichaam*, III. D. bl. 100.

(†) *Ald.* bl. 271.

Alle deeze Verzoekschriften, benevens de uitgebreider Stukken, op welke dezelve grootendeels gebouwd waren en ter wier ondersteuning zy dienden, werden de Commissie in handen gesteld. Onder de Geschriften kwamen meest in aanmerking die van den Eerwaarden Burger C. ROGGE te *Leyden*; PONSE te *Geervlied*, en B. VAN REES: dan inzonderheid werd de aandagt der Commissie getrokken door een Stuk aan de Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam gericht, onder den tytel: *De Constitutie nopens het Armbestuur overwogen* (*).

CXVIII. BOEK. 1798. Verzoekschriften en Verhandelingen daar over.

De Commissie ontleedde dit belangryk Geschrift op eene meer onderscheide wyze voor de Vergadering, met veele bygevoegde overwegingen, die groote en netelige zaak betreffende. Zy meenden reden genoeg bygebragt te hebben, waarom zy, eenpaarig met de algemeene begeerte der Inleveraaren van Verzoekschriften, betrekkelyk het niet *amalgameeren* der verscheidene Armenkassen zich konden

Voordragt der Commissie.

(*) De Voordragt, onder dien tytel, kwam uit *Amsterdam*. De meestal welbekende Naamen der Ondertekenaaren uit onderscheide Eerbegrootschappen, wekten de aandagt. Het was ondertekend door W. DE VOS, F. HOVIUS, J. TEYSSET *Junior*, R. LUBBERTS, Ls. à ROY, A. J. VAN BRIENEN, P. H. MARTINI BUYS, W. J. VAN BRIENEN, J. BONDS, J. L. FARJON, D. ARBMAN *Daniëlsz.*, M. STUART, J. D DEIMAN, P. F. CHARLÉ, C. N. RAABE en P. VAN DEN BREGGEN PAAUW. Te Amst. bij G. *Warnaars*, 1798.

1797. den vereenigen; vooral, en dit was, hunne
1798. bedunkens, de groote hoofdzaak, waar op alles aankwam, indien zulks niet ſtrydig was met eenig gedeelte van de Staatsregeling; indien dit veel meer met den geheelen geest van dezelve overeen ſtemde, en indien het mogelyk ware, op die gronden, een Ontwerp van Algemeen Armenbeſtuur te vestigen. Zy ſchetſten de buitenſte ommetrekken van zulk een Plan, dat over *alle* Armen moest gaan; doch onderſcheiden, gewyzigd; werkende over alle Publieke Armen, en meer middelyk omtrent de Armen van onderſcheidene Gezindheden — Zodanigen Armenbeſtuur moest, ten anderen, overeenſtemmen met de erkende en aangenomene gronden van Een- en Ondeelbaarheid — En eindelyk gegrond zyn op het groote beginzel van Gelykheid. Het Armenbeſtuur, waar van zy de grondtrekken ſchetſten, bepaalde zich niet tot het ontvangen en uitgeeven van Aalmoesſen; maar om waare Armen, onder bevordering van den lichaamlyken en zedelyken welſtand, zo gebruikbaar als mogelyk te maaken, om ook door hun den voorſpoed en den bloei van den Staat te bevorderen. — Het door hun bedeeld Armenbeſtuur moest niet alleen gaan over het Beheer der Fondſen, over de Bedeeling; maar ook over de Werkzaamheden, den onderſcheiden Arbeid, en het Loon der Armen, en inzonderheid over de Opvoeding der Behoeftige Jeugd, om ook door deeze en andere middelen

zaa-

zaaden van deugd en geluk te verſpreiden, niet alleen voor de tegenwoordige Maatſchappy; maar tevens voor betere Naageſlachten (*). CXVII. BOEK. 1798.

Voorbeeldlyk werkzaam betoonde zich deeze Commisſie. Hun arbeid werd ter toetze gebragt. Veele der ſchranderſte, en ten aanziene van dit ſtuk afgerichtſte Leden lieten zich, bij de nadere overweeging, hooren. — Eenige Leden verklaarden zich tegen het Verſlag, en bragten hunne zwaarigheden en bedenkingen in; anderen wilden het eenigzins anders gewyzigd hebben; ſlegts twee ſtemden 'er volkomen mede in. De Voorzitter bragt in omvraage of 'er Leden waren, die wilden, dat de Commisſie haare beginzels nader zou ontwikkelen, en daar de Commisſie nu overtuigd was, dat de meerderheid der Vergaderinge geenzins eene volkomene Ineenſmelting wilde, vermeende hy dat dezelve nu daar in volkomen zou kunnen berusten. — Dit vondt byval by veele Leden. Handelingen daar over.

Onder de Spreekers over dit ontwerp ſtak APPELIUS uit, en veelen ſtemden met hem in. Kortlyk kwamen de door hem opgegeevene gronden hier op neder. — De Armen zyn Kinderen van den Staat, die voor dezelven zorgt. Alle ware behoeftigen hebben aanſpraak op Onderſtand, zonder onderſcheid welk Godsdienſtig Voorſtel van APPELIUS.

(*) *Dagverh. van het Vert. Lichaam* III. D. bl. 871—878.

1798.

stig stelsel zy mogen zyn toegedaan —— Geen Kerkgenootschap of Gemeente kan tot het onderhoud van deszelfs behoeftige Medeleden worden verpligt; mits het slegts zelfstand doe van de Middelen en Effecten, welke daar toe waren geschikt. De Maatschappy is gesegtigd tot benadering der Armengoederen van alle Kerkgenootschappen of Gemeenten, welke het onderhoud hunner behoeftige Medeleden niet geheel voor eigen rekening neemen — Ieder Kerkgenootschap of Gemeente heeft een uitsluitend regt op zodanige Goederen en Fondsen, welke tot onderstand van deszelfs behoeftige Medeleden geschikt zyn. Zo lang een Kerkgenootschap, of Gemeente, zich met dien onderstand belast kan het regt op die Goederen aan 't zelve niet worden ontkend —— De Maatschappy is bevoegd te zorgen, dat de zaaken deezen aangaande niet kunnen gebragt worden uit haar geheel, noch de Goederen en Effecten, voor de Armen geschikt, verminderd of verslimmerd. Zy mag en moet tevens zorgen, dat de behandeling der Behoeftigen niet stryde met de algemeene belangen der Maatschappy — Deeze beginzels moeten den grondslag uitmaaken van het onmiddelyk en middelyk Bestuur der Maatschappy over het Armenweezen. Volgens dezelve regelt de Commissie tot het Armenweezen haare verdere werkzaamheden. Zy zorgt daar by vooral, dat niets worde gebragt buiten deszelfs geheel, of oude inrichtingen

gen worden vernietigd, vóór dat het geheel zal hebben kunnen worden overzien, en deszelfs gevolgen berekend. — De Commissie werd daar op verzogt de Grondbeginzels door dezelve voorgesteld breeder te ontwikkelen; thans uit den loop der Handelingen genoegzaam overtuigd, dat zeer weinige Leden tot de volstrekte Ineensmelting der Armenkassen neigden (*). — Met het verdere deswege voorgevallen te vermelden zouden wy ons tydperk overschreeden.

CAPIT. BOEK. 1798.

Rang is in het Krygsweezen een allerteederst punt. Van hier de Verzoekschriften der Generaal Majoors BONHOMME, VAN BOECOP, en VAN ZUYLEN VAN NYEVELD, om in hunnen rang boven de Generaal Major VAN GEURICKE gesteld te worden (†). — De Agent van Oorlog, PYMAN, maakte de Constitueerende Vergadering bekend, dat een zyner eerste zorgen, by het aanvaarden van zyn post geweest zynde, om alle zodanige Officieren in 's Lands Armee dienende, die zich aan eenig wangedrag mogten hebben schuldig gemaakt vóór, in, op en naa de Omwenteling des Jaars MDCCLXXXVII, uit dezelve te weeren, en als daar toe door het Uitvoerend Bewind gevolmagtigd, alle Burgers hadt uitgenoodigd om, binnen den

Eene en andere byzonderheid 's Lands Krygsmagt betreffende.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* III. D. bl. 1021—1035.

(†) *Dagverh. der Handel. van de Constit. Verg.* IX. D. bl. 58.

1798.

den tyd van twee maanden, aan hem te zenden alle zodanige aanklagten, over wangedrag of vervolging, met genoegzaame ſtukken en bewyzen geſtaafd (*).

De Sonnavilles Voorſtel wegens de Vreemde Troepen verworpen.

Tot nog waren in dienſt van den Lande vyf Battailons van den Prins van Waldek, en twee van den Prins van Saxen-Gotha; tot nog beſtonden de Compagnien der zogenaamde *Amſterdamſche*, *Groninger* en *Frieſche Gardes*. Troepen die den Lande 's Jaarlyks op 641,150 Guldens te ſtaan kwamen. De Repreſentant de Sonnaville, opgehaald hebbende de verbeteringen naa den Twee en twintigſten van January in het *Politieke* daargeſteld, oordeelde, dat het *Militaire* niet uit het oog moest verlooren worden, 't welk, zyns oordeels, voor zeer veele verbeteringen en bezuinigingen vatbaar was, en hoogstnoodzaaklyk voorzieningen vereischte. Byzonder kwam by hem in aanmerking, dat geene Vrye Republiek eenig Krygsvolk in dienst behoorde te hebben en als zodanig te onderhouden, dan die geenen, welke buiten onzen Bondgenoot, alleen aan haar Verbonden waren en aan niemand byzonder verkleefd. — Dat daar en boven het Gemeenebest, ten koste des geheelen Volks, geen Krygsvolk mogt onderhouden alleen ten dienſte van eenige byzonderen Stad of Plaats. Deezer afſchaffing droeg hy voor, en teffens het

(*) *Dagverh. der Handel. van de Conſtit. Verg.* IX D. bl. 165.

het oprichten eener halve Achtſte Brigade, waar door het Land 's Jaarlyks zou uitwinnen 241,150 Guldens, terwyl daaren boven, door het plaatzen van *Bataaven!* die by de Omwenteling zich te laat hadden aangediend of voorbygegaan en gepenſioneerd waren, eene aanmerkelyke uitgaave zou voorkomen worden, en veele verdienſtlyke Burgers regt wedervaaren. — Den Voorſteller ontvlugtte niet de aanmerking, welke daar op zou kunnen gemaakt worden, uit hoofde van Contracten met den Vorst van WALDEK en den Prins van SAXEN GOTHA aangegaan: dan hy oordeelde dat die Capitulatien reeds voor lang, van de zyde dier Vorſten, verbrooken was. CXVIII. BOEK. 1798.

De Voorzitter QUESNEL herinnerde de Vergadering, dat reeds, in de Nationaale Vergadering, een voorſtel van dien aart omtrent die eigenſte vreemde Troepen was gedaan; doch toen verworpen uit hoofde van de verbindtenis, dat althans het *Waldekſche* Krygsvolk tot den Jaare 1813 zou moeten betaald worden, wanneer de aangegaane verbindtenis een einde nam. — Geen byval maar tegenſpraak ontmoette dit voorſtel; de aanmerkingen van veelen daar tegen waren zo ſterk, dat DE SONNAVILLE, betuigde het voorſtel niet uit eigene beweeging gedaan te hebben, doch daar toe aangezogt te zyn door Perſoonen, die hy meende met deeze zaak wel bekend te zyn. Na nog weinig tuſſchen geſprooks nam die Burger

1798.

zyn Voorſtel terugge, aan zich voorbehoudende om een ander, wegens de Reorganiſatie der *Duitſche* Troepen te doen (*).

Voorſtel wegens de Burger wapening.

Onder de Landzaaken van wyden omvang en laſtigen naſleep behoorde gewis de Burger-wapening. Gansch veel was hier aan, zints de Omwenteling, gedaan (†); doch naar gelange der aangewende werkzaamheden niet veel gevorderd. De dag van Twee en twintig January, in zo veele opzigten aanmerkelyk, was ook, ten deezen aanziene, niet onledig. Uit het midden der Vergaderinge werd eene Commiſſie van Opperbeſtuur over de *Bataafſche* Gewapende Burgermagt aangeſteld; ten einde de Organiſatie door de geheele Republiek niet te doen ſtilſtaan; maar, op een geregelden voet, in werking te houden — Ook die Commiſſie hadt getragt aan het oogmerk der Vergaderinge te voldoen, dan moest betuigen, dat, voor zo verre zy daar in niet mogt geſlaagd weezen, zulks niet aan haaren wil; maar aan zo veele tuſſchenkomende zaaken, met welke zy, en de meeste Leden der Vergaderinge, zich overlaaden vonden, was toe te ſchryven. Zou de Burger-wapening, dat Bolwerk der Vryheid, met kragt en yver voortgezet, en tot die hoogte, gebragt

(*) *Dagverh. der Handel. van de Conſtit. Verg.* IX. D. bl. 170—173.

(†) Zie onder andere onze *Vaderl. Hiſt.* XXXVI. D. bl. 130, 147 en XXXVIII. D. bl. 252.

bragt werden, waar toe men dezelve behoorde op te voeren, dan was het zeker, dat daar aan onafgebrooken moest worden gearbeid, en zulks kon alleen geschieden door dit omslagtig werk een daar toe alleen geschikt Lichaam aan te bevoelen. — Ingevolge hiervan was het verzoek dier Commissie, om haare werkzaamheden binnen kort, aan het Uitvoerend Bewind, waar aan, volgens het Ontwerp van Staatsregeling, dezelve behoorden, te mogen overdraagen, met alle de Papieren daar toe betrekkelyk, teffens aanbiedende rekening en verantwoording te doen van de ontvangene en besteede Penningen. Het Besluit viel overeenkomstig dit Voorstel (*).

CXVII. BOEK. 1798.

Die zelfde Commissie hadt het ontworpen Reglement voor de Gewapende Burgermagt, overgezien. Zy had, zo zy vertrouwde, het voorige gezuiverd van alle die drukkende Aristocratische en Federalistische verwarringen, waar door de lust en yver tot den Burger-wapenhandel geheel werd uitgedoofd. Daar de omstandigheden des Vaderlands het zouden kunnen vorderen, dat de Gewapende Burgerarm, tot 's Lands verdeediging, moest worden gebruikt, hadden zy 'er by gevoegd een Hoofdstuk over de Requisitie, of algemeene verpligting om, in geval van nood, het Vaderland te verdeedigen. — De hernieuwing van dit Reglement

Wat 'er, ten aanzien van het Reglement, gedaan was.

(*) *Dagverh. van de Conf. Verg.* IX. D. bl. 165.

ment, merkte de Commisfie aan, was geschied op dien tyd toen zy oordeelden, dat de Organisatie van de *Bataafsche* Gewapende Burgermagt, niet aan het Uitvoerend Bewind, maar aan eene Commissie *uit* of door het Wetgeevend of Vertegenwoordigend Lichaam, moest aanbevolen worden. Een gevoelen, 't geen zy tot nog niet geheel konden ter zyde stellen: dan, daar, by het Ontwerp van Staatsregeling die Organisatie aan het Uitvoerend Bewind was toevertrouwd, moesten 'er noodwendig die veranderingen in gemaakt worden, welke met dat Ontwerp zamenstemden. — Het drukken van dit herziene Reglement stelde de Vergadering vast, met bepaaling om het vervolgens in overweeging te neemen (*).

Rang tusschen de Zeeofficieren.

Aan de Representanten AUFFMORTH, BRAND, J. D. VAN LEEUWEN, VAN ALTENA, en VERHEES, was de last opgedraagen, om de Rangen van 's Lands Zeeofficieren te bepaalen. Naa ingenomene onderrigtingen op dit Stuk, oordeelden zy de volgende Rangschikking te moeten voordraagen. Tot Vice-Admiraals, J. E. RADERS, J. W. DE WINTER, J. SELS, W. VAN DER BEETS en N. RIEMERSMA (†). — Tot Schouts-by

(*) *Dagverh. van de Const. Verg.* IX. D. bl. 166.

(†) Wegens diens Verzoek schriften om in 's Lands dienst geplaatst te worden, waren ter Constitueerende Vergaderinge, geene aangenaame onderhandelingen voorgevallen. *Zie Dagverh van de Const. Verg.* VIII. D. bl. 377 en 439. Thans werd die Rang

by nagt J. A. MEURER, J. A. BLOIS VAN TRESLONG, S. STORY, J. J. BOEK. WIERTS, P. J. GERVAIS, en J. L. BOSCH (*). 1798.

Twee Verzoekſchriften tegen die rangſchikking waren der Commisſie in handen geſteld. Een van den Vice-Admiraal W. VAN DER BEETS, verzoekende in rang hooger te mogen geplaatst worden, boven de Vice-Admiraals SELS en DE WINTER; en een van den Schout by nagt P. J. GERVAIS, ſtrekkende om zyne Commisſie als Schout-by-nagt, geantidateerd te hebben, en gelyk geſteld te worden met de Schouts-by-nagt BLOIS VAN TRESLONG en STORY — Zulks gaf den uitbrengeren dier Rangſchikking gelegenheid om zich vry breed uit te laaten over de twee verſchillende begrippen; welker eene de Rangen der Officieren wilden geregeld hebben naar den tyd van den Dienst, en welker ander, de Actens van voorigen Dienst daar laatende, de Actens naa de Staatsomwenteling gegeeven alleen van belang, in het tegenwoordig geval rekenden (†). Zy, merkten op, dat hoe zeer Verzoeken deswegen, en handelingen daar over.

Rang hem opgedragen, als het blyken zou, dat hy genoegzaame kragten hadt, om daadlyk dienst te kunnen doen, waar van hy thans het Schip van den Schout by nagt BLOIS VAN TRESLONG commandeerende, de proef nam.

(*) Als de laatsgem. uit zyn Krygsgevangenſchap te rug kwam. — Deze Rangſchikking was in alles zonder nadeel van de eindelyke uitſpraak van het onderzoek, dat thans nog omtrent eenige plaats hadt.

(†) Hoe dit daadlyk naa de Omwenteling was toe-

zeer de Rangschikking, gegrond op de Oudheid van Dienst gewoonlyk heilzaam zy, zulks egter alleen in vreedzame en kalme tyden kon worden in agt genomen; maar dat zulks niet kon doorgaan in tyden van Oorlog, wanneer het Vaderland van een of meer magtige Vyanden gedreigd wordt, en nog veel minder wanneer by dien Oorlog eene Staatsomwenteling kwam, die eene gehcele verandering des Landbeſtuurs, en eene andere Orde van zaaken, ten gevolge hadt. In zulk een tydsgewrichte moesten alle bedenkingen voor de redding des Vaderlands agter ſtaan, en het Gouvernement niet anders zoeken en in 't oog houden, dan braafheid, kunde, beleid, toereikende lichaamskragten en verknogtheid aan het Bewind. Daar nu allen, in tyden van Oorlog, niet even bekwaam waren, en in dagen van Omwenteling allen niet even vuurig het nieuwe Staatsbeſtuur aankleefden, of aan het gevaar der Omwentelinge deel namen, zo was 'et niets eigenaartiger dan dat, in zulk een tyd, geen Ouderdom van Dienst te paſſe kwam; maar alleen de opgemelde hoedanigheden golden.

Voorſtellen den Zeedienst betreffende.

Dit uitvoerig aangeweezen hebbende, oordeelden zy de voorgedraagene Rangſchikking daar mede ten vollen overeenkomſtig. Zy voegden 'er nevens, dat ver-

toegegaan hebben wy geboekt, in onze *Vaderlandſche Hiſtorie* XXXII. D. bl. 208. vgg.

vermids de nood des Vaderlands en de Orde vorderden alle overtollige Uitgaven te vermyden; als mede dat, daar het niet aan de willekeur van den Militair zou staan in die en geen andere Post het Vaderland te dienen, het der Vergaderinge zou voegen te besluiten — Dat geen Vlag-officier hooger betaald zou worden, dan voor die Post, waarin hy werklyk den Lande diende, Ziekte en Krygsgevangenschap uitgezonderd — Dat hy, die dienen kon en niet wilde in die Post, waar toe hy door het Landsbestuur wordt bestemd, zou worden afgezet — Dat allen, die wegens ouderdom of voldurende ongemakken, niet meer in staat waren om te dienen, en aan de overige vereischtens op de Pensioenen gesteld voldoen konden, dezelve zouden trekken.

CXVIII. BOEK. 1798.

Handelingen over de Rangschikking.

Geenzins ontbrak het aan tegenstreevers van dit Verslag, en wraakers der opgegeevene Rangschikking. De Representant BELJAART liet zich byzonder en boven allen hooren, en bleek een handhaaver van de oude Rangopvolging te zyn; terwyl zyne aanmerkingen Personeel en scherp waren en strekten om het Verslag te doen verwerpen. Het vondt intusschen een yverigen voorstander in NOLST, daar BRANDS en AUFFMORTH, twee der uitbrengeren des Verslags, niet in gebreke bleeven, om 't zelve te handhaaven en byzonder tegen BELJAART te verdeedigen.

Naa

CXVII. BOEK.

Naa deezen ſtryd viel de meerderheid het Verſlag toe (*).

1798. Den Zeeofficieren geweigerd om uitſchotten in verrekening te brengen.

Eenige Zeeofficieren verzogten bevryd te weesen van de Geldheffing: althans dat het der Vergaderinge behaagen mogt hun voor *diligent* te verklaaren, tot dat zy, ieder in hunne betrekking, derzelver agterſtallige Gelden, met de Kostpenningen en Verſchotten, ten dienst van den Lande verſtrekt, zouden ontvangen als mede de voldoening hunner vaste Jaarwedden. — 's Voorzitters gevoelen, om dit verzoek van de hand te wyzen, daar de Vergadering tot een vasten regel geſteld hadt, om geene vorderingen van byzondere Perſoonen in betaaling op de Heffing aan te neemen, werd door de Vergadering omhelsd (†).

Algemeen Verſlag van den Staat der Lands Geldmiddelen.

Deeze weigering brengt ons tot het vermelden van eene hoogst gewigtige zaak voor den Lande, en zonder welk geen Staatsbeſtuur beſtaan kan, de Geldmiddelen en den Staat van 's Lands Schatkist. Van den aanvange der Omwentelings-geſchiedenisse af hebben wy, deeze ſnaar voerende, geene andere dan ſchorre en doffe klaagtoonen hooren ſlaan. De Burgers die, op den Twee en twintigſten van Louwmaand de teugels des Landbeſtuurs, in handen namen, vonden het Vaderland, ten deezen opzigte, in eenen zeer bedruk-

ten

(*) *Dagverh. der Conſt. Verg.* IX. D. bl. 206, *enz.*
(†) *Ald.* bl. 236.

ten toeſtand. De Heffing van acht ten honderd voor het Zeeweezen in Lente en Grasmaand opgebragt, kon ten naauwen noode de ſchade, in den Zeeſlag van den elfden van Wynmaand boeten. Ingevolge hier van hadt men ter beheeringe van 's Lands zaaken, by het onvoldoende der gewoone inkomſten, niets anders dan de inkomſten van 't geen overſchoot, uit de voorige Heffingen, in eenige Gewesten nog niet afgeloopen. Dan deeze, hoe ernſtig ook ingevorderd, waren zeer verre van te kunnen ſtrekken om de aanzienlyke gewoone en ſtaag vermeerderende buitengewoone uitgaven te kunnen opweegen. Alle Kaſſen werden bykans ten bodem gelediged: dit niet alleen; maar zy vonden zich in de hoogſt onaangenaame noodzaaklykheid, om zeer veele onvermydelyke betaalingen, voor den dienſt van dit en voorige Jaaren, zo lang mogelyk te verſchuiven; 't geen ſtoffe tot bittere klagten in menigte opleverde.

CXVII. BOEK. 1798.

De Staatsomwenteling, die het Intermediair Wetgeevend Lichaam daarſtelde, nam ten grondregel aan, om ſlegts in de dagelyksch voorkomende en meest dringende nooden te voorzien, en het voorts aan de aanſtaande Wetgeeving over te laaten; terwyl het Intermediair Uitvoerend Bewind begreep dat dit Lichaam met geene raadpleegingen over Finantieele maatregelen behoorde belast te worden. De tyd van deszelfs kortſtondig aanweezen verliep, zonder eenige daadlyke voorzie-

ning omtrent de Geldmiddelen van den Staat daar te ſtellen.

1798. Verklaring van het Intermediair Uitvoerend Bewind deswegen.

Nogthans hadt dit Bewind, by het eindigen van deszelfs Landbeſtuur, een Brief aan de Vergadering doen toekomen, waar in 't zelve, by den aanvange, deeze betuiging doet. „ Schoon het heffen van „ drukkende Belastingen zeker een der „ onaangenaamſte taaken is aan het Be„ ſtuur der Maatſchappyen verknogt, vor„ deren egter dikwerf de omſtandigheden „ zodanige buitengewoone Geldheffingen, „ waar van het drukkende alleenlyk door „ de wyze van derzelver inrichting kan „ worden gemaatigd. En het is in die „ droevige omſtandigheden, dat wy ons „ thans geplaatst vinden, om Ulieden de „ noodige voordragt tot zulk eene buiten„ gemeene Belasting te moeten doen: „ naardien de rampſpoedige dagen, welke „ wy thans beleeven, niet toelaaten, dat „ alle de buitengewoone onkosten, uit de „ gewoone middelen, worden gevonden, „ noch zelfs in de eerſte jaaren, zullen „ kunnen gevonden worden: daar nog „ geen enkele ſchyn van licht door de „ donkere wolken der toekomst heenen „ dringt."

Te regt mogten zy over duisterheid in deezen klaagen, en als gronden van die klagten opgeeven, den ſteeds voortduurenden Oorlog; de aanbetaaling van de nog verſchuldigde Penningen aan de *Fransche* Republiek by het Tractaat van Vrede bepaald; de kosten tot het voeren van

den

den Kryg tegen den algemeenen Vyand; de vermeerdering der te betaalene Intressen op de schulden, geduurende deezen Oorlog gemaakt, ten beloope van ruim vyf Millioenen jaarlyks, behalven een zeker getal geguarandeerde en verschuldigde Afloosingen; hier by kwam eene menigte dringende schulden van voorige jaaren, onder welker wanbetaaling zo veele ongelukkigen zugten, en aan welker voldoening, by alle aan te wendene middelen, veel ligt niet mogelyk zyn zou te denken. CIVIL BOEK. 1798.

Zo veele buitengewoone uitgaven vorderden buitengewoone middelen ter voldoening. 's Lands gewoone inkomsten, in tyden van Vrede, reikten zelfs niet toe om de gewoone uitgaven te kunnen goedmaaken. Alles ten voordeeligste genomen, zou 'er uit de gewoone lasten, van den eersten Juny MDCCXCVIII tot den elfden Mey MDCCXCIX, niet meer dan Tien Millioenen voor den algemeenen dienst van den Lande kunnen gevonden worden, de tegenwoordig voor handen zynde penningen daar onder begreepen; terwyl de behoeften, tot dien tyd toe, zouden bedraagen de som van zes en veertig Millioenen Goldens, zo dat de Uitgaven de Inkomsten zes en dertig Millioenen overtroffen. Een voorgeslagene Belasting verworpen.

Een zeer breedvoerige Voordragt eener Heffing als *Don Gratuit*, by wyze van Quotisatie, over de relative Inkomsten en Vermeerингen van alle de ingezetenen der

1795. *Bataafſche* Republiek booden zy der Vergadering aan (*).

1798. De Leden benoemd om dit ſtuk te overweegen, vonden het met zo veele zwaarigheden omzet, dat zy voorſtelden het ter zyde te leggen. en het Uitvoerend Bewind aan te ſchryven, om ten ſpoedigſten een ander en min drukkend middel, ter voorzieninge in 's Lands behoeften, voor te draagen. Dit vondt ter Vergadering ingang (†).

Voordragt om de gebrekkige Opbrengst te verbeteren.

Desgelyks hadt het *Intermediair* Uitvoerend Bewind, aan het Intermediair Wetgeevend Lichaam zich beklaagd over de hoogst gebrekkige opbrengst van Acht ten Honderd van de Inkomſten der Ingezetenen. Van alle oorden des Gemeenebests verhieven en vermenigvuldigden zich de klagten over die bekorting van het verſchuldigde aan den Lande. Geſtadig deeden zich van alom de gegrondſte vermoedens op, dat zommige der Landgenooten zich, of niet, of ter kwaader trouwe, gekweeten hadden van hunne verpligting; en met den eerſten opſlag zou ieder zich overtuigd vinden, dat de opgebragte Gelden, in de meeste voormaalige Gewesten, op verre na niet bedroegen, 't geen dezelve, naar de minſt naauwkeurige berekening, moesten opleveren. Eenigen door onkunde terug gebleevenen, anderen door

(*) *N. Nader. Jaarb.* 1798. bl. 570—593.
(†) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 308.

door vrees gedrongen, hadden zich bereid getoond om het verschuldigd aandeel op te brengen; dan de tyd was reeds lang verstreeken, en kon dus, zonder tusschenkomst van het Wetgeevend Lichaam het Uitvoerend Bewind geene toegeeflykheid betoonen. Nogthans zou, door het weder openstellen deezer Heffing, onder de noodige bepaalingen, voor eenige oogenblikken, immers tot dat het Constitutioneel Wetgeevend Lichaam hier in zou kunnen voorzien, 's Lands Schatkist kunnen worden te gemoete gekomen. Ten deezen einde stelde het voor, den nalaatigen, onder zekere voorwaarden, gelegenheid ter opbrengst te geeven: en gaven tevens op het invoeren eener wyze van Onderzoek. Dit stuk verdiende overweeging, en werd ten dien einde in handen eeniger Leden gegeeven (*).

HOOFDSTUK. XVII. 1798.

Dit stuk hing nog onafgedaan, toen het Vertegenwoordigend Lichaam bestondt, waar het op nieuw, ter gelegenheid van de handelingen over de Instructie des Agents van Finantie, ter baane kwam, en stoffe tot langwylige raadpleegingen gaf, zo wegens den tyd der betaalinge als de middelen om eene richtige Opbrengst daar te stellen. Ten aanziene van dit laatste viel 'er veel stryds wat te verkiezen was; Militaire Inlegering, of Ingyzeling omtrent de Kwaadwilligen; tot het laatste werd be-

Wat men des bepaalde.

(*) *Dagverh. van het Int. Wetg. Lichaam* II. D. bl. 464.

besloten; en greep 'er dergelyks verlenging van tyd plaats (*).

1798. Geldheffing in Sept. uitgeschreeven.

Aanhoudend Geldgebrek en steeds meer en meer dringende behoeften drongen het Landsbestuur reeds in Herfstmaand te verordenen het heffen van vyf ten honderd der Inkomsten van alle Ingezetenen, by welke dezelve meer dan zes honderd Guldens en daar boven bedroegen. Zulks zou strekken op rekening en in mindering van zodanig eene algemeene Heffing, als vervolgens, nog dit Jaar, zou worden ingevoerd (†).

Eene andere Geldheffing daargesteld.

Niet lang verwylde deeze by voorraad aangekondigde Belasting, waar by het Bewind oordeelde niet voor het waarschynlyk te kort, ten deezen loopenden Jaare, maar ook voor die des volgenden Jaars, te moeten zorgen en daar in voorzien. Hier toe werd eene buitengewoone Heffing van de Inkomsten der Ingezetenen voorgeslaagen, waar van een gedeelte onmiddelyk zou worden opgebragt, en het andere gedeelte by eene opeenvolgende Belasting zou worden gevonden; alles by wyze van een *Don Gratuit*; terwyl voor het waarschynlyk beloop van dit laatste, een bepaald aandeel van eens iedens Goederen en Bezittingen zou worden geheeven; egter niet anders dan by Voorbetaaling,

(*) *Dagverh. van het Vertegenw. Lichaam* II. D. bl. 420. 448. 500. 502. 511.

(†) *Ald.* bl. 602. 631. 632. *N. Nederl. Jaarb.* 1798. bl. 967 *enz.*

lijg, en om, met eene redelyke Rente, uit de vastgestelde jaarlykſche Belasting op de Inkomſten, te worden terug gegeeven. — By de openbaare voordragt van dit zeer wydloopig ſtuk, lieten zich de Repreſentanten KRAMER, LEEMANS en VAN DEN BRAAK daar tegen hooren; daar zy het niet gebouwd vonden op de beginzelen van Gelykheid, en het ongeraaden keurden eene Heffing in te voeren, die vyf en twintig jaaren loopen moest. Dan zy roerden te vergeefsch de taal der tegenſpreekinge: dewyl in een Committé Generaal de handelingen deswegen geſlooten waren: en dus ging deeze Belasting ter Eerſte Kamer door: en vondt geen noemenswaardige tegenſtand in de Tweede (*).

1798.

Het drukkende van beide deeze Heffingen liep elk in 't oog. Het morrend ongenoegen liet zich daar over alomwegen hooren, en dit vermeerderde by veelen door de bepalingen daar by gemaakt. Eene herhaalde ondervinding hadt bewezen, dat geen der voorige Heffingen, in een der Gewesten, en alhans in die waar het meeste vermogen woonde, aan eene zelfs maatige berekening der Bezittingen hadt beantwoord. Veele, en daar onder ſterke middelen hadt men ter hand genomen om de Ingezetenen te dwingen tot een richtiger opbrengst. Te voorzien was het

Ongenoegen dewegens

(*) *Dagverh. van het Vert. Lichaam* III. D. bl. 253. 260. 291.

het dat die ontdoking en onwil, met het vermeerderen en verzwaaren der Belastingen, eer zou toeneemen dan verminderen.

1798. Middelen van Onderzoek daargesteld.

Men was daagom, by het uitschryven deezer Heffinge, op iets klemmenders bedagt. De voorslag van zommigen, om alle Betaalingen openbaar te maaken, geschiedde zeker zonder de gevolgen in te zien, welke zulks, bovenal ten opzigte van de Heffing op de Bezittingen, in handeldryvende Plaatzen, onvermydelyk naa zich moest sleepen. Men besloot tot het middel eener bepaalde Quotisatie en tot het benoemen van Commissien tot Onderzoek, ondergeschikt aan de Finantieele Commissien, wat laater ingevoerd, welke laatste, by hooger beroep, over de bekeuringen dier Commissien zouden moeten oordeelen.

Misnoegen desswegens.

Nood zeker gaf dit middel aan de hand; maar het verdubbelde de klagten, en baarde by Lieden, die ter zaake hunner bekende braafheid en gezette, of zelfs ruime opbrengst, een maatregel blykbaar tegen de kwaade betaalers ingericht, hadden behooren goed te keuren. het ergste vermoeden, en zommigen lieten niet naa, openlyk als hun gevoelen aan den dag te leggen, dat het Bestuur, ondanks de beloofde Geheimhouding, den toeleg zou hebben, om langs deezen weg, eene naauwkeurige kennis van de bezittingen der byzondere Ingezetenen te verkrygen. — Dit ging zo verre, dat men, in twee der grootste *Hollandsche* Steden

zeer luide de ongezindheid aan den dag lag, om aan de bevelen van het Beſtuur, ten aanziene van de Quotiſatie Billetten, te voldoen; gelukkig bleef het by woorden. CXVIIde BOEK. 1798.

De uitvoering van den genomen maatregel, op dat wy dit, te deezer gelegenheid vermelden, als mede de wyze waar op eenige Artykelen der Uitſchryvinge waren ingericht, deeden nieuwe klagten gehooren worden, die geenzins allen grond derfden. De Commisſien tot Onderzoek waren overal, in verre na niet op dezelfde wyze werkzaam. Terwyl het onderzoek in zommige Diſtricten vry ſpoedig zyn beſlag kreeg, en men in dezelve van zo weinig bekeuringen hoorde, dat 'er een gegrond vermoeden rees als of de Onderzoekers meer de onderhoorigen begunſtigd, dan het algemeen belang behartigd zouden hebben. In andere Diſtricten klaagde men over eene ongelooflyke traagheid, welke de Geldopbrengers verdroot, hun in 't onzekere laatende wat lot hun te wagten ſtondt. In nog andere deelen des Lands gingen luide klagten op over bekeuringen, die, hoe zeer misſchien op de letter der Wet gegrond, ſterk afſtaken by de elders gebruikte toegeeflykheid. — Wyders liet men zyn ongenoegen blyken over de bepaaling van eene gelyke ſtraffe, op geheele wanbetaaling en het niet in agtneemen der voorgeſchreeven tydperken van opbrengst. Dit beweerde men te on- Hoe het met dit onderzoek toeging.

1798.

billyker te zyn, dat de Artykelen der Publikatie, uit welke de Straf bepaaling ontleend werd, geenzins die duidelykheid hadden, als men, in dit geval van de Wetgeever mogt verwagten en eischen. De daar over menigvuldig gedane klagten verpligtten, in het volgend Jaar, het Vertegenwoordigend Lichaam om, by openbaare Afkondiging, de Strafwet te verzagten en onderscheid te maaken tusschen boos opzet en waarschynlyk verzuim. Doch wy moeten hier over niet breeder weezen: wy zouden ons Tydperk te wyd overschreeden. Alleen merken wy op, dat de handelwyze, ten aanzien deezer Geldheffinge gehouden, eene onbestendigheid verraadde, welke boven al, ten opzigte van Finantieele maatregelen ten hoogsten gevaarlyk is.

Wat 'er gedaan was omtrent een Plan van Algemeene Belasting.

In den aanhef der Publikatie eene Heffing uitschryvende, waar op zo veel te zeggen en waar over zo veel te doen viel, hadt men, gelyk meermaalen, gesproken van de gegronde hoope, dat het Finantieel Stelzel deezes Gemeenebests, op Eenheid gegrond, door het invoeren van belastingen, die gelyklyk draagende, op eene vastgaande en eenvoudige wyze, zouden worden ingevorderd, in dit alles verligting zou toebrengen. — Van vroeg af hadt men daar op bedagt en daar omtrent werkzaam geweest. Door de Commissie tot het ontwerpen der Staatsregeling waren de Burgers J. Hora Siccama en B.

VAN

VAN REES verzogt en gelast tot het vervaardigen van een uitgewerkt Plan van algemeene geëvenredigde Belastingen, naar het betrekkelyk vermogen der Ingezetenen van de Republiek, gegrond op het stelzel van volkomen éénheid en ondeelbaarheid des *Bataafschen* Volks, in deszelfs bestaan en bestuur zo na binnen als na buiten, met alles wat noodig was om zodanig een Ontwerp, met de meeste duidelykheid en kragt, daar te stellen. Dit stuk was, zo wel om aan het verlangen van veele Leden der Vergaderinge te voldoen, als om daar van, ten eenigen tyde, by het beoordeelen van een Plan van Algemeene Belastingen, of andere Finantieele Operatien gebruik te kunnen maaken, volgens besluit der Eerste Kamer in Oogstmaand deezes Jaars in druk uitgekomen. Ten deezen opzigte gaf de Representant LEWE in bedenking of dit Verslag niet zou dienen gesteld te worden in handen van het Uitvoerend Bewind, om daar op, by het ontwerpen van algemeene Belastingen, de noodige aandagt te slaan — en wyders, dat, daar het *Bataafsche* Volk, by het stuk der Algemeene Belastingen, te veel belangs hadt, dan dat het van een zo gewigtig Verslag, het eerste van dien aart, geen kennis zou kunnen bekomen, aan 't zelve eene meerdere openbaarheid diende gegeeven en door den druk voor een ieder verkrygbaar gemaakt te worden. —— Dit voorstel vondt ingang en hadt toestemming ten gevolge; dan de bewer-

CXVIII. BOEK. 1798.

CXVIII. BOEK. 1798.

werking daar van bleef agter wege (*). Wy zullen, in een volgend Jaarvak, die kwaal, welke de fynste deelen van den Staat zò zeer hadt aangegreepen, en die door den loop der zaaken eer verergering, dan beterschap bekwam, op nieuw, en met herhaalde kragten, tegen de geneesmiddelen zien werken. Eene bedroevende ondervinding toonde, als 't ware, de ongeneeslykheid, en hoe, onder andere, zich opeenhoopende ongunstige omstandigheden, daarenboven die kwaal verslimmerden. De ontvouwing hiervan behoort tot een volgend Tydvak.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* II. D. bl. 682 en 746.

BLAD-

BLADWYZER

DER

VOORNAAMSTE ZAAKEN.

A.

Academie-steden (Geruststelling der) door de Staatsregeling, 272.

ARNAE (H.) na *Parys* gezonden om over de Maaten en Gewigten te handelen, 287.

Agenten, derzelver Proclamatie aan den Volke, wegens de door hun bewerkte Omwenteling, 26. Memorie door hun ingediend, 109. Aanmerking daar op gemaakt, 110. Gelastigden tot onderzoek van dezelve benoemd, 111. Ingediende Verzoekschriften tegen hun gedrag uit *Delft*, 112. Uit *Amsterdam* en *Rotterdam*, 113. DE SONNEVILLES Aanmerking op de handelwyze omtrent die Verzoekschriften; VAN GALENS aanmerking, 114. Raadslag van COUPERUS, 115. DE SONNEVILLES aanmerking op *Anarchisten*, 116. Uitgebragt Verslag hier op, *Ald.* 't Zelve overwoogen en daar mede overeenkomstig besloten, 118. De Memorie der Agenten overwogen, 119. Gunstig uitgebragt Verslag, *Ald.* VAN BENNEKOMS raadslag, 123. Wat DE HAAN hier op inbragt, 125. GUILJES gevoelen, 126. VAN HAERTENS denkbeeld, 127. VAN GALEN en COUPERUS verdeedigen het Verslag, *Ald.* VAN LEYDENS Verslag, 128. DE SONNEVILLES sterke taal, *Ald.* VAN HALL en andere Verdeedigers des Verslags, 133. Besluit overeenkomstig 't zelve, *Ald.* Het stuk ter Tweede Kamer behandeld, 134. GOVERS gevoelen, *Ald.* Dat van QUESNEL, 136. Van HOITSMA, 137. Van BACOT, 138. Gunstig besluit, 140.

America (*Noord-*) besluit tot het benoemen eens Agents van Commercie derwaards, 242.

Amnestie (Voorstel eener) van den *Fransschen* Gezant, waar in VAN LANGEN en FYNJE wa-

waren begreepen, 207. Uitgebragt Verslag, 208. Verschillend gevoelen ter Eerste Kamer, 212. Besluit, 216.

Amsterdam (Gedreigde Oproerigheden in) Publikatie daar tegen, 71. Zeven Burgers verzoeken ontslag van de op hun gevallene keuze tot Leden van het Wetgeevend Lichaam, 80. Zulks geweigerd, 81. Adressen wegens te dier Stede gewraakte verkoozene Leden, 82. Dezelve verworpen, 83.

Anarchisten, heftige taal over die benaaming, 116. 186.

Appelius, diens voordragt de Armenkassen betreffende, 293.

Armbestuur (Het Artykel in de Staatsregeling over het) verschaft veel onderhandelings, 288. Opgave van het voornaamste deswegen voorgevallen, *Ald.* Opeisching van den staat der Armenkassen, 289. Hoe die opeisching toeging, *Ald.* Andere beweegingen en werkzaamheden in den Lande, over dit onderwerp, 290. Verzoekschriften en handelingen daar over, 293.

B.

Bacots gunstig gevoelen over de Memorie der Agenten, 138.

Bennekom laat zich over het Verslag der Agenten hooren, 118. 123. Zyn oordeel over de Amnestie, 214.

Bentinck vrygelaaten, 218.

Bewind (Het *Uitvoerend*) vermoedt iets euvels, 7. Doet des eene Proclamatie aan den Volke, *Ald.* Door de beide Kamers bekragtigd, 12. Handelingen ten opzigte van Daendels, na diens vertrek, 15. Fokker en Wilderick maaken zwaarigheid om in dit Bewind te blyven, 20. De meerderheid houdt vol, 21. Maatregel door 't zelve omtrent Joubert genomen, 22. Door Daendels overvallen, 23. 't Lot der Leden, 24.

——— (Het *Intermediair Uitvoerend*) by voorraad gelaaten, 100. Geschillen ter Tweede Kamer, wegens de bekendmaaking van derzelver vorming aan dit Bewind, 108. Publikatie van 't zelve, 109. Memorie door 't zelve ingediend, *Ald.* De Haans aanmerking hier op, 110. Gelastigden tot het onderzoek van benoemd, 111. Zie verder *Agenten*.

——— (*Uitvoerend*) Raadpleegingen over het benoemen der Leden tot het Nieuwe, 141. Raadpleeging op de daadlyke aanstelling, 143. Goedgekeurd ontwerp, 144. Benoeming der Leden ter Eerste Kamer, 145. Leden door de Tweede Kamer gekoozen, 146.

146. Een der benoemden ontslaagen, *Ald.* Vier Leden ingehuldigd, *Ald.* Eerste Zitting, 160. VAN HOOFF tot vyfde Lid gekozen, *Ald.* Brief wegens eene bedoelde Staatsomwenteling, en gevangenneeming eeniger Personen, 191. Zie verder *Staatsomwenteling.*

BEYMA (C. L. VAN) beklaagt zich over zyne gevangenhouding, 188. Ontslaagen, *Ald.*

BLAUW (J.) diens verklaaring, wegens zyne tegenwoordige begrippen, 189.

BOSCH (B.) en VONCK leveren Verzoekschriften in, 181. Wat des ter Vergadering voorviel, 184. Verslag des Intermediairen Uitvoerenden Bewinds, *Ald.* Nader Verslag, 155. Geslaakt, 188.

Burgerwapening, (Voorstel wegens de) 298. Wat 'er ten aanzien van het Reglement gedaan was, 299.

C.

Committé der West-Indische Zaaken, zie *West-Indien.*

COUPERUS brengt een Verslag uit op de Memorie des Intermediairen Uitvoerenden Bewinds, 119. Verdedigt hetzelve, 127. Diens raadslag wegens de middelen tegen de Zamenzweerders te werk te stellen, 196.

CRETSCHMAR in verzekering genomen, 20.

CROIX (DE LA) het voorgevallene ten huize van dien Minister, met DAENDELS, 4. Diens bekendmaaking wegens het gebeurde, aan de Leden des Uitvoerenden Bewinds, 24. Vóór de Omwenteling na *Frankryk* opontboden, 55. Ongerustheid alhier omtrent diens Opvolger, *Ald.* Beraamde voorzorgen, 56.

D.

DAENDELS, hoe hy zich uitliet ten huize van DE LA CROIX over het Landsbestuur, 4. Deswegen onderhouden, trekt na *Parys*, 5. Handelingen van 't Uitvoerend Bewind omtrent hem, 15. Hadt vrygeleidbrieven van JOUBERT, 16. Deeze schryft over DAENDELS aan den Minister van Oorlog, *Ald.* Diens wederkomst en het daar by voorgevallene, 16. Overvalt het Uitvoerend Bewind, 23.

Delft (Ingediende Verzoekschriften uit) tegen het gedrag der Agenten, 113.

Departementen (Verdeeling der Republiek in) 224.

Doorvoer (Handelingen over het Artykel der Staatsregeling, wegens den vryen) 252. Geschillen deswegen, 254. Hoe beslist, 256.

BLADWYZER.

K.

KAMERINK (F.) tot Lid van het Uitvoerend Bewind benoemd, 146.

F.

Finantie, zie *Geldmiddelen*.

FOKKER met WILDERICK maaken zwaarigheid om in het Uitvoerend Bewind te blyven, 20. Gevat en vrygelaaten, 24. Tot Lid van het Wetgeevend Lichhaam benoemd, 31.

Francker, Geſteldheid der Hoogeſchoole aldaar, 283. Voorſtel deswegen gedaan, 285. Daar beraamde ſchikkingen, tot uitbreiding van het Onderwys, 285.

Frankryk (R. J. SCHIMMELPENINCK als Gezant na) 56. Gerustſtelling wegens het Beſtuur aldaar, ten opzigte van de laatſte Omwenteling, 57. Laatere verzekeringen deswegen, *Ald.*

FYNJE (W.) ontkomt den aanſlag van DAENDELS, 23. Levert ter Vergaderinge een ſtuk in, waar by hy verklaart in *'s Haage* te zullen komen, 174. Welk eene aandoening zulks ter Vergaderinge veroorzaakte, 176. In hegtenis genomen, 177. Geſchillen over den Regter, *Ald.* Voorſtel ter zyner loslaatinge door den *Franſchen* Gezant, 207. Uitgebragt Verſlag hier op, 208. In vryheid geſteld, 216.

G.

GALEN (VAN) diens oordel wegens het neemen van Revolutionaire maatregelen, tegen de van Zamenzweering beſchuldigden, 195. Zyn oordeel over de Amnestie, 213.

Geldmiddelen (Algemeen verſlag wegens den ſtaat van 's Lands) 304. Verklaaring van het Intermediair Uitvoerend Bewind deswegen, 306. Eene voorgeſlaagene Belasting verworpen, 307. Voordragt om de gebrekkige opbrengst te verbeteren, 308. Wat men des bepaalde, 309. Geldheffing in September uitgeſchreeven, 210. Ongenoegen deswegen, 311. Middelen van Onderzoek daargeſteld, 312. Misnoegen daar over, *Ald.* Hoe het met dit onderzoek toeging, 313. Wat 'er gedaan was omtrent een Plan van Algemeene Belasting, 314.

Gerigtshoven, verſchillende gevoelens over derzelver plaatzing, 227.

Gilden (Wat de Staatsregeling omtrent de) bepaalde, 249. Wat des ter Vergaderinge voorviel, *Ald.*

Goederen (Binnenlandſche gewerkte Stoffen en) Voorſtel tot het draagen van dezelve, 236. Tot geſchenken aan vreemde Miniſters beſtemd, 237. Voorſtel tot het weeren van vreemde, 237.

Goe-

Goederen (Vreemde) Voorbehoedzels tegen het inkomen van dezelve, 238. Nadere bepaalingen deswegen aangepreezen, 239. Met de daad daar toe beflooten, 240. Bepaalingen deswegen te *Vlisfingen*, 241.

Govers, diens gevoelen over de Memorie der Agenten, 135. Zyn gevoelen in 't geval van Hoitsma, 206.

Grondvergaderingen (Eenige Zuiveraars der) beklaagen zich over het hun ten laste gelegde, 64.

Grootenbroek, wegens de Gezindheid-onderfcheidende Kentekens aldaar, 269.

Guilje's gevoelen over het Verflag op de Mem. van het Intermediair Uitvoerend Bewind, 126.

H.

Haan (De) diens aanmerking op de ingediende Memorie van het Intermed. Uitvoerend Bewind, 110. Nader, 125, 133.

Haarsolte (F. R. E. van) tot Lid van het Uitv. Bewind benoemd, 146.

Haerten (Van) diens gevoelen over de Mem. des Interm. Uitvoerenden Bewinds, 127.

Hasselt (J. W. van) tot Lid van het Uitvoerend Bewind benoemd, 146. Aanfpraak by de Inhuldiging, 155.

Hettema (M.) tot Lid van het Uitv. Bewind benoemd, krygt zyn ontflag, 146.

Hoeth (A. W.) tot Lid van het Uitvoerend Bewind benoemd, 146.

Hoeven (Van der) Tafereel door hem gemaald van 's Lands toeftand voor den 12 Juny, 13. Diens voorftel omtrent eene Verklaaring door de Kerklyken af te leggen, 257.

Hoitsma, diens gevoelen over de Memorie der Agenten, 137. Valt over het woord *Anarchisten*, 186. Bekendmaaking dat hy zich in het gezelfchap der Zamenzweerderen bevonden hadt, 197. Brengt zelve het ftuk ter Tweede Kamer, 199. Zyn voorftel deswegen, 200. De Eerfte Kamer oordeelt dat diens zaak nog niet tot dezelve behoorde, 203. De Tweede Kamer is van gevoelen dat het tot de Eerfte behoorde, 204. Raadflagingen op het Verflag, 205. De zaak blyft fteeken, 207.

Holland (Veranderingen in het Adminiftratief Beftuur van) naa de laatfte Omwenteling, 61.

Hooff (Van) in ftede van Hettema, tot Lid des Uitvoerenden Bewinds gekoozen, 160.

J.

Jagt (Het thans voorgevallene met van der) wegens den Regtbank in zyne zaak, 68.

JOUBERT hadt Vrygeleidbrieven aan DAENDELS gegeeven, 16. Schryft aan den Minister van Oorlog over DAENDELS, *Ald.* Maatregels door het Uitvoerend Bewind omtrent hem genomen, 22.

K.

KASTEELE (P. L. VAN DE) diens aanmerking eenige Adressen, wegens de verkoozene Leden betreffende, 83. Aanvaart het Voorzitterschap ter Algemeene Vergadering, 94. Diens Aanspraak by het openen dier Vergaderinge, 95. Voorzitter ter Eerste Kamer van het Wetgeevend Lichaam, 99.

Kerklyken (Voorstel om de) eene Verklaaring af te vorderen, 257. Een daar op uitgebragt Verslag, 259.

Kerken en Pastoryen, wat de Staatsregeling des bepaalde, 265. Veelvuldige geschillen deswegen, 267.

KRUIF (J. DE) diens Aanspraak ter gelukwenscking van het Intermediair Wetgeevend Lichaam, 48.

Krygsmagt (Eene en andere byzonderheid 's Lands) betreffende, 295.

Kweekschool der *Roomsch-Catholyken* te *Warmond* aangelegd, 286.

L.

LANGEN (VAN) weggevoerd, 123. Verschillende gevoelens over den Regter voor wien hy zou moeten gesteld worden, 178. Voorstel te zyner loslaatinge door den *Fransschen* Gezant, 207. Uitgebragt Verslag deswegen, 208. Verschillende gevoelens, 212. In vryheid gesteld, 216.

LANGRES (L. DE) doet het voorstel eener Amnestie, waar in met naame FYNJE en VAN LANGEN zouden begreepen zyn, 207. Uitgebragt Verslag hier op, 208. Zie *Amnestie*.

Leeraaren der voormaals heerschende Kerk, wat de Staatsregeling omtrent derzelver Tractementen bepaalde, 260. Verlegenheid der Hervormden deswegen, 262. Uitgedagte Redmiddelen, 263. Worden ontoereikend bevonden, 265. Geschillen over het Kindergeld der Leeraaren, 267.

LENNEP (VAN) diens gevoelen over de Mem. der Agenten, 140.

Levant, Aanzoeken der Directeuren van den Handel op de *Levant* om onderstand in geld, 242.

Leyden (Bezending uit) by het Intermediair Wetgeevend Lichaam, 48. Het Diploma en het Zegel der Academie veranderd, 271.

LEYDEN (VAN) diens raadslag op de Memorie der Intermediairen Uitvoerenden Bewinds, 128. Aanspraak by de Inhuldiging der Leden

den van het Uitvoerend Bewind, 147. Zyn oordeel over de Amnestie, 215.

Lichaam (Het Vertegenwoordigend) op eigen veiligheid bedagt, 22. Wat de Leden van de Eerste Kamer gebeurde, 24. Wat die van de Tweede overkwam, *Ald.*

——— (Intermediair Wetgeevend) Perſoonen tot hetzelve benoemd, 35. Aanmerking op deeze Naamlyst, *Ald.* Onderſcheide inzigten van deeze Gebeurtenis, 36. Hoe door de Hoofdbewerkers toegelicht, 37. Sroors opent de Vergadering, 41. Aanſpraak des Voorzitters Verbeek, 45. Eerſte ſchikkingen, 47. De Leden komen van tyd tot tyd, *Ald.* Gelukwenſchingen, *Ald.* Bezending met Gelukwenſching uit *Leyden*, en de Kruyrs aanſpraak, 48. Hoe door Pompe van Meerdervoort beantwoord, 53. Intrekking van de ſtrenge maatregelen tegen de Leden des Ouden Bewinds, 64. De geweezene Vergaderingsleden in hunne eere herſteld, 65. Laate ſlaaking der gevangen gezette Staatsleden, 66. Ingediende Verzoekſchriften tegen dit Lichaam uit *Delft*, *Amſterdam* en *Rotterdam*, 112—114. Zie *Agenten.*

Lichaam (Vertegenwoordigend) Proclamatie aan den Volke wegens de verkiezing van Leden tot hetzelve, 70. Ongeregeldheden by de verkiezing op zommige plaatzen, 79. Noodige herkiezingen, 80. Eenige Verzoeken te *Amſterdam* en elders om ontſlag van de op hun gevallene keuze, *Ald.* Dusdanige van elders mede afgeſlaagen, 81. Aan Bezier ontſlag verleend, 82. Adreſſen wegens eenige gewraakte keuzen uit *Amſterdam* en van elders, *Ald.* Wat des voorviel, *Ald.* De verkoozene Leden komen ter Vergaderinge, 84. G. A. Visschers Afſcheidsreden, *Ald.* Van de Kasteele voert ter Algemeene Vergaderinge als Voorzitter het woord, 94. Verdeeling in twee Kamers, 99. Vorming van de Eerſte Kamer; van de Kasteele Voorzitter, *Ald.* Vorming van de Tweede Kamer; de Leeuws Aanſpraak, 100.

Linthorst, diens gevoelen wegens de Zamenzweering, en het geval van Hoitsma, 205.

Loosjes *Pz.* (A.) diens voorſtel by *Holland*, over de volduuring der Tractementen van de Leeraaren der voormaals Heerſchende Kerk, 260.

M.

Maatſchappy (O. I.) het Octroy voor dezelve verlengd, 244.

N.

NOLET (Het thans voorgevallene met) wegens de Regters in zyne zaak, 68.

P.

PIERRE (LA) door HOITSMA beſchuldigd, 199.

POMPE VAN MEERDERVOORT in verzekering genomen, 20. Beantwoordt de begroeting van DE KRUYF, 53. Maakt bekend dat HOITSMA zich in het gezelſchap der gevatte Zamenzweerderen bevonden hadt, doch losgelaaten was, 197. Zyn gevoelen deswegen, *Ald.*

Pynbank (Handelingen over de) 231. Verſlag, 233. Wat deswegen voorviel, 233. Nadere overweegingen ter Tweede Kamer, 233. Genomen beſluit deswegen, 235.

Q.

QUESNELS gevoelen over de Memorie der Agenten, 136. Wat hy aanmerkt over den naam van *Anarchisten*, 187.

R.

Regeeringsveranderingen, naa de laatſte Omwenteling bewerkſtelligd, 61.

REMMERS, diens Aanmerkingen op de Amnestie, 212.

Republiek, Verdeeling van dezelve in Departementen, 224. Over de verdeeling in Ringen en Gemeentens, 226.

ROSEVELT CATEAU vordert zyn ontſlag, 179. Oordeel des Interm. Uitvoerenden Bewinds, *Ald.* Diens nadere vervoeging, 181. Verſlag tot ſlaaking, 184.

RUHNKENIUS (D.) ſterft, 273. Leevensverſlag van dien Geleerden, 274. Wat een yverig Patriot, 275. Voorſtel om 's Mans Boekery voor de de Academie over te neemen, en de Weduwe met de beide Dogters een Jaargeld toe te leggen, 276. Gunſtig Verſlag, 278. Characterſchets diens Mans 279.

S.

SCHIMMELPENNINCK (R. J.) als Gezant na *Frankryk*, 56.

SONNEVILLE (DE) diens aanmerkingen op de handelwyze omtrent eenige Verzoekſchriften, 114. Als mede op de benaaming van *Anarchisten*, 115. Diens ſterke taal omtrent de benaamingen tegen zynen Aanhang gebezigd, 128. Zyn oordeel over de Amnestie, 213. Diens voorſtel, wegens de vreemde Troepen, verworpen, 298.

SPIEGEL (L. P. *v.* D.) uit de gevangenis ontſlaagen, 217.

SPOORS opent de Vergadering des Intermediairen Wetgeevenden Lichaams, 41.

Staats-